
ZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
8
13 — I
26
RO A

TRACTATVS DOMINI GVILLIELMI DVRANDI SPECVLA TORIS.

AVREVS

TRACTATVS CVIVS INSCRIPTIO est, De modo generalis Concilij celebrandi in treis parteis decentissime distinctus, ac uigilanter emendatus, quē percq̃ reuerendus uir Dominus Guillielmus Durandus uulgatiori nomine Speculator dictus, Episcopus Mimatensis lõge dignissimus, Iuris tam Cęsarei quã Pontificij, necnon sacrarum literarum peritissimus iussu Clementis quinti Pōti. Maxi. studiosissime condidit.

Indicem præcipuarum Rubricarum proxime sequens pagina continet, cui subiecta est authoris uita.

1534

¶ Perbreue Regestum aliquot Rubricarum huiusce Tractatus.

¶ Rubrice tertie partis.

¶ Finis.

Ioannes Crespinus Calcotypus candido Lectori, S.

EVulgauimus cãdidissime Lector prȩclarũ hoc opus Guillielmi durãdi speculatoris in omnium studioso-rum cõmoditatem, quod antehac nunquã imprimẽdum prolatũ fuerat: cuius quãta sit utilitas, facile perspicient legalis disciplinę non oĩno rudes, Christianæq; theologiæ candidati, modo ipsum non oscitanter euoluant. Doluimus sane tanti authoris uicẽ in iure & diuino & humano prȩstãtis, cuius hæ tam operosæ & frugiferæ lucubrationes tandiu latuerunt, latuissentque diutius, nisi forte fortuna in quandã incidissemus bibliothecam uetustorum codicum refertam, ubi ipsas diutino situ squallentes & in tinearum & blattarũ prædã abiectas reperimus: sed profecto codex ipse adeo corrupt⁹ atq; mẽdosus erat, ut sibyllæ opera indigere uideretur: quasquidem mendas quum expurgare contenderemus, multas perlustrauimus bibliothecas non uulgares, rati nos forte (ut quãdoq; fit) reperturos emaculatiorẽ codicẽ qui nostro conatui suffragaretur: quæ res nos fefelit. Peruenit tandem ad nos, ductu cuiusdã optimi uiri alterũ exẽplar Paulo emẽdatius, utrũq; alteri cõtulimus: doctos uiros consuluimus: multos alios authores ab hoc ipso citatos, ut ueram eliceremus lectionem euoluimus. Sicq; multo labore, multis uigiliis, permulta mendorũ monstra expugnauimus: Et qualemqualem nitorem authori reddidimus. Nõnulla fortasse ab hui⁹ ætatis institutionibus uidebũtur aliena: quę reliquimus integra: quoniã authoris ea sentẽtia fuit: quã supprimere iniquũ prorsus uisum est. Accipias optime Lector quod tibi tam cãdide & beneuole offertur: nostramq; operulã quantulacunq; erit, boni consulas. Vale

Idem ad lectorem.

NOn potuit fieri, multis de causis, quin nõnulla hisce libris imprimẽdis obrepserint errata. Prĩo quod in lucem nunc primũ editi sunt: quæ pria editio adeo syncera esse nõ potuit: ut quę postea sequẽtur. Deinde typographorum festinatio mendas omneis recognitores nõ finit libere uidere: Postremo exemplar ipsum tot mẽdis scatebat: ut

herculi facilius fuerit augæi stabulū repurgare, quā nobis menda hinc oīa expūgere, & maculas omneis eluere. Set bene nos quodāmō habet: quod nullus ī hāc diē ex tā multis inuētus est (quantumlibet industrius) qui uel in minimis nō dormitarit. Itaq ne quis ceu uepribus implicitus hæreat, oberrata quædā que in tumultuaria recognitione contigerunt, libuit ea paucis subiungere: & quæ sunt perperam posita docere, ea præsertim quæ remorem inijcere quirent.

In vita authoris colū.ij. linea.2. cognitori: lege cognitioni.
Fo.4.colū.2.lin.28.z i.c. lege z in granibus.
Fo.5.colū.1.lin.13.dñis'. lege diuinis.
Fo.eo.colū.2.lin.35.lege sancti spūs.
Fo.eo.colū.4.lin.16.lege vocis.
Fo.6.colū.2.lin.28.lege sociorum.
Fo.10.colū.1.lin.8.lege.q.j.
Fo.11.colū.3.lin.9.lege consequitur.
Fo.z colum.eisdem.lin.35.primū habetur vacat.
Fo.eo.col.4.lin.6.lege Mathei.xj.
Fo.z col.eisdē.lin.7.lege.ij.q.vj.q scit.
Fo.12.colū.1.lin.41.lege varentij. Itē vj.questio.j.
Fo.z col.eisdē.li.42.vbi eni lege tātā.
Fo.eo.colū.2.lin.33.lege disciplinam perdit.
Fo.z colū.eisdē.li.35.lege.xxiij. quest.
Fo.16.colū.4.lin.24.aīs.lege apīis.
Fo.z colū.eisdē.lin.28.lege de epis.
Fo.26.colū.1.lin.34. lege regulares.
Fo.eo.colū.2.lege quod infelix.
Fo.27.colū.4.lin.38. in principio lege et.xxiij.
Fo.30.colū.2.lin.11.lege sedis.
Fo.35.colū.3.li.44. lege sit periculis.
Fo.36.col.4.lin.42.lege sctm aliquē.
Fo.37.colū.4.lin.35. lege cuiuslibet nomine.
Fo.39.colū.4.lin.25. lege īgrediant.
Fo.40.colū.1.lin.3. lege non peccauerant.
Fo.eo.colū.4.lin.4. superest diebus.
Fo.41.colū.2.lin.2.lege quia quod.
Fo.eo.colū.3.lin.31.lege in dicto capitulo.
Fo.42.colū.2.lin.3.lege nempe.
Fo.eo.colū.3.lin.42.in fi.lege longū z in seq.in prin.lege crinem.
Fo.47.colū.3.lin.1. lege ecclesiasticis.
Fo.48.colū.4.lin.24. lege vsurpant.
Fo.z col.eisdē.lin.32.lege secundo.
Fo.50.colū.1.lin.21.lege teneantur.
Fo.z col.eisdē.lin.34. contemnentur.
Item lin. antepenultima lege sit exprobrabilis.
Fo.52.colū.2.lin.39. lege direxerint promisse premium.
Fo.54.colū.3.lin.11. lege cū modulis.
Fo.55.colū.1.lin.30.lege indulgentia.
Fo.56.colū.1.lin.41.lege negligat ꝙ.
Fo.57.col.4.li.vltima lege oratoria.
Fo.eo.colū.4.lin.14.leg.attributam.
Fo.61.colū.3.lin.10.lege perbibuit.
Fo.63.colū.2.lin.penultima numerꝰ. lege nummis.
Fo.eo.colū.3.lin.36.pro caperetur lege taxaretur.
Fo.67.colū.3.lin.14. pro seruire lege seruare.
Fo.68.colū.4.lin.8.lege nullus.
Fo.72.colū.3.lin.20.lege ad lucianū.
Item lin.29.in prin.lege inuenerit.
Fo.73.colū.3.lin.35. lege Gregorius.
Itē col.4.li.13.lege: Nā qꝛb nō faciūt.

FINIS.

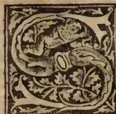
¶ Authoris vita ex Antonio Colũbano Lugduneñ. vtriusq; Censure professore.

Uillelmus durandus speculator, Podiomissone nobili prouincie opido (que regio, Gallie Narbonensis est rhodano finitima) honesto splẽdidoq; inter suos loco, natus fuit. Quoniam vero non defuerunt, qui eũ Italum dicerent, non abs re erit que ipse de patria sua dicit, hoc loco commemorare: vt deinceps qui de hac re dubitant, ipsi potius durando de se, q̃ aliis credãt. Eius verba hec sunt in speculo: titu. de feu. §. ij. ver. Quod autẽ in italia: nos autẽ prouinciales, nobiles feudatarios, vasallos, plebeios vero nostros ꝛc. Ceterum eadem repetit verba in eo opere, cui Rationale diuinorum officiorum titulus est. Meminit idem non infrequenter Podiomissonis, in speculo (quod oppidum in Riueriensi dioecesi est) in ecclesia nostra (eius verba sunt) de Podiomissio ꝛc. Gallum preterea fuisse ingenue fatetur Joannes aloisius Thuscanus, camere apostolice auditor: in epistola ad petrũ Cardinalem Tirasonensem, calci rationalis diuinorum officiorum adposita, his verbis. Guilelmo Durando fuisse ingenium fateor Gallicũ: hoc est perspicax et ad omnia factum. Puer admodum, parentum studio et diligentia, optimis preceptoribus atq; eruditis operam dedit: idq; effecit variis ac diuersis vrbibus. Itaq; illius ingeniũ (quod facile ꝛ auidissimũ fuisse traditur in capiẽdis optimis disciplinis) magna diligentia ꝛ incredibili studio excultum est. Quumq; celeriter omnibus artibus, quibus puerilis etas imbui solet, ita profecisset, vt equales omnes suos doctrine laude longe prestaret, velletq; earum rerum cognitori idulgere, que a philosophis tractantur, amici qui eum honoratum videre cupiebant, ne talium rerum studium eum longius ab honorum petitione abduceret, magnopere illi authores fuere, ne aliud sibi eo tempore preter ius cesareum ac pontificium discendũ proponeret. Ex eius enim artis studio affirmabant fore, vt celeriter ad honores et summam gloriam perueniret. quorũ precibus et hortationibus quuꝫ sibi omnino parendum duxisset, annos permultos in eo studio cõsumpsit, euasitq; prestantissimus. Henrico hostiense copiose summe authore, qui in vrbe Lugduno, nobilissimo totius gallie Comate emporio, in dominicanorum ede sepultus est, vsus est doctore: qui tũ celeber iuris erat iterpres: vt adserit in speculi proemio. versic. Nouissime autem. Quod Joannes andreas in additio. ad Specu. titu. de iurisdi. om. iudi. in fine titu. in ver. diligenti: confirmat. Cognitã dein illius singulari doctrina, viteq; integritate, Mimatensis episcopus factus est: vt liquet ex huius operis proemio. Annum quoq; trigesimumquartum agens, causarum sacri consistorii et rote auditor delectus est. quod adfirmat ipse in titu. de appella. §. nunc breuiter. ver. Item iusta causa est ꝛc. Quantuꝫ iuris ciuilis peritia valuerit, ex hoc conijcere est, quod cunctos ferme qui post illius etateꝫ in iure claruerunt, habere meruerit laudatores. Abbas in. c. suspitionis. in fi. de officio delega. dicit speculatoris auctoritateꝫ esse maximã. Nec eum dubitat Jason Insti. de acti. §. si quis in fine. Patrem practices appellare: quem et Paulus de castro in. l. properandum. C. de iudi. fuisse dicit rarum nature miraculũ. Floruit (vt testatur in speculi proemio) tẽporibus Clementis quinti et Innocentij quarti quibus ob singularem probitatem, graue consilium, admirãdam doctrinam, ma-

gnopere acceptus fuit. Composuit per plura haud quaquam penitenda, que vulgo sunt notissima: nosquam breuissime repetemus. Composuit anno a natali christiano M.cclxxi. peclarũ illud opus quod Speculum iuris inscribitur, in treis partes sectuz, Ottboni bono Cardinali Januensi, Innocentij quarti ex fratre nepoti, nuncupatum: qui et ipse summus pontifex fuit: Sct diem quartum in summo illo pontificatu, immatura morte preceptus, non vidit. Edidit et opus illud, quod inscripsit, Aureum repertoriuz super toto iure. Preterea duo opa, que indicãt eũ fuisse nõ modo humanarum leguz doctissimũ, set et in rebus diuinis prestitisse, et omnem christiane theologie disciplinam maximo studio coluisse. Rationale diuinorum officiorum, et excellentissimũ opus De modo generalis concilij celebrandi. Multos annos latuit hoc postremum, quod composuit quum Clemẽs quintus Uasco generale conciliũ Uienne celebrauit, anno a partu virgineo trecentesimo septimo supra millesimum. Quo in concilio bonam partem clemẽtinarum fecit. Obijt etate iam edita, et in senium vergente, Romeque (quemadmoduz ipse prescripserat) sepultus est.

¶ Incipit liber Guillelmi Durādi Speculatoris de modo generalis concilij celebrandi.

Cribitur in cōcilio Toletano qȯ bone rei dare ꝯsiliū, ⁊ p̄ſentis vite habet ſubſidiū, ⁊ eterne remunerationis expectare cernit̄ premium. xij.q. ij.bone rei. Unde cū per ſanctiſſimū patrē ⁊ dominū noſtrū dominū Clementem diuina prouidētia papam quintū, ſcriptū fuerit ⁊ mandatum omnibus archiepiſcopis, ⁊ epiſcopis per ipſum ad futurum conciliū generale Uienne euocatū: ꝙ p ſe ⁊ per alios diligenter inquirerent, deliberarēt, ſcriberēt, ⁊ in ſcriptis ad dictū Concilium deferrent omnia que pro bono ſtatu eccl'ie, populi chriſtiani, ⁊ exaltatione fidei eis vtilia viderentur. Idcirco ego Guillelmus diuina prouidentia epiſcopus Mimatenſis, qui ſum requiſitus ſuper hoc ⁊ vocatus, Conſyderans ꝙ ſicut in maioribus eſt regendi ⁊ iubendi poteſtas, ita in minoribus eſt obſequēdi neceſſitas: vt i decretis. xxj. di.quāuis.§.in his.cum.c. ſeq.viij. diſt. que cōtra mores. xcvj.diſt.bene quidē. extra de conſti.eccleſia ſancte marie. et de reb.eccle.non alienan.cum laicis, et ꝙ ſm̄ Grego. illud quod precipitur imperatur, ⁊ qȯ imperatur neceſſe eſt fieri: ⁊ ſi non fiat penā habes. xiiij.q.j.quod precipitur.iiij.diſtin.§.hec et ſi legibus. ⁊ ꝙ ſm̄ prophetam Samuelem, melior eſt enim obedientia ꝙ̄ victima.j. Reg. xv.quia ſicut Grego.in moralib'. xxv.libro exponit. In obediētia, ꝑpria: in victima, aliena caro mactat̄.viij.q.j.ſciendum. Perlectis dudū cum diligentia a ſanctis patribus cōcilijs generalibus, prouincialibus et alijs pro ſtatu vniuerſalis eccleſie cōſtitutis, a quibus in pluribus eſt receſſum, Scribendū duxi ea de quibus iuxta paruitatis mee modulum agendum eſſe videtur in concilio memorato.

¶ Rubrica prima de correctione eorū que male aguntur premittenda in dei eccleſia a miniſtris eccleſiaſticis in capite ⁊ in membris.

T primo ſiquidem cū dominus dicat in euangelio, Joā.c.viij. Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in illam lapidē mittat, ⁊ in Matthei. vij.c. ꝙ qui trabē geſtat in oculo, non pōt feſtucā educere de oculo fratris ſui: ꝑ que probat Grego. in moralibus, ꝙ qui ad aliena peccata reprehendenda vadunt, et ſua impunita relinquūt, reuocari debent intus ad conſcientiā, vt prius ꝓpria corrigant, ⁊ tunc aliena reprehendant: ⁊ in grauibus peccatis quis poſitus dū ſuis premitur, aliena nō diluit iij.q.vij.§.itē in euangelio. ⁊.c. qui ſine. ⁊ in.c.grauib'. ⁊.c.poſtulat'. Et ſm̄ Auguſtinū. Sacerdos ſapiēs vt medicus, ⁊ perfectus prius debeat ſua peccata diluere, ⁊ poſtea aliena ōtergere ⁊ ſanare. ea.cau. ⁊.q.ſacerdos. ⁊ ſm̄ Apoſtolū et ambroſiū, ille debeat de alterius errore iudicare, qui nō habet in ſeipſo qȯ condemnet, ⁊ qui nō agit ea que in alio putauerit punienda: q̄r aliter dominū inhonorat.ea.cau. ⁊.q.c.iudicet. ⁊ ad Ro. ij.c. Uideret̄ deliberandū (ſi poſſet) per quā vtile fore ⁊ neceſſariū ꝙ an̄ oīa corrigerent̄, ⁊ reformarent̄ illa que ſunt in eccleſia dei corrigenda, ⁊ reformāda tā in capite ꝙ̄ in mēbris, vt tñ cū pace ⁊ venia ſup hoc loquar, ⁊ ex obediētia excuſat' habear, ne os meū videar poſuiſſe i celū xxj.di.in tm̄.xxvj.di.deinde. Iſtud nēpe ſicut ex p̄miſſis ꝓbatū eſt, plene videret̄

esse conforme voluntati diuine et per consequens humane: Nam sicut Hieronymus ait. xxiiij.q.iij. transferunt. veteres scrutans historias inuenire non potuit aliquos alios scidisse ecclesiam dei, et de domo domini populum seduxisse, preter eos qui sacerdotes a deo positi fuerant, et prophete: idest speculatores versi in laqueum tortuosum et in omnibus locis ponentes scandalum. Isti namque sunt (sicut Grego. ad ianuarium scribit) laqueus iuuenum et secundum Hieronymum ad Heliodorum, illud sal infatuatum de quo dominus ait Matthei v. et Marci. ix. quod ad nihilum prodest nisi vt proijciatur foras et conculcetur ab hominibus. ij.q.vij. paulus. et c. non omnes Episcopi sunt episcopi. Nam vt ea. cau. et q. sequitur, sic in. c. sequuti sunt viam Balaam ex Bosor qui mercedem iniquitatis amauit, correctionem vero habuit sue vesanie: Nam subiugale mutum quod hominis voce loqutum est, prophete insipientiam probauit. Quod etiam hodie accidit, cum tam stulta et dissoluta perpetrentur in ecclesia dei a dictis personis ecclesiasticis: que deberent esse lumen aliorum, et lucerne super candelabrum posite: iuxta id quod dominus ait, Sensus ebetant iudeorum, et etiam paganorum: Et etiam illi qui rationeque diuine agnitionis omnimodo carent, istorum detestantur insaniam: et eorum distorta et deo contraria itinera, sanius sapiendo, redarguunt: Ex quo fit cum docti ab indoctis clerici a laicis necessario redarguuntur vt ibidem. et Augustinus ait. Qui nec regiminis in se rationem habuit, nec sua delicta detersit: nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus est magis quam episcopus. secunda questione septima: nec regiminis. Nam per ezechielem. ix. capi. dominus precepit. a sanctis meis incipite. Et de eo scribit Malachie. iij. quod purgabit filios leui: et colabit eos quasi aurum: et tunc erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit deo sacrificium Juda et Hierusalem, sicut dies seculi et sicut anni antiqui. l. distin. et purgabit. Nam superfluo extra ecclesiam positis resistimus, sed ab his qui intus sunt vulneramur. vigesimaquarta. q. iij. c. illud sane.

Rubrica. ij. de modo correctionis et reformationis ecclesie et christianitatis.

Sane videretur ad correctionem et reformationem ecclesie et ad salubre regimen humani generis posse perueniri hac breui via. Scriptum namque est in principio decretorum quod regitur genus humanum duobus, idest regi debet, videlicet iure naturali quod in lege et in euangelio continetur quo quis iubetur alij facere quod sibi vult fieri: et prohibetur alij inferre quod sibi non vult fieri. vnde Christus in euangelio Matthei. vij. ait. Omnia quecunque vultis vt faciant vobis homines, et vos eadem facite illis. Hoc enim est lex et prophete, idest omnes leges et prophete in hoc concordant: et in hoc consummantur: iuxta illud ecclesiastici vltimo. Deum time et mandata eius obserua hoc est omnis homo: moribus vero regitur ipsum genus humanum idest humanis legibus: sicut Isidorus in quinto libro Ethimologia. attestatur, prima distinctio. omnes leges. et c. sequentibus. Si itaque duo a quibus regitur humanum genus sicut a ministris dei videlicet ecclesiastica autoritas et regalis potestas sicut Gelasius papa scribit Anastasio imperatori. xcvj. distinctione, duo sunt. vellent intendere ad dictam reformationem et salubre regimen humani generis, haberent viam amplecti predictam: vt videlicet seipsos et humanum genus regerent secundum quod in lege et in euangelio et in concilijs spiritusanti instinctu probatis, vt. xvi. distinctione habeo. et in alijs humanis et comprobatis legibus et iuribus continetur et quicquid per alios inuenitur in regimine mundi

in contrarium

in contrarium attemptatum corrigeretur: et reformaretur put melius posset. Et prouideretur ne in contrarium impune attemptaretur: et quod huius vite nouitas non negligeret que ab antiquitate fuerant hactenus consulta et prouide constituta, sicut ait lex illa canonizata. ij q.vj.anteriorū. §.illud. Et insuper quod omnes vsus seu verius abusus: consuetudines que cēsende sunt corruptele dispensationes, priuilegia, libertates, et exemptiones, contrarietates, et contrariātia supradictis dominis et humanis legibus approbatis et generalibus tollerentur.

¶ Rubrica.iiij. quod predictus modus correctionis et reformationis ecclesie et christianitatis sit conueniens rationi et iuri maxime quantum ad presidētes spirituali et temporali potestati, et qd non debeant transgredi iura sed se regere et limitare. secundum ea et non querere que sua sunt sed que Christi nec aliorum iura vsurpare sed sub ratione se regere et addit qualiter ab antiquo res publica gubernabatur.

Quod domin⁹ Papa et reges debeāt seruare premissa in lege et in euāgelio, concilijs et iuribus approbatis contenta, de facili potest ostendi. Nam potestas eorū a deo est, et que ab eis ordinata sunt, a deo ordinata existūt sicut ait Apostolus ad Romanos. xiij. xj. q.iij. qui resistit. et.c. Imperatores. x. distin. quoniam idem mediator. xcvj. distin. cū ad verum. xxiij. q. iiij. quesitum, ordo autem melior non potest esse in regimine eorundem. Quod quod in eorum regimine deo a quo eorum processit potestas, et cuius regimini debet conformari regimen orbis. lxxxix. distinctione. ad hoc. xvj. q.j. ad hoc. inquantum possunt, sunt cōformes et in hoc potissime, vt sicut Christus dei filius verus deus et verus homo verus rex et verus pontifex, cepit facere et docere sicut de eo scriptum est. xxvj. dist. §. ecce. versi. vnde. xxxix. distinctiōe. §.j. et Joannis. vj. c. sic et predictus dominus Papa et reges primo bene et bona facerent, et exemplo suo ad idem faciendum alios compellerent. Cum prout Seneca ait, plus moueant exempla quam verba. Et si dicatur quod legibus sunt soluti, potest responderi qd non diuinis: Nam scdm Urbanum papam, etiam romanus pontifex vbi dominus vel eius apostoli et eos sequētes sancti patres sentētialiter aliquid diffinierint, ibi non legē nouā dare, sed potius (quod predictū est) vsque ad animam et sanguinem confirmare debet. Si enim qd docuerūt apostoli et pphete destruere (quod absit) niteretur, nō sentētiā dare sed magis errare cōuincerent. Zosimus etiam papa scribit qd cōtra sancta statuta patrum condere aliquid vel mutare, nec huius quidē sedis apostolice potest autoritas. Apud nos enim in conuulsis radicib⁹ (sicut inquit dictus Zosimus) viuat antiquitas, cui decreta patrum: censerunt reuerentiam exhibendam xxv. q.j. c. contra. et c. sunt quidam. Gelasius etiam papa scribit eadem cā et q. confidimus qd nullam sedem magis oportet seruare et exequi a Sinodis cōstituta quam sedem romanam. Damasus etiam papa scribit quod violatores canonum voluntarie grauiter a sanctis patribus iudicantur et a sanctis spiritu instinctu cuius ac dono dicati sunt damnant, quoniam blasphemare spiritū sanctum nō incongrue vident, qui contra eosdē sacros canones non necessitate compulsi, sed libenter (vt premissum est) aliquid aut proterue agunt aut loqui presumunt: aut facere volētibus sponte consentiūt. Talis enim presumptio manifeste vnū genus est blasphemantium spiritum sanctum, quoniam (vt iam prelibatum est) contra eum agit cuius nutu et gra

cuius.ff.de cōdi inde. frater a fratre.ff. de euic. venditorē.ff. de nego.ge.l.si. pupilli.§.videamus.ff.de administra.tut. quoties. Cum itaqꝫ summū bonū in rebus sit iustitiam colere atqꝫ sua cuiqꝫ iura seruare, ꝛ in subditis nō sinere qd potestatis est fieri, sed qd equū est custodiri, sicut Grego. ad Cōstantiā reginā frātie scribit. xij.q.ij.cū deuotissimā. ad hoc debent dn̄s Papa ꝛ omnes reges anhelare. Nā sicut idē Greg. romano defēsori Sicilie. Si qua vnicuiqꝫ epo iurisditio non seruat̄ xj.q.j.peruenit. Unde enim ait Augusti.iiij.de ciui.dei. remota iustitia quid sunt regna ꝛ dn̄ia nisi magna latrocinia? Hāc aūt iustitiā seruasse leguntur veteres qui etiā diuine legis notitiā nō habebāt. Nā que in eoꝝ erāt statuta legibus, in seipsis (ꝓut narrat Ualerius) in suis sicut ꝛ in alijs ꝛ plusquam in alijs obseruabāt, sicut per multa probat exēpla. Quod cōtra illos potētes qui non obseruāt leges quas condūt sed alios infirmiores obseruare compellūt. Narrat itaqꝫ Ualerius li.vij. ꝙ subtilis Anacarsus leges araneaꝝ telis cōparabat: nam illas infirmiora animalia retinere valentiora aūt tranre, dicebat: inferes ex hoc ꝙ mali principes ꝛ rectores ac potētes legibus teneri nolebant, sed inferiores omnino alligabāt. Nō imitātes exēplū qd narrat Augu. de ciuita. dei. li.j.c.xv. ꝛ Tullius li.j. de officijs: ꝛ lib.iij. de marco regulo romano nobilissimo a Cartaginēn̄. capto, ꝛ romā missō sub iuramēto ꝓstito redeūdi, vt q̄sdā nobiles Cartagineñ. captos a romanis ꝑ seipso reddi ꝓcuraret ꝛ cōmutari. Qui vidēs talē cōmutationē, cū ipse senex et cōfractus esset: et alij essent adolescentes in armis potētes, romanis fore inutilē, preferēs publicā ꝛ cōem vtilitatē priuate, reddi noluit pro eisdē, sed se potius hosti crudelissimo reddidit cruciandū. Et simile exemplū narrat idē Augu. de ciuitate dei li.xiiij.c.xiij. de quodā rege Athenië|sium qui audito ꝙ victores essent Athenienses contra Poloneñ. si eorum dux occideretur, se ipsum habitu transformato hostibus occidendū obiecit, malens mori ne sui vincerentur, ꝙ suis vincere superatis. Duo etiā fuerūt ꝑcepta Platonis sicut ait Tullius li. primo de officijs, volentibꝰ rē publicā salubriter gubernare, ꝛ rei publice prodesse: vnum videlicet vt vtilitatē ciuium sic tuerentur vt quecunqꝫ agerent ad eam referrent, obliti commodorum suorum: alterum vt totum corpus rei publice curarent, nedum ad partem aliquā attenderent, reliquā desererent. Si itaqꝫ mundi huius rectores ꝛ principes obseruarēt ista concilia et precepta Platonis, ꝛ ea que supra premissa sunt humanum genus et rem publicam salubriter gubernarent, sicut et fecerunt antiqui. Sed sicut ait Catho cuius verba recitat Aug. v. de ciuita. dei. c.xiij. Non sic nunc mundus regit̄, sicut tūc tēporis regebatur. Unde ait ille Catho. nolite inquit existimare maiores vestros armis rempublicam ex parua magnā fecisse: Nam si ita esset, multo plura nos ꝙ illi haberemꝰ, quippe ciuium ac sociorū: preterea equorū armorūqꝫ maior copia nobis ꝙ illis est: Sed alia fuere que illos viros magnos vbiqꝫ fecerunt que nobis nulla sunt: videlicet domi industria, foris instum imperium, animus in consulendo liber, neqꝫ delictorū libidini obnoxius. Pro his autem (vt ille Catho subijcit) in personas regentium et administrantium rei publice nos habemus luxuriā auariciam, publicam egestatem, priuatam opulentiam: laudamus diuitias: sequimur inhertiam: inter bonos et malos discrimen nullum: omnia virtutum premia ambitio possidet. Et notabiliter dicit, qd erarium esset opulentium, tenues res priuate erant. Antiqui namqꝫ consules reipublice presidentes pauperes erant in rebus priuatis: vnde uar

rat Augustinus in dicto. ca. xiiij. q lucius Ualerius in suo consulatu deificatus, adeo paup fuit, vt nūmisa populo collectis et sepultura curaret. Cōsimilia narrat Ualerius li. xiiij. de re militari, de Attilio regulo, qui cuz summis rebus prefuisset ac numinis adeo pauper fuit vt vxorem liberosq collocaret in quodaz agello qui colebatur ab vno villico: nec etiam videbantur esse ditiores in suis dignitatibus q ante: Unde narrat Augustinus de quintio: quod cum certa iugera terre possideret: et ea suis manibus coleret: et ab aratro adductus fuisset vt supra consularem dignitatem dictator fieret et victis hostibus ingentem gloriam consecutus fuisset, tamen in pristina paupertate remansit. Illud nempe erat laudabile studiuz rem publicā salubriter gubernantibus vt ipsi in suis domibus pauperes essent et res publica abundaret. Quia dominari propter lucrum et propter honorem nullatenus intendebant: vnde cuz Marco curio consuli magnuz pondus auri oblatum fuisset, ait, ipsuz respuēs: non aurum preclarum haberi sibi videri, sed eis qui habent aurum imperare. Consimile etiam narrat valerius libro iiij. de re militari, de fabricio consule respuente grāde pondus auri a legato samnitum sibi oblatum, et dicente se mauelle illud habentibus imperare q illud habere. Istud itaq regimen erat commēdabile et ab his qui presunt imitabile. De eisdem etiam narrat Ualerius libro. vj. quod nullo modo rei publice preesse volebat, nisi et prodesse valeret. Et ponit exemplum de Cornelio Scipione: qui cuz in Hispaniam vt iret sorte euenisset, respōdit se nolle illuc ire addita causa, quod se recte facere nesciret. Prefati insuper boni administratores reipublice, non patiebantur filios, et alios propinquos eis adsistere nisi reipublice possent prodesse: Unde narratur in historijs de Helio adriano, qui cum ex senatoribus esset creatus imperator, obsecrante senatu, vt filium suum Augustum cesarem nominaret, Respōdit, sufficere insq debet vt ego ipse inuitus regnauerim. Principatus eni non carni vel sanguini debetur, sed meritis: Inutiliter regnat, qui rex nascitur, et nō meretur. Proculdubio parentum affectum exuit, qui paruulos suos importabili mole superiecta extinguit. hoc eni scilicet taliter promouere idignos propinquos, est (vt ibi dicitur) non promouere, sed suffocare eosdem. Alēdi enim sunt primo virtutibus exercēdi, et cū in eis profecerint comprobandi, et inter probatos meliores alijs preferendi. Proh dolor si premissa seruabantur in rectoribus et in administratoribus rei publice qui legis diuine notitiam non habebant, Nonne est inestimabile dedecus, si moderni administratores reipublice, qui fide illuminati sunt et alios illuminare et corrigere debent, in seipsis talia non obseruant. Uerendum quippe est si contrarium faciunt, quod et ipsi discernant, et in sinu suo colligant causam suam. xvij. distinc. §. hinc etiam. xxj. di. nunc autem: quod in eis comprobatur illud quod dicitur Sapien. vj. c. Audite reges et intelligite: discite iudices finium terre, prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est a domino potestas vobis, et virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri illius regni non recte iudicastis, neq custodistis legez iustitie: neq secundum voluntatem dei ambulastis. horrende et cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui presunt, fiet. Exiguo enim cōceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. In quibus conueniēs Nicolaus papa ad Lotharium

tbariũ Regem francie scribit deteri⁹ quippe in populis prelati delinquũt, ac per hoc ipsi graui⁹ ꝙ ceteri puniun tur. tot eñ mortib⁹ digni sunt, quot ad subditos suos perditiõis exẽpla trãsmittũt. xj. q. iij. precipue. certũ est enim ꝙ homo xpian⁹ (sicut Johannes chrisostomus ait) fortiter cadit ĩ peccatum propter duas caussas: aut propter magnitudinem peccati, aut ꝑpter altitudinem dignitatis. xl. d. hõ xpian⁹. Obsecro itaqꝫ vt iuxta statuta Carthagineñ. cõcilij quarti. Nõ sue delectatiõi, nec suis morib⁹, sed his patrũ diffinitionibus acquiescat. xxiij. distinctiõe q episcop⁹ in fine. Nã, vt ait grego. in moralib⁹ parte. vj. li. xxxj. c. lv. & vj. oẽ qδ hic eminet, plus meroribus afficit ꝙ honorib⁹ gaudeat. xiij. di. nerui. Et icõm eundem, tot vnusquisqꝫ portare onera cogitur, quot in hoc mũdo pricipatur, sicut ĩ pastorali ait. Que pauca sufficiant ad probandũ, ꝙ si supradicte potestates. s. eccl'iastica et terrena velint mundũ & humanũ genus salubriter gubernare, ꝙ se & sua facta et dicta deberẽt diuinis & humanis legibus cõfirmare: & se per imitationẽ eis subijcere: & exempla eorũ que agenda sunt, sequẽtibus & subditis demõstrare, & nõ vt presint: nec vt ipsi vel sui diuites efficiantur, rem publicã gubernare. Aliter enĩ ꝺm dictũ Leonis pape, si querũt que sua sunt nõ que Jesu xpi, facile a legibus & doctrinis supra positis disceditur: & duꝫ dñari magis ꝙ consulere subditis placet, honor in flat ĩ superbiã: & qδ puisũ est ad ꝯcordiã tendit ad noxam. xlv. d. licet nonnũꝙ.

¶ Rubrica. iiij. Quarto specificatur ampli⁹ de limitando & regulãdo exercitio potestatis dictorum presidentiũ monarchie, ne in agendis absqꝫ concilio proborum proprio vtantur arbitrio: Nec sine generali concilio agant ꝯtra ea que sunt in concilijs a sctis patrib⁹ prouide cõstituta in dispensatio nib⁹ priuilegijs & exẽptionibus & alijs exercendis: q̃ reuocent & reuocare debeant exemptiones in contrariũ concessas, Cum hoc esse vtile & rationabile videatur.

Erum cum scribatur prouer. xj. ꝙ ibi salus vbi multa consilia. & Innocentius papa scribit ꝙ facilius inuenitur illud quod a pluribus senioribus q̃rit. xx. di. de quib⁹. extra de officio delegati. prudentiã. in fine primi respon. Et lex dicat ꝙ per ampliores homines manifesta veritas reuelatur de fideicom. l. vltima. & C. de inge. manu. l. iij. Et exemplũ habeamus in veteri testamento de moyse, qui ad consiliũ Jetro cognati sui. lxxx. seniores secum assumpsit: q̃ vltra vires ipsius moysi erat, ꝙ ipse solus populum iudicaret, exo. xviij. & de mandato domini. xij. apostolis. lxxij. discipuli in ministerio sunt adiuncti, q̃ messis multa erat, operarij vero pauci. xxj. di. in nouo. matth. ix. & Jo. iiij. c. Videref esse salubre consilium pro re. publica, et ꝑ dictis administratoribus rei publice, ꝙ sic sub ratione (vt premissum est in rubricis proximis) limitaretur potestas eorũdem, ꝙ absqꝫ certo cõsilio dominorum cardinaliũ dominus papa & reges ac principes absqꝫ aliorũ proborum cõsilio (sicut hacten⁹ in republica seruabatur) nõ vterentur prerogatiua huiusmodi potestatis, potissime aliquid concedendo contra concilia & contra iura approbata communiter. Et ꝙ contra dicta concilia, & iura nihil possent de nouo statuere vel concedere nisi generali concilio cõuocato, Cuꝫ illud qδ omnes tangit, ꝺm iuris vtriusqꝫ regulam, ab omnib⁹ debeat communiter approbari. Vt enĩ

Augustinus ait in libro de vera religione.c.lx.In istis temporalibus legibus q̄q̄ de his homines iudicent cū eas instituunt, tñ cū fuerint institute z firmate, z nō licebit iudici de ipsis iudicare, sed scd̄m ipsas.iiij.di.in istis, vnde Leo papa scribit q illa que ad perpetuam sunt generaliter ordinata vtilitatē, nulla cōmutatione varientur nec ad priuatū trahantur cōmodum que ad bonū sunt cōmune prefixa. Sz manētib⁹ terminis quos constituerūt patres, nemo iniuste vsurpet alienū: sz intra fines proprios atq legitimos (put quisq valuerit)in latitudine se exerceat charitatis.xxv.questio.j.que ad perpetuā. Certū nanq est, q presidentes spirituali z tēporali potestati sunt homines. Et ideo tāq̄ homines de facili possunt labi. Et ideo dicebat Ualentinianus imperator alloquens synoduz, Talem in pōtificali cōstitui te sede, cui z nos qui gubernamus imperium sincere nostra capita submittamus, Et eius monita(dū tanq̄ homines delinquimus)necessario veluti curantis medicinā suscipiamus, sicut habetur in historia tripartita.lxiij.di. Ualentinian⁹. De domino aūt papa certū est(sicut Symacus papa ait)qd nec ipse nec etiā Btūs petrus cum sedis priuilegio licentiā acceperunt peccandi, vt ptz.xl.di.nō nos.z.c.si papa. Quinimo(sicut Alexāder papa ait.) Quāto familiariores esse debent saluatori, tanto magis impugnantur ab inimico generis, qui mille habet fallēdi modos z qui conat a pncipio ruine sue vnitatem ecclesie rescindere, caritatem vulnerare, sanctoz operū dulcedinē inuidie felle inficere, et omnibus modis humanum genus euertere et perturbare, sicut Joannes papa ait, iij.questio.j.nulli.xvi.questione.ij.visis. Nulli etiam dubium est quin pluribus intentus minor sit ad singula sensus. Unde q̄q̄ sunt dignitate ceteris altiores, Interduz euenit propter nimiam preoccupationem negotiorum (sicut Greg.i pastorali ait) q nō sunt in agendis z in iudicijs ceteris certiores. Propter qd prospiceretur nō solum reipublice, sed eisdem, q omnia cum consilio agerētur, iuxta dictū sapiētis: z a iuris tramite nequaq̄ discederent, nec postmodum peniterent.

De dispensationibus.

Porro si pretendatur q licitū est dispēsare supra iura, Respōderi pōt q cū dispēsatio(sicut iuriste tradunt) sit puida iuris cōis relaxatio, vtilitate seu necessitate pēsata per eū ad quē spectat, canonice facta: vt colligitur.j.q.vij.§.nisi rigor discipli.z.c.necessaria cū sequētibus. Non est sm iuristas cēsenda dispēsatio, sed dissipatio, si aliter fiat: cū ius vulneretur ex ea.xxiij.q.iiij.ipa pietas, circa finē.vñ nō est ad dictā dispensationē absq deliberatione prouida procedēdū, extra de transact. c.si.dñs eñi cui⁹ est vicarius dñs papa (sicut ait Btūs Ambrosi⁹ in libro de officijs)nō vult simul effundi opes sed poti⁹ dispēsari.lxxxvj.di.nō satis.potissime cū ius, cōtra qd fit ipsa dispensatio, sit ars boni et equi: cui⁹ merito quis nos sacerdotes id est sacrorū preceptorū ministros appellat.ff. de Iusti.z Iure.l.j.§.ius.ij.qd.vij.§.fuerunt. cōtra qd quidē bonū z equū absq magna necessitate vel vtilitate dispēsari nō debet, cū illud qd iure agitur iuste agat. Et bñ(sicut Augustin⁹ ad macedoniū ait.xiiij.q.iiij.qd dicā, extra de v.sig.)ius dictū ē. Igit picte dispēsatiōes ex causis debitis z necessarijs nō ex volūtate nec acquisitis fieri debet, cū de collatione status ecclie agatur.j.q.vij.z si illa.z.c.tali cōiugio, extra de

electione innotuit. §. multa. et. § . fina. Unde si dispēsant ex causis indebitis, peccant: nec forte illi cū qb⁹ dispēsat̄ iuuātur: sʒ poti⁹ grauant̄, put no. extra de voto ꝛ vo. re. nō est. ꝛ de sta. mona. cū ad monasteriū. in fi. ꝛ concordat xxv. q. j. sunt quidā. extra de restitutio. spolia. literas. xcv. di. ꝛ olim. xvj. dist. sicut. ꝛ. c. sequen. extra de renuntia. post translationē. R ñ. j. ꝛ. c. nisi. extra de bigamis. c. iij. xxiij. di. sicut. xxvj. di. deide de cele. missa. cū marthe. xiij. distin. c. j. de trāsac. c. fin. de tēpo. ordi. c. fi. de excess. prela. ex literis. de homicidio. ca. j. l. dist. miror. ꝛ. c. clericū. j. q. j. statuim⁹. ꝛ. c. si quis a Symoniacis. j. q. iiij. reqritis. j. q. vij. q in qualibet. ꝛ. c. cōuenientibus. ad fi. ꝛ. c. saluberrimum. in fi. de conse. di. iiij. qui bis. ꝛ. c. cōfirmandus. Unde prudēter aget dñs papa si i dispēsatiōibus ꝛ alijs seruet ꝯsiliū Leonis pape in preall. c. sicut. dicit eñ ꝙ sicut quedā sunt q̄ nulla possunt ratiōe ꝯuelli, ita multa sunt q̄ aut ꝑ necessitate tēporū aut ꝑ consideratione etatū oporteat tēperari, illa consideratione semp seruata, vt i his q̄ vl' dubia fuerīt aut obscura id nouerim⁹ sequēdū: qd nec ꝓceptis euāgelicis ꝯtriū, nec decretis sanctorum patrū inueniat̄ aduersum. Penset itaqʒ eiusdē Dñi pape sanctitas, si ex dispēsationib⁹ q̄ passim iuxta stilū Romane curie fiunt, rumpitur neru⁹. l. dist. pr̄sbyteros. xxxiij. q. ij. in lectū. xv. q. j. si qs insaniens. xxiij. q. v. excōicatorum. Et si esset sibi et vl'i eccl'ie de ꝓlibato remedio iuris cōueniēs acqesceret traditiōib⁹, ꝛ cessaret a dictis dispēsationib⁹, indulgētijs et cōcessionib⁹, priuilegijs ꝛ exēptiōib⁹ q̄ sunt cōtra bonū cōmune: qd ꝓferēdū est priuato. vij. q. j. scias. xiij. q. j. in scripturis. Et que ad priuatū vident̄ trahi commodū abstinendum. xxv. questiōe. j. c. iij. Nā sicut scribit Hieronymus ad Rusticū Narbonē̄ epm. Ex quo in ecclijs sicut in Romano imperio creuit auaritia, perijt lex de sacerdotibus, ꝛ visio de ꝓpheta. xciij. disti. diaconi sunt. de Crasso legitur ꝙ aurum sitiuit: et aurum bibit. j. qōne. j. §. ex his verbis.

De exemptionibus.

De exemptionib⁹ aūt predictis ex qua causa ꝯcesse fuerint, ꝛ cōtinuo cōcedant̄, et qs fruct⁹ modernis tpibus subsequat̄ ex eis habetet ei⁹ sctitas ꝓuidere. Magna nāqʒ auctoritas ista ī dei eccl'ia ē habēda. ꝛ si nōnulli ex ꝓdecessorib⁹ ꝛ maiorib⁹ nostris fecerūt aliqua que illorum tpe potuerūt esse sine culpa, ꝛ postea vertuntur in errorem ꝛ superstitionē, vt sine tarditate aliqua ꝛ cū magna auctoritate a posteris destruant̄. lxiij. d. §. verū. Uñ Ezechias dissipauit excelsa ꝛ cōtriuit statuas, et succidit lucos, cōfregitqʒ serpētē eneū a Moyse iussu dei factū, ne serpētina morte populus interiret. Et laudatur dictus Ezechias destruxisse quod tendebat ad perniciem: quod iubēte Deo fecerat ille. num. xxj. iiij. Regum. xviij. c. Non enim debet irreprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoqʒ varientur humana. presertiʒ cū vrget necessitas, vel euidēs vtilitas id exposcit. Cū ipe de⁹ ex his q̄ in veteri testamēto statuerat, nonnulla mutauerit in nouo, sicut habet̄ ex cōcilio gñali extra de cōsan. ꝛ affi. non dʒ. xxix. di. c. j. ꝛ. ij. iiij. di. erit xxxij. q. iiij. quis ignoret. ꝛ. c. obijciunt̄ xxiij. q. vij. occidit. extra de transactio. c. fi. de sen. excōicatio. sup eo. Ex quib⁹ infert̄ ꝙ si maius dānū ꝛ maius inconueniens subsequatur ex dictis dispensationib⁹ ꝛ dictis exēptionib⁹ ꝙ vtilitas, ꝙ haberent per eiusdē summi pōtificis prouidentiā reuocari: qd facile

ostendi pōt iuribus ꝛ rationibus supradictis. Quod aūt ad faciēdū dictā reuocationē exemptionum predictus Dñs papa de facili debeat esse inclinatus: possunt ꝛ debēt eū monere nō solū predicta: sed etiā multa alia. primum est generalis ordinatio vniuersalis ecclesie pcedēs ex deo: ab aplis sanctis patribꝰ: generalibus cōciliis ꝛ Romanorum pōtificibus ꝯprobata ꝛ obseruata: sꝫ quā eis religio xpiana ꝛ gñaliter omnia monasteria ꝛ loca religiosa, Abbates, Abbatisse, monachi, mōiales, ꝛ oēs alij religiosi ꝛ psone ecclīastice immediate subsunt gubernatiōi ꝛ cure epoꝝ in ciuitatibꝰ diocesibꝰ eorūdem tanq̄ superiorum suorum, apostolorūq̄ successorum ꝛ potestatē habentiū. vnde cū Dñs papa tantā ꝛ talē obseruationē imitari nō debeat, nec forte valeat: Ergo nec generales exēptiones, priuilegia libertates, ꝛ immunitates derogatiuas ꝛ preiudicatiuas honori, potestati, statui, ordinatiōi, ꝛ ordini dictorū Episcoporū ꝛ ordinariorū cōtra predictā generalē ordinationē sic passim cōcedere nō debet, nec etiā forsitā valet: prout ex infrascriptis iuribus cōprobatur.

Quod autē generalis ordinatio gñalis ecclesie procedat a Deo, ꝛ attēdēda sit, pbatur autoritate grego. lxxxix. di. ad hoc. xvj. q. j. ad hoc. Nā, vt ibidē dicit, Ad hoc dispensationis prouisioꝰ gradus diuersos ꝛ ordines disposuit esse distinctos, vt dū reuerentiam minores potentibus exhiberent, ꝛ potentiores minoribꝰ dilectionem impenderēt, vera concordia fieret. Et ex diuersitate cōnexio, ꝛ recte officiorū gereretur administratio singulorum. Neq̄ eīn vniuersitas alia poterat ratiōe subsistere, nisi huiusmodi magnus eaꝝ differētie ordo cōseruaret. Quia vero queq̄ creatura in vna eademq̄ q̄litate gubernari vel viuere non potest, celestium militiarū exemplar nos instruit: quia dū sunt Angeli, sunt Archangeli, ꝛ liquet q2 nō sunt equales, sed in ptāte et ordine differūt alter ab altero. In quo quidem. c. dicit gloss. lxxxix. dist. q̄ dicta prelatio durabit vsq̄ in diem iudicij: quod probat autoritate apostoli dicentis prime corinth. xv. Dū mūdus iste durabit homines psunt hominibus, demones demonibꝰ, angeli angelis. Cum autem Deꝰ erit omnia in omnibus, cessabit dicta platio, nō tamē ordo vel maioritas, de pe. di. iiij. in domo. Et dicta diuersitas ordinum ecclesiasticorum prelatiōis est pter cōcordiā humani generis istituta, sicut Leo papa ait. xlv. distictio. licet. ij. Et ne scisma fieret in ecclesia Dei sicut pbat Hieronymꝰ ad euandrum Episcopum. xciij. dist. legimus. ꝛ idē probat ad neopotianum scribēs. xcv. di. Esto subiectus pontifici tuo: ꝛ ipsum quasi anime parentem ama. Idem etiam probat dictus grego. in dicto. c. ad hoc locorū gradus ratiōis ordo distinxit ꝛ iudicia esse constituit vt nec prepositi in opprimendo subiectos frustra se valeant occupare, nec subiectis iterum cōtra suos ppositos effrenata sit resultādi licētia. Nō est ergo dicta distinctio graduū ꝛ platiōis cōtemnenda, sicut dicit Joānes Chrisostomus. xj. questio. iij. Nemo cōtemnat, Nam a Deo est principaliter cōstituta in veteri testamento per Moysen, qui ex precepto domini, Aaron in summū pontificem, filios vero eius vnxit in minores sacerdotes: exo. xxxj. capitulo. In nouo autem testamento dicta distinctio gradum et maiorum ꝛ minorum sacerdotum discretio ab

De exemptione regularium

De ordine ecclesie

Pauson fuerat servatur

ipso christo sumpsit exordium, qui .xij. apostolos tanq̄ maiores sacerdotes et lxxij. discipulos quasi minores sacerdotes instituit. Petruz vero quasi in summum sacerdotem elegit. Apostoli autē in singulis ciuitatibus episcopos ordinauerunt .xxi. distinc. §. j. Et ligandi atq̧ soluendi potestatez tam Petrus q̄ ceteri apostoli a Christo receperunt. Primo tamē petrus, sicut Anacletus papa ait, hanc ligandi ⁊ soluēdi supra terram potestatem accepit a domino. primusq̧ ad fidem populuz virtute sue predicationis adduxit. Actuū .ij. Ro. x. Ceteri vo Apostoli cū eodem Petro pari consortio honorem ⁊ potestatem acceperunt a Christo, ipsumq̧ Petrū principem eoꝝ esse voluerunt. ¶ Ipsis vero apostolis decedentibus, in loco eorum successerunt episcopi, quos qui recipit ⁊ verba eoruz, deum recipit. qui autez eos spernit, deū a quo missi sunt, ⁊ cuius funguntur legatione, spernit: ⁊ ipse indubitanter spernetur a domino. videntes autem ipsi apostoli messem esse multam, ⁊ operarios paucos, rogauerunt dominū messis, vt mitteret operarios in messem suam. vnde ab eisdem apostolis electi sunt .lxxij. discipli quorum typum gerunt presbyteri: atq̧ in eorū loco sunt in ecclesia constituti secūdum Anacletum .xxi. distin. in nouo: et concordat cum dicto Anacleto Cyprianus papa .xxiiij. q̄. j. loquitur, vbi dicitur per eundem: loquitur dominus ad petrū. Ego dico tibi quia tu es petrus: ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiaz meam. Super vnum edificat ecclesiam. Et quamuis apostolis omnibus post resurrectionem suā parem potestatē tribuat, ⁊ dicat: sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos, accipite spiritum sanctum. Tamen vt veritatem manifestaret vnitatis eiusdem originem ab vno incipiētem sua autoritate disposuit. Hoc erāt vtiq̧ ceteri apostoli quod Petrus fuerat: pari consortio prediti ⁊ honoris ⁊ potestatis: sed ab vnitate exordium proficiscitur, vt ecclesia Christi vna mōstraret: ⁊ ita subijcit in eodem .c. dictus Cyprianus. Episcopatus vnus est, cuius insolidum pars tenetur. vbi dicit glo. ꝙ idez ius residet apud quemlibet episcoporum. tamen reuera quilibet habet separatum ⁊ speciale ius: scilicet in ciuitate ⁊ dioecesi sibi commissa. ff. quemad. serui. amit. aquā. non ꝙ singula iura a quolibet insolidum teneantur. ff. de verbo. obliga. l. ij. ff. de serui. l. vie. Concordat ad premissa Augusti. exponens illud Joan. xx. ⁊ Matth. xvj. Quodcunq̧ ligaueris super terram erit ligatum ⁊ in celis: quia dicit ꝙ super hoc non est dictū tantum Petro sed ecclesie, xxiiij. q. j. quodcunq̧ ⁊ .c. sequentibus ⁊ precedentibus, idem ⁊ August. ait de paulo. ꝙ paulus Petruz reprehendit qd̄ non auderet nisi se non imparem sciret. ij. q. vij. Paulus. cuz quatuor sequentibus. ad idem concordat Grego. Joanni epō Ciracusano scribens .xxij. dist. de constātinopolitana. vbi dicit ꝙ si qua culpa in episcopis inuenitur ratione ecclesie subiecti sunt. cum vero culpa non exigit omnes secūdum qualitatem humanitatis equales facit. ad idem .lxviij. distin. quoruz vices. vbi dicit Urbanus papa. quorū vices in ecclesia episcopi habēt. ⁊ quis eis hanc dignitatez dare debeat sanctus Augustin⁹ ostendit inquiens. Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi filij. patres missi sunt Apostoli. pro apostolis nanq̧ filij nati sunt, ⁊ cōstituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi q̄ sunt per totum munduz, vnde nati sunt, patres ipsa ecclesia illos appellat, ipsa nanq̧ illos genuit. Et ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non te ergo putes desertam: quia non vides Paulum, quia non vides Petrum: quia non vides illos per quos nata es. de prole tua decernit tibi paternitas. Pro patribus

tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram, ad idē xxxv. dist. ecce. in fine. ij. q. vij. accusatio. in fi. iij. q. j. nulli. in fin. vij. q. j. omnes. ij. q. v. habz. in fi. Mat. x. Luc. ix. Apostolus etiam legens de dictis episcopis et ordinarijs dicit. Ephesi. iiij. quosdam dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, idest edificationem corporis christi: ſm etiam pdictuz apostoluz. Romanoꝝ. xiij. Omnis anima sublimioribus potestatibus debet esse subiecta: quia non est potestas nisi a deo. que aūt a deo sunt ordinata sunt itaqꝫ q resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi, sibi dānationē acquirūt. Patet itaqꝫ ꝙ dicta gn̄alis ordinatio plationis a deo in veteri testamento, ⁊ a christo in nouo p̄cessit. Et ꝙ inde epi potestatem suam acceperunt, quam apostoli habebāt, et ꝙ dicta ordinatio non est contemnenda, nec interdicēda, pbat Aug. p dicta Basilij. xj. di. ecclesiasticaꝝ. beatus vero Bernar. in li. de ɔsiō. ad eugeniū papā sup hoc scribit, dicēs. Nec vilē reputes formā hāc. s. eccl'iastici ordis q̄ i terris est, exēplar ei hz e celo, iuxta illō Apoc. xxj. Uidi ciuitatē sanctā hierlz descēdētem de celo, a deo paratam. Quod idez Bernar p similitudinem ecclesie militātis ad ecclesiam triumphantem asserit. Ecce dictuz: quia sicut illic Seraphim cherubim ac ceteri quiqꝫ vsqꝫ ad angelos ⁊ archangelos ordinantur, pili ordinant sub vno capite, sic ⁊ ecclesie gradus. nō igit pnipendēda, nec interdicēda est dicta ordinatio q̄ deū hz autorē.

Sane ꝙ iuxta dictaz resignationem diuinam ⁊ generalē vniuersalis ecclesie epis tan ꝙ ordinarijs et potestatem apostolorum in eorū ciuitatibus ⁊ diocesibus habētibus subditi debeant oia mōasteria ⁊ loca religiosa pbare. xvj. q. vij. oēs basilice: vn̄ ɔstō Aurelian̄. ɔcil. ponit ſz ꝙ oēs basilice q̄ p diuersa loca constructe sunt, vel quotidie construūtur, in epi potestatem cōsistere debent, in cuius territorio posite sunt. ad idem xviij. q. ij. monasteria, idest quod est eiusdem concilij Aurelianen̄. in quo dicitur quia monasteria ⁊ monachorum disciplina, ad euz pertineant epm, in cuius territorio sunt constituta. Ad idem. e. q. cognouimus vbi dicit Grego. ꝙ monasteria seruorum dei vel feminaꝝ sint sub cura epi loci sub cuius moderamine degunt: quia valde esset indecens, vt eo obmisso alius quilibet se illorū causis admisceat. Sed ille eoruz vitas competenti regularīqꝫ moderamine disponere, qui p commissis animabus eorus compellitur reddere rationem. ad idez de insti. cum venissent, j. respon. vbi dicit Inno. ꝙ ad epm talia de iure cōmuni ptinent. Ad idem de religi. do. de synodochijs. vbi dicitur ꝙ ſm dicta Eugenij pape, synodochia ⁊ alia similia loca per sollicitudinez epoꝝ in quoꝝ diocesi existunt, ad eandem vtilitatem quibus constituta sunt ordinentur. Cōcordat ad idem. xvj. q. v. si quis eporum, in fi. vbi dicitur p Nicolaum papam ꝙ gubernatio omnis ecclesie ad eū epm ptinet in cuius ciuitatis territorio est constructa. Et idem constitutum est in. iiij. constitu. tho. p Grego. e. q. possessio. ⁊. c. lator, Ad idem concordat Grego. in registro. lxj. distin. obitum, circa finem: dū dicitur monasteria autem si qua sunt in ipsius scilicet Panormitani epi constituta parochia in tua cura (⁊ loquitur visitatori deputato sede vacante) dispositioneqꝫ etiaz concedimus: quousqꝫ illis propitius episcopus fuerit ordinatus. Ad idem. xij. qō. j. quoniam ad heliam, vbi consimile dicitur per Grego. ad idem. x. q. j. capitu. j. quod est concilij Ylerden̄. ⁊. c. ij. quod est concilij tho

losa.c.xx.z.c.iij.quod est secundi concilij Cabiloneñ.z.c.iij.qd est leonis.iiij.et c.v.quod est cõcilij Antiocheni z.c.vij. quod est.iiij.cõcilij Thol.et.c.vij.quod est conci. Aurelianeñ. Ad idem eadem causa z.q.ij. Episcopus hanc.quod est ex concilio Martini pape scilicet Bracharen.ad idez.xvj.q.qui vere. quod est iiij.c.concilij calcedoñ.vbi dicitur q qui vere z pure solitariam vitam eligunt, digni sunt conuenienti honore. Eosvero qui per singulas ciuitates seu posses siones in monasterijs sunt,placz nobis episcopo esse subditos:z quieti operam dare,atq observare ieiunia z orationes in locis qbus semel se deo deuouerunt permanentes: z neq communicare ecclesiasticas neq seclares aliqs attractare actiones ppria monasteria relinquẽtes: nisi forte iubeant pp necessitates ab ipsi ciuitatis epo z neminẽ seruop suscipi i monasteriũ vt sit cũ eis monach nisi cũ dñi.ppij licẽtia pterea tẽ. hec.decreuim ex cõione ecc:ne nomẽ dñi blasphemet. Cõuenit g ciuitatis epo curã z sollicitudinẽ necessariã monasterijs exhibere. Concordat etiam cũ dicto concilio Calcedonen.ea.cau.q.ij. z.c.iij, vbi dicit z statuit quaten eccle quorũcũq monachop in singulis parochijs site episcoporum (vt decet) diuinitus subdantur regimini: eisq debita obsequia exhibeant.adẽ id.xviij.q.ij.eleutherius: quod est Gelasij pape: z.c. seruitium,quod est Urbani pape: vbi dicit q monasteria z eorũ ecclesie exhibeant episcopis seruitia cõsueta. Ad idem.e. questione visitandi, vbi dicit Greg. Visitandi, exhortandiq gratia ad monasteriũ qties placuerit ab antistite ciuitatis accedat: sz sic charitatis offm illic impleat eps,vt grauamen aliqd monasterij nõ incurrat, 2cor.e.q. nõ semel. qd est 2cil. Aurelianñ. vbi dicit q nõ semel sed sepi in anno epi visitẽt monasteria monachorũ,z si aliquid corrigendum fuerit corrigãt. Cõcordat ea.q. puenit. z.c. dudũ.q sunt Greg.in qb sitr pbat q ptinent dicta monasteria z loca religiosa ad curam epoum. Ad idem. ix.qd.iij. onosius, vbi dicitur q in monasterijs sunt per epos yconomi 2stituendi. Ad idem.xviij.q.ij.quidam.quod est conci. calcedoneñ.vbi dicitur q monasteria si ne assensu episcoporũ non edificentur, z q sint in potestate eorum in quorum ciuitatibus vel diocesibus existunt.idẽ dicitur in.v.c.sequentibus quorum primũ eiusdez concilij,secundũ cõcilij Carthagineñ.z tria sequen.cõcilij Agateñ. Ad idem. xvij.q.iiij. in venditionibus. quod est conci. Agatheñ. vbi dicitur q abbates nihil alienare possint sine licẽtia episcoporum in quorum sunt ciuitatibus vel dioce. monasteria constructa. Et concordat.xij.q.ij.abbatibus.quod est concilij Aurelianeñ. Ad idem extra de relig.domi. vt epo sint subiecte in rubro z in nigro.z.ij.dist. de his, vbi dicitur q ratione subiectionis debent se in officio cathedralib ecclesijs 2formare, z est dictũ assumptũ ex.xj.cõcil. Thole. c.iij. Ad idẽ.vj.q.iij.c.j.z.ij.z i.xj. qcũq.

Ad hoc q abbates monachi z moniales z alij religiosi dictis epis in quorum degunt ciuitatibus vel diocesib sunt subiecti patet, non solum ex premissis verum etiam ex pluribus alijs.vnde in concilio Aurelianen.c.xv. posito.xviij. questione.ij.abbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistant: z si quid extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur. qui semel in anno, in loco vbi eps elegerit, accepta vocatione conueniant. Ad idem eadez questione.si quis abbas. quod est concilij Tribu.vbi dicitur quod si quis abbas caut,in regimine humilis, castus, misericors,discret sobriusq nõ fuerit z diuina pcepta vbis z exẽplis nõ õnderit, ab epo i cui territorio 2sistit z a vicinis

Abbatibus.ꝛ ceteris deū timentibus a ſuo cohercea‍t honore:etiā ſi omnis congregatio vitiis conſentiens ſuis.eū Abbatē habere voluerit. Ad idem de maio.ꝛ obe.qḋ ſuper his.vbi dicitur qḋ dicti abbates ad ſynodos epales venire tenent. ¶ Paſcalis etiā papa ſcribit. xviij.q.ij.abbatibꝰ. ꝙ abbatibꝰ q neqꝫ ſub epiſcopo neqꝫ ſub metropolitano neqꝫ ſub primate neqꝫ ſub patriarcha ſunt, nullus proſus epiſcopoꝝ epalia quelibet adminiſtret. Cum eñ ſe nulli epiſcopo omnino ſubeſſe profiteant, conſequens eſt vt nullus epoꝝ que ſua ſunt eis tāquam exteris largiatur.

De Abbatiſſis autem et religioſis feminis quin etiā epiſcopis ſubijciantur,dubium non exiſtat. Nam ꝛ illi qui eiſdem preponēdi ſunt,debent per ipſos epiſcopos comprobari.ſicut habetur ex cōci. carthaginen. xviij.q.ij.qui religioſis.per ipſoꝝ etiam prouidentiā agendum eſt, ne ſimul cum monachis commorentur:nec confabulentur ꝛ ne propria receptacula habeant.xviij.q.iij.diffinimus.cum duobus. c.ſequentibus.ꝛ c.pernicioſam. Per epiſcopos etiā corriguntur monaſteria feminarū religioſarum ſcḋm Grego.ea.q. cognouimus. et earum monaſteria nimium frequentantes per epiſcopos puniantur. ſicut habetur in cōci. lateraneñ. poſito extra de vita ꝛ honeſtate clericoꝝ monaſteria. Decem enim moniales tanꝙ ſubiecte eis per epiſcopos benedicuntur:de peni.ꝛ re.noua.ꝛ.xx.q.j. Iuuenculas.et ab eis epiſcopis per manuum iniectiones in clericos abſoluūtur: ꝛ votum caſtitatis infringentes et matrimonium contrahentes ad ipſum per epiſcopum redire coguntur.xxvij. q.j. de viduis. ꝛ de inceſtu ſuſpecte coram epiſcopo ſuo ſe purgare coguntur: ſicut habetur in cōci. meldeñ.poſito extra de purgatio. canonica.moniales.

¶ De monachis.

De monachis vero ꝛ aliis religioſis ꝙ dictis epiſcopis ſubiecti ſint,ptꝫ non ſolum ex premiſſis verū etiam ex pluribus aliis late ꝛ diffuſe poſitis.ſ.in rubrica.liij. ſcḋe partis huius tractatꝰ, in qua plene actū eſt de ſtatu:conditione:et officio eorūdem.et certū eſt ſicut habetur ex conci.pariſiē. xcvj.di.nulla. ꝙ non ſunt habendi vt clerici ſed tanꝙ acephali ſi ſub nullius epiſcopi diſciplina ꝛ prouidentia gubernentur. ¶ Porro ꝙ dominus papa non poſſit nec debeat nouas leges vel noua iura concedere:vel priuilegia:libertates:immunitates:ꝛ exemptiones ꝯcedere ſuper his et cōtra ea que aperte dominꝰ, vel eius apoſtoli ꝛ eos ſequētes ſancti Patres, ſententialiter aliquid diffinierunt, ſed potius quod predicatū eſt vſqꝫ ad animam ꝛ ſanguinem cōfirmare debeat: q2 aliter errare probaret. Et ꝙ contra ſtatuta patrum aliquid condere vel mutare:nec ratione ſedis poſſit auctoritas niſi alia que ad perpetuam ſunt ordinata vtilitatē mutare. ꝛ ꝙ non teneātur quatuor concilia.ſ. Nicenum Conſtantinopolitañ. Epheſinum et Calcedoñ. ſicut quatuor euāgeliſtarū librum ſuſcipere et tenere que quatuor concilia vniuerſalia fuerunt ſeptē vicibus celebrata necnon et alia concilia generalia plene probatum eſt.ſ. in hac rubrica.ꝛ in precedenti per iura et concilia poſita.xxv. q.j.ꝛ.ij.fere per totū.ꝛ.xvj.diſ.ſicut ſancti euangelij.ꝛ.c.ſcḋm.ꝛ. xvj.diſtin.qm̄. ꝛ.c.ſācta.octo vniuerſalia ꝯcilia.ꝛ.c.ſexta ꝛ ꝑ alia plura iura. Cū itaqꝫ pateat ex premiſſis ꝙ epi poteſtatē ꝛ honorē ſuū receperint a deo a quo ordo platiōis inſtitutus eſt ꝛ a quo epi in loco apoſtoloꝝ cōſtituti ſunt in ſingulis ciuitatibus ꝛ dioce.ꝛ ꝙ ſcḋm generalē ordinatione

tionem vniuersalis ecclesie a deo procedentem, et ab eius apostolis, sanctis patribus, generalibus et spiritualibus concilijs, et romanis pontificibus approbatum omnis religio christiana et generaliter omnia monasteria et loca religiosa, abbates et abbatisse, monachi, moniales et alie religiose et ecclesiastice persone, subsunt gubernationi et cure epōrū suorum, concludat dictus dominus papa si contra predicta in derogationem, diminutionem honoris et potestatis epālis predictas libertates et immunitates et exemptiones, locis et personis religiosis epālis ecclesiarum cathedralium et collegiatarum et alijs locis et personis ecclesiasticis concedere passim et absqꝫ cā necessitatis vel euidētis vtilitatꝭ potest et dꝫ.

Secundo ostēditur quod supposito quod idem dominus papa supradictas exemptiones libertates et immunitates cōcedere possit, nō tamē expedit sibi nec vniuersali ecclesie, nec statui religionis nec personis religiosorum eas concedi propter plura mala scandala et dispendia quo proueniunt ex eisdem.

Quod eidēꝫ domino pape nō expediat, nec eum deceat cōcedere supradicta patet ex multis que in presenti rubrica et prima supradicta sunt. Nam Greg. papa in psonam suam et successorū suorū scribit.xxv.q.ij. Si ea destruerē que antecessores nostri statuerunt, non cōstructor sed euersor esse iuste cōprobarer, testante veritatis voce, que ait. Matthei xij. Omne regnum in seipsum diuisum non stabit et omnis scientia et lex aduersum se diuisa destruetur. Itēꝫ leo papa. Priuilegia ecclesiarum et monasteriorū sanctorum patrum autoritate instituta, nulla possunt autoritate conuelli: nulla nouitate mutari. In quo ope auxiliāte xpo fideliter exequēdo, necesse est huiꝰ sancte sedis pontifices pseuerantem exhibere famulatū. Dispensatio enim nobis credita est et ad nostrū reatū tendit, si paternarum sanctionū regule nobis cōsentientibus vel negligentibus violētur.ea.cau.et.q.priuilegia. Ex qbꝰ pꝫ quod si concedat, ad eius reatū ptinet: nisi cā legitia subsit. et quod nō cōstructor, sꝫ euersor et diuisor est regni eccl'iastici et vnitatis ecclesie: que diuisionem nō capit.xxiiij.q.j.loqtur.et c.scisma. memor namqꝫ esse dꝫ dñs papa verbi aplī q ait.j. Cor.vi. c.oīa mihi licent, sed nō oīa expediunt.

Quod autē non expediat vniuersali ecclesie dictas exemptiones libertates et immunitates cōcedi, patet: quod per ipsas ordo vniuersalis destruitur et confunditur: et status plātiōis puipendit et vilificat: et epatus qui vnꝰ est scindit et diuiditur: contra illud Cipriani.xxiiij.q.j.loqtur.et Hiero.ea.q.qm̄ cū seq. vñ possunt prelati dicere illud Esaie pphete, de exēptis pdictis et ecclesiasticis beneficijs p ipsos epos, et alios eis dudū collatꝭ enutritis et exaltatꝭ, Filios enutriui et exaltaui eos, ipsi autem spreuerunt me. Esaie j.a. Et illud pš. Impinguatus incrassatus, dilatatus et recalcitrauit. Nōne cōstat quod p predictas exēptiones tollunt obediētia et reuerētia: qs deberēt dicti exēpti suis platis, et ordinarijs exhiberet: Cuius in ipsis superioribus debeat esse pcipiendi autoritas et in ipsis necessitas obsequēdi. Quāto gradus epālis celsior, tanto fortius obediendū eidē, cū in ptātibus etiam huius seculi maior potestas minori ad obediendum pferatur. sicut Aug. ait in.ij.lib. confessionū. et viij.dist. que contra, et concordat.xxj.di. §.in his omnibus, cū.c.sequētibꝰ. Est nempe iustum quod inferior obediat ordinario suo i licitis et honestis: cū summa laus sit suis obtēperare ppositis: et quicquid ab eis vtiliter impatum fuerit cū obedientia adimplere. sicut Grego. ait. xxiij.q.j.snia. ¶ Quid enim dicta obe

dientia fructuosius, cum sola sit que fidei meritum possidet sine qua quisq; in fidelitate conuincit, et si fidelis esse videat sicut idē Greg. in. xxv. lib. moral. ⁊. viij. q. j. sciendum ait. Nam p ipsam obediētiam in psenti meremur gratiā, ⁊ q suis epis non obediunt indubitanter reprobi ⁊ rei existunt, sicut a deo donum summi muneris. consequitur qui libēter eidem obediunt. xciij. di. nulla. c. ille. ⁊. c. si inimicus. pter dictam obedientiam etiam bonum ab ipsis religiosis ⁊ alijs esset omittendū, ne ecclesia ex ipsorum exemptionibus scandalizari haberet. sicut Grego. ait. xj. q. iij. quid ergo. nec p aliquo temporali cōmodo deberent dicti religiosi vel alij incurrere notam inobedientie: cuz ipsa obedientia melior sit q victima. de maio. ⁊ obe. illud. Nam religiosi suis platis inobedientes sunt de monasterio expellendi. de maiori. et obedien. q sup his. cum habentibus iurisditionem spiritualem ⁊ etiam tēporalem debeant esse subiecti eisq; obedire. de maio. ⁊ obe. solite, A qua siquidē obedientia suo epo exhibenda subdiaconus pape ⁊ princeps non absoluitur. Et cū quibus religiosis quicunq; minimus vult ab ea absolui, de maio. ⁊ obe. p tuas ⁊. c. omnis, ne forte inimici suggestione mille nocendi ⁊c. xvj. q. ij. visis. efficiant similes christo qui non solū deo patri vsq; ad mortem obediens extitit, verūetiā ioseph patri putatiuo eiusdez habet, sicut habetur Luc. ij. g. sm autez Leonem papā vbi est incolumitas obedientie ibi est sana doctrine forma. lxj. di. miramur. Et cum ab hominibus de diocesi sit epis obediendum in omnib⁹ que ad diuini cultus officiū, ⁊ ad ecclesiasticam vtilitatem ptinet ⁊ eis reuerētia exhibēda. sicut Pelagius papa ait. vij. q. j. quia fieri non debent domini abbates ⁊ priores ⁊ guardiani molestuz q se alij sciunt esse ppositos epos ordinarios sibi esse platos. Sed obedientiam ⁊ reuerentiam quas ab alijs exigunt eisdem platis impēdere cū memores esse debeat doctrine christi cuius nos ⁊ ipsi sumus discipuli, dicētis, discite a me quia humilis ⁊ mitis sum corde. Matt. xxij. ij. q. vj.

De reuerentia autem dictis prelatis ⁊ epis debita si iustū sit et ecclesie vniuersali expediens q dictas exemptiōes ab eorum subditis subtrahat eisdem pēsandum est, diuinum nanq; pceptū est decalogi. Exo. xx. k. Honora patrē tuū ⁊ matrem tuam vt sis longeuus sup terram, quod nō solum intelligitur de patre ⁊ matre carnalibus, verum etiam de patre spirituali, ⁊ de matre ecclesia. xxx. qōne. iij. ita diligere. xcv. distinctio. esto subiectus. pensent obsecro exemptionem appetentes ⁊ defendere cupientes si audiendus esset filius ⁊ si sapiens putaretur qui vellet eximi ab obedientia ⁊ reuerentia patris sui appetentis, cuz seruus manumissus ⁊ etiam libertus ad hoc etiam teneantur, ⁊ sine venia impetrata patronum in ius vocari non pmittantur impune, etiaz si a corpore vel collegio vel ciuitate quorum singulos in ius vocare potest seruus manumissus ⁊ aduersus rem publicam vel vniuersitatem voluit experiri, sm legem canonizatam. xij. q. ij. si sine venia, cum. c. pcedēn. ⁊ subsequētibus. Veruz si de aliquibus grauaminibus lumnoso abbati a castorio ariminensi epo illatis ⁊ consimilib⁹ arguatur seruanda est sententia Augustini. ij. li. de vnico baptismo dicentis q interdum cōqueritur pater de filio malo, et filius conqueritur de patre duro, vnde seruamus honorificentiam patri que debetur a filio, non equamus filium patri in honore sed pponimus filium patri in veritate, et sic tribuimus honorē debituz vt non perdat equitas

meritum.ij.q.vij.queritur obtentu igitur dictorum grauaminum(si qua inferantur eidem)non essent reuerentia et obedientia prelatis denegande: de appella.ad hoc,si in vna causa maxime cũ appellationis remedium sit concessum vij.q.vij.omnis oppressus. Christus vero ait de dictis episcopis in psona apostolorum, ꝙ qui eos spernit, deũ a quo missi sunt, cuius funguntur legatione spernit. ⁊ ipse indubitanter spernetur a domino Mat.x.⁊ Luc.x.xx.j. disti. in nouo.iij.q.j. omnis.ij.qõ.vij. accusatio. Quã reuerentiam⁊ obedientiam impendent laici⁊ domini principes temporales dictis episcopis,⁊ ordinarijs quib⁹ patenter ⁊ notorie ⁊ manifeste religiosi de ordine paupertatis⁊ alij frequenter inobedientes ⁊ irreuerentes existunt: Certe qđ ab eis facile agit̃ trahitur ab alijs in exemplum, de accusa. qualiter ⁊ quando, ⁊ hoc tendit ad depressionem ecclesie vniuersalis cum dicta reuerentia ⁊ obedientia ab omnibus debeãtur eisdem episcopis ⁊ prelatis etiam si essent inutiles ꝙdiu ab ecclesia tolerantur. viij.q.iij.nõne.xvj.q.vj.si fortassis. ij.q.v.habet.ij.q.vij. Sacerdotes.xcvj. dist.in scripturis.

¶ Item per dictas exemptiões impeditur correctio debita excessuũ iam ptinens ad epõs per quos potest melius fieri ꝙ per abbates cum sint potẽtiores communiter ꝙ abbates⁊ debent esse pe ritiores,potissime⁊ dicta correctio debe ret fieri p episcopos quãdo religiosi publice,⁊ extra claustra delinquunt.cũ vbi malum contingit, ibi mori debeat.ij.q. j.si peccauerit.in fi. Augu.ait ibidem, ⁊ in Omilia de pe. Et idem habetur in cõ cilio Bareñ.c.viij. posito ꝙ. vij.q.ij. si enim. Certuz est autẽ ꝙ dicta correctio generaliter pertinet ad epm.vj.q.iij. scitote.potissime in criminalibus. de offi. ordi.irrefragabilis. Nam .ꝑs qui crimina non corrigit, non dicitur nec reputatur eps,sed canis potius impudicus,sicut dicit August.lxxxiij.dist. ne nio.cuz capitulis sequentibus, ⁊ si culpas subditorum impunitas relinquit,grauiter deum offendit. Sicut Grego. ait.xxiij. qõ.iiij.si is.non enim est in eo charitas. sed languor cum talia non corrigit. Sicut ait Aug.sup epistolã ioãnis.xxiij. q.v.non putes.⁊.c.sequentibus. ¶ Nã per ipsum epm qui medicus est ecclesie vniuersalis sibi cõmisse abscidẽda sunt vulnera que fomentorum non recipiũt medicinam.lxxxij. dist. quia aliquanti. xvj.q.j.in canonibus. Quequidem correctio aliquando ab abbatibus ⁊ priori bus ꝓpter asperitatem lingue vel blandimenta vel timorem,aut potentiã subditorum periculose omittitur.l. disti. si quis diaconus.

¶ Fatẽdũ est em̃ ꝙ dicta correctio quãtum prouniuscuiusq͡ gradus atq͡ persona salua pace ecclesie fieri potest,sicut ait Prosper.xxiij.qõ.iij.ecce autem. ⁊ xxiij.q.iij.ecclesie.cum alijs sequentib. Hec autem correctio⁊ disciplina que vl trix deberet esse male vite,⁊ malorũ morum religiosorum tollitur pretextu exẽptionum predictarum, sicut innuit Augusti.contra Petilianum.xxiij.questione.v.ad fidem. Nam abbates sunt desides ⁊ negligentes communiter in disciplina⁊ correctione: vnde disciplina prodijt desidia cum negligunt corrigere vitia,sicut ait Calixt⁹ papa.xxiij.q.iij.iustum est. Ad quã disciplinaz per flagella deducendi sunt discoli, sicut scribit Augu.ad donatũ.xxiij.q.iij.displicet: cum.c.seq. Hec autem disciplina ꝓprie pertinet ad ꝑlatum. sicut ait idẽ Aug. in lib.psalmorum.⁊ eundem epm regẽtem plebẽ suã:licet vtilis sit alijs. xxiij. q.iiij.duo ista. Nã ad eos pertinet specialiter illud euangeliũ. Matth.xviij. si peccauerit in te frater tuus etiã.ij.q.j.

tantam elationem, superbiam et arrogantiam eleuatus est, q non solum abbates et priores guardiani, et alij in statu alicuius administrationis et prelationis existentes, verumetiam minores fratres et persone dictarum religionum putāt frequenter Episcopis Archiepiscopis et alijs prelatis se quodāmodo fore equales: et debere quibuscunq alijs personis ecclesiasticis ecclesiastica beneficia obtinentibus anteferri. q est cōtra intentionē eoꝝ a quib⁹ dicte religiões fundate sunt: prout beat⁹ Bernard⁹ ad Eugeniū pbat i multis capi. euidēter.

PEr dictas exemptiones vt in pluribus monasteria dissipātur. Cum dicte exemptiones ad onus potius q̄ ad honorem vel vtilitatē tendere videātur: et illa que ad perpetuam fuerunt generaliter statuta vtilitatē, ꝛ nulla deberēt cōmutatione variari, q̄ fuerūt ad bonū cōmune statuta, ad priuatū ratiōe ecclesie trahi per eas videntur ꝯmodum: cōtra id Leonis pape. xxv. q. j. q̄ ad perpetuaꝫ. contra omnem legē que est pro communi vtilitate condenda. .iiij. dist. erit. et cōtra doctrinam illam scdm quā cōmunis vtilitas priuate est preferenda. vij. q. j. scias. de postul. bone. et de regula. licet. in opprobrium ꝛ scandalum vniuersalis ecclesie, sicut superi⁹ est probatum. Qd multū pensari deberet a vicarijs Jesu Christi cū ipse Christ⁹ qui est deus. tributum soluerit propter scādalum euitandum. xj. q. iij. inter verba. ¶ Et apl'i poti⁹ voluerūt abstinere q̄ alios scādalizare. xxviij. q. j. iam nunc. xj. q. iij. inter verba. xxiij. q. iij. §. j. ꝛ sumptibus recipiendis se retrahere ne aliqd offendiculū prestaret euangelio christi. de censi. cū apostolus. grauiter nāq peccat qui alios scandalizat. Sicut habetur in concilio Cabiloneñ. x. q. iij. cauenduꝫ. xciij. distin. ille. propter scandalum inconsueta tolerantur. xcv. distinc.

Scandala sunt evitanda

peruenit. ꝛ mēbra scādalizantia amputātur. xxiiij. q. iij. illud. xxviij. q. j. vxor. ꝛ licita etiā (sicut est sua repetere) amittūtur. xxiij. q. iij. §. j. de no. ope. nun. c. ij. añ finē. Et illa q̄ p rigore religionis statuta sunt q̄nq ppter scandalū obmittūtur. de statu monacho. super quadā. de renūtia. in fine. §. pro graui quoq scandalo.

EX quibus omnibus constat q quocunq modo predicte exēptiões immunitates priuilegia et libertates contrarie et contraria legibus et iuribus pro communi vtilitate constitutis considerentur, siue quantum ad se siue q̄tū ad cōcedētes, siue quātū ad illos quib⁹ conceduntur, q reuocari debent cum per eas tollat ordo vniuersalis ecclesie: status, et gradus, et honor, virtus, ꝛ potestas prelationis constitute a deo, quib⁹ omnes religiose persone et loca religiosa debent esse subiecta in ciuitatibus. dioce. ac prouincijs antedictis. Prelatis et Archiepiscopis commissis potissime cum ex ipsis exemptionibus immunitatibus, libertatibus, et priuilegijs, legibus, ꝛ iuribus cōmunibus contrarijs nulla vtilitas vniuersalis ecclesie subsequat. Sed eidē pplo officiūt ꝛ statui religionis et psonis religiosoꝝ et multe discordie cissure scismata mala scādala onera ꝛ dispēdia pueniūt ex eisdeꝫ, put in pcedētib⁹ plen⁹ est pbatū.

¶ Secunda pars tractatus.

INcipit scda pars istius tractatus in qua in speciali agit de his que ab antiquis fuerunt episcopis sanctis instituta ab apostolis constituta: et a sanctis patribus et a quatuor concilijs scilicet Niceno Constantinopolitano. Ephesino et Calcedoneñ. que sicut sancti euangelij quatuor libros sancta ecclesia venerātur. xv. distin. sicut. ꝛ xvij. distin. c. ij. iij. ꝛ iiij. ꝛ sequētib⁹ ꝛ ab alijs

De institutis ab antiquis episcopis

conciliis in grecia primo, ꝛ postmoduȝ in occidētali ecclesia in diuersis prouintijs celebratis, ꝛ a romana et vniuersali ecclia ab antiquo approbatis: que principaliter vsqꝫquaqꝫ non seruantur quorum in presenti tractatu cum paucis cōcordantijs aliorū iurium sub breuibus memoria agitur ad hunc finem vt legamus aliqua ne negligātur alia ne ignorentur, et alia non vt teneantur sed vt repudiētur. Sicut ait beatus Ambro. super lucam ꝛ in decretis. xxxvij. distin. legimus. si aliqua in dicta specificatiōe casuū reperiātur vtilia ꝛ vniuersali ecclesie proficua ꝙ sacri prouisiōe concilij̄ sui per eorum obseruantia vel reuocatione aut immitatione vel declaratione deliberatio si visum fuerit expediēs habeatur. ¶ Scriptum nāqꝫ est a Salomone prouerbiorū. ix. c. da sapienti occasionē. et sapientior erit. xxiij. q. v. vides vt opinor in fine. ¶ Et Augusti. scribit in epistola ad vincētiū de se ip̄o in eo quippe numero sumus vt non dignemur etiaȝ dictuȝ nobis ab apostolo ad philippē. iij. c. accipere. Et si quid aliter sapitis hoc quoqꝫ vobis deus reuelauit. ix. dis. noli. in fine. Nā vt idē Augu. in li. de baptismo paruulorū ait. ¶ Qui contempta veritate presumit consuetudinem sequi aut circa fratres liuidus est ꝛ malignus quibus veritas reuelatur aut circa deum ingratus cuius inspiratione ecclesia īstituitur. ¶ Nam dominus in euangelio ait. Joan. xiiij. ¶ Ego sum veritas ꝛ non dicit ego sum consuetudo vt veritate manifesta veritati cedat cōsuetudo. nam et Petrus qui circūcidebat cessit paulo veritatē predicāti sicut habetur ad Gala. ij. ꝛ. ij. q. vij. Petrus. vnde cum xp̄s caput ꝛ spōsus vniuersalis ecclesie sit veritas ꝛ via p quā venitur ad vitam, magis veritatem ꝙ prauam ecclesie consuetudinē seu abusum sequi debemus. qꝛ consuetudinem ratio et veritas semper excludit. vnde idē Augu. in. iiij. li. de baptismo frustra inquit qui ratione vincunf consuetudinē nobis obijciūt quasi consuetudo maior sit veritate, aut non spiritualibus sequē dum sit, ꝙ melius ꝛ spiritu sancto fuerit reuelatum. ¶ Ciprianus etiā papa scribit ꝙ consuetudo sine veritate vetustas erroris est. propter qd̄ relicto errore sequi debemus veritatē quia ꝛ apud Esdram in. c. x. Scriptum est ꝙ veritas valet et inualescit ꝛ in eternū viuit ꝛ obtinet in secula seculoꝝ. ¶ Gregorius vij. Gilmundo etiā aduersario ep̄o scribit ꝙ consuetudo quantūuis venusta quantūuis vulgata veritati omnino est postponenda ꝛ vsus qui veritati cōtrarius, abolēdus. Et Nicolaus papa Remensi archiepiscopo scribit ꝙ mala cōsuetudo non minus ꝙ perniciosa corruptela vitanda est. in ecclesia dei qꝛ nisi citius radicitus euellaf in priuilegiorū ius ab improbis assumitur, ꝛ incipiūt preuaricationes ꝛ varie presumptiones celerrime non expresse, pro legibus venerari et priuilegiorū more perpetuo celebrari. ¶ Predictus etiā Augu. de vnico baptismo. li. ij. scribit ꝙ veritate manifesta cedit consuetudo veritati. Et dictus Ciprianus scribit qd̄ dei veritatē potius ꝙ hominum cōsuetudinem sequi oportet. Cum per Esaiam prophetam loquatur dominus ꝛ dicat. xxix. sine causa colunt me mandata hominuȝ scꝫ contraria legi diuine ꝛ doctrinas docentes vel sequētes. Nempe prout predictus Augu. in lib. confessio. ait sicut enim in potestatibus societatis humane maior potestas minori ad obediendum preponif ita deus omnib⁹. viij. di. que ꝯtra. cū. c. sequētib⁹. ¶ Nemo itaqꝫ dedignef quantūcūqꝫ p̄eminētie literature existat audire si qua minorib⁹ rationabiliter pferanf. Nā ꝛ Paul⁹ ap̄ls ait si aliqd sedēti id est minori fuerit reuelatū prior taceat. j. Corin. xiiij. xcv. di. esto subiect⁹. ꝛ cōcor. C. de offi. rec. p. l.

p[illegible]

potiores. ¶ Sane cū Alexādro papa recolentes quomodo hec sancta plantatio ecclesie dei fuerit instituta dolentes dicere possumus cū eodē, q̄ ꝛ si non ab omnib⁹ neq̄ in oībus et plerisq̄ tñ et in pluribus ab illa sancta institutione primitiue ecclesie sctōꝝ patrū concilioꝝ et decretoꝝ romano. pontificuꝫ in tātuꝫ videt̄ esse declinatū vt aliqui ex nobis prime institutiōis videantur obliti. extra de statu monacho. recolētes. ¶ Unde Bernardus contra personas ecclesiasticas specialiter inuehens ait xp̄s docuit verbis ꝛ exemplis eligēdū q̄ carni est molestuꝫ ꝛ q̄ suaue est ei respuēdū. Qui cōtra facit vel docet videt̄ amēs. imprudētia aūt carnis videntur multi clerici nr̄i tēporis esse eligētes de omni genere hominū qḋ est in eiscarni suaue ꝛ delectabile, ꝛ respuētes q̄ est laboriosum ꝛ graue. vñ dicit post idē Bernardus Habēt quoq̄ genera hominū labores ꝛ voluptates. ꝛ aduertenda est aliquoꝝ prudētia mirāda nō imitanda qui quodam artificio miro decernētes et sequestrātes totū qḋ delectat carneꝫ eligūt ꝛ amplectant̄. qḋ aūt molestū est fugiūt ꝛ declināt, cū militib⁹ capiūt qḋ habere volūt, supbie fastū, amplam familiā, nobiles apparatus, equoꝝ phaleras: accipitres, aleas, ꝛ eoꝝ similia. frequentant thalamos ꝛ balnea ꝛ molicīē oēm. ꝛ vestiū gl'iā a mulierib⁹ mutuant̄ ¶ Cauēt aūt lorice pōdus ꝛ insomnes in castris noctes, ꝛ discrimina prelioꝝ. muliebrē quoq̄ verecundiā ꝛ disciplinā Et si qd sexus ille laboris habere cernit̄ declinātes. sudāt agricole: putāt et fodiūt, vineatores. sꝫ hi inter hoc torpēt otio: sed accedēte fructuū tēpore innouari sibi orrea iubēt ꝛ promptuaria corꝫ vinoꝝ tritico. bibuntvinū meracissimū. vue sanguine, inebriant̄, ipignātur ꝛ dilatātur ex adipe frumēti herbaꝝ succis peregrinis mutant vini saporē, ꝛ addit̄ oleū camino. Simili̇t negotiatores circūierunt mare. et aridā in labore corporis et periculo vite perituras sibi diuitias cōgregantes. Prudētes aūt nostri dulces in terra somnos capiūt et cibos et pot' percipiūt delicatos ꝛc. ¶ Plura alia ponit ibidē ꝛ subiūgit. Cū aūt resurgēt homines vnusquisq̄ in suo ordine vbi putas generatio ista locabit̄? Si ad milites deuerterint exsufflabūt eos q̄ nō secū labores militie ꝛ pericula tolerarint. sic agricole, sic negotiatores ꝛ singuli q̄q̄ ordines hos a suis arcebūt finib⁹ vt pote q in labore hominū non sunt. Quid ergo restat nisi vt quos oīs ordo repellit subijcit in terra inlocū vbi null⁹ ordo sꝫ sempitern⁹ error ihabitat.

¶ Rubrica. j. de his que ab Antiquo fuerūt ab apostolis ꝛ sanctis patribus vna cū dictis apostolis prouide in dei ecclesia cōstituta ꝛ que pro maiori parte sunt in decretis approbata que vsq̄quaq̄ modernis tēporibus nō seruantur. Licet per sanctū Clemēteꝫ papā in eius ep̄l'a iussa fuerint. obseruari. dicti tamē canones qui in presentiarū nō seruant̄, de quoꝝ cōtinētia vt in pluribus spāles rubrice ifra subijciunt̄. ꝛ sunt hi.

Episcopus aut presbyter aut diaconus nequaq̄ curas seculares assumat sin aliter deijciatur. pont̄. lxxxiij. distin. episcopus ꝛ de hoc agit̄ infra in rubrica viij. omnes fideles qui īgrediunt̄ eccl'iaꝫ vt scripturas audiāt nō aūt pseuerāt in oratione nec sanctā cōmunioneꝫ percipiūt velut inquietudines eccl'ie cōmouentes cōuenit cōmunione priuari. ponitur de consecra. dist. j. omnes fideles ꝛ de hoc agitur infra in. l. rubrica.

¶ Si quis cum excōicato saltem in domo orauerit iste cōione priuet̄. de hoc habet̄ ifra in. xxviij. rubri.

¶ Si q̄s cū dānato clerico veluti cū clerico in domo simul orauerit iste dānet̄. de hoc agit̄ in dicta. xxviij. rubrica. ¶ Si quis cleric⁹ aut laic⁹ a coione suspēsus

ostendi pōt iuribus ꝛ rationibus su-
pradictiꝫ. Quod aūt ad faciēdū dictā
reuocationē exemptionuꝫ predictus
Dñs papa de facili debeat esse incli
natus: possunt ꝛ debēt eū mouere nō
solū predicta: sed etiā multa alia. pri
mum est generalis ordinatio vniuer
salis ecclesie ꝓcedēs ex deo: ab apl'is
sanctis patrib⁹: generalibus cōcilijs
ꝛ Romanoꝝ pōtificibus ꝯprobata
ꝛ obseruata: ſꝫ quā eis religio xp̄ia-
na ꝛ gñaliter omnia monasteria ꝛ lo
ca religiosa, Abbates, Abbatisse,
monachi, mōiales, ꝛ oēs alij religio-
si ꝛ ꝑsone eccl'iastice immediate sub-
sunt gubernatiōi ꝛ cure epoꝝ in ci-
uitatib⁹ diocesib⁹ eorūdem tanq̄ su-
perioꝝ suoꝝ, apostolorūq; successoꝝ
ꝛ potestatē habentiū. vnde cū Dñs
papa tantā ꝛ talē obseruationē imi-
tari nō debeat, nec forte valeat: Ergo
nec generales exēptiones, priuilegia
libertates, ꝛ immunitates derogati-
uas ꝛ preiudicatiuas honori, potesta
ti, statui, ordinatiōi, ꝛ ordini dictorū
Episcoporū ꝛ ordinariorū cōtra pre
dictā generalē ordinationē sic passiꝫ
cōcedere nō debet, nec etiā forsitā va
let: prout ex infrascriptis iuribus cō
probatur.

QUod autē generalis ordi
natio gñalis ecclesie pro-
cedat a Deo, ꝛ attēdēda
sit, ꝓbatur autoritate gre
go. lxxxix. di. ad hoc ꝛ. xvj. q. j. ad hoc.
Nā, vt ibidē dicit, Ad hoc dispensa
tionis prouisio gradus diuersos ꝛ or
dines disposuit esse distinctos, vt dū
reuerentiam minores potentibus ex
hiberent, ꝛ potentiores minorib⁹ di-
lectionem impenderēt, vera concor-
dia fieret. Et ex diuersitate cōnexio, ꝛ
recte officiorū gereretur administra-
tio singuloruꝫ. Neq; eñ vniuersitas
alia poterat ratiōe subsistere, nisi hu-

iusmodi magnus eaꝫ differētie ordo
cōseruaret. Quia vero queq; creatu-
ra in vna eademq; q̄litate gubernari
vel viuere non potest, celestium mili-
tiarū exemplar nos instruit: quia dū
sunt Angeli, sunt Archangeli, ꝛ li-
quet q2 nō sunt equales, sed in ꝑtāte
et ordine differūt alter ab altero. In
quo quidem. c. dicit gloss. lxxxix. dist.
q̄ dicta prelatio durabit vsq; in dieꝫ
iudicij: quod probat autoritate apo-
stoli dicentis prime corinth. xv. Dū
mūdus iste durabit homines ꝑsunt
hominibus, demones demonib⁹, an
geli angelis. Cum autem De⁹ erit
omnia in omnibus, cessabit dicta ꝑ-
latio, nō tamē ordo vel maioritas, de
pe. di. iij. in domo. Et dicta diuersi-
tas ordinum ecclesiasticorum prela-
tiōis est ꝓpter cōcordiā humani ge-
nerꝫ istituta, sicut Leo papa ait. xlv.
distictio. licet. ij. Et ne scisma fieret in
ecclesia Dei sicut ꝓbat Hieronym⁹
ad euandrum Episcopum. xciij. dist.
legimus. ꝛ idē probat ad neopotia-
num scribēs. xcv. di. Esto subiectus
pontifici tuo: ꝛ ipsuꝫ quasi anime pa
rentem ama. Idem etiam probat di-
ctus grego. in dicto. c. ad hoc locorū
gradus ratiōis ordo distinxit ꝛ indi
cia esse constituit vt nec prepositi in
opprimendo subiectos frustra se va
leant occupare, nec subiectis iteꝝ cō
tra suos ꝑpositos effrenata sit resul-
tādi licētia. Nō est ergo dicta distin-
ctio graduū ꝛ ꝑlatiōis cōtemnenda,
sicut dicit Joānes Chrisostomus. xj.
questio. iij. Nemo cōtemnat, Nam a
Deo est principaliter cōstituta in ve
teri testamento per Moysen, qui ex
precepto domini, Aaron in summū
pontificem, filios vero eius vnxit in
minores sacerdotes: exo. xxxj. capitu
lo. In nouo autem testamento di-
cta distinctio graduum et maiorum
ꝛ minorum sacerdotum discretio ab

ipso christo sumpsit exordium, qui.xij.
apostolos tanq̄ maiores sacerdotes et
lxxij.discipulos quasi minores sacerdo
tes instituit. Petruz vero quasi in sum
mum sacerdotem elegit. Apostoli autē
in singulis ciuitatibus episcopos ordi
nauerunt.xxj.distinc.§.j. Et ligandi at
q̃ soluendi potestatez tam Petrus q̄
ceteri apostoli a Christo receperunt.
Primo tamē petrus, sicut Anacletus
papa ait, hanc ligandi z soluēdi supra
terram potestatem accepit a domino.
primusq̄ ad fidem populuz virtute sue
predicationis adduxit. Actuū.ij. Ro.
x. Ceteri vero Apostoli cū eodem Petro
pari consortio honorem z potestatem
acceperunt a Christo, ipsumq̄ Petrū
principem eorū esse voluerunt ¶ Ipsis
vero apostolis decedentibus, in loco
eorum successerunt episcopi, quos qui
recipit z verba eoruz, deum recipit. qui
autez eos spernit, deū a quo missi sunt,
z cuius funguntur legatione, spernit: z
ipse indubitanter spernetur a domino.
videntes autem ipsi apostoli messem
esse multam, z operarios paucos, roga
uerunt dominū messis, vt mitteret ope
rarios in messem suam. vnde ab eisdem
apostolis electi sunt.lxxij. discipli quo-
rum typum gerunt presbyteri: atq̄ in
eorū loco sunt in ecclesia constituti secū
dum Anacletum.xxj.distin. in nouo: et
concordat cum dicto Anacleto Cypria
nus papa.xxiiij.qō.j.loquitur, vbi dici-
tur per eundem: loquitur dominus ad
petrū. Ego dico tibi quia tu es petrus:
z super hanc petram edificabo ecclesiaz
meam. Super vnum edificat ecclesiam.
Et quamuis apostolis omnibus post
resurrectionem suā parem potestatē tri
buat, z dicat: sicut misit me pater z ego
mitto vos, accipite spiritum sanctum.
Tamen vt veritatem manifestaret vni-
tatis eiusdem originem ab vno incipiē-
tem sua autoritate disposuit. Hoc erāt
vtiq̄ ceteri apostoli quod Petrus fue-
rat: pari consortio prediti z honoris z
potestatis: sed ab vnitate exordium p-
ficiscitur, vt ecclesia Christi vna mōstra
ret: z ita subijcit in eodem.c. dictus Cy-
prianus. Episcopatus vnus est, cuius
insolidum pars tenetur. vbi dicit glo. q̄
idez ius residet apud quemlibet episco
porum. tamen reuera quilibet habet se
paratum z speciale ius: scilicet in ciui-
tate z dioceси sibi commissa. ff. quemad.
serui. amit. aquā. non q̄ singula iura a
quolibet insolidum teneantur. ff, de ver
bo. obliga.l.ij.ff. de serui.l. vie. Concor-
dat ad premissa Augusti. exponens il-
lud Joan.xx. z Matth.xvj. Quodcun-
q̄ ligaueris super terram erit ligatum z
in celis: quia dicit q̄ super hoc non est
dictū tantum Petro sed ecclesie, xxiiij.
q.j. quodcunq̄ z.c. sequentibus z prece-
dentibus, idem z August. ait de paulo.
q̄ paulus Petruz reprehendit qō non
auderet nisi se non imparem sciret.ij.q.
vij. Paulus. cuz quatuor sequentibus.
ad idem concordat Grego. Joanni epō
Ciracusano scribens.xxij. dist. de constā
tinopolitana. vbi dicit q̄ si qua culpa
in episcopis inuenitur ratione ecclesie
subiecti sunt. cum vero culpa non exigit
omnes secūdum qualitatem humanita
tis equales facit. ad idem.lxviij. distin.
quoruz vices. vbi dicit Urbanus papa.
quorū vices in ecclesia episcopi habēt.
z quis eis hanc dignitatez dare debeat
sanctus Augustin⁹ ostendit inquiens.
Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi filij. pa-
tres missi sunt Apostoli. pro apostolis
nanq̄ filij nati sunt, z cōstituti sunt epi-
scopi. Hodie enim episcopi q sunt per
totum munduz, vnde nati sunt, patres
ipsa ecclesia illos appellat, ipsa nanq̄ il
los genuit. Et ipsa illos constituit in
sedibus patrum. Non te ergo putes de
sertam: quia non vides Paulum, quia
non vides Petrum: quia non vides il-
los per quos nata es. De prole tua de-
creuit tibi paternitas. Pro patribus

tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram, ad idē xxxv. dist. ecce. in fine. ij. q. vij. accusatio. in fi. iij. q. j. nulli. in fin. vij. q. j. omnes. ij. q. v. habz. in fi. Mat. x. Luc. ix. Apostolus etiam legens de dictis episcopis et ordinarijs dicit. Ephesi. iiij. quosdam dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, idest edificationem corporis christi: fm etiam pdictuz apostoluz. Romanoꝝ. xiij. Omnis anima sublimioribus potestatibus debet esse subiecta: quia non est potestas nisi a deo. que aūt a deo sunt ordinata sunt itaqꝫ q resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi, sibi dānationē acquirūt. Patet itaqꝫ ꝙ dicta gñalis ordinatio plationis a deo in veteri testamento, τ a christo in nouo p̄cessit. Et ꝙ inde epi potestatem suam acceperunt, quam apostoli habebāt, et ꝙ dicta ordinatio non est contemnenda, nec interdicēda, pbat Aug. p dicta Basilij. xj. di. ecclesiasticaꝝ. beatus vero Bernar. in li. de ꝯsiō. ad eugeniū papā sup hoc scribit, dicēs. Nec vilē reputes formā hāc. s. eccl'iastici ordis q̄ i terris est, exēplar ei hꝫ e celo, iuxta illō Apoc. xxj. Uidi ciuitatē sanctā hierlꝫ descēdētem de celo, a deo paratam. Quod idez Bernar p similitudinem ecclesie militātis ad ecclesiam triumphantem asserit. Ecce dictuz: quia sicut illic Seraphim cherubim ac ceteri quiqꝫ vsqꝫ ad angelos τ archangelos ordinantur, pili ordinant sub vno capite, sic τ ecclesie gradus. nō igit ꝑuipendēda, nec interdicēda est dicta ordinatio q̄ deū hꝫ autorē.

Sane ꝙ iuxta dictaz resignationem diuinam τ generalē vniuersalis ecclesie ēpis tan ꝙ ordinarijs et potestatem apostolorum in eorū ciuitatibus τ diocesibus habētibus subditi debeant oīa mōasteria τ loca religiosa pbare. xvj. q. vij. oēs basilice: vñ ꝯstō Aurelianē. ꝯcil. ponit hꝫ ꝙ oēs basilice q̄ p diuersa loca constructe sunt, vel quotidie construūtur, in epi potestatem cōsistere debent, in cuius territorio posite sunt. ad idem xviij. q. ij. monasteria, idest quod est eiusdem concilij Aurelianeñ. in quo dicitur quia monasteria τ monachorum disciplina, ad euz pertineant epm, in cuius territorio sunt constituta. Ad idem. e. q. cognouimus vbi dicit Grego. ꝙ monasteria seruorum dei vel feminaꝝ sint sub cura epi loci sub cuius moderamine degunt: quia valde esset indecens, vt eo obmisso alius quilibet se illoꝝ causis admisceat. Sed ille eoruz vitas competenti regularīqꝫ moderamine disponere, qui p commissis animabus eoruz compellitur reddere rationem. ad idez de insti. cum venissent, j. respon. vbi dicit Inno. ꝙ ad epm talia de iure cōmuni ptinent. Ad idem de religi. do. de synodochijs. vbi dicitur ꝙ fm dicta Eugenij pape, synodochia τ alia similia loca per sollicitudinez epoꝝ in quoꝝ diocesi existunt, ad eandem vtilitatem quibus constituta sunt ordinentur. Cōcordat ad idem. xvj. q. v. si quis epoꝝum, in fi. vbi dicitur p Nicolaum papam ꝙ gubernatio omnis ecclesie ad eū epm ptinet in cuius ciuitatis territorio est constructa. Et idem constitutum est in. iiij. constitu. tho. p Grego. e. q. possessio. τ. c. lator. Ad idem concordat Grego. in registro. lxj. distin. obitum, circa finem: vbi dicitur monasteria autem si qua sunt in ipsius scilicet Panormitani epi consti tuta parochia in tua cura (τ loquitur visitatori deputato sedevacante) dispositionem etiaz concedimus: quousqꝫ illis propitius episcopus fuerit ordinatus. Ad idem. xij. qō. j. quoniam ad heliam, vbi consimile dicitur per Grego. ad idem. x. q. j. capitu. j. quod est concilij Ylerdeñ. τ. c. ij. quod est concilij tho

losa.c.xx.z.c.iij.quod est secundi concilij Cabiloneñ.z.c.iij.qđ est leonis.iiij.et c.v.quod est cōcilij Antiocheni z.c.vij. quod est.iiij.cōcilij Thol.et.c.vij.quod est conci. Aurelianeñ. Ad idem eadem causa z.q.ij. Episcopus hanc.quod est ex concilio Martini pape scilicet Brachareñ.ad idez.xvj.q.qui vere. quod est in.c.concilij calcedoñ.vbi dicitur q̄ qui vere z pure solitariam vitam eligunt, digni sunt conuenienti honore. Eos vero qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasterijs sunt,placz nobis episcopo esse subditos et quieti operam dare,atq3 obseruare ieiunia et orationes in locis qbus semel se deo deuouerunt permanentes: z neq3 communicare ecclesiasticas neq3 seculares aliqs attractare actiones ꝓpria monasteria relinquētes:nisi forte iubeant ꝓpter vrgētes necessitates ab ipsi⁹ ciuitat̄ epo z neminē seruoꝝ suscipi i monasteriū vt sit cū eis monach⁹ nisi cū dñi.ꝓprij licētia ꝑtereūtē vo hec decreuim⁹ ex cōione eē: ne nomē dñi blasphemet. Cōuenit ḡ ciuitat̄ epo curā z sollicitudinē necessariā monasterijs exhibere. Concordat etiam cū dicto concilio Calcedonen.ea.cau.q.ij. z.c.ij, vbi dicit̄ z statuit̄ quaten⁹ eccl'ie quorūcūq3 monachoꝝ in singulis parochijs site episcoporum(vt decet)diuinitus subdantur regimini:eisq3 debita obsequia exhibeant.adē id.xviij.q.ij.eleutherius:quod est Gelasij pape:z.c. seruitium,quod est Urbani pape:vbi dicit̄ q̄ monasteria z eorū ecclesie exhibeant episcopis seruitia cōsueta. Ad idem.e. questione visitandi, vbi dicit Greg. Uisitandi,exhortandiq3 gratia ad monasteriū qties placuerit ab antistite ciuitatis accedat̄: sz sic charitat̄ offm̄ illic impleat eps,vt grauamen aliqđ monasteriū nō icurrat,ꝯcoꝛ.e.q. nō semel. qđ est ꝯcil. Aurelianñ. vbi dicit q̄ nō semel sed sepi⁹ in anno epi visitēt monasteria monachoꝝ,z si aliquid corrigendum fuerit corrigāt. Cōcordat ea.q. puenit. z.c. dudū.q̄ sunt Greg.in qb⁹ sic ꝓbat q̄ ptinent dicta monasteria z loca religiosa ad curam epoꝝ. Ad idem. ix.qđ.iij. onosius, vbi dicitur q̄ in monasterijs sunt per epos yconomi ꝯstituendi. Ad idem.xviij.q.ij.quidam.quod est conci. calcedoneñ.vbi dicitur q̄ monasteria sine assensu episcopoꝝ non edificentur. z q̄ sint in potestate eorum in quorum ciuitatibus vel diocesibus existunt.idē dicitur in.v.c.sequentibus quorum primū eiusdez concilij,secundū cōcilij Carthagineñ.z tria sequen.cōcilij Agateñ. Ad idem. xvij.q.iiij. in venditionibus. quod est conci. Agatheñ. vbi dicitur q̄ abbates nihil alienare possint sine licētia episcoporum in quorum sunt ciuitatibus vel dioce. monasteria constructa. Et concordat.xij.q.ij.abbat.bus.quod est concilij Aurelianeñ. Ad idem extra de relig.domi. vt epo sint subiecte in rubro z in nigro.z.ij.dist. de his, vbi dicitur q̄ ratione subiectionis debent se in officio cathedralib⁹ ecclesijs ꝯformare, z est dictū assumptū ex.xj.cōcil. Thole. c.iij. Ad idē.vj.q.iij.c.j.z.ij.z i.xj. qcūq3.

AD hoc q̄ abbates monachi z moniales z alij religiosi dictis epis in quorum degunt ciuitatibus vel diocesib⁹ sunt subiecti patet, non solum ex premissis verum etiam ex pluribus alijs.vnde in concilio Aurelianen.c.xv. posito.xviij. questione.ij.abbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistant: z si quid extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur. qui semel in anno, in loco vbi eps elegerit, accepta vocatione conueniant. Ad idem eadez questione.ij quis abbas. quod est concilij Tribu.vbi dicitur quod si qnis abbas caut⁹,in regimine humilis. castus, misericors,discret⁹ sobriusq3 nō fuerit z diuina ꝑcepta v̄bis et exēplis n̄ oñderit, ab epo i cui⁹ territorio ꝯsistit z a vicinis

Abbatibus.ꝛ ceteris deuz timentibus
a suo coherceat honoꝛe:etiaz si omnis
congregatio vitijs consentiens suis.eū
Abbatez habere voluerit. Ad idem de
maio.ꝛ obe.qđ super his.vbi dicitur qđ
decti abbates ad synodos epāles venire
teneant. ¶ Pascalis etiā papa scribit.
xviij.q.ij. abbatibꝰ. ꝙ abbatibꝰ q neqꝫ
sub episcopo neqꝫ sub metropolitano
neqꝫ sub pꝛimate neqꝫ sub patriarcha
sunt, nullus pꝛoꝛsus episcopoꝛū epālia
quelibet administret. Cum eñ se nul-
li episcopo omnino subesse pꝛofiteant,
consequens est vt nullus epoꝛum que
sua sunt eis tāquam exteris largiatur.

De Abbatissis autem et reli-
giosis feminis quin etiā epi
scopis subijciantur, dubium
non existat. Nam ꝛ illi qui eis
dem pꝛeponēdi sunt, debent per ipsos
episcopos compꝛobari.sicut habetur ex
cōci. carthaginen. xviij.q.ij.qui religio
sis.per ipsoꝛū etiam pꝛouidentiā agen-
dum est, ne simul cum monachis com-
moꝛentur:nec confabulentur ꝛ ne pꝛo-
pꝛia receptacula habeant.xviij.q.iij.dif
finimus.cum duobus. c.sequentibus.ꝛ
c.perniciosam.Per episcopos etiā coꝛ-
riguntur monasteria feminaruz religio
sarum scđm Grego.ea.q. cognouimus.
et earum monasteria nimium frequen-
tantes per episcopos puniantur. sicut
habetur in cōci. lateraneñ. posito extra
de vita ꝛ honestate clericoꝛum monaste
ria. Decem enim moniales tanq̄ subie
cte eis per episcopos benedicuntur:de
peni.ꝛ re.noua.ꝛ.xx.q.j.Iuuenculas.et
ab eis episcopis per manuum iniectio-
nes in clericos absoluūtur: ꝛ votum ca
stitatis infringentes et matrimonium
contrahentes ad ipsum per episcopum
redire coguntur.xxvij. q.j. de viduis. ꝛ
de incestu suspecte coꝛam episcopo suo
se purgare coguntur: sicut habetur in
cōci. meldeñ.posito extra de purgatio.
canonica.moniales.

¶ De monachis.

De monachis veroꝛ alijs
religiosisqꝫ dictis episco
pis subiecti sint, ptz non
solum ex pꝛemissis verū
etiam ex pluribus alijs
late ꝛ diffuse positis.j.in
rubrica.liij. scđe partis huius tractatꝰ,
in quā plene actū est de statu:conditio-
ne:et officio eoꝛūdem.et certuz est sicut
habetur ex conci.parisiē. xciij.di.nulla.
ꝙ non sunt habendi vt clerici sed tanq̄
acephali si sub nullius episcopi discipli
na ꝛ pꝛouidentia gubernentur. ¶ Poꝛ
ro ꝙ dominus papa non possit nec de-
beat nouas leges vel noua iura conce-
dere:vel pꝛiuilegia:libertates:immuni
tates:ꝛ exemptiones ꝯcedere super his
et cōtra ea que aperte dominꝰ, vel eius
apostoli ꝛ cōsequētes sancti Patres,
sententialiter aliquid diffinierunt, sed
potius quod pꝛedicatuz est vsqꝫ ad ani
mam ꝛ sanguinem cōfirmare debeat: qꝛ
aliter errare pꝛobaret. Et ꝙ contra sta-
tuta patrum aliquid condere vel mu-
tare:nec ratione sedis possit auctoꝛitas
nisi alia que ad perpetuam sunt oꝛdina
ta vtilitatez mutare. ꝛ ꝙ non teneātur
quatuoꝛ concilia.s. Nicenum Constan-
tinopolitañ. Ephesinum et Calcedoñ.
sicut quatuoꝛ euāgelistarū libꝛum susci
pere et tenere que quatuoꝛ concilia vni-
uersalia fuerunt septē vicibus celebꝛata
necnon et alia concilia generalia plene
pꝛobatum est.s.in hac rubꝛica.ꝛ in pꝛe-
cedenti per iura et concilia posita.xxv.
q.j.ꝛ.ij.fere per totuz.ꝛ.xvj.dis.sicut san
cti euangelij.ꝛ.c.scđm.ꝛ. xvj.distin.qm̄.
ꝛ.c.sācta.octo vniuersalia ꝯcilia.ꝛ.c.sex
ta ꝛ plalia plura iura. Cū itaqꝫ pateat
ex pꝛemissis ꝙ epi potestatē ꝛ honoꝛez
suū receperint a deo a quo oꝛdo platio-
nis institutus est ꝛ a quo epi in loco apo
stoloꝛū cōstituti sunt in singulis ciuita-
tibus ꝛ dioce.ꝛ ꝙ scđm generalē oꝛdina
tione

tionem vniuersalis ecclesie a deo procedentem, ⁊ ab eius apostolis, sanctis patribus, generalibus ⁊ spiritualibus conciliis, ⁊ romanis pontificibus approbatum omnis religio christiana ⁊ generaliter omnia monasteria ⁊ loca religiosa, abbates ⁊ abbatisse, monachi, moniales ⁊ alie religiose ⁊ ecclesiastice persone, subsunt gubernationi ⁊ cure epõꝝ suorum, concludat dictus dominus papa si contra predicta in derogationem, diminutionem honoris ⁊ potestatis epalis predictas libertates ⁊ immunitates et exemptiones, locis ⁊ personis religiosis epalis ecclesiarum cathedralium ⁊ collegiatarum ⁊ aliis locis ⁊ personis ecclesiasticis ꝯcedere passim ⁊ absq3 cã necessitatis vel euidẽtis vtilitatꝭ potest ⁊ dz.

SEcundo ostẽditur ꝙ supposito ꝙ idem dominus papa supradictas exemptiones libertates ⁊ immunitates cõcedere possit, nõ tamẽ expedit sibi nec vniuersali ecclesie, nec statui religionis nec personis religiosorum eas concedi ꝓpter plura mala scandala ⁊ dispendia quo prouenitunt ex eisdem.

QUod eidez domino pape nõ expediat, nec eum deceat cõcedere supradicta patet ex multis que in presenti rubrica ⁊ prima supradicta sunt. Nam Greg. papa in psonam suam ⁊ successorũ suorꝫ scribit. xxv. q. ii. Si ea destruerẽ que antecessores nostri statuerunt, non cõstructor sed euersor esse iuste cõprobarer, teste veritatis voce, que ait. Matthei xii. Omne regnum in seipsum diuisum non stabit ⁊ omnis scientia ⁊ lex aduersum se diuisa destruetur. Itez leo papa. Priuilegia ecclesiarum ⁊ monasteriorũ sanctorum patruz autoritate instituta, nulla possunt autoritate cõuelli: nulla nouitate mutari. In quo ope auxiliãte xpo fideliter exequẽdo, necesse est hui9 sancte sedis pontifices pseuerantem exhibere famulatũ. Dispensatio enim nobis credita est ⁊ ad nostrũ reatũ tendit, si paternarum sanctionũ regule nobis cõsentientibus vel negligentibus violẽtur. ea. cau. ⁊. q. ꝑuilegia. Ex qb9 pz ꝙ si concedat, ad eius reatũ ptinet: nisi cã legitima subsit. ⁊ ꝙ nõ ꝯstructor, sz euersor ⁊ diuisor est regni ecclesiastici ⁊ vnitatis ecclesie: que diuisionem nõ capit. xxiiii. q. i. loqtur. ⁊ c. scisma. memor namq3 esse dz dñs papa verbi aplĩ q ait. i. Cor. vi. c. oĩa mihi licent, sed nõ oĩa expediunt.

QUod antẽ non expediat vniuersali ecclesie dictas exemptiones libertates ⁊ immunitates cõcedi, patet: q2 per ipsas ordo vniuersalis destruitur ⁊ confundit: ⁊ status platiõis puipendit ⁊ vilificat: ⁊ epatus qui vn9 est scindit ⁊ diuiditur: contra illud Cipriani. xxiiii. q. i. loqtur. ⁊ Hiero. ea. q. qm cũ seq. vñ possunt prelati dicere illud Esaie pphete, de exẽptis pdictis ⁊ ecclesiasticis beneficiis p ipsos epos, ⁊ alios eis dudũ collatꝭ enutritis ⁊ exaltatꝭ, Filios enutriui ⁊ exaltaui eos, ipsi autem spreuerunt me. Esaie i. a. Et illud ps. Impinguatus incrassatus, dilatatus ⁊ recalcitrauit. Nõne cõstat ꝙ p predictas exẽptiones tollunt obediẽtia ⁊ reuerẽtia: qs deberẽt dicti exẽpti suis platis, ⁊ ordinariis exhibere: Cuius in ipsis superioribus debeat esse pcipiendi autoritas ⁊ in ipsis necessitas obsequẽdi. Quãto gradus epalis celsior, tanto fortius obediendũ eidẽ, cũ in ptãtibus etiam huius seculi maior potestas minori ad obediendum pfera tur. sicut Aug. ait in. ii. lib. confessionũ. ⁊ viii. dist. que contra, ⁊ concordat. xxi. di. §. in his omnibus, cuz. c. sequẽtib9. Est nempe iustum ꝙ inferior obediat ordinario suo i licitis ⁊ honestis: cũ summa laus sit suis obtẽperare ppositis: ⁊ qcquid ab eis vtiliter impatum fuerit cũ obedientia adimplere. sicut Grego. ait. xxiiii. q. i. snia. ¶ Quid enim dicta obe

dientia fructuosius, cum sola sit que fidei meritum possidet sine qua quisqz in fidelitate conuincit, et si fidelis esse videat sicut idē Greg. in. xxv. lib. moral. z. viij. q. j. sciendum ait. Nam p ipsam obediētiam in psenti meremur gratiā, z q suis epis non obediunt indubitanter reprobi z rei existunt, sicut a deo donum summi muneris. consequitur qui libēter eidem obediunt. xciij. di. nulla. c. ille. z. c. si inimicus. pter dictam obedientiam etiam bonum ab ipsis religiosis z alijs esset omittendū, ne ecclesia ex ipsorum exemptionibus scandalizari haberet. sicut Grego. ait. xj. q. iij. quid ergo. nec p aliquo temporali cōmodo deberent dicti religiosi vel alij incurrere notam inobedientie: cuz ipsa obedientia melior sit q victima. de maio. z obe. illud. Nam religiosi suis plātis inobedientes sunt de monasterio expellendi. de maiori. et obedien. q sup his. cum habentibus iurisditionem spiritualem z etiam tēporalem debeant esse subiecti eisqz obedire. de maio. z obe. solite, Et qua siquidē obedientia suo epō exhibenda z subdiaconus pape z princeps non absoluitur. Et cū quibus religiosis quicunqz minimus vult ab ea absolui, de maio. z obe. p tuas z. c. omnis, ne forte inimici suggestione mille nocendi zc. xvj. q. ij. visis. efficiant similes christo qui non solū deo patri vsqz ad mortem obediens extitit, verūetiā Ioseph patri putatiuo eiusdez habet, sicut habetur Luc. ij. g. sm autez Leonem papā vbi est incolumitas obedientie ibi est sana doctrine forma. lxj. di. miramur. Et cum ab hominibus de diocesi sit epis obediendum in omnibus que ad diuini cultus officiū, z ad ecclesiasticam vtilitatem ptinet z eis reuerētia exhibēda. sicut Pelagius papa ait. vij. q. j. quia fieri non debent domini abbates z priores z guardiani molestuz q se alij sciunt esse pposito s epos z ordinarios sibi esse platos. Sed obedientiam z reuerentiam quas ab alijs exigunt eisdem plātis impēdere cū memores esse debeat doctrine christi cuius nos z ipsi sumus discipuli, dicētis, discite a me quia humilis z mitis sum corde. Matt. xj. ij. q. vj.

De reuerentia autem dictis prelatis z epis debita si instā sit et ecclesie vniuersali expediens q dictas exemptiōes ab eorum subditis subtrahat eisdem pēsandum est, diuinum nanqz pceptū est decalogi. Exo. xx. k. Honora patrē tuū z matrem tuam vt sis longeuus sup terram, quod nō solum intelligitur de patre z matre carnalibus, verum etiam de patre spirituali, z de matre ecclesia. xxx. q. iiij. ita diligere. xcv. distinctio. esto subiectus. pensent obsecro exemptionem appetentes z defendere cupientes si audiendus esset filius z si sapiens putaretur qui vellet eximi ab obedientia z reuerentia patris sui appetentis, cuz seruus manumissus z etiam libertus ad hoc etiam teneantur, z sine venia impetrata patronum in ius vocari non pmittantur impune, etiaz si a corpore vel collegio vel ciuitate quorum singulos in ius vocare potest seruus manumissus z aduersus rem publicam vel vniuersitatem voluit experiri, sm legem canonizatam. xij. q. ij. si sine venia, cum. c. pceden. z subsequētibus. Veruz si de aliquibus grauaminibus luminoso abbati a castro ariminensi epō illatis z consimilibus arguatur seruanda est sententia Augustini. ij. li. de vnico baptismo dicentis q interdum cōqueritur pater de filio malo, et filius conqueritur de patre duro; vnde seruamus honorificentiam patri que debetur a filio, non equamus filium patri in honore sed pponimus filium patri in veritate, et sic tribuimus honorē debituz vt non perdat equitas

meritum. ij. q. vij. queritur obtentu igitur dictorum grauaminum (si qua inferantur eidem) non essent reuerentia et obedientia prelatis denegande: de appella. ad hoc, si in vna causa maxime cũ appellationis remedium sit concessum vij. q. vij. omnis oppressus. Christus vero ait de dictis episcopis in psona apostolorum, ꝙ qui eos spernit, deuz a quo missi sunt, cuius funguntur legatione spernit. ⁊ ipse indubitanter spernetur a domino Mat. x. ⁊ Luc. x. xx. j. disti. in nouo. iij. q. j. omnis. ij. qõ. vij. accusatio. Quã reuerentiam ⁊ obedientiam impẽdent laici ⁊ domini principes temporales dictis episcopis, ⁊ ordinarijs quib⁹ patenter ⁊ notorie ⁊ manifeste religiosi de ordine paupertatis ⁊ alij frequenter inobedientes ⁊ irreuerentes existunt: Certe qõ ab eis facile agit trahitur ab alijs in exemplum, de accusa. qualiter ⁊ quando, ⁊ hoc tendit ad depressionem ecclesie vniuersalis cum dicta reuerentia ⁊ obedientia ab omnibus debeãtur eisdem episcopis ⁊ prelatis etiam si essent inutiles ꝗ diu ab ecclesia tolerantur. viij. q. iiij. nõne. xvj. q. vj. si fortassis. ij. q. v. habet. ij. q. viij. Sacerdotes. xcvj. dist. in scripturis.

Item per dictas exemptiões impeditur correctio debita excessuũ iam ptinens ad ep̃os per quos potest melius fieri ꝗ per abbates cum sint potẽtiores communiter ꝗ abbates ⁊ debent esse peritiores, potissime ⁊ dicta correctio deberet fieri p episcopos quãdo religiosi publice, ⁊ extra claustra delinquunt. cũ vbi malum contingit, ibi mori debeat. ij. q. j. si peccauerit. in fi. Augu. ait ibidem, ⁊ in Omilia de pe. Et idem habetur in cõcilio Bareñ. c. viij. posito ꝙ. vij. q. ij. si enim. Certuz est autẽ ꝙ dicta correctio generaliter pertinet ad ep̃m. vj. q. iij. scitote. potissime in criminalibus. de offi. ordi. irrefragabilis. Nam ep̃s qui crimina non corrigit, non dicitur nec reputatur ep̃s, sed canis potius impudicus, sicut dicit August. lxxxiij. dist. nemo. cuz capitulis sequentibus, ⁊ si culpas subditorum impunitas relinquit, grauiter deum offendit. Sicut Grego. ait. xxiij. qõ. iiij. si is. non enim est in eo charitas. sed languor cum talia non corrigit. Sicut ait Aug. sup epistolã ioãnis. xxiij. q. v. non putes. ⁊ c. sequentibus. Nã per ipsum ep̃m qui medicus est ecclesie vniuersalis sibi cõmisse abscidẽda sunt vulnera que fomentorum non recipiũt medicinam. lxxxij. dist. quia aliquanti. xvj. q. j. in canonibus. Quequidem correctio aliquando ab abbatibus ⁊ priori bus ppter asperitatem lingue vel blandimenta vel timorem, aut potentiã subditorum periculose omittitur. l. disti. si quis diaconus.

Fatẽdũ est eñ ꝙ dicta correctio quãtum prouniuscuiusq; gradus atq; persona salua pace ecclesie fieri potest, sicut ait Prosper. xxiiij. qõ. iij. ecce autem. ⁊ xxiiij. q. iij. ecclesie. cum alijs sequentib. Hec autem correctio ⁊ disciplina que vltrix deberet esse male vite, ⁊ maloꝝ morum religiosorum tollitur pretextu exẽptionum predictarum, sicut innuit Augusti. contra Petilianum. xxiij. questione. v. ad fidem. Nam abbates sunt desides ⁊ negligentes communiter in disciplina ⁊ correctione: vnde disciplina prodijt desidia cum negligunt corrigere vitia, sicut ait Calixt⁹ papa. xxiiij. q. iij. iustum est. Ad quã disciplinaz per flagella deducendi sunt discoli, sicut scribit Augu. ad donatuz. xxiij. q. iiij. displicet. cum. c. seq. Hec autem disciplina ppie pertinet ad platum. sicut ait idẽ Aug. in lib. psalmorum. ⁊ eundem ep̃m regẽtem plebez suã. licet vtilis sit alijs. xxiij. q. iiij. duo ista. Nã ad eos pertinet specialiter illud euangelicũ. Matth. xviij. si peccauerit in te frater tuus etiã. ij. q. j.

tantam elationem, superbiam et arro-
gantiam eleuatus est, q non solum ab-
bates et priores guardiani, et alij in sta-
tu alicuius administrationis et prela-
tionis existentes, verumetiam minores
fratres et persone dictarum religionuz
putat frequenter Episcopis Archiepi
scopis et alijs prelatis se quodammodo
fore equales: et debere quibuscunq alijs
personis ecclesiasticis ecclesiastica bene
ficia obtinentibus anteferri. q est contra
intentionē eorum a quib' dicte religiões
fundate sunt: prout beat' Bernard' ad
Eugeniū pbat i multis capi. euidēter.

Per dictas exemptiones vt in
pluribus monasteria dissipā
tur. Cum dicte exemptio-
nes ad onus potius q ad bo
norem vel vtilitatez tendere videātur:
et illa que ad perpetuam fuerunt gene-
raliter statuta vtilitatē, et nulla deberēt
cōmutatione variari, q2 fuerūt ad bonū
cōmune statuta, ad priuatū ratiōe eccle
sie trahi per eas videntur contra modum: cō
tra id Leonis pape. xxv. q. j. q ad per-
petuaz. contra omnem legē que est pro
communi vtilitate condenda. iiij. dist.
erit. et cōtra doctrinam illam scdm quā
cōmunis vtilitas priuate est preferen-
da. vij. q. j. scias. de postul. bone. et de re-
gula. licet. in opprobrium et scandalum
vniuersalis ecclesie, sicut superi' est pro
batum. Qd multū pensari deberet a vi
carijs Jesu Christi cū ipse Christ' qui
est deus. tributum soluerit propter scā
dalum euitandum. xj. q. iij. inter verba.
¶ Et apli poti' voluerūt abstinere q
alios scādalizare. xxviij. q. j. iam nunc. xj.
q. iij. inter verba. xxiij. q. iij. §. j. et sum-
ptibus recipiendis se retrahere ne ali-
qd offendiculū prestaret euangelio chri
sti. de censi. cū apostolus. grauiter nāq
peccat qui alios scandalizat. Sicut ha-
betur in concilio Cabilonen. x. q. iij. ca-
nenduz. xciij. distin. ille. propter scanda
lum inconsueta tolerantur. xcv. distinc.
peruenit. et mēbra scādalizantia ampu
tātur. xxiiij. q. iij. illud. xxviij. q. j. vxor. et
licita etiā (sicut est sua repetere) amittū
tur. xxiij. q. iij. §. j. de no. ope. nun. c. ij. an
finē. Et illa q p rigore religionis statuta
sunt qnq ppter scandalū obmittūtur.
de statu monacho. super quadā. de renū
tia. in fine. §. pro graui quoq scandalo.

Ex quibus omnibus constat
q quocunq modo predicte
exēptiōes immunitates pri-
uilegia et libertates contra
rie et contraria legibus et iuribus pro
communi vtilitate constitutis conside-
rentur, siue quantum ad se siue qtū ad
cōcedētes, siue quātū ad illos quib' con
ceduntur, q reuocari debent cum per
eas tollat ordo vniuersalis ecclesie: sta-
tus, et gradus, et honor, virtus, et pote-
stas prelationis constitute a deo, quib'
omnes religiose persone et loca religio
sa debent esse subiecta in ciuitatibus.
dioce. ac prouincijs antedictis. Prela-
tis et Archiepiscopis commissis potis
sime cum ex ipsis exemptionibus im-
munitatibus, libertatibus, et priuile-
gijs, legibus, et iuribus cōmunibus con
trarijs nulla vtilitas vniuersalis eccle-
sie subsequat. Sed eisdē pplo officiūt
et statui religionis et psonis religiosorū
et multe discordie cissure scismata mala
scādala onera et dispēdia pueniūt ex eis-
dez pnt in pcedētib' pleni' est pbatū.

¶ Secunda pars tractatus.

Incipit scda pars istius
tractatus in qua in spe-
ciali agit de his que ab
antiquis fuerunt episco
pis sanctis instituta ab
apostolis. constituta: et
a sanctis patribus et a quatuor conci-
lijs scilicet Niceno Constantinopolita
no. Ephesino et Calcedonen. que sicut
sancti euangelij quatuor libros sancta
ecclesia venerātur. xv. distin. sicut. et xvij.
distin. c. ij. iij. et iiij. et sequētib' et ab alijs

potiores. ¶ Sane cū Alexādro papa recolentes quomodo hec sancta plantatio ecclesie dei fuerit instituta dolentes dicere possumus cū eodē, q͡ꝫ ꝛ si non ab omnib⁹ nec in oībus et plerisq͡ꝫ tñ et in pluribus ab illa sancta institutione primitiue ecclesie sctōꝝ patrū cōcilioꝝ et decretoꝝ romano. pontificū in tātū videt̄ esse declinatū vt aliqui ex nobis prime institutiōis videantur obliti. extra de statu monacho. recolētes. ¶ Unde Bernardus contra personas ecclesiasticas specialiter inuehens ait xp̄s docuit verbis ꝛ exemplis eligēdū q͡ꝫ carni est molestū ꝛ q͡ꝫ suaue est ei respuēdū. Qui cōtra facit vel docet videt̄ anūs. imprudētia aūt carnis videntur multi clerici nr̄i tēporis esse eligētes de omni genere hominū qđ est in eis carni suaue ꝛ delectabile, ꝛ respnētes q͡ꝫ est laboriosum ꝛ graue. vñ dicit post idē Bernardus Habēt quoq͡ꝫ genera hominū labores ꝛ voluptates. ꝛ aduertenda est aliquoꝝ prudētia mirāda nō imitanda qui quodam artificio miro decernētes et sequestrātes totū qđ delectat carnē eligūt ꝛ amplectant̄. qđ aūt molestū est fugiūt ꝛ declināt, cū militib⁹ capiūt qđ habere volūt, supbie fastū, amplam familiā, nobiles apparatus, equoꝝ phaleras: accipitres, aleas, ꝛ eoꝝ similia. frequentant thalamos ꝛ balnea ꝛ moliciē oēm. ꝛ vestiū gl'iā a mulierib⁹ mutuant̄ ¶ Cauēt aūt lorice pōdus ꝛ insomnes in castris noctes, ꝛ discrimina prelioꝝ. muliebrē quoq͡ꝫ verecundiā ꝛ disciplinā Et si qđ sexus ille laboris habere cernit̄ declinātes. sudāt agricole: putāt et fodiūt, vineatores. sꝫ hi inter hoc torpēt otio: sed accedēte fructuū tēpore innouari sibi orrea inbēt ꝛ promptuaria eoꝝ vinoꝝ tritico. bibunt vinū meracissimū. vue sanguine, inebriant̄, ipiguātur ꝛ dilatātur ex adipe frumēti herbaꝝ succis peregrinis mutant vini saporē, ꝛ addit̄ oleū camino. Similr̄ negotiatores circūierunt mare. et aridā in labore corporis et periculo vite perituras sibi diuitias cōgregantes. Prudētes aūt nostri dulces in terra somnos capiūt et cibos et pot⁹ percipiūt delicatos ꝛc. ¶ Plura alia ponit ibidē ꝛ subiūgit. Cū aūt resurgēt homines vnusquisq͡ꝫ in suo ordine vbi putas generatio ista locabit̄? Si ad milites deuerterint exsufflabūt eos q͡ꝛ nō secū labores militie ꝛ pericula tolerarint. sic agricole, sic negotiatores ꝛ singuli q͡ꝫ ordines hos a suis arcebūt finib⁹ vt pote q in labore hominū non sunt. Quid ergo restat nisi vt quos oīs ordo repellit subĳcit̄ in terra in locū vbi null⁹ ordo sꝫ sempitern⁹ error ihabitat.

¶ Rubrica. j. de his que ab Antiquo fuerūt ab apostolis ꝛ sanctis patribus vna cū dictis apostolis prouide in dei ecclesia cōstituta ꝛ que pro maiori parte sunt in decretis approbata que vsq͡ꝫ quaq͡ꝫ modernis tēporibus nō seruantur. Licet per sanctū Clemētē papā in eius ep̄la iussa fuerint. obseruari. dicti tamē canones qui in presentiarū nō seruant̄, de quoꝝ cōtinētia vt in pluribus spāles rubrice ifra subĳciunt̄. ꝛ sunt hi.

Episcopus aut presbyter aut diaconus nequaq͡ꝫ curas secu lares assumat sin aliter deĳciatur. ponit̄. lxxxviĳ. distin. episcopus ꝛ de hoc agit̄ infra in rubrica viĳ. omnes fideles qui igrediunt̄ eccl'iaꝫ vt scripturas audiāt nō aūt pseuerāt in oratione nec sanctā cōmunionē percipiūt velut inquietudines eccl'ie cōmouentes cōuenit cōmunione priuari. ponitur de consecra. dist. j. omnes fideles ꝛ de hoc agitur infra in. l. rubrica.

¶ Si quis cum excōicato saltem in domo orauerit iste cōione priuet̄. de hoc habet̄ ifra in. xxviĳ. rubri.

¶ Si qs cū dānato clerico veluti cū clerico in domo simul orauerit iste dānet̄. de hoc agit̄ in dicta. xxviĳ. rubrica. ¶ Si quis cleric⁹ aut laic⁹ a coione suspēsus

seu excõmunicatus ad aliam pperet ciuitatem vt suscipiatur ꝓpter alias pter recõmendatorias literas, ⁊ qui susceperunt, ⁊ qui susceptus est, cõmunione priuatur. excõicato vero ꝓtelatur ipsa correctio tanꝗ qui mentitus sit ⁊ ecclesiaz dei seduxit.

¶ Episcopo non liceat parochiaz alienam propria relicta ꝑuadere, licet agatur a plurimis: nisi forte quis eum rationabili causa cõpellat, tanꝗ qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre: et in causa religionis aliquis profectus recipere: ⁊ hoc nõ a semetipso ꝑtemptet. Sed multorum epõruz iudicio, ⁊ maxima supplicatione pficiat. de hoc. vij. q. j. §. ambitionis. ⁊ di. x. c. si quãdo.

¶ Si quis autez pſbyter aut diacon⁹, aut quilibet de numero clericoruz relinquens parochiam ꝓpriam pgat ad alienam ⁊ omnino demigrat pter epi sui cõscientiaz, vt in aliena parochia cõmoretur: vlterius hunc ministrare nõ patiamur. Precipue si vocatus ab epõ redire contempserit, in sua inquietatione perseuerãs. Ueruntamẽ tanꝗ laycus ibi cõmunicet. Epũs autem apud quem moratus esse cõstiterit, si contra eos decretã cessationẽ ꝓ nihilo reputãs, tanꝗ clericos forte susceperit, velut magister inquietudinis cõione priuetur.

¶ Clericus fideiussionibus inseruiens abijciatur, habẽtur hec extra de fideius. clericus. xj. q. j. te quidem.

¶ Episcopus autem pſbyter aut diaconus qui in fornicatiõe aut periurio, aut furto captus est, deponatur nõ tamen communione priuetur. dicit enim scriptura. Non iudicabit dominus bis in idipsum. similiter ⁊ reliq clerici huic conditioni subiaceant, de hoc agitur. j. rubrica. lix. et in. xxxviij.

¶ Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniq̃ agẽtes ⁊ ꝑ huiusmodi volentem timeri, ab officio suo deijci precipimus: quia nusꝗ dominus hoc nos docuit: sed econtrario ipse cum percuteretur nõ repercutiebat: cũ malediceretur non maledicebat: cum pateretur non cõminabatur. hoc. c. ponitur. xlv. dist. episcopum.

¶ Si quis episcopus, aut pſbiter, aut diaconus ꝑ pecuniam hanc dignitatez obtinuerit, deijciatur. ⁊ ipse ⁊ ordinator eius a cõmunione modis omnibus abscindatur: sicut Simõ magus a petro. de hoc in rubrica. xx. ⁊. j. q. j. si quis episcopus cum capitulis precedentibus et subsequentibus.

¶ Si quis epũs secularibus potestatib⁹ vsus ecclesiam per ipsas obtineat deponatur ⁊ segregentur omnes qui illi communicant. de hoc. xvj. q. vij. si quis deinceps. ⁊. c. si quis episcopus. vbi ponitur dictum. c. ⁊. c. si quis clericus.

¶ Si quis presbiter contemnens contra epm̃ suum populum collegerit, ⁊ altare aliud erexerit, nihil habẽs quod reprehendat epm̃ in causa pietatis et iustitie, deponatur: quasi ꝑncipatus amator existens. est enim tirãnus ⁊ clerici ceteri qui cum tali consentiunt. laici vero segregentur, hoc autem post vnam secũdam ⁊ tertiã obsecrationem factã conueniat hoc. xxiij. q. ij. seculares. xxxv. q. vj. multorum. xv. q. vltima ca. vltimo.

¶ Si quis pſbyter aut diacon⁹ ab epõ suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi: sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit epũs ipse q eũ segregasse cognoscitur de hoc. xj. q. iij. excommunicatos cum precedentibus ⁊ sequentibus capitulis.

¶ Nullus epõrum peregrinorum, aut pſbyterorum, aut diaconoruz, sine commendatitijs recipiatur epistolis. ⁊ cum descripta detulerint discutiantur hactenus ⁊ ita suscipiantur si ꝑdicatores pietatis extiterint: sin minus nec q̃ sunt necessaria subministrentur eis. q: ꝑ subreptionẽ multa pueniũt. de hoc. lxxj. ij. ⁊. iiij. dis.

¶ Eiscopos gentium singularum sci-
re conuenit q; inter eos primus habea-
tur quem velut caput estiment & nihil
amplius preter eius cōscientiaz gerat
q̄ illa sola fungimur que parrochie pro
prie & villis que sub ea sunt competunt
sed nec ille preter omniū conscientiam.
faciat in eorū parochijs. sic enim vna-
nimitas erit & gubernabitur Deus per
christū in spiritusancto de hoc. xxv.dis.
perlectis.versi.ad episcopū.x.q.ij. eps.
xij.q.j.ex his.&.c.Episcop⁹ eccl'iasticar
rerum &.c. precipimus.

¶ Bis in anno episcoporū concilia ce-
lebrentur.vt inter se inuicem dogmata
pietatis explorent & exurgentes eccle-
siasticasquestionēsamoueāt.semel qui
dem in septimana penthecostes.Secū-
do.xij. die mensis yperberici. i. iuxta
Romanos .iiij.idus octobris de hoc
xviij.dist. per totū.& ifra in. xj. rubrica.

¶ Omnium negotiorū ecclesiasticorū
curā episcopus habeat et ea velut deo
cōplente dispēset.Nec eis liceat aliquē
omnino corrigere aut parentibus pro-
prijs que dei sunt ɔdonare.Q; si paupe-
res sunt tanq̄ pauperibus subministrē-
tur,ne eorum occasione ecclesie negotia
depredetur.de hoc.xij.q.j. episcopi.&.c.
manifesta.&.c.sint pprie.&.c.se.vsq; ad
finem.q. j.&.j.in rubrica. xxxvij.

¶ Presbyteri & diaconi preter epm ni-
chil agere pretēptent. Nam dn̄i popu-
lus ipsi cōmissus est & pro animabus eo
rum hic redditurus est rationez de hoc
j.in rubrica. vij.&. xciij.di.a subditis.cū
sequentibus.& xcv.dis.quasi per totum.

¶ Sint aūt manifeste res pprie epi (si
tamē habet pprias) & manifeste dn̄ice
vt potestatē habeat de proprijs moriēs
episcop⁹ sicut voluerit & quib⁹ voluerit
derelinquere ne sub occasione eccl'iasti
carū rerū ea que epi esse probantur in
terdicāt.fortassis eniz aut vxorē habet,
aut filios, aut propinquos, aut seruos
et iustū ē hoc apud deuz & homines vt
nec ecclesia detrimētum patiatur

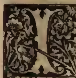
¶ Ignorantia rerū pōtificis nec epus
vel eius propinqui sub obtentu eccl'ie
proscribātur:& in causis incidāt qui ad
eū ptinet.Mortisq; ei⁹ iniurijs male fa
me subiaceat recipimus.vt in potesta-
te sua eps res ecclesie habeat. Si enim
anime hominū preciosiores illi sunt cre
dite,multo magis oportet eū curaz de
pecunijs gerere:ita vt eius ptāte indi-
gētibus omnia dispēsent per presbyte-
ros & diaconos continuare omniūq; sol
licitudine ministrent. hoc ponit. xij.q.
j.precipimus cū quinq;.c.pcedentibus

¶ Ex his autez quib⁹ indiget ad suas
necessitates & ad peregrinor fratrū vs⁹
& ipse pcipiat:vt nihil possit ei omnino
deesse. lex eīm dei precipit vt qui altari
deseruiūt de altari pascant.hoc ponitur
xij.q.j.ex his.

¶ Episcopus aut presbyter aut diaco-
nus alee atq; ebrietati deseruiēs aut de
sinat aut certe damnetur. ¶ Subdiaco
nus aut lector aut cātor similia faciēs,
aut desinat aut a cōione priuetur.simili
ter cū laicus.hec causa ponit.xxxv.dist.
Eps aut presbyter vsuras a debitorib⁹
exigēs aut desinat aut certe dānet. hoc
c.ponit.xlviij.dist. eps.& de hoc agitur
infra in rubrica.viij.

¶ Si quis laycus vxorē propriā pellēs
alterā vel ab alio diuisam duxerit cōio-
ne priuetur.de hoc.xxij.q.j. c.j.&. q.vj.
quasi per totū & infra in rubrica .lix.

¶ Rubrica.ij.qualiter in primitiua ec-
clesia erant oia cōia & q̄ deliberet si esset
vtile q̄ adhuc idē in dn̄is Cardinalib⁹
& in collegijs & alijs seruaretur.

N principio Nicene sino
di de primitiua ecclesia
dicit q̄ nemo q diuinas
scripturas legit ignorat
q̄ in principio nascentis
ecclesie discipulis in vnū

congregatis q multitudinis credētiũ erat cor vnũ τ aĩa vna.τ q vidētes predia τ possessiões afferebāt eis τ ipsi diuidebāt singulis prout cuiq; opus erat.τ fuit cõis vita τ cõsuetudo apostolorum τ discipulorũ eorũdē:sicut habeť in decre.xij.q.j. dilectissimis,cũ multis.c.sequentib⁹ cõsimilib⁹. innitteban̄ nāq; iuri naturali scḋm q oĩa sunt cõia.j.di. §.j.Ex quib⁹ oĩbus τ cõsimilibus cõsiderādum esset an expediret ecclesie dei iuxta dictuȝ Hieronimi q.*.reuolaret ad *.xxxv.dis.ab exordio. Et q in cetu dñoruȝ Cardinaliũ,τ in collegijs τ alijs de quibus videreť esse expediēs,seruaretur:vt omnis questus τ multiplicatiõis beneficioꝝ eisdē materia tolleretur.Et q aliũde ꝓuenient ꝓuidereť eisdē τ q pluralitatē bñficiorũ in aĩaruȝ suaꝝ τ ecclesiarum dispendiũ τ pernitiosum aliorũ exemplum nullatenus retinerent.Sed q essent suo cardinalatu contenti. Et mod⁹ per eos assumpt⁹ ad posteros diriuareť:q finaliter sibi oĩa bñficia et officia ecclastica q̄ alicuius pōderis sunt, vsurpanť cũ multis libris marcaꝝ multi ex eis cõtenti aliquatenus nõ existāt.

¶ Rubrica.iij.q epi τ psone ecclesiastice nõ capianť sicut fit hodie a laicis.τ q priuilegia a romana ecclesia cõcessa in contrarium reuocentur.

Item cum subsequať immediate in dicta nicena sinodo. Qr constātinus monarcha tũc pene totius orbis,delata coram se querela quarũdā personaꝝ ecclasticaꝝ,dixit, q a nemine secularii poterāt iudicari:quia dĩj vocati erant τ hoc idē aliis iuribus cõibus fit conforme.xcvj.dis.bene quidez,cũ.ix.c. sequentibus extra de cõsti. eccle.sancte marie.de re. eccle.non alie. cũ laicis.de foro ꝯpe.per totũ.xj.q.j.clericũ nullus, cum pluribus.c. seqũtib⁹. ¶ Videreť vniuersali ecclesie multũ esse expediens intēdere ad cõseruationē dicte generalis libertatis ecclastice.τ.c. si qs suadēte.xvij.q.iiij. Et tamē fm Alexādrũ papā.c.can.τ.q. si qs deinceps fit statutũ. Si qs priorũ τ nobiliũ aut cuiuscũq; dignitatis vl̄ cuiuscũq; ordinis laicorum epõrũ cõprehēderit vel percusserit aut aliqua via a propria sede expulerit,nisi forte iudicatum canonice,q actores et cooperatores tāti sceleris anathematizenť, Et bona eorũ iuri ecclesie tradantur. ¶ Si vero in presbyterũ vel in quēcunq; inferiorũ graduũ clericum hec eadem presumpserit, canonice penitētie atq; dispensationi subiacebit.si contumax fuerit excommuniceť:nec videť qd romana ac vniuersalis ecclesia deberet pati et episcopi τ cetere persone ecclesiastice a regibus principib⁹ atq; ceteris dominis tēporalibus eorũ auctoritate caperentur sicut cotidie videmus attentari de facto. ¶ Nec dicta romana ecclesia deberet(vt videť prima facie q possit) sup hoc eis priuilegiũ cõcedere, Sed concessa potius reuocare. Cum talis ꝯcessio tēdat ad destructionē vniuersalis ecclesie.xxv.q.j. sunt quidā.τ. q.ij. si ea destruere.vt in.iij. rubrica supra in prima parte posita plenius est probatũ Cum hoc sit ius publicũ diuinum τ humanũ personaliter τ realiter ecclesijs cõcessum:cui renuntiari nõ pōt cũ sit publicum autoritate τ vtilitate:sicut probari pōt in dicta.xxv. q.j.τ. ij.τ. xvij.q. iiij.quasi per totũ.Et faciũt multa iura tacta.extra de immunita.τ non minus. et.c. aduersus. de ferijs.c. vlti. de testi. c.vltimo.de foro. cõpetē.significasti. de transac.c.vlti.de in integ.restitu.causa. §.vlti.ff.de pactis,l.ius publicum, τ.l. inter debitorē.τ de iure immunita.semper.§.cõductores.prout latius ꝓsequitur.Hostiē.in titulo de renun.in summa. §.que possunt.τ in apparatu de senten. excommunica. nouerunt.

¶ Rubrica

¶ Rubrica. iiij. quod deliberetur si expedit vniuersali ecclesie ꝙ decreta. bonifaciana de clericis cōiuga. reuocetur, cum per eam generalis libertas ecclesie reuocetur quo ad clericos coniugatos.

Item ex eisdē causis videtur ꝙ decretalis bonifaciana de clericis cōiugatis. clerici. haberet reuocari. Cū per ipsam generale priuilegiū ecclesie quo ad personas ꝛ res ecclesiasticas cōiugatoꝝ ab ipo restringant. Et hoc a dicto dño bonifacio factum fuerit absqꝫ auctoritate ꝛ vocatiōe cōcilij generalis, cum tamen scdm decretum Gregorii pape. xxij. dist. si qui, tales clerici coniugati stipendia etiam ab ecclesia recipere possent et sub ecclesiastica essent tenēdi regula. Et canendis psalmis inuigilare haberent, vt ibidem: ꝛ facit. c. displicui. qd est cōcilium carthaginē. ꝛ extra de vita ꝛ hone. clerico. clericus si tonsura. et de clericis coniugatis. Joānes. cū nota. ibidē. Ad hoc facit cap. primū concilij Tholetani, in quo statuitur. vt si subdiaconus defuncta vxore aliam duxerit ostiarius fiat. Et qꝛ scdm canones apostoloꝝ ꝛ orientalem ecclesiaꝫ gauderēt (nisi sint bigami) priuilegio clericali qd se extendebat non solū ad personas sed etiam quo ad alia talium clericorum.

¶ Rubrica. v. Q̄ prouideat vt ecclesie libere acquirere, et iam acquisita retinere possint cū non videantur sufficere remedia super hoc constituta.

Itē cū in dicta nicena synodo circa principium dicatur ꝙ predict⁹ Cōstantinus monarcha ꝛ etiam reges ꝛ presides ac magistratus alij licentiā dederūt per vniuersum orbē suo degētes imperio nō solū fieri xpianos sed etiā fabricādi ecclesias ꝛ eis predia tribuēdi. Et dictum priuilegiū vniuersali ecclesie cōcessum ꝛ approbatū iuriqꝫ ꝯsonū. x. q. i. c. ꝓcum sequētib⁹ nō seruet. Nec a personis ecclesiasticis, nec a secularib⁹ nec in hoc sufficiāt iam cōstituta remedia ab Alexandro. iiij. extra de immuni. Et qꝛ nōnulli in quib⁹ nōnulla ponitur pena, decreta. bonifaciana, clerici laicos. ꝛc. non seruet, expediret ꝙ pro diligētia ꝛ auctoritate sedis apostolice ꝛ sacri cōcilij cōtra taliū ausus ꝛ conamina libertatē, ꝛ immunitatē ecclasticā ledere, ꝛ minuere in cliētū apponeret remediū oportunū. Sed hoc plenius agit in rubri. lxx. vbi ꝓbatur ꝙ hoc debet seruari ꝛ fieri.

¶ Rubrica. vj. Q̄ speciales orationes in oībus ecclesijs pro regib⁹ alijs ꝛ fiāt.

Item cū in dicta nicena sinodo dicat. ꝙ scdꝫ monita aplī Timo. ij. a. fiant orōnes, postulatiōes, obsecrationes, et actiōes gratiarū in eccl̄ia ꝓ oībus hominib⁹, ꝓ regib⁹ ꝛ oīb⁹ qui in sublimitate sunt vt q̄etā ꝛ trāquillā vitā agam⁹. Et hoc nominatim ꝛ specialiter nō fiat in multis eccl̄ijs videret vtile ꝙ hoc mādaretur seruari vl̄r in eccl̄ia sancta dei.

¶ Rubrica. vij. Q̄ iura sua in collationibus bñficioꝝ ꝛ nō vacātiū sciētia et in alijs epīs seruent. Et ꝙ eis in curia romana ꝛ alibi a dñis Cardinalib⁹ ꝛ alijs honor debit⁹ deferat in sedib⁹ ꝛ in alijs cū sint successores apl̄oꝝ q a xp̄o sicut et Petr⁹ apl̄s honorē ꝛ ꝑtātē receperūt. Et ꝙ possent ꝑ alios iusto impedimēto detēti recōciliare eccl̄iā ꝛ cemiteria, Et pauperib⁹ assignaret, vnde viuerēt. Et sine eoꝝ assensu nō leuarent decime nec annalia, nec subsidia, nec bñficia nō vacantia conferrentur.

Itē cū in eadē synodo dicat auctoritate bti Petri in sua prima epistola. v. c. ꝙ epī qui per spiritū sanctū cōstituti.

sunt regere ecclesiam dei, pascant qui in ipsis est gregem dei: puidentes nō coacte sed sponte ſm deum nec turpis lucri gratia sed voluntarie: nec vt dominātes in cleros sʒ forma gregis ex animo. vt cum princeps pastorum apparuerit, percipere valeant immarcessibilem glorie coronam. Et idem etiam dicitur in decretis. xcv. distinc. esto subiectus. xxvi. q. j. predicatorum. videtur vtile qꝺ cum episcopi sint in ecclesia dei successores apostolorum (sicut dicit vrbanus papa. lxviij. distinctione. quorum vices. Et anacletus. xxj. distinctione. in nouo.) Et sicut papa in plenitudinem potestatis, Ita τ ipsi in partem solicitudinis: in decretis. prouinciis: ciuitatibus et diocesibus sunt assumpti. extra de autoritate et vsu palii, ad honorem. secūda questione sexta. qui se scit. nona questiōe. iiij. episcopi, cum capitulis precedentibus τ sequentibus, ꝙ sua cis iurisditio seruaretur intra limites commissos eisdem aliter enim (vt ait Grego.) si sua vnicuiqꝫ episcopo iurisditio nō seruatur, quid aliud agitur, nisi vt per nos per quos vt ecclesiasticus ordo custodiri debuerat, cōfundatur. xj. q. j. peruenit. ¶ Et ideo cū dicti episcopi in suis diocesibus sint de iure τ esse debeant ꝓordinatores in cūctis vt ait Isidorus in epistola ad Ludifredum, τ. xxv. distinc. perlectis. ac de iure communi τ ſm concilium Aurelianeñ. xv. q. vj. Omnes basilice que p diuersa loca construcţe sunt in episcoporum potestate consistant, in cuius territorio sunt posite. Et ſm Calixtum papam. c. q. nullus. Nec archidiaconus, nec archipresbyter, nec prepositus, nec decanus, animarum curam vel prebendas ecclesie sine preiudicio vel cōsensu episcopi alicui tribuat. imo sicut sanctis canonibus constitutum est, animarum cura: τ pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio τ potestate permaneat. Et si quis cōtra hoc fecerit: aut potestatē que ad episcopum pertinet sibi vendicare presumpserit, ab ecclesie limitibus arceatur: vt ibidem videtur ſm dictū Greg. ecclesiasticus ordo cōfundi: q: ecclesiastica beneficia ad ipsorum eporum collationem τ puisionē ptinentia p sedē apostolicā τ p alios cōferuntur etiā anteqꝫ vacent, nō solū in curia romana sed extra: cū ipsi epi de cura τ curatis quorum cōscienscias ignorant q: ipsi eis nō puidet reddere habeāt rōnem. de offi. archi. c. j. τ sanguis subditorū de eorum manibus regratur: vt extra de regula. τ trans. ad relig. c. j. τ vlt. de of. ordi. irrefragabili. Et insup q: ab eporum interdictione τ correctione aliqui etiam eorum degentes delinquētes vel beneficia ti dioc. p excōicationem seu quocunqꝫ alio modo subtrahūtur. Cū ſm cōcilium Parisieñ. nulla rōne clerici aut sacerdotes habēdi sunt, q sub nullius epi disciplina τ puideñ. gubernātur. xciij. di. nulla. ¶ Cū etiam illud quod dñs dicit de aliis. Mat. x. qui vos recipit me recipit: τ qui vos honorat me honorat: τ qui vos spernit me spernit. viij. q. j. qui vos, τ. ij. q. vij. accusatio. cū sequētibꝰ, intelligatur epis, τ sacerdotibus quibus honor debitus deferendus est ne latratus et detractiones contra eos de facili audirentur, ſm qꝺ traditur. ij. q. vij. in multis capitulis. Et ꝙ de facili ad curiam romanam non citarentur: cuius fit contrarium omni die contra doctrinam Grego. dicentis. lxxxvj. distin. si quid de quocunqꝫ clerico ad aures tuas peruenerit, qꝺ te iuste possit offendere facile non credas, nec te ad vindictā res accendat incognita. Sed presentibus ecclesie tue senioribus diligenter est veritas perscrutanda, vt si qualitas rei poposcerit canonica districtio culpam feriat delinquentis. extra de symo. licʒ hely.

¶ Rubrica De excessu cardinalium τ curialiū contra prelatos.

Ictus etiã honor debitus vnicuiq iuxta suũ statũ, debetur (vt in cõcilio generali de appell. vt debitus) dictis episcopis et nõ p̃latis q nõ sunt successores apostolorum: Sed sunt et ab initio fuerunt assumpti ad ministrãdum et seruiendum in ecclesijs parochialibus, et vt ipsi presbyteri pape assistant in missarum solennitatibus, et diaconi cardinales in induendo papam et alijs ministerijs insistant, et circa altare deseruiãt domino pape, sicut habetur in cronica martiniana. titu. de duplici regimine vrbis. Quinimo (quod videtur esse idecentius) camerarius domini pape et vicecãcellari⁹, audito: contradictoriaꝝ, referendari⁹, et notarij archiepis epis et prelatis alijs in sedibus preferuntur. Cum tamen ſm eorum dignitatem et p̃rogatiuam ordinum et ordinationis sue tempus concedere et in qualibet re sua loca tenere deberẽt. Et qui priores sunt dignitate essent alijs preferendi. xvij. dis. placuit. lxxiiij. dist. epoꝝ. lxxxv. dist. c. vlti. extra de maio. et obe. c. j. et. xiij. c. cõcilij Niceni. et in 2ci. Tol. xciij. nonnulli et i. xxij, 2ci. Mileuitani. et in. xxij. c. cõci. Agathen. et in. xxix. iij. 2cil. Tolet. et pl. c. tertij conci. Bracharen. dicti etiam diaconi et p̃sbyteri cardi. contra ritum et morem ecclesie romane, qui ab eis seruãdus est. xciij. dist. §. verum. c. dist. contra morem. x. dist. qui nesciat, et forte cõtra ius ſm Nicolaum papam. xxi. distin. de nicq. presentib⁹ archiepis et epis in missa et in mensa benedicũt: cum tñ p̃hibeatur in concilio Agathen. c. xvij. q p̃sbyter populo dare non p̃sumat. Et dictos archiepos, epos et prelatos frequẽter lõge infra se positos velut limo respiciũt. Quibus (vt vtamur verbis Greg. in moralibus) non consulendo interdum loqui, sed vix dñando dignanť. xlvj. disti. hoc hꝫ p̃priũ. Cũ itaq Greg. papa scribat q honorem suum non reputat in quo fratres suos honorem suũ perdere cognoscit: qr suus honor est honor vniuersalis ecclesie et solidus vigor fratruz suoꝝ epoꝝ. Et scribat se tunc honoratum cum singulis qbusq honor debitus non negatur: Et (ne detrahatur honori ceterorum p̃latoꝝ) inhibeat se vniuersalem papam vocari: qr talia verba veritatem inflant et charitatem vulnerant. xcviij. dis. ecce. haberet romana ecclesia puidere circa dictũ honorẽ epis et p̃latis oib⁹ impẽdẽdũ. Et recordari deberet iugiter õ scripto. Cur te habeãvt principem, cũ me non habeas vt senatorem. xcv. dist. esto subiectus, Nã qui cõtemnit contemnitur: et dolus interdum cũ dolo cõpensatur: et frustra petit debitum, q quod debet nõ impendit. Et nõ seruanti fidem fides interdum nõ seruatur eidem. Debet itaq reputari romane ecclesie altitudo et cognitio. Nã sicut ait Grego. lxxxix. dist. ad hec. et. xvij. q. v. ad hec. Prouisio dispensationis diuersos ecclie ordines constituit esse distinctos: vt dum reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, et potiores minoribus dilectionem impenderent: vera concordia fieret, et ex diuersitate cõnexio recte officioꝝ gereret administratio singuloꝝ. Nã vt ait Aug. ad donatũ et habetur xxiij. q. v. p̃dest, sicut dilectionẽ iussi sũt terrẽtib⁹ debere q timẽt, ita dilectionẽ iussi sunt timẽtibus debere qui terrent. ¶ Prouerbiũ vulgare est, q totuz vult totũ p̃dit. Ecclia romana sibi vendicat vniuersa. xciij. di. diaconi sunt. Unde timendum est q vniuersa perdat: nam sicut salomon ait Prouer. xxx. Qui multum emungit sanguinem elicit. iiij. dis. deniq. Sicut habeť exemplũ de ecclia grecoꝝ q ex hoc ab ecclesie romane obediẽtia dr recessisse. Nã ex hoc in. vj. c. Niceni 2cilij statutuz est: vt honor vnicuiq ecclie seruet. lxv. dist. mos antiquus. Ad idẽ faciũt penultimũ et vltimũ. c. cõ

cilij antiocheni.τ.ij.τ.iij.c. ɔcilij ɔstāti-
nopolitani. Videref etiā vtile ꝙ dicti
epi τ archiepi iusto impedimēto detēti
possent reconciliare ꝑ alios in ordine sa
cerdotali constitutos ecclesias τ cemite
ria pollutaꝝ violata, cū interdū de vno
anno vel biennio nequeunt reconciliari
per eos. Et ꝙ illis qui non habēt vnde
viuant assignarentur de būficijs dioces.
vnde cōuenienter viuere possent: vel ꝙ
plures epatus vnirentur in vnū ne con-
temptui haberentur. Ad quod facit.
xc.distin.diaconi.iiij. distin.c. legimus.
Videtur insuper statuendū ꝙ ꝑ curiā
romanam non cōcederetur pncipibus
vel aliis ne quoquomodo leuarentur
absqꝫ ipsorū platorū assensu decime,
nec annalia, nec alie subuentiones, nec
beneficia ante eoꝝ vacationē conferrē
tur: nec reseruarenf ꝑ curiā supradictā.

Rubrica.viij. Quod militantes deo nō
implicēt se negotijs secularibus nec tur
pia lucra sequantur sed de suo viuant.

Tem cū alia sint negotia se
cularia, alia ecclesiastica. τ sꝫ
aplm.ij.ad Thimo.ij. dicaf
ꝙ nemo militans deo impli
cet se negotijs secularibꝰ, Statutū fuit
in eadē synodo Nicena τ in canonibus
apostoloꝝ, qꝛ quidā in clero videntur ele-
cti ppter turpia lucra, τ cōductores fi-
unt alienaꝝ possessionū, τ negotia secu-
laria sub cura sua accipiunt, misterium
puipendunt, τ per seculariū domos dis-
currunt, τ ppter auariciā patrimonioꝛū
sollicitudinē sumunt, ꝙ hoc deinceps
nō fiat nisi ppter pupilloꝝ, orphanoꝝ
τ viduaꝝ defensionē, aut si forte eps ci-
uitatis ecclesiasticaꝝ rerū eos pcipiat
habere solicitudinē. verū qꝛ dictū statu
tū in aliis ɔcilijs, vt ī Laodiceū.v.c.τ in
Calcedoū.iij.c.τ a romanis pontificibꝰ
frequēter iteratū, vt extra ne cle.vel mo
na.ꝑ totū.lxxxvj.di.puenit.lxxxviij.dis.
decreuit cū sequētibꝰ.xxvj.di.q.iij.ꝑ to-
tū. non seruaf etiā a multis platis, τ vt
annalibꝰ qui pecunias suas tradūt τ ab
ipsis diuersa seruicia recipiunt, τ ex con
trario populus scandalizef, videtur vti
le puideri ꝙ pdicta effectualiter serua-
rentur. Et ꝙ clerici q turpi lucro vel in-
honesto negotio sibi victū qrere phibēt
de oblationibꝰ ecclesie stipendia conse-
quant, ꝙ si eis ecclia sufficere nō posset
pprio artificio vł agricultura (exemplo
apostoli qui de labore manuū viuebat)
sibi necessaria inueniret. ita tū vt occasiōe
opis sui ecclasticis officijs nō deessent.
hoc ncpe est in aliis, τ a romanis ponti
ficibus ɔstitutū.xcj.di.ꝑ totū. Act.xx.c.
Et ꝙ accipiētes vsurā τ ampliationē in
debitā τ turpia lucra desicerenf a clero,
τ alieni haberenf ab ecclesiastico gradu,
put ɔtinef in.xviij.c. Niceni cōcilij po-
sito.xlvij.di.qm. Et ī Carthaginē.ɔci.
xcj.di. Et idē statuif in. xliij.c. iij.conci.
Bracharē.τ in.xiiij.c.ij.ɔci. Arelatē.
τ in.ix.c.ɔci. Elibertani ɔtinef ꝙ epi, p
sbyteri, τ diaconi de locis suis negotiā
di cā nō descendāt nec sectent nūdinas.
τ in sequēti.c. habetur ꝙ si vsuras acce-
perūt degradētur τ abstineant.

Rubrica.ix. de donatione ɔstantini
τ primatꝫ ecclesie spūaliter τ tpaliter de
claranda. idem continetur. in.ij. τ.iij.c.
concilij Terraconē.

Tem cū in eadem synodo ni
cena ponaf edictum donatio
nis ɔstantini impatoris, de q
habef in illa palea. Constan-
tinus.xcvj.di. Et ī dicto edicto spāliter
cōtineaf qualr dictꝰ ɔstātinꝰ decreuit vt
romana ecclesia pncipatū teneat tā su-
per quatuor sedes patriarchales. s. ale-
xandrinā, antiochenā. Hierosolimita-
nā τ ɔstātinopolitanā q etiā in vniuer
so orbe sup oēs ecclesias. Et pōtifex q p
tpa ipsiꝰ sacrosctē roma. ecclie extiterit
celsior τ pnceps cūctis sacerdotibꝰ τ to-

tius

tiꝰ mũdi exiſtat. Et eidẽ romanã vrbẽ ⁊ oĩs italie ſiue oĩm occidẽtaliũ ciuitates regionũ ⁊ ꝓuĩcias reliquerit ⁊ imperiũ occidẽtale vt ibidẽ ɔtinet. Dũſqꝫ beato Petro eccl'ie eterne viceclauigero celeſtis regni ſimul ⁊ terreni iura cõmiſerit ſicut Nicolaꝰ pa.ait.xxij. di.oẽs.⁊ i ꝓhe.vj.li.⁊ de elec.c.fundamenta.⁊ de ma.⁊ obe.ſolite. Videret vtile ſi abſqꝫ ſcãdalo fieri poſſet hec taliter ſecularium ꝑncipũ auribꝰ inculcari ꝙ cognoſcerẽt nullã ſibi fieri iniuriã, cũ eccl'ia ſe de aliquibꝰ caſibꝰ ſecularibus itromittat:⁊ ꝙ declararet, ad qd ſpũaliter ⁊ tpaliter ꝑmatꝰ romane eccleſie ſe extẽdit ſcḋm ordinatã poteſtatẽ. Et ꝙ diſtinguerent iura eccl'iaſtica ⁊ ſecularia, cũ hoc videat ɔſonũ iuri.x. di.qm̃.xcvj.di.cũ ad rerũ.⁊.ca. duobꝰ.

¶ Rubrica De cohabitatione clericorũ ⁊ mulierũ vitanda, ⁊ ne proſtibula publica teneantur prope eccleſias, ⁊ in romana curia prope palatium domini pape, nec alibi prope domos prelatorum, ⁊ ne mareſcallus domini pape ⁊ conſimiles aliquid recipiãt a meretricibus ⁊ lenonibus earundem.

Item cũ in tertio.c.Niceni ɔcilij fuerit oĩbꝰ modis iter dictũ, ne eṗo, neqꝫ pꝛ̃ſbytero, neqꝫ diacono, neqꝫ vlli clericorũ oĩno liceret hr̃e ſecũ mulierẽ extraneã:niſi forte mater, aut ſoror, aut auia vel amita, aut matertera ſit: q2 in his ſolis pſonis ⁊ hax ſĩibꝰ oĩs q̃ in mulieribꝰ eſt ſuſpectio, declinet. Et q ꝑter hoc agit piclitet de clero. dictũ ſtatutũ eſt poſitũ.xxxij.diſ.interdixit, ſic i.iij.⁊.iiij.c.ſcḋi ɔcilij Arelateñ.⁊ in multis alijs ɔcilijs vt in.x.⁊ in.xv.c.cõcilij Elibertani.⁊ i.xvj.c. ɔcilij Milerdeñ.⁊ a Romanis põtificibꝰ iteratũ: vt extra de coha.cle.⁊ muli.p totum. lxxxj.di.clericꝰ cũ.c.ſeq.nõ ſeruet et ex hoc multa ſcãdala ſubſequant ⁊ cõtra clerũ murmuret populꝰ, videretur vtile p ɔſeruatiõe ſtatꝰ eccl'ie ⁊ honoris qḋ mãdaret ſeruari.xxxij.di.hoſpitiolũ. Vñ i.j.c.ɔcilij Tarraconeñ ſtatutũ eſt ꝙ etiã clerici ad ꝓximas ſanguinis ſine teſtimonio nõ accedãt. Nã vt Aug.dicit. oẽs q̃ cũ ſorore mea ſũt, ſorores mee nõ ſunt.lxxxj.di.legit. Et ad idẽ faciũt capitula ſequẽtia.⁊.xliij. c.iij.cõcilij Toletani.⁊ in.xxxij.c.tertij cõcilij Bracareñ. Et inſup ꝙ proſtibl'a publica nõ teneant ꝓpe eccl'ias ⁊ i romana curia ꝓpe palatiũ dñi pape:⁊ nec alibi ꝓpe domos ꝓlatox:⁊ ne mareſcallꝰ dñi pape ⁊ ɔſĩles aliqd recipiãt a meretricibꝰ ⁊ lenonibꝰ earũdẽ.

¶ Rubri.xj. De ɔcilijs ꝓuincialibꝰ bis in anno celebrãdis, ⁊ de ordie ſeruãdo in eis ⁊ ꝙ in eis oĩa negotia ꝓuĩciã cõtingẽtia vt moris eſt añqꝫ adeat ſuperior terminent. Et viſitatores deputarent in eis p quos vna cũ officialibꝰ eṗox executioni mãdarent q̃ fuerũt cõſtituta. Et ꝙ ɔſtituerent metropolitani patriarche ⁊ primates q archiepiſcopis, ⁊ epiſcopis preeſſent in regnis in quibus non ſunt.

Item cum in.vj.cõci. Nice. caueat ꝙ p ſingulos annos ſingulis ꝓuincijs bis i ãno eṗox ɔciliũ teneat, vt q̃ corrigẽda ⁊ reformãda in q̃libet ꝓuincia fuerit corrigant ⁊ reforment. Et dictũ ſalubre ɔſtitutũ in.xx.cõci. Antioch. ⁊ in.iij.c.cõci. Cõſtãtinopolitani.⁊.ij. c.ij.ɔci.Carthagineñ.repetitũ in alijs cõcilijs, ⁊ in decretis romanorũ põtificum, vt.xviij.diſtin.per totum, nõ ſeruetur, videret vtile ꝙ per ꝓuidẽtiã cõcilij executiõi debite demãdaret. Et ꝙ oĩa negotia cõtingẽtia ſtatũ cleri in regularibꝰ ⁊ ſecularibꝰ perſonis q̃ coram ſuis ordinarijs nõ poſſent accipe finẽ

vel a qb⁹ esset appellatū. deferref ibidem ⁊ pri⁹ ad romanā curiaȝ devolui nō possent, nisi essent maxime cause secūdū tenorē legis canonizate. ij. q. vj. anteriorū. §. illud. ⁊ si ɔtingeret appellari ad sedē apostolicā a ɔcilijs, q̄ prima causa appellationis remitteref ad examē cōuicinorū epōruȝ scōm ꝓuidētiā ⁊ ordinationē sup hoc habitā i Nicena synodo: sicut recitatur. l. iij. ⁊ vltimis capitulis. vj. ɔci. Carthagineñ. in quo affuit Faustin⁹ legatus ecclesie romane. ¶ Hoc fuit statutū in ɔci. Sardiceñ. posito. ix. q. iij. si qs eps. ⁊ i cōci. mileuitano fuit idē constitutū. ij. q. vj. placuit. Utile ēt esset q̄ ad dicta ɔcilia aliq de capi. ⁊ de p̄sbyteris dioce. ⁊ laicis vocarenf sicut i vlt. c. ɔci. Tarraconeñ. extitit cōstitutū. ⁊ in. iij. c. iiij. cōci. Toleta. qō icipit nullā, dicif q̄ nulla pene res discipl1e mores ab ecclīa xp̄i magis depulit q̄ sacerdotū negligentia: qui cōtēptis canonib⁹ ad corrigēdos ecclīasticos mores synodū facere negligūt. Ob hoc vniuersaliter a nobis deffinitū est, vt q2 iuxta patrū antiqua decreta bis in anno difficultas tēporis fieri cōciliū nō finit. saltē vel semel a nobis celebref. Ita tñ vt si fidei causa est aut q̄libet alia eccl1e cōis gñalis totius Yspanie ⁊ Galicie synod⁹ cōuocetur. Si vero nec de fide nec de cōmuni ecclesie vtilitate tractabif, sȝ speciale erit cōciliū ꝓut vniuscuiusq̄ prouintie metropolitan⁹ elegerit peragēdū esse. ¶ Omnes auteȝ qui causas cōtra epōs aut iudices, aut potētes, aut cōtra quoscūq̄ alios habere noscunf, ad idē cōciliū cōcurrāt: ⁊ quecunq̄ examine synodali a qbuscūq̄ praue vsurpata ineniunf regij executoris istātia iustissime his quib⁹ iura sunt reformētur. Ita vt pro compellēdis iudicib⁹ vel secularibus viris ad synodum metropolitani studio quidam executor a ꝑncipe postuletur. ¶ Quintadecima

aūt kalendarum iuniarū congregāda est in quacūq̄ prouintia synodus propter vernale temp⁹ qñ herbis terra vestitur: ⁊ pabula germinū inueniūtur. ¶ Hora itaq̄ diei ꝑma, ante solis ortū eijciant omnes ab ecclesia, obseratisq̄ foribus cūctis, ad vnā ianuā ꝑ quā sacerdotes ingredi oportet, ostiarij se deāt. ⁊ ɔuenictes omnes episcopi pariter introeāt, ⁊ scōm ordinatiōis sue tēpora resideāt. Post ingressum oim episcoporum atq̄ concessum, vocētur deinde presbyteri, quos causa ꝓbauerit intrare: null⁹ se inter illos ingerat diaconorū. Post hos ingrediant diacones ꝓbabiles, quos ordo poposcerit iteresse. ¶ Et corona facta de sedibus epoꝫ, presbyteri a tergo eorū residеāt: diaconi in conspectu eorū stent, deinde ingrediātur laici qui electioni concilij interesse meruerūt. Tūc quoq̄ ingrediātur ⁊ notarij quos ad recitanduȝ vel excipiēdum ordo requirit, ⁊ obserētur ianue. Sedētibusq̄ (si diu turno silentio sacerdotibus ⁊ cor tātū habētibus ad deū, dicat Archid. Orate. statimq̄ omnes in terrā ꝓsternanf. Et orātibus tacite diutius cū fletib⁹ atq̄ gemitibus, tūc vnus ex episcopis senioribus surgēs, palam orationem fundat ad deuȝ, cūctis in terra adhuc iacētibus. ¶ Finita autem oratiōe et respōso ab omnibus. Amē, rursus dicat diaconus, Erigite vos, ⁊ cōfestim omnes surgāt, ⁊ cum omni timore dei ⁊ disciplina, tā episcopi q̄ presbyteri sedeāt. sicq̄ omnib⁹ in suis locis in silentio cōsidentibus, diaconus alba indutus, codicem canonū in medio proferens, capitula de cōcilijs agēdis pronūtiet. finitisq̄ titulis Metropolitanus episcopus cōciliuȝ alloquatur dicēs. Ecce sanctissimi sacerdotes, recitate sunt ex canonibus priscoruȝ patrū sentētie de concilio celebrādo. Si qua igitur quempiam vestrum actio commoue

monet, coram suis fratribus proponat.
Tunc si aliquis quamcunq̧ querelam q̄
contra canonem agit in audientiā sacer
dotalem protulerit, non prius ad aliud
transeatur capitulū, nisi primū q̄ ꝓposi
ta est actio terminet. Nā ⁊ si p̄sbyter ali-
quis autdiaconus vel cleric⁹ siue laicus
de his qui foris steterint concilium pro
qualibet re crediderit appellādū, eccle-
sie metropolitane Archidiacono causā
suā intimet: ⁊ ille ꝯcilio denuntiet: ⁊ tūc
illi ⁊ introeundi ⁊ ꝓponendi licētia con
cedatur. Nullus aūt episcoporuʒ a cetu
cōi secedat, anteq̄ hora generalis seces-
sionis adueniat. Cōciliū quoq̧ null⁹ sol
uere audeat, nisi fuerint cuncta determi
nata, ita vt quecunq̧ deliberationi cōi fi
niunt episcopoꝝ singuloꝝ manibus scri
bantur: tunc enim deus congregationi
suorum sacerdotū interesse credendus
est. In. xviij. etiā. c. iij. conci. Thole. sta-
tutū fuit q̧ iudices ⁊ auctores nisi pre-
sentes essent concilio celebrando, vt di-
scerent q̄ pie ⁊ iuste cū populis agere de
beāt. Et ne in angarijs aut operationi-
bus superfluis aliquē priuatū vel fisca-
lem aggrauarent. Sunt enī ep̄i perspe-
ctores qualr̄ iudices cū populis agant,
vt ipsos p̄monitos corrigant: aut inso-
lentias coꝝ auribus p̄ncipū innotescāt
q̧ si correctos emēdare nequerint, quod
ab ecclesia ⁊ ꝯmunione suspendant. In
j. c. vndecimi cōci. Tole. posito. v. q. iiij.
in loco. continetur q̧ ꝯcilia debent cum
magna quiete ⁊ absq̧ aliquo tumultu
celebrari. vnde ibidē dicitur. In loco be
nedictionis cōsidentes dn̄i sacerdotes,
nullis debēt aut indiscretis vocib⁹ per-
strepere, aut quibuslibet tumultibus ꝑ-
turbari, Nullis etiā fabulis vanis aut
risibus agi: ⁊ (qđ deterius est) obstinatꝫ
disceptationibus tumultuosas voces
effundere. Si qs enī (vt ait ap̄ls) putat
se religiosum esse non refrenans linguā
suam sed seducens cor suum, huius va-
na est religio: cultum enim suuʒ iustitia
ꝑdit, qn̄ silētiū perit, ⁊ iudiciorū obstre-
pentium turba confundit: dicente pro-
pheta, erit cultus iustitie, silentiuʒ. De
bet ergo quicquid, ante considentiū con
sultationes agitur, aut a causantium
parte proponitur sic mitissima verborū
prolatione proferri, vt nec contentiosis
vocibus sensus audientiū perturbent,
nec iudiciū vigorem tumultu eneruent.
Quicunq̧ ergo in cōuentu concilij hec
q̄ p̄missa sunt violanda crediderit ⁊ ꝯtra
hec interdicta aut tumultu aut contu-
melijs vel risibus concilium perturbaue
rit iuxta dei legis edictum quo precipi
tur. Ejice derisorem ⁊ exibit cum eo iur-
giū: cū omni dedecore de cōsessione ab
stractus a cōi cetu secedat, ⁊ trium dieꝝ
excommunicatiōis sententiam ꝑferat.
Item cum parū prosit condere iura nisi
sit a qua tueatur: ⁊ exequatur, de electio-
ne vbi periculū. ⁊ de statu regulari. pericu
loso. c. quoniam, in. lib. vj. videtur vtile
q̧ in singulis concilijs prouincialibus
ordinarētur certi visitatores ⁊ correcto-
res sicut statuitur in regularibus. de sta.
mona. in singulis, qui statuta facerēt ob
seruari vel saltem in canonibus prouin-
cialibus omnia facta promant, que cor-
rectione ⁊ reformatione indigent refer-
rentur, corrigerentur, ⁊ reformarentur
ibidem singulis annis. Et quod conci-
lia in medio prouincie propter commu
nem vtilitatem tractarentur: ⁊ vt suffra-
ganei possent absq̧ maioribus dispen-
dijs conuenire. Et q̧ etiā officiales epi-
scoporum tenerentur ad faciendum illa
que statuta sunt per censuram ecclesia-
sticam obseruari. Videretur insuper q̧
essent constituendi metropolitani ⁊ pa-
triarche in singulis regnis vbi non sunt,
q episcopis ⁊ archiepiscopis preessent,
secundum illud d. xxj. dis. cleros. ⁊. xcix. di

§.j.cum.c.sequentibus.lxxx.dist.c.j.z.c. sequentibus. In quarto autem.c.iij.cōcilij Brachareñ.cōtinet q archiepiscopus primatum z potestatem obtineat super omnes episcopos in eius prouintia constitutos In.xviij.distin. propter ecclesiasticas secundo, dicitur quod bis in anno concilia celebrentur.

¶ Item ordo iste de celebrando concilio, assumpt⁹ est ex libro ab Isidoro edito de mandato Damasi pape ad instantiam episcopi Carthagineñ. de omnib⁹ concilijs z statutis romanorum pontificum factis et habitis ante tempus dicti Damasi pape.

¶ Ante solis ortum eijciantur omnes ab ecclesia, obseratisq foribus cunctis ad vnam ianuam per quam sacerdotes ingredi oportet ostiarij ingressi sedeāt, z conuenientes omnes episcopi pariter introibunt z secundum ordinationis sue tempus residebunt, post ingressum omnium episcoporum atq confessorum, vocentur deinde presbyteri quos causa probauerit introire, nullusq se inter eos ingerat diaconorum. Post hos ingrediātur diacones probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Et corona facta de sedibus episcoporum, presbyteri a tergo eorum resideant: quos tamen sessuros secū metropolitanus elegerit qui vtiq z cū eo iudicare aliquid et diffinire possunt. Diacones in conspectu Epōrum stent: deinde ingrediantur laici qui electioni concilij interesse meruerunt: Ingrediantur quoq notarij quos ad recitandum vel excipiendum ordo requirit: Obseratisq ianuis et sedentibus in diuturno silentio sacerdotibus atq cor totum habentibus ad deum dicturus est archidiacon⁹. Orate. Statimq oēs in terram prosternantur tam episcopi quam presbyteri. Et orantes diutius tacite cum fletibus atque gemitibus: vnus ex episcopis senioribus surgens orationem palam fundat ad deum, cunctis adhuc in terram iacentibus, dicēs hanc orationem.

Oratio.

Adsumus domine sancte spiritus Adsumus peccati quidem immanitate detenti. Sed in nomine tuo specialiter aggregati, veni ad nos et esto nobiscum: dignare illabi cordibus nostris. doce nos quid agamus, quo gradiamur: et ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante tibi in omnib⁹ placere valeamus. Esto solus et suggestor et effector iudiciorum nostrorum: qui solus cū deo patre et ei⁹ filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitie qui summam diligis equitatem, vt in sinistrum nos nō ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris vel persone corrumpat. Sed iunge tibi nos efficaciter sol⁹ tue gratie dono, vt simus i te vnū: z in nullo deuiemus a vero quatenus in nomine tuo collecti sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam vt z hic a te in nullo dissentiat sententia nostra: z ī futuro pro bene gestis consequamur premia sempiterna.

¶ In qua oratione non dicatur pater noster, nec benedictio. Sed ipsa solummodo oratio cōfirmet. ¶ Finita aūt oratione, z responso ab omnibus, Amen. Rursus dicat archidiaconus, Erigite vos, cōfestim omnes surgant, z cū omni timore dei et disciplina, tam epī q presbyteri sedeant. Sicq omnib⁹ in suis locis in silentio cōsedentib⁹, Diaconus alba indutus, codicem canonum i medio proferens capitula de concilijs agendis pronuntiet: id est de cōcilio Toletano. tertio era. decima octaua. Item ex cōci.

toletano quarto, era. iij. ¶ Item ex capitulis orientalium partium, que Martinus episcopus, de greco, in latinum vertit, era, xviij. de synodo facienda. ¶ Item ex concilio calcedonensi, era. xviij. ¶ Item ex concilio agathensi era. xxv. vel. xxvj. vel aliud de canonibus, quod metropolitano aptius visum fuerit, vt legatur. Finitisq; titulis, metropolitanus episcopus, concilium alloquatur exhortatione: ita dicens. ¶ Ecce sanctissimi sacerdotes, premissis deo precibus, fraternitatem vestram cum pia exhortatione conuenio: et per diuinum nomen obtestor, vt ea que a nobis de deo, et de sacris ordinibus, vel sanctis moribus, vobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, et cum summa reuerentia, perficere intendatis. Quod si fortitan, aliquis vestrum aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo scrupulo contentionis, in nostrorum omnium copulatione, ea ipsa, de quibus dubitauerit, conferenda reducat: qualiter deo auxiliante, aut doceri possit, aut doceat. Deinde simili vos obtestatione conuenio, et obsecro: vt nullus vestrum in iudicando, aut personaz accipiat, aut quolibet fauore, aut munere pulsatus, a iusto iudicio scienter auertatur, aut discedat: sed cum tota pietate, quicquid cetui nostro se iudicandum intulerit retractate: vt nec discordans contentio, ad subuersionem iustitie inter nos locum inueniat: nec item in perquirẽda equitate vigor nostri ordinis, vel sollicitudo tepescat.

¶ Post hanc exhortationem introibunt omnes quicunq; fuerint presbyteri, diacones, vel religiosi vniuersi, ad audiendum doctrinam. Sicq; archidiaconus, lecturus est canonem toletani concilij vndecimi: era prima, ne tumultu concilium agitetur. Quo canone perlecto, concilium ephesinum. ex ordine perlegatur. Deinde collatio pariter et instructio, de mysterio sancte trinitatis habeatur, simulq; et de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus eiusdem celebritatis vnitas teneatur. Pro his quoq; causis prout spacium diei permiserit, et epistole pape Leonis ad Flauianum episcopum de erroribus eutichetis, et mysterio trinitatis, legende sunt. Canones quoq; de vnitate officioruz, nec ad aliud aliquid antea transeatur: quam ista omnia explicentur, ita tamen vt in totos tres dies letaniarum nihil aliud agatur, nec tractetur, nisi sola collatio de mysterio sancte trinitatis, et de ordinibus vel sacris, vel officiorum institutis, ita vt hec tota partiantur per totos illos tres dies, vt nihil aliud (sicut dictum est) nisi sola questio de his que predicta sunt, habeatur, ita vt lectio semper congruens ordini, et cause que querenda est, antecedat. Post hec, in quarto die relique per ordinez admittende sunt, sicq; omnes qui de religiosis in retroactis diebus pro spirituali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur, residentibus aliquibus presbyteris in concilio quos metropolitanus probauerit honorandos. Per singulos tamẽ illos tres dies rogationum litaniarum episcopi vel presbyteri cum ammonitore, primum orationibus se prosternant. Sicq; collecta a metropolitano oratione consurgant et de diuinis tantũ vt dictum est, rebus collationem habeant, in reliquis autem diebus cunctis astantibus oratio colligenda est, et sic considentes

causarũ negotia, iuste ꝛ religiose colligant. Nullus tamen tumultus, aut inter confidentes, aut inter astantes habeatur. Eodem tamen modo, eodemq; ordine ad concilium omnes per singulos dies ingrediantur, quo superius iam premissum est. Nam ꝛ si presbyteri, reliqui aut diaconi clerici siue laici, de his qui foris steterint, conciliũ pro qualibet re crediderint appellandũ, ecclesie metropolitane, archidiacono causam suam intiment, ꝛ ille concilio denunciet. Tũc illis ꝛ introeundi singulatim ꝛ proponendi licentia conceditur. Nullus autem episcoporum a cetu communi secedat, anteq̃ hora generalis secessionis adueniat. ¶ Concilium quoq; nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata, ita vt quecũq; deliberatione cõmuni finiuntur, episcoporum singulorum manib⁹ subscribant, ita tamen, vt ante duos, vel tres dies quam soluant concilium, omnes constitutiones a se editas diligenti consideratione retractent, ne in aliquo offendissent. Itẽ in die quo concilium absoluendum est, canones qui in sancta synodo constituti sunt, coram ecclesia in publico relegantur. Quibus explicitis, respondeatur in choro, Amen. Deinde ad locum redeuntes, vbi in cõcilio resederint, canones ipsos subscribant. Admonẽdi quoq; a metropolitano sunt de pascha venturo, quo veniat die. Admonendi etiam sunt, quo tempore super uenienti anno ad faciendum conciliũ veniant. Eligendi etiam sunt de episcopis, qui cum metropolitano dies festos natalis domini ꝛ sanctum pascha debeant celebrare. Post hec dicẽte archidiacono, Orate omnes, simul in terra pariter se prosternãt, vbi diutissime orantes, hanc vnus ex maioribus orationem dicat.

¶ Oratio.

Nulla est dñe humane conscientie virtus, que inoffense possit tue voluntatis iudicia expedire, ꝛ ideo quia imperfectũ nostrũ viderunt oculi tui, perfectiõi deputa quesumus, que perfecto equitatis fine ꝯcludere preoptamus. Te in nostris principijs occursorem poposcimus, te quoq; in hoc fine iudiciorum nostrorum excessibus adesse precamur, scilicet vt ignorãtie parcas, vt errori indulgeas, vt perfectis votis perfectam operis efficaciã largiaris. Et quia conscientia remordente tabescimus, ne aut ignorantia nos traxerit in errorem, aut preceps forsitan voluntas impulerit iustitiam declinare, ob hoc te poscimus, te rogamus, vt si quid offensionis, in hac concilij celebritate attraximus, condonare ac remissibile facere digneris, vt in eo quod soluturi sumus aggregatum conciliũ a cunctis primũ absoluamur nostrorũ nexibus delictorũ: qualiter ꝛ transgressores venia, ꝛ cõfitentes tibi subsequatur remuneratio sempiterna. huic orationi, Oratio pater noster adiũgatur ꝛ cũctis adhuc iacẽtibus, hec benedictio explicet. Christus dei filius qui est initiũ ꝛ finis cõplementũ vobis tribuat charitatis. Amen. Et qui vos ad expletionẽ huius fecit peruenire cõcilij absolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. amẽ. Et ab omni reatu liberiores effecti, absoluti etiã p donũ spiritussancti, felici reditu vestrarũ sediũ cubilia, repetatis illesi. Amẽ. Qđ ipse p̃stare digneť, cui⁹ regnũ ꝛ imperiũ p̃manet in secula seculorũ. Amẽ. Quib⁹ expletis, cũ dictũ fuerit ab archidiacono, in noĩe dñi nostri Jesu xp̃i, eam⁹ cũ pace, oẽs illico pariter exurgẽtes, residẽte metropolitano ab ip̃o p̃mũ icipiẽte, osculũ sibi inuicẽ oẽs pariter dabũt. Sicq; data sibi inuicẽ pace cõuẽt⁹ ꝯciliũ absoluať.

¶ Oratio

¶ Oratio diei secunde.

Nostrorumtibi domine cur uantes genua cordiũ que sumus, vt bonum quod no bis a te requiritur, exequamur, vt prompta. scz sollicitudine gradientes, discretionis ardue subtile iudicium faciamus, ac misericordiam diligentes, clareamus studijs tibi placitis actionis.

¶ Oratio diei tertie.

Ad te domine internis clamoris vocib⁹ proclamãtes, vnanimiter postulam⁹, vt respectu tue grẽ solidati, ꝓcones ꝟtutis tue efficiamur itrepidi, tuũq3 valeam⁹ verbũ cũ oĩ fiducia loq.

Hunc predictus ordo descriptus ab Ysodoro qui eius temporibus in celebrandis cõcilijs seruabatur, fuit positus supra, exceptis orationib⁹ intus c.iiij. concilij Toleta. quod incipit villam. Alia vero. c. de quibus facit Ysodorus mentionez, sunt in decretis. scz xvij.c. tertij concilij Toleta. ponitur. xvij. distictio.c. vltimo. capitulũ martini.e. distinctio. ꝑpter ecclesiasticas ꝗ. z infra. xviij. ꝗci. Calcedoneñ.e. dist. peruenit. xxv.c. cõcilij Agatheñ.e. distin. episcopus. primum.c.xj. concilij Toletani. v. questio. iiij. in loco.

¶ Rubrica. xij. de sortilegijs diuinatoribus et consimilibus euitandis et puniendis.

Item continetur in penultimo.c. concilij Anchiritani qd illi q augu ria siue somnia vel diuinatiões quaslibet scdm morem gẽtilium obseruant aut in domos suas huiusmodi homines introducunt, in acquirẽdis aliquibus arte magica aut domos lustrant, vt cõfessi quinquennio penitentiam agant. Et cum dictum ius et consimilia extra de sortig. et. xxvj. questione. j. ꝗ. iij. et. v. non seruẽtur, Videretur vtile ꝙ prouideretur per concilium ꝙ predicta iura seruarentur z ꝙ omnia philateria et sortilegia quibus mundus infectus est, tollerentur: sicut etiam contine tur in. xxxv. capi. concilij Laodicẽsis. et in vigesimoquinto. capi. concilij Aureliaueñs posito. vigesimasexta questione quinta si quis clericus. z in vigesimooctauo capitulo quarti concilij Toletani, in tertio Cõcilio Brachare. quiquagesimonono z sexagesimo capitulo z etiam septuagesimosecundo tertio z quarto.

¶ Rubrica. xiij. de etate presbyterorum z aliorũ promouendorũ in ecclesia dei etiam ad Cardinalatum.

Item cũ in. xj.c. cõ. Neocesariẽ. qd incipit presbyter, statutũ fuerit ꝙ presbyter añ xxx. annorũ etatẽ non ordinetur ꝗuis sit probabilis vite, Sz obseruetur vsq3 ad prefinitum temp⁹: qꝛ trigesimo anno domin⁹ baptizat⁹ est: z tunc predicauit. z cũ a dicto concilio posito. lxxviij. distinctione ꝑsbyter añ trigesimũ annũ. z ab alijs iurib⁹ eadẽ distinctione positis recedi nõ debeat nisi necessitas id exposcat, scdz Zacharia Papã. xxv. an. ꝑsbyteri ordinari. ea. di. si. xxx. videreẽ cõsiderãdũ si esset vtile dicta iura seruari ꝑpter periculum fornicationis que nec vnq̃ ante dicta tempora contrahitur z postmodum expiatur. extra de presump. cum in iuuentute. Et ꝙ etas constituta in episcopis z etiaz regula apostolica in promotiõe cardinaliũ seruaretur. Videretur etiaz vtile ꝙ leuite z virgines ante. xxv. annos nõ consecrarentur sicut continetur in. iiij.c. iij. cõci. Carta

ginen. et in aliis cōciliis ⁊ iuribus. xx. q. i. §. Tempus. cū quatuor sequenti bus. In primo autem capitu. iii. cōci. Arelaten. continetur quod diaconus ante vigesimum quintum ⁊ presbyter ante trigesimum annos non ordinen tur. Idem in decimooctauo. ⁊ in deci mosexto capi. concilii Agathen. et in decimonono capi. quarti conci. Tole tani et in vigesimo canone. iii. concilii Bracharen.

¶ Rubrica. xiiii. de. vii. diaconib⁹ cō stituendis ⁊ in qualibet ciuitate.

Item cum vltimum. c. dicti concilii Neocesarie. ꝙ septē sint diaconi i qualibet ciui tate secundum ꝙ liber apo stolorū insinuat, quod capi. ponitur. nonagesimatertia distinctiōe Diaco ni qui. ⁊. c. Diaconi in. vii. ⁊ assumitur ex actibus apostolorum. cap. vi. ⁊ alia iura consimilia non seruantur. Videt cōsiderandū, an expediret dicta iura seruari. vt cult⁹ nō diminueretur diui nus quē expedit ampliari. extra de re script. quia per ambitionē. libro. sexto Ad hoc cōcordat septuagesimasepti ma rubrica infra posita. Et ꝙ puide ret ꝙ in romana eccl'ia que caput est aliarū, ⁊ in cathedralibus ⁊ aliis, offi cia cum deuotione ⁊ solennitate debi ta ⁊ solita agerent. Et insuper ordina rentur certi ministri electi, sufficiētes ⁊ approbati qui in maiorib⁹ altarib⁹ ecclesiarum cathedralium deseruirēt. Cum interdū tales ponantur q sunt in scandalum populi ⁊ derisum.

¶ Rubric. xv. de clericis presbyteris alterius regionis linguarum et eccle sie non recipiendis, nec promouēdis in alienis regnis ⁊ ecclesiis, nisi ibi eli gant mansionem ꝙdiu alii sufficien tes reperiātur in regnis ciuitatibus ⁊ ecclesiis propriis.

Item cum in penultimo ca pitulo Neocesarie. cōtinea tur qd presbyteri conregio nales presentibus episco pis vel presbyteris ciuitatis nō mini strēt. Et in cōcilio Niceno cap. xvi. po sito septuagesimaprima distinctione clericos, cōtineatur ꝙ clericos in sin gulis ecclesiis constitutos nō liceat in alteri⁹ ciuitatis ordinari ecclesiis. Sz quiescat quis in ecclesia in qua ab ini tio ministrare meruit. Et per celesti num Papā cōstitutū fuerit ꝙ de alte ra ciuitate non eligatur episcopus, si de ciuitatis ipsi⁹ clero inueniatur ido neus: q2 pmo reprobādi sunt illi añ ꝙ alii de alienis ecclesiis preferātur. Cuz vnusquisqꝫ sue militie fructū in illa ec clesia recipere debeat in qua per oīa officia trāsegit etatē: nec in aliena sti pendia alter rapere debet nec alii de bitā alter sibi audeat vēdicare merce dem. Et si contrariū factū fuerit facul tas detur per dn̄m Papā clericis re nitēdi si se viderint pregrauari ⁊ refu tari quē sibi ingeri viderint ex aduer so nō timeant. ⁊ per eundē celestinum statuatur ꝙ peregrini ⁊ extranei ⁊ qui ante ignorati sunt nō preferant his q in suis ecclesiis enutriti sunt ⁊ qd per eos nō excluderentur illi qui suorū ci uiū bonū merētur habere testimoniū. sexagesimaprima distinctio. nec emeri tis et capitu. nullus. Et secundum ꝙ Greg. scribit ciuib⁹ neapolitanis, gra ue sit opprobriū cuiuslibet cleri, si in eo nō reperiatur idoneus ad ipsuz gu bernanduz. ea. distinctione. studii. Et idem Gregorius scribit in registro vt null⁹ de altera eccl'ia eligatur in eccl'ia panormitana, nisi forte (ꝙ nō credit) in illa ecclesia nō reperiatur idoneus. eadem distinctione obitū. Pelagius etiā Papa eadē distictio. Cathinen. mandat

mandat in dicta ecclesia Cathen. de clero ipsius pontificem eligi. Innocentius Papa etiã scribit extra de electio. cum inter canonicos, quod pro electione, non oꝫ ad aliam ecclesiam fieri transitus donec reperiatur ydoneus in ecclesia propria. Et in concilio generali per dictum Innocentium tertium celebrato eodem titulo ne pro defectu cõtineatur expresse quod ecclesie viduate proui deatur de persona idonea ipsius ecclesie si ibi reperiatur. Et in concilio Stephani Pape septuagesima nona distinctione, oportebat. ⁊ capitu. nullus, cõtineatur quod de propria ecclesia eligatur. Et idem etiam scribitur per Gregoriũ. decimanona, questione tertia, null⁹ abbas. dictus etiam Papa Innocentius scribit de postulatione. bone memo. ꝧ. §. vltimo, quod Strigonen. ecclesia in Ungaria posita nolebat preficere alienum a regno nec aliquem cuius non haberet noticiam salua conscientia sua. Et Leo Papa scribit. lxij. distinc. capi. j. ꝙ nulla ratio sinit vt inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, nec a comprouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Et legatur in leuitico quod licet dominus de constituẽdo Josue principe precepisset, et eum elegisset, tamen conuocatur sinagoga vt dicit Hieronymus, Exponit nobis intelligi ꝙ in ordinando sacerdote etiam populi sententia requiritur, vt sciant omnes et certi sint quia qui prestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur ad sacerdotium. octaua. q. prima. licet. ⁊. c. si ergo. Nam vt ideꝫ ait, nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis contemplatio facere debet hoc quod populi gubernatio tradatur nisi meliori.

¶ Ex predictis vtiqꝫ et consimilibus iuribus tractantibus quod nullus in ecclesia vbi duo vel tres in congregatione fuerint nisi eorum electione canonica presbyter eligatur: quia ad capitulum vel conuentum de iure communi spectat electio, extra de electionibus, super. de iure patronatus, nobis. decimasexta questione vltima, congregatio. decimaoctaua questione secunda Abbatem ⁊ duobus capitu. sequentibus, videretur per sancti prouidentiam concilij considerandum, si expediret vniuersali ecclesie supradicta obseruari. Nam ex hoc prouideretur ecclesijs ⁊ personis: ⁊ in magna parte videretur ex hoc posse stat⁹ vñs eccl'ie (si diligẽter aduertat) salubriter gubernari: ⁊ qualr ⁊ de quib⁹, cathedralibus ⁊ collegiatis ⁊ alijs ecclesijs prouideretur: et quis fruct⁹ consequeretur quo ad curam animarum, obsequiũ. et defensionem ecclesiarum, et dispensationem redditũum qui deberent inter pauperes locorum distribui ex predictis. Ad predicta concordant secũdum ⁊ tertium capitulum concilij Bracharen. et penulti. capitu. concilij Taurinatis, in quo statutum fuit secundum priora statuta canonum, vt nemo clericum alterius suscipiat neqꝫ sue ecclesie in aliquo gradu ordinare habeat, ⁊ neqꝫ vt abiectum in communionem recipiat ⁊ octauum ⁊ nonum capitulum concilij Aurasico. concordant. In vltimo etiam capitulo concilij Ualentinen. statutum fuit quod nullus alienum clericum secundum decreta canonum sine consensu sui episcopi ordinare audeat, nec vllum etiam sanctorum sacerdotum qui localem etiam futurum primitus non spopondisset, vt per hoc nullus a regula vel disciplina ecclesiastica deuiare permitteretur impune. et in duodecimo capitulo primi concilij Tolletani continetur. vt nullus clericus ab episcopo suo recedat ⁊ ad alium se transferat. Idem in. ij. c. ij. conci. Tolleta. Idem in secundo conci. Bracharen. lvj. hoc autem nõ

seruatur a romana curia et a presbyteris prelatis qui curas animarum et prelationis committunt talibus qui nec subditos intelligunt nec intelliguntur ab eis.

¶Rubrica .xvi. De episcopis ne in alienis diocesibus vel prouinciis immorentur nec possessiones ibi habeant relictis propriis ciuitatibus et diocesibus absque iusta et rationabili causa, et vltra tres septimanas se non absentent ab ecclesiis eorundem.

Item in .xvii. xiiii. et .xv. capitulis Sardicen. conci. continetur quod episcopi in aliis prouinciis non morentur, et ne possessiones in aliis prouinciis acquirant, et penultimo .c. eiusdem concilii de presbiteris et clericis, vt vltra tres ebdomadas, sicut et episcopi, in aliis prouinciis non morentur. Unde cum ex hoc sub sequantur pericula animarum et ecclesiarum, videretur vtile quod dicti canones renouarentur, nisi iusta causa subesset, sicut in vltimo capitulo dicti Sardicen. concilii continetur. Et ad idem concordat .iii. capitulum concilii Antiocheni quod incipit, si quis presbyter. in .xx. etiam capitulo concilii Calcedonen. continetur quod clericis in alienam ciuitatem transmigrare non liceat, nisi pro persecutione vitanda. et in .xxiii. capitulo eiusdem conci. ii continetur quod clerici et monachi excommunicentur, qui preter episcopi sui voluntatem ad regiam vrbem accesserunt.

¶Rubrica .xvii. Ne episcopi vel clerici accedant ad curias principum sine licentia et literis concilii prouincialis.

Item cum in .x. capitu. concilii Antiocheni quod incipit si quis episcopus, continetur, quod si quis episcopus vel presbyter vel omnis omnino qui est sub ecclesiastica regula constitutus preter concilium vel literas eorum qui sunt infra prouinciam, et maxime Metropolitani ad imperatorem perrexit, quod abdicetur et eiiciatur a communione et a propria dignitate. Sed si necessitas cogit eum ire quod vadat cum deliberatione et consilio metropolitani et episcoporum ipsius prouincie, et hoc fit satis consonum aliis iuribus: vt .xxi. q. v. quasi per totum, Considerandum videtur si expediret iura huiusmodi obseruari.

¶Rubrica .xviii. De Neophitis et indignis et insufficientibus et claustralibus non promouendis ad ecclesiasticos gradus et cardinalatus. Et quod nullus etiam fauore ecclesiastico vel regio promoueatur: nec aliquis qui nesciret illa que pertinent ad officium suum: et quod etiam nulli nisi doctores in episcopos, archiepiscopos et cardinales promoueantur.

Item cum in tertio capitulo concilii Laodicensis contineatur secundum vltimum capitulum apostolice regule, quod neophiti non promoueantur, per quos secundum Gregorium intelligere possumus qui repente in clericatus vel in religionis habitu sunt plantati, et ad ambiendos honores ecclesiasticos anhelant: vt quadragesimaoctaua distinctione, sicut. Et dictum concilium sit conforme primo capi. secundi concilii Arelatensis, et aliis consimilibus iuribus: vt eadem distinctione per totum, quinquagesimanona distinctio. per totum. et sexagesimaprima distinctione. in octo primis cap. et conci. Bracharen. in quibus quidem conciliis et iuribus continetur quod ex laicali statu et ex gradibus

gradibus ecclesiasticis inferioꝛibꝰ nō
pꝛomoueantur ad superioꝛes gradus
quousq̧ in pꝛioꝛibꝰ ⁊ minoꝛibꝰ legiti-
me fuerint cōpꝛobati ⁊ ꝯcoꝛdat.xxi.c.
iterato ꝯcilij bracharēsis. ¶ Cōsiderā
duz videt̄ si expediret vniuersali eccle-
sie dicta capitula ⁊ iura seruari.nā cer
tū est.ſꝫ Greg.ꝙ tales p̄lati psone ec-
clesiastice repente eleuate ⁊ p singulos
gradꝰ nō pbate sunt sicut de nouo edi
ficati parietes q nō pꝛius tignoꝛū pō-
dus accipiunt nisi forte nouitatis sue
humoꝛes siccent.Et si anteꝗ̄ solident
pōdera accipiāt cūctā simul ad terram
deponūt fabricā.Vñ verēdū est ꝙ fa-
bꝛica eccl̄ie sup tales colūnas posita cō
cussis ipsis colūnis coꝛruat,sicut dr̄ in
cōcilio gñali per Inno.extra de accu.
qualiter ⁊ qñ. ¶ Et ꝙ tales ſm dictū
Greg.etiā casuz appetāt qꝛ ad summi
loci fastigia postpositis gradibꝰ p ab-
rupta petūt ascensum. ¶ Hec nempe
est pꝛohibitio apl̄i.j.ad Thimo.iij.c.⁊
est ratio pꝛohibitionis,ne taliter ⁊ sic re
pente pꝛomotꝰ ad honoꝛes ⁊ ecclesia-
sticos gradus in superbiā ⁊ ruinā dia-
boli īcidat.Mōmētaneus nāq̧ sacer-
dos nescit hūilitatē seruare,modos p
sonarū vel se cōtēnere.Talis enī nō ie
iunauit:nō fleuit,non se correxit, non
paupertbꝰ erogauit,Nec dubiū quin
incidāt in arrogātiā q̄ est ruina diabo
li q impꝛōpto oꝛe nōdū discipuli fiunt
magistri.Et sicut Innocē.ait.miserū
est enī eū fieri magistrū q nunꝗ̄ fuit di
scipulꝰ:eūq̧ summū sacerdotē,q nul-
lum gradū vnꝗ̄ assecutꝰ fuerit,sacer-
dotis.lxi.distinctio. miserum.lix.dist.
oꝛdinatos. ¶ Nonne scribit Paulus
ad Thimothe.j. Thimothe.v.c. ma-
nus cito nemini imposueris.Et quid
est(vt Leo papa ait)manꝰ cito impo
nere,nisi ante etatis maturitatē:ante
tēpus examinis,ante meritū obediē-
tie,ante experiētiā discipline sacerdo
talē,pōtificatꝰ ⁊ cardinalatꝰ honoꝛez

tribuere nō pꝛobatis:Et qd est cōmu
nicare peccatis alicuius,nisi talez effici
oꝛdinantem qualis est ille qui nō me-
ruit oꝛdinari.ſm dictū Leonē.lxxviij.
distin.quid est.Et ſm eundē,Qō pa-
stoꝛale fastigiuz ⁊ gubernatio ecclesie
cōcedatur ⁊ committatur indignis et
longe extra sacerdotale meritū consti
tutis,nō est cōsulere populo sed nocē-
re:nec est pꝛestare regimen sed augere
discrimen.Et sicut boni operis sibi eō
parat fructum qui rectum tenet in eli
gendo ⁊ pꝛeficiendo sacerdotem,iudi-
ciū,ita graui semetipsum afficit dāno
qui sublimat indignū. ¶ Nō enī est in
cuiusq̧ personam pꝛemittendum qō
in statutis generalibꝰ cōtinetur. Nec
putādus est honoꝛ ille legitimus qui
fuerit cōtra pꝛecepta diuine legis col
latus.merito patrū nostroꝛū venera-
biles sanxiōes(cū de sacerdotū electio
ne loquerētur)eos demum sacris ad-
ministrationibus idoneos esse assene-
rarunt quoꝛū omnis etas a puerilibꝰ
exoꝛdijs vsq̧ ad pfectionis annos per
disciplinas ecclesiasticas cucurrisse vt
vnicuiq̧ testimoniū pꝛioꝛ vita pꝛebe-
ret.Nec pōt pꝛedictis seruatis de eius
pꝛomotiōe dubitari cui pꝛo laboꝛibꝰ
multis,pꝛo moꝛibꝰ castis,pꝛo actiōibꝰ
strenuis celsioꝛis loci pꝛemium debet̄.
¶ Si enī ad honoꝛes mundi sine suf-
fragio tēpoꝛis,sine merito laboꝛis in-
dignuz est peruenire:⁊ notari ambitu
solēt hi quos pbitatis documenta nō
adiuuant,ꝗ̄ diligens ⁊ ꝗ̄ pꝛudēs ha-
benda est dispēsatio diuinoꝛum mune
rū ⁊ celestium dignitatum:lxi. distin-
ctiōe miramur. ¶ Aduertat obsecro
vicarius Iesu Chꝛisti ⁊ sacri pꝛouidē-
tia cōcilij,Si generalis status ecclesie
nō subuertitur,quia regula de pꝛomo
uendis ad sacerdotium ⁊ pontificatū
tradita per apostolum pꝛima episto-
la ad Thimothe.iij.ca.ad Titum.j.c.
nō seruatur.Nempe si aduertatur ad

exemptionem.xiij.c.dicte regule apostolice tradite a sanctis concilijs et sanctis patribus prosecuta, in decretis a xxv.distinctio.usque ad.xij.c.et ad concilium Carthagineñ.positum.xxiij.distinctio.Episcopus.de sufficiẽtia promouẽdorum ad regimen ecclesie et ad illa que modernis temporibus in universali ecclesia tam in capite quam in mẽbris obseruãtur.Pensando quod naute et nauigio deferendis eadem subest periclitãdi necessitas, sicut dicitur in exhortatione promouendorũ:et quod secũdum euangelicam veritatẽ Matthei xv.et Luce.xvj.c.si cecus.s.prelatus ceco populo qui ducẽdus est et nõ sequẽdus, ducatũ prebeat, ambo in foueam delabunt, flere magis quam scribere libet.

¶ Et quamquam secundum fragilitatem nostri temporis in aliquibus mitigationem recipiat discretiõis censura illius temporis.xxxiij.dist.fraternitatis.et difficile sit in quo cõueniat.xiij.c.dicte apostolice regule reperire.vt scilicet sint sine crimine vnius vxoris viri, nõ vinolenti, prudẽtes, ornati, hospitales, pudici, doctores, non percussores, nõ litigiosi, nõ cupidi, domui sue bene prepositi, et non neophiti: Nihilominus tamen seruari deberet dictum Hieronymi, vt licet res pene contra naturã sit quod sine peccato aliquis inueniatur: quod saltẽ talis assignaretur ad regimẽ et curam animarum cuius comparatione grex ceteri dicerent.xxv.distinctione.§.nomine aũt criminis.lxj.in sacerdotibus.quia sicut ait etiam Symmachus, Papa vilissimus computãdus est, nisi precellat scientia et sanctitate, qui est honore prestãtior.j.questiõe.j.vilissimus.¶ Sed secundum Leonẽ papam si in laicis est intolerabilis inscientia, multomagis in his qui preesunt nec excusatione est digna nec venia.xxxviij.distinctione. Si in laicis. Ignorantia enim mater est cunctorũ errorum.Et ideo in sacerdotibus Dei qui in populo docendi susceperũt officium, maxime est vitanda, sicut habetur in tertio cõcilio Toletano.et.xxxviij.distinctione. capitulo.j.

¶ Sustinenda enim sunt sacerdotij eloquia diuinitus tradita:id est vera diuinarũ scripturarũ disciplina.xxxviij.distinctione omnis.Sicut magnus perhibet Dionysius, Hinc enim superna voce dicit ad Moysem in leuitico.xxj.capitu.Loquere ad Aarõ.Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret panes deo suo, nec accedet ad ministerium eius.vbi repente subiungitur.Si cecus fuerit, si claudus, si vel paruo et grandi vel torto naso, si fracto pede, si mancus, si gibbosus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem habẽs in corpore, vel si est herniosus, Que moraliter exponuntur per Gregorium in pastorali.et.xlix.distinctione, hinc et enim.ad ostendẽdum qualiter ignorantes, indiscreti, ambitiosi, et criminosi nõ sunt admittendi ad ecclesiasticos gradus.vñ dominus Malachie.j.capitulo.ad hoc conquerens dicit.

¶ O sacerdotes qui despexistis nomen meum, si offeratis cecum ad immolandum, nonne malum est?Et si offeratis claudum et languidum?Quod exponens Hieronymus dicit, quod cecum animal offert, qui ordinat indoctũ in locum docti:magistrumque facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudũ offert, qui lucra terrena querẽtem locat in dignitate vt pote pedem in diuersa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus.cui potest inferri illud.iter tij libri Regum decimo octauo capit. Usquequo claudicatis in partes duas? Languidum offert qui vitiosum habet pro religioso:quique tardum et pigrum probat patientẽ, dicens illũ ne

gligentia redarguendū. Non pensans quod indignum est dare deo, qđ dedignatur homo. xlix. distinctio. c. vltimo. ¶ In euangelio autem Joānis. j. c. dicitur qđ dedit potestatem filios dei fieri his qui credūt in nomine eius. Qui nō ex sanguinibus neqꝫ ex voluntate carnis neqꝫ ex volūtate viri. Sed ex deo nati sunt. ¶ Aduertat itaqꝫ quisqꝫ se filiū esse sanctorum, Si heres est in tenenda terrena hereditate sanctorum: quia sicut ait Hieronymus, Non sanctorum sunt filij qui tenent loca sanctorū sed qui exercent opera eorum. xl. distinctione. Non est facile stare in loco Petri, et Pauli et tenere cathedram regnantiū cum christo. Idem etiam ait. ¶ Qđ si filij dei sumus, quod ipse fecit nos immitari debemus. lvj. distinctione dominus. prefertur enim imitatio operis ꝑ pagini carnis. xxvj. q. ij. §. Item opponitur. Unde et iudei cū essent filij Abrae tū dicuntur filij diaboli cuius filij sunt non nascendo sed eius opera immitando, Et ideo Joannis. viij. a Christo eis dicitur. Si filij Abrahe estis opera abrahe facite: vos autē queritis me interficere hominem qui vera locutus sum vobis: hoc Abraam non fecit. vos ex patre diabolo estis qui desideria patris vestri facere vultis. ¶ Et cōtra gētiles secundum originē carnis cum ab Abraam essent alieni, tamē immitatione fidei et iustitie successerunt in filios Abrae. vt ibidem. et. j. q. j. cito turpem. ad finem. et de peniten. distin. j. omnis. Unde cū in istarum promotione maximū in ecclesia Dei imineat periculū cautius videretur prouidendum secundum consiliū Joannis chrisostomi in epistola ad Hebreos. et. xlij. distinctione quiescamus. vij. q. ij. c. vltimo extra de electio. vbi. ff. de Carboniano edic. lj. §. ij. contra predictos qui non sunt instructi in his que in cotidiano versant vsu, inuebitur. viij. disputatio, vij. concilij Colosani in. iiij. autem. ca. x. concilij Colosañ. habetur quod episcopi qui ecclesiastica bñficia ꝓpinquis suis indignis ɔtulerint puniant, excōmunicentur, et beneficijs suis priuentur. Jn. vij. disciplinam subeant homicidij notam. et cōcordat. xlij. distinctione sit rector. ¶ De predictis etiam videretur quod claustrales non ponerent ad prelationē, cum nō habeāt experientiam temporalem. xxxix. distinctione per totum. Et declararetur que sciētia est in singulis gradibus requirenda: et quod nullus caracterē episcopꝰ nisi esset doctoratus in theologia, vel in iure. quod nullus etiam fauore regio promoueretur. xvj. q. vij. si qs deinceps. nec aliquis qui prius nesciret illa que pertinent ad officium suum.

¶ Rubrica. xix. de psalmis et lectionibus in officio ecclesiastico tractim deuote et ordinate ac intelligibiliter horis competentibus dicendis. ꝛ vt omnibus diebus oratio dominica dicatur ante singulas horas, cum Aue maria. ꝛ de abreuiando ipsum vbi est nimis prolixum. Et quod ecclesie et in eis ministrantes ornamentum habeant talium ornamentorum et aliorum vestimentorum condecentium et quod reijceretur inordinatus cantus et quod semel in ebdomada solēniter celebraret officiū mortuorum.

Item cum in. xv. ꝛ. xvj. c. cōcilij Leodiceñ. cōtineat qđ psalmi in ecclesia passim non legantur sꝫ ordinabiliter ꝛ qđ euāgelia distincte legātur. Cum hoc in dei ecclesia regulariter nō seruet quia cū cōfestinatione legit ꝛ cantatur ꝛ cū barbarismis, sicutꝰ ait Augusti. in libro. de cathecizandis rudibus, ꝛ

est cui graui peste radix īfecta ē. maior ergo metuēda est locis illis calamitas: vbi tales intercessores ad locū regiminis adducūt. q2 tales symoniaci dei ī se magis iracūdiam prouocant q̄ p semet ipsos placare debuerāt. j. q. j. fertur. Cuius ratio est: q2 ītercessores q pro populo ad deum parantur necesse est vt eius gratiam benevivendo mereantur. Unde idem Gregorius in pastorali ait, sollicite formidandum ne qui placare irā dei creditur hāc ipse ex pprio reatu mereatur. Cuncti etenim loquendo nouimus, quia cum is qui displicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocatur. Unde talis symoniacus qui desiderijs terrenis astringitur, caueat ne districti iram iudicis grauius accendens, dum in beneficio ecclesiastico quasi in luto delectat: nec locuz regiminis ecclesiastici assumere audeat, si ambitionis & symonie in se vitium dānabile regnat, nec talis quē crimen deprauat pprium intercessor p culpis fieri appetat aliorum. Scriptum quippe est Prouer. xv. Uictime impiorū abhominabiles. vota aūt iustorū placabilia. et in Psalmo. xlix. Peccatori autem dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentū meū per os tuum. xlix. distincti. §. iij. iij. q̄ne. vij. §. it ē diuina. & c. item in grauibus. Cum eñ talis symoniaci vita que latere non potest despiciatur. restat bm Grego. vt eius predicatio contemnatur. vt ibidē Nonne memor debet esse vicarius iesu christi exemplorum eiusdem? qui (q̄ adeo sapiens) cum percuteretur non percutiebat, cum malediceretur nō maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Luce. vj. c. xlv. distin. episcopum. Si tam̄ opus ad occisionem ductus est. Esaye. liij. tū q2 Zelus dom° dei comedit eum. sicut dicit in Psal. lxviij. flagello facto de funiculis omnes emētes & vendentes columbas: per quos simoniaci designantur: de templo eiecit & mensas nummulariorū & cathedras vendentiū columbas euertit, dicēs domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. Si igitur exemplum patientie Jesus xp̄s simoniacos de tēplo eiecit, & eos latrones vocauit: & cathedras symōiacor euertit qs est q ī ecclīa dei audeat introducere tales? Et si christ° eor euertit cathedras, quis eas erigere audeat? Si Christus symoniacuz vocat latronem, quia per aliam portam, idest p symoniam ascendit. Sicut ipse idez ait Joan. x. & sicut August. exponit. xxiij. q. iiij. tres personas. quis est tam temerarius qui talem latronem symoniacum qui cauendus est, audeat recipere & preficere vt pastorem, nisi qui se vult astruere antichristum eius quod Christus fecit & docuit facere, et dogmatizare contrarium. Ad hanc rubricam facit. lx. rubrica huius partis: vt hi qui baptizantur, & qui ad confessionem accedunt nihil soluant: & q̄ pro sepulturis nihil recipiant, nec pro alijs spiritualibus. Ad idem concordat. iiij. c. vj. concilij Toletani & tertia disputatio. vij. c. ōcilij Tole. que ponitur nomine ambrosij. j. q̄. j. ad hoc faciunt. vij. & viij. c. cōcilij Toleta. Item cum a prelatis & curijs cortidem pro sigillis, correctionibus & alijs multe fiant exactiones, vt extra de censibus & exactio. sup hoc esset puidendū Et insuper vt dictis dominis cardinalibus assignarētur redditus de quibus absq̄ exactionibus viuere possent.

¶ Rubrica. xxj. Ne quis in duabus prebendis vel ecclesijs intituletur sed singula officia & beneficia singulis conferātur personis cuiuscunq̄ status & conditionis existant.

Item cum in. x. c. dicti concilij Calcedonēn. contineat q̄ nō liceat clericuz in ecclesijs duarum ciuitatum ordina-

D

rit q si clericus iam translatus fuerit ab alia in aliam ecclesiam nihil commune habeat cum priore. Et q faciētes cadant a proprio gradu. Et predictu3 cōcilium sit conforme alijs concilijs et iuribus et specialiter synodo habite placentie, in qua Urbanus papa affuit. et xxj. q.ij.si quis iam translatus et per Innocentium tertium extra. de concessio. p ben.literas. et ad idem de electio. cu3 in cunctis.de prebē.de multa. Et in dicta synodo expresse dicatur q nullus possit esse canonicus prebendatus nisi in vna ecclesia. Et cōtrarium fiat in ecclesia dei q vni psone pbēde multe et mlta bñficia, et multe dignitates et personatus cumulantur. Potissime si de preessentium ecclesie dei parētela existāt. Et ex hoc patetur generale preiudicium vniuersali ecclesie que debitis officijs et obsequijs: rectoribus, administratoribus et defensorib' defraudat: eleemosyne subtrahūtur, persone ecclesiastice sic ditate in superbiam efferuntur. Et sm quod dicitur Prouer.j.c. eorum prosperitas perdit eos, et dissolutionis materia ex hoc prestatur eisdem et insolentie varie oriūtur. cultus diuinus qui augeri debuerat minuitur: et officiu3 propter quod datur beneficium omittitur et infinita alia mala subsequuntur: Uideretur perquā esse vtile ecclesie sancte dei, vt dominus Papa et ceteri inferiores et totum concilīū acquiescerent beato Grego. super hoc scribēti omnibus episcopis in hūc modū. Singl'a ecclesiastici iuris officia singl'is qbusq psonis sigillatim cōmitti iubemus. Sicut eni in vno corpe multa mēbra habent', oīa aūt mēbra nō eūdē actū habēt, ita et i eccl'ie corpe multa mēbra sunt sm veridica3 Pauli sniam ad Corinthios. xij. In vno eodemq spirituali corpore conferendum est hoc officium vni alij committendum est illud, Neq enim quantūlibet exercitate vni persone vno tempore duarum rerū officia cōmittenda sunt: q si totum corpus est oculus, vbi auditus? Sicut eni varietas membrorum per diuersa officia et robur corpis seruat et pulchritudinem representat, ita varietas personar. p diuersa nihilomin' distributa officia et fortitudine3 et venustatem sancte dei ecclesie manifestat. Et sicut est indecor. in corpore humano vt alterū membru3 alterius fungatur officio, ita nimirum nocuum simulq turpissimū est si singula rerum ministeria personis totidē nō fuerint distributa. lxxxix. disti. singula. et in septima synodo cōtineatur quod clericus nō cōnumeretur in duabus ecclesijs: quia, hoc turpis negotiationis lucrum est, et contra vocem dominica3 dicentem Luce. xvj. Nemo potest duobus dominis seruire. Et contra apostolum ad Roma. vij. dicentem quod vnusquisq maneat in vocatione qua vocatus est. xxj. q.j.c.j. Et secundu3 conciliū Calcedonense, clericum in duaru3 ciuitatum ecclesijs conscribi non oportet. eadem questione clericum. ad predicta etiam concordant et faciunt leges ciuiles dicētes, Difficile esse videtur vt vn' vicem duorum obtineat, et absurdum fore, si promiscuis actibus rerum turbētur officia. ff. de pactis.l. si plures. C. de assessoribus.l. nemo. C. de testamen. l. consulta. Ex quo prouenit qd in pluribus ciuitatibus qs simul et semel potestatis officia habere nō pōt. ff. ad munici. libert'. §. prescriptio: et regulare est quod vna psona nisi causa necessitatis immineat, non debet supplere vices plurium. trigesima qōne. j. ad limina. nec quis in diuersis ecclesijs prelatus esse debet. decima. q. iij. vnio, vbi expresse dicit concilium Toletanum vt plures ecclesie vni nequaquam committantur presbytero: quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec rebus earum necessariam curam impēdere. Et idem habet. xvj. questione. vij.

per laycos. Et subiungitur in eodem concilio, quod si quis episcoporum pre dictam constitutionem paruipenderit se nouerit duorum mensium spacio ex communicatione mulctari. Ad idem concordat decreta. cum singula. de pre bendis libro. vj. Et etiam theologorum communiter hoc habet opinio quod si vnum habēs beneficium de quo potest non laute nec ad elationem et pompam, sed conuenienter et mediocriter susten tari: et recipiat vel retineat aliud, morta liter peccat. Cum autem dudum sic fuis set determinatū: Et cancellarius Pari siensis qui tunc erat magister in theolo gia, pluribus abundans beneficijs huic sententie affectu et non ratione supera tus acquiescere nollet, etiam in infir mitate de qua obijt a domino Guilliel mo Parisiēsi episcopo magistro i theo logia de hoc admonit' et rogatus, eidē episcopo iuxta eius sepulturam de pro fundis p eo dicenti in teterrima vmbra dictus cancellarius intelligibili voce di cens apparuit, quod nō oraret pro eo: Nam damnatus erat pro eo quod non acquieuerat eiusdem episcopi monitis et sententie sue, et aliorum magistrorum tenentium quod absq peccato non po terāt plura beneficia (vt premissum) est retineri. Quare videretur vtile ecclesie sancte dei vt ordinatio bonifacij super hoc facta in dicta decretali cum singu la, quantum ad regulas extēderetur ad clericos seculares et ad dominos Car dinales, qui in graue animarum ipsorū periculum et vniuersalis ecclesie dispen dium, multa milia florenorum, librarū, et marcharum sibi et suis pestifera ad inuentione super ecclesias etiam paro chiales et curatas faciunt cumulari: et ecclesias etiam cathedrales, et vltrama rinas sub diuersis coloribus commen dari: et certas sibi solui ab illis qui eo rum promouentur auxilio pensiones que nunquam in romana ecclesia (morū tur, Sed ab vno cardinali in aliū vel in in eius vel dñi pape propinquū vel ne potulum decinentur. Ex quibus sequit (cū sibi vēdicēt vniuersa) ifelix q cleric' qui de predictis beneficijs sustentari, et eis personaliter deseruire debuerat: mē dicat in plateis: et seruili operi manci patus publicam deposcit eleemosynā. qui ex eo magis a cunctis despicitur, quo miser ac desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenisse. Sicut Hieronymus ait nonagesimatertia di stinctione diaconi sunt. Et hac peste est etiam nouiter introductum contra iu ra, quod prioratus conuentuales et alia beneficia ecclesiastica consueta ab olim regi et gubernari per monachos et per alios regulares, predicti domini cardi nales (ac si bñficia secularia nequaq suf ficerēt: vel si per illos melius quam per alios reformari deberent) sibi et suis fa ciunt assignari, q non efficiantur mo nachi nec sint de vita et regula monacho rum et aliorum regularium contra con cilium Eduense sub septimo Gregor. congregatum: et contra capitulum Ur bani pape, et contra vigesimumquar tum capitulum Calcedonensis concilij. Et contra decimumtertium capitulum septime synodi. decimanona questio ne tertia. in quinq primis capitulis. ex tra, de vita et honestate clericorum. De us qui ecclesiam. et de religiosis domi bus iter quatuor. et decimaoctaua que stione secunda. Peruenit. Ex quibus in dictis prioratibus et beneficijs regu larium perijt in totum regularis obser uantie disciplina: cum non sit inter eos qui corrigat, non sit qui doceat, non sit cui obseruantia et reuerentia prebea tur, nec qui eos in vita regulari et mo nastica valeat gubernare. fraudatur ho spitalitas seruari in dictis prioratibus et beneficijs consueta: et iura ac bona prioratuum huiusmodi dissipātur. et loca ad irreparabile opprobrium non

absq; populi scandalo deducuntur: extra de accusa. c. vlti. ¶ Ad predicta facit. xv. c. concilij Milleuitani in quo statutū fuit vt postq; aliquis semel in aliqua ecclesia esse elegerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur. Item etiā statutum fuit in. ij. c. j. cōcilij Arelaten. scʒ q; in quibuscunq; locis ministri ordinati fuerint, in ipsis locis perseuerēt. et in penultimo ca. eiusdem concilij statuitur ideʒ. ꝛ in. xiij. c. ij. concilij Arelaten. statuitur idem. ¶ Scdm autem Greg. predicti domini Cardina. etiaʒ cum de monasterio assumuntur, non deberent ibi aliquid retinere: nec duplex regimē sibi assumere. nam cum vnū pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad vtrunq; idoneus non videtur. xvj. q. j. presbyteros. ꝛ c. preceden. et sequenti,

¶ Rubrica. xxij. de conspirantibus cōtra episcopos: ꝛ alios publice delinquētes puniendos priuilegio contrario nō obstāte.

Item cum in. xviij. c. dicti cōcilij Calcedonen. posito. xj. questio. j. coniurationuʒ, cōtineat. q; siqui clerici vel monachi inuenti fuerint coniurantes ꝛ cōspirātes aut phratrias vel factiones cōponētes suis episcopis vel alijs, cadāt omnino a proprio gradu: et per Papā Pium. e. q. si qs sacerdotū, statuat qd tales degradati curie seculari tradant ꝛ per Calixtū Papam. e. q. cōspirationū statuatur qd tales proprio amisso gradu in carcere detrudantur: ꝛ per dictuʒ concilium Calcedonen. et per Toletanum et Aurelian. e. q. qui clerici. ꝛ cap. si clerici. ꝛ capitulo. si qui clericorum. statuatur idem. et predicta iura ꝛ consimilia non seruentur. Et ex quo frequenter in multis partibus magna scandala subsequunt, Uideretur vtile q; predicta iura seruari mādarentur: vel q; pro videretur de alijs remedijs oportunis. ¶ Et insup q; omnes religiosi ꝛ omnes alie persone publice delinquentes et ex hoc ecclesiaʒ dei scandalizantes, publice arguerētur, corrigerentur, ꝛ punirentur: iuxta illud Appstoli. j. Thimo. v. Peccantem coram omnibus argue vt et ceteri metum habeant. Ad quod facit. xlv. di. Sed illud. ij. q. v. si mala. ꝛ ea. cau. q. vij. quapropter. xj. q. iij. c. vl. xxij. q. ij. e. ca. ꝛ. q. iiij. Ita plane. ff. de penis. aut facta. §. vltimo. que canonizata est de peni. distinctio. j. aut facta. Et qd in dicta punitione cessaret omne priuilegium scdm decretum Innocen. iiij. de priuile. volentes. ꝛ appellatio friuola ꝛ frustratoria.

¶ Rubrica. xxiij. de episcoporuʒ ꝛ aliorum prelatorum ꝛ clericorum accusatoribus q; non debeant passim suscipi et dicti prelati non mutentur de sede ad sedem maiorem nisi pro notorijs excessibus eorundem.

Item cum in. xxj. c. dicti concilij Calcedonen. fuerit constitutum q; ad accusationeʒ episcoporū vel clericorū nulli clerici vel laici recipiantur nisi prius discutiat eorū estimatiōis opinio qd. c. ponitur. ij. q. vij. clericos. quia ibidē fuerit cōstitutū ꝛ in alijs cōcilijs et a romanis pontificibus sicut plene in dicta. q. vij. patet. Et hoc in romana curia et in multis alijs partibus non seruetur contra intentioneʒ Grego. lxxxviij. distin. si quis. et extra de Simonia. licet heli. Et ex hoc frequenter innocentes prelati et clerici diffamentur ꝛ ad curiam romanam citentur et opprimantur contra illa que scripta sunt. ij. q. prima. nihil. cum capitulis sequentibus et precedentibus videretur sacri prouisione cōcilij fore super hoc prouidendum. In

septimo

septimo autem concilio Carthaginensi capitulo secundo, tertio, quarto et sexto fuerit statutum quod excommunicati secundum propriam libertatem: et oēs quos leges non admittunt ad accusationem publicorum criminum, infames: histriones, aut turpitudinibus subiecte persone, heretici, pagani et iudei non admitterentur ad accusationē clericorum, nec ad testificandum contra eos. Et hoc est conforme aliis iuribus. secunda questione prima. prohibetur. tertia questione quinta Accusatores. i. cum vndecim capitulis sequentibus. videretur insuper prouidendum quod dicti prelati non amouerentur a sedibus suis inuiti: nec in aliis transferrentur nisi exigentibus eorum notoriis excessibus: cum istis temporibus cōtrarium fiat interdum.

¶ Rubrica vigesimaquarta. De yconomis et dispensatoribus Et aduocatis a singulis episcopis habendis pro dispensatione rerum temporalium, vt ipsi vacent diuinis, et propter curam tēporalium, vt ipsi libera executione pontificis officii non desistant.

Item cum in penultimo capitulo dicti cōcilii Calcedonensis posito. lxxxix. distinctione. quia in quibusdam contineatur quod omnes ecclesie habentes episcopos habeant etiam yconomos de proprio clero per quos res ecclesiastice cum arbitrio episcopi gubernentur, et non dispergantur: et hoc sit conforme aliis conciliis et iuribus. ea. distinctione. volumus. cum capi. sequentibus. et. ix. questione. iii. cum simus. xvi. q. vii. quoniam in quibusdā. cū c. precedentibus et sequentibus: videretur esse vtile q predicta iura, et alia continentia, q etiam episcopi habeant aduocatos per quos eorum lites ducātur ne ipsi ex hoc a laude dei et ab actionibus spiritualibus retrahantur. Et ne dum humana lucra attendūt eterna premia perdant, sicut ait Anacletus papa. v. questio. iii. quia episcopus. potissime, cum inter capitula apostolice regule contineatur: qd episcopus non sit litigiosus, prout plenius cōtinetur. xlvi. dist. vbi fit prosequutio dicti. c. apostolice regule: In. ix. aut et. c. secundi concilii Hispaleñ. continetur. q ex laicis nō constituantur yconomi. et idem habetur lxxxix. distin. indicatum.

¶ Expliciunt assumpta ex conciliis Grecis.

¶ Incipiunt assumpta ex conciliis Latinis.

¶ Rubrica. xxv. De sanctimonialibus ne cum extraneis viris vel mulieribus habitēt: et q recludātur, nec recipiātur nisi de earum redditibus viuere possint de quo legitima fides fieret ordinariis earundem per quos corrigerentur, includerentur et reformarētur priuilegio contrario non obstante.

Item cum in. iii. c. primi concilii Carthaginēñ. fuerit constitutū quod Sanctimoniales et religiose femine in vna domo cum extraneis mulieribus vel viris non morentur, et q sint segregate a consortio mulierum. Et q similiter discreta sit conuersatio clericorum ad cōuersionem laicorum, et hoc sit conforme aliis conciliis et iuribus: vt. iii. distin. statuimus. xxiii. di. his igitur. Et predicta iura non seruentur: Nec prouisio domini Bonifacii de includēdis dictis monialibus posita extra de sta. reg. c. vnico. li. vi. Sufficit q multe sunt que si includerentur non haberent vnde viuerent. Et

q etiam sunt nonnulle sicut dicit capi. pniciosam.xviij.q.ij. ppria receptacula retinentes sicut sunt beguine ordinis sancti francisci: videretur vtile sup hoc prouideri, t.vj. etiam.c.concilij Toletani contineatur q religiosa puella virorum familiaritatem in domo non habeat: Esset puidendum quod non reciperetur plures q possent de earum redditibus sustentari, de quo prius legitima fides fieret ordinarijs earudem. Et hoc sub grauib⁹ penis ordinarijs iniungeret p quos corrigerent, includerent t reformarent puilegio q̄rio nō obstāte.

Rubrica.xxvj. De clericis obligatis ad ratiocinia: t ne viri literati ad ipsa intendāt, nec sacerdotes ad pdicta vocet.

Item cum in septimo ca. dicti concilij pmi Carthaginensis fuerit constitutum quod obligati ad ratiocinia reddēda non pmoueantur anteq rationem reddiderint de eisdem: et hoc fit conforme alijs concilijs t iuribus, vt extra de obligat. ad ratioci. t.liij.distin. p totu3, t non seruetur. videretur vtile q seruari mandaretur. Nam hoc etiam continetur in pmo.c.pmi cōcilij Toletani. Et insup q viri literati ad dictas ratiocinationes non intendant. Cum fm Greg. inutile et valde laboriosum sit homine3 literatum ratiociniorū3 causas assumere: t se in eo quod nō expedit obligare. Nec est faciēda in ecclesia memoria pro illis qui sacerdotes ad dicta ratiocinia euocant, t ab officio suo retrahunt. lxxxviij. distin. inutile erit.

Rubrica.xxvij. De cōtemptorib⁹ canonū t platoꝝ suoꝝ supioꝝ puniēdis.

Item cum in vltimo ca. pmi concilij Carthaginensis continetur q illi qui nolunt obseruare scripta in concilijs si laici sunt communiōe, si clerici honore puentur. Et hoc sit conforme alijs concilijs t iuribus. s.iiij. dist. §. hec t si legib⁹. xij. di. pceptis. xviij. di. §. hunc §. xxv. q. j. hac consona. t pdicta iura non seruentur. videretur vtile q seruari mandaretur vt quos diuinus timor a malo non reuocat, coherceret timor eccl'iastice disciplinę. extra de heretic. vergentis. de elec. cum in cunctis. lxxxij. di. plurimos in fine. l. dist. constitueretur. C. de emenda. ppin. l. vna. In secundo etiam. c. cōcilij Taurinatis continetur vt quicunq contra statuta maiorum fecerit deponatur. In concilio etiam Bracharen. cōtinetur q si quis transgressus fuerit precepta antiquorum canonum t conciliorum a statu suo degradetur. Et ad ide3 cōcordat pmū.c. tertij cōcilij Tolet. Et q idem seruaretur de illis qui transgrediuntur rationabilia pcepta superiorū suorum.

Rubrica.xxviij. De religiosis t alijs qui excommunicatos ab alijs recipiūt puniendis, t de sententijs excommunicationis suspensionis t interdicti latis ab ordinarijs vel eoru3 autoritate in locis religiosorum publicandis.

Item cum in. viij.c. secundi concilij Carthaginensis fuerit constitutum vt illi qui excommunicatos ab alijs sciēter recipiunt excommunicentur. et hoc sit conforme concilio Antiocheno. xj. q. iij. si qs a ppio et ex decret. beati petri ex. xciij. distinc. si inimicus, t ex statutis apostolorum. ea. q. sicut apostoli. t calixti pape ea. questiōe. excommunicatos. et Isidori ea. questione. cum excommunicato. et concilij Carthaginensis. eadē questiōe qui excommunicauerit, t nullis alijs iuribus, Et hoc non seruetur a fratribus predicatoribus et minoribus t alijs religiosis exēptis nec ad hoc refrenandum

refrenandum prosint antiqua nec noua remedia. ꝛ ppter hoc excommunicatio contemnatur: ꝛ sic mortalis efficiatur. de senten. excommu. cum medicinalis. ꝛ neruus discipline ecclesiastice disrumpatur. contra illud. l. distinc. vt constitueretur. ꝛ. c. pſbyteros. xxiiij. q. v. excommunicatorum. xxxiiij. q. ij. in lectum. videretur fore super his sacri prouisione concilij prouidendum. Hoc etiam conforme. viij. c. secundi concilij Arelatensis, in quo statutum est vt se reum noverit, ꝛ causam in concilio rediturum, qui excommunicatum alterius post interdictum recipere psumpserit. idem etiam statuitur. in. xj. ca. concilij Aurasi. et in liij. c. concilij Elbertani. ꝛ. xxxvij. c. concilij Bracharen.

¶ Rubrica. xxix. Ut qui contra professionem vel subscriptionem suam vel predecessorum facta irrationabilia et seruitores venerint puniantur.

Item cum in vltimo ca. predicti secundi cócilij Carthaginensis fuerit constitutum vt quicunq; plati et alij contra illa in quibus consenserunt vel subscripserunt venerint, deponantur: cum non deceat inconstantiam et intolerabilem in dei ecclesia reperiri: ꝛ in hoc sit conforme concilio Affricano. extra de pactis. c. j. et alijs iuribus. vigesima questione prima. puelle. in fi. vigesimasecũda. questione quarta. innocens. decima octaua questione secũda Eleutherius. ff. de pactis iuris gentium. §. pretor ait. ꝛ hoc hodie non seruetur: hoc videretur honorabile, et vtile obseruari, ne paulatim grauitas ecclesiastica depire videatur: maxime in ecclesia romana i qua visum est q dominus papa reuocabat aliquando non solum gratias, ꝛ alia concessa a pdecessoribus suis vex etiam facta ꝛ concessa a seipso contra grauitatẽ autoritatem ꝛ honestatem ecclesiasticã ꝛ iuridicam. xxv. qóne. j. ꝛ. q. ij. quasi per totum. xij. q. ij. hec huiusplaciti. Et idẽ de multis alijs prelatis accidit, predecessorum suorum facta rationabilia et familias, q bene seruierint: psequentibus contra iura.

¶ Rubrica. xxx. Ut canones pertinentes ad officium ꝛ instructionem episcoporum ꝛ clericorũ sciantur p eos pusq ordinentur.

Item cum in tertio ca. iiij. concilij Carthaginensis posito. xxxviij. distin. placuit, fuerit cõstitutum vt episcopis et clericis ordinandis priusq ordinentur. decreta conciliorum eorum auribus ab ordinatoribus inculcentur, ne se aliquid contra statuta conciliorum fecisse peniteat, et in concilio Toletano fuerit constitutum, quod illi quibus parochiales ecclesie cõmittuntur, ab episcopis suis instructionem et libellum per quem in officio ecclesiastico dirigãtur: accipiãt. ꝛ Celestinus papa instituerit quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare. ꝛ Augusti. dicit quod saltem canones penitẽtiales scire debent, vt. xxxviij. distinctio. quando. ꝛ. c. nulli. ꝛ. c. que ipsis xx. distin. si decreta. Et supradicta iura et consimilia non seruentur sed passim pmoueantur, et pſbyteri ꝛ episcopi priusq eis ostẽdatur illud quod pertinet ad officium eorundẽ: nec debita discussio super his obseruetur, licet sup hoc multa iura sint edita. xxiij. distin. per totum. et extra de etate et qualitate ordi. de tem. or. videret super hoc puidẽdũ.

¶ Rubrica. xxxj. De episcopis accusatis. vbi ꝛ infra quod tempus eorum cause examinentur. ꝛ q in causis ecclesiasticis hore modicũ pheret q deputarentur in singulis curijs iudices aduocati, pcuratores ꝛ tabelliones gratis sua officia exequentes in causis miserabilium personarum.

Tem cum in, vij.c.iij.cõcilij Cartaginen͂. fuerit constitutum q̄ cause episcoporum coram prouinciali concilio infra duos menses audiantur ⁊ hoc sit satis conforme alijs concilijs ⁊ iuribus vt.iij.q.si quis episcoporum.cum.c. sequentibus ⁊ dicta iura ⁊ consimilia nõ seruentur quia romana ecclesia causas episcoporum maioribus annumerans, omnia ad se trahit,p illa capitula.ij.q.vj.ad romanũ.⁊ capitulis precedentibus ⁊ sequentibus. et. ix.q.iij.cũcta per mundum ⁊.c.per principalem. Uidetur vtile cogitare an esset aliquod remediũ super hoc adhibendũ. Et insuper cum lites nõ debeant esse immortales.vt extra de dolo ⁊ cõtu.finẽ,potissime eccl'iastice q̄ ceteris periculosiores sunt: vt ibidem ⁊ de electio.ne pro defectu.q̄ in eisdem contraheretur eremodiciũ sicut secũdum leges cõtrabitur.C. de indi.properãdum.§.j.⁊.§.si autẽ. Exceptis casibus notatis ibidem in glo. ordinaria: q̄q̄ contrarium sit scdm ius canonicũ vt extra de iudi.venerabilis.⁊ de dolo.⁊ contu.venerabilis ⁊ q̄ deputarentur in singulis curijs iudices,aduocati,procuratores,⁊ tabelliones,gratis sua officia exequentes et exercẽtes in causis miserabilium personarum.

¶ Rubrica.xxxij. De multis capitulis ad vitam,honestatem, conuersionẽ, habitũ, regulam ⁊ mores clericorum pertinentibus,secundum diuersos status ⁊ gradus eorũ: qđ esset decens ⁊ honestũ ac vtile obseruari cũ ex cõtrario tot⁹ fere ordo eccl'iastic⁹ cõfundat ⁊ etiã corrũpat. Et specificantur multa q̄ ptinẽt ad officium diaconorum,presbyterorum,⁊ etiam episcoporum.

Tem cum in decimotertio capitulo dicti tertij concilij Carthaginẽ.fuerit cõstitutũ vt filij sacerdotũ vł clericorũ spectacula secularia nõ exerceant,nec eis intersint et in.v.ca.concilij Arelaten͂.c.lix. Et in Agathen͂.concilio fuerit statutum qđ presbyteri ⁊ alij qui ducendi vxores licẽtiam nõ habuerint alienarũ nuptiarũ euitent cõuiuia. Nec illis cetib⁹ immisceãtur vbi amatoria cantantur et turpia: aut obsceni motus corporũ,coreis exultationibus efferunt: ne auditus ⁊ obtutus sacris ministerijs deputati, turpiũ spectaculorum atq̄ verborum cõtagione polluãtur.xxxiij.dist.presbyteri. Et in concilio Laodicen͂.fuerit constitutũ qđ clerici et ministri altaris,spectaculis aut nuptijs non intersint: ⁊ de conse.di.v.nõ oportet. Et Ysidorus de vita clericorũ scribat,qđ dicti clerici a vulgari vita seclusi, a mundi voluptatib⁹ se abstineãt vt nõ spectaculis,nõ pompis intersint:et quod conuiuia publica fugiant. Priuata autem sobria colant, vsuris nequaq̄ incumbant, neq̄ turpium occupationibus lucrorum: Non fraudibus cuiusq̄ studione apetãt amorem procurare. Quasi materiã cunctorum criminum fugiant secularia officia,negotiaq̄ abijciant. honoris gradũ per ambitionem non suscipiant: dolos et cõiurationes caueãt,odium, emulationes,obtrectationes,atq̄ inuidiã fugiãt:nõ vagi in ecclesijs, nõ effreni lingua, aut petulãti:necq̄ tumido gressu vel gestu incedãt. Sed pudorẽ atq̄ verecundiam mẽtis simplici habitu incessuq̄ ostendãt. obscenitates verborum et membrorum sicut ⁊ operũ, penitus execrẽtur: viduarum et virginum frequentationem fugiant: cõtubernia extranearum feminarum nullatenus appetãt. Castimoniã inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant. Senioribus debitam prebeant obedientiam: neq̄ vllius iactãtie studio semetipsos attollant: doctrine ⁊ lectionibus psalmis et canticis et eorũ exercitio iugiter incumbant. Tales enĩ esse

esse debēt qui diuinis cultibus se mancipandos student vt sciētie operā dēt: doctrine gratiam populis administrēt xxiij. distictione, his igitur. In concilio etiam Matisconeñ. constitutuz fuerit q dicte persone ecclesiastice plausus et risus iniocundos agere, et fabulas inanes referre, aut cantare nō presumerēt nec turpia ioca ante se fieri paterentur. Nec laruas demonum ante se deferri cō sentirent. Et q in mensis honeste conuersarentur, et sobrie biberent et comederent. vt. xliij. distinctione nullus presbyterorum cum duabus paleis sequētibus positis pro capitulis, de consecratione distinctione. v. quando. In cōcilio etiam Laodiceñ. et Martini Pape fuerit constitutum q symbola et cōmensalia siue conuiuia in quibus dicta simbola fuerint nō exercerēt et q tabernas excepta causa necessitatis non itrarent. Et in. vj. Sinodo fuerit constitutum q in dictis tabernis alijs non ministrarent, nec tabernas tenerent: et si non cessarent q deponerentur. xliij. distin. non oportet. j. et. ij. c. null⁹. etc. Et in concilio Toletano fuerit constitutum qd loco fabularum que mensis frequenter interponuntur non necessarie, coram eis ad edificationem animarum sacra lectio legeretur. ea. distinctione pro reueren. de cōsecratio. distinctio. v. in omnibus. Cum autem ista et alia extra de vita et hone. cleri. et in alijs diuersis iuribus tradita de conuersatione vita et honestate clericorum et aliarum personarū ecclesiasticarum non seruentur et ex hoc vituperetur ministeriū nostrum et ecclesie contemptus habeatur est verum ßm Grego. Si cuius vita despicitur eius predicatio contemnat. iij. q. vij. §. Itez in euāgelio. videretur esse vtile vt circa dictam reformationez, et regulationem vite et honestatis morum, et conuersationis personarum ecclesiasticarum prouideretur de remedio competenti. Naz videtur verificari illud euangelicum de scribis et phariseis, qd super cathedrā moysi sedebunt: que dicunt facite: que autē faciunt facere nolite. Matth. xxiij. xxvj. q. vij. Alligāt onera vt ibi dicit. alligant onera grauia et importabilia et imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolūt ea mouere. omnia autem opera faciunt vt videantur ab hominibus. Dilatant em̄ philateria sua et magnificant fimbrias suas. Amāt enī primos recubitus in cenis: et primas cathedras in sinagogis: et salutationes in foro: et vocari ab hominibus rabi. Que quidem verba Christi in Mathe. xxiij. exponit Ioānes chrisostomus in dicto capitulo. alligant. de sacerdotibus et pōtificibus nostri temporis: qui omnē iustitiam populo mandant et ipsi nec modicam seruāt, vt in docendo iusti appareant et iusti in faciēdo non existant. vñ secundum eundem. xl. distinctione in capit. multi sunt sacerdotes et pauci sunt sacerdotes: multi in nomine et pauci in opere. Videte ergo secundum eundem quomodo super cathedram sedeatis: quia nō cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo locum sanctificat. Nō omnis sacerdos sanct⁹ est, sed omnis sanctus est sacerdos. Qui bene sederit super ea honorem accipit cathedre. Ideoq sacerdos malus de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedis si quidez bene vixeris et bene docueris, populuz bene instruis. Si bene docueris quomodo viuere debeat, bene autem docendo et male viuendo, deum instruis quomodo te debeat condemnare. Item quicunq desiderauerit primatum in terra, inueniet confusionem in celo: nec inter seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit: nec vnusquisq eoruz sustinet quomodo maior alijs appareat. Sed quomodo omnibus inferior

videatur quõ nõ qui maior fuerit in honore iter homines ille est iferior, sȝ qui fuerit iustior ille maior est. Hieronymus etiam scribens ad heliodorũ, ait qȝ nõ omnes episcopi sunt episcopi: et quod ecclesiastica dignitas non facit christianum. Et Augustinus. ciuil'.vj. scribit quod nõ omnes qui dicunt pax vobis, quasi columba sunt audiendi: cum columba: nõ sicut coruus: de morte pascatur: sed de frugibus terre viuat: ꝛ Innocens sit victus eius: secũda questione septima non omnes: et capi non omnis.

Sane cũ de dictis clericis fuerint in quarto cõci. Carthaginen. ꝛ. xliiij. vsqȝ ad septuagesimumsecundum capitu. plurima que in diuersis locis sparsa fuerunt, constituta: videlicet vt clericus neqȝ comam nutriat neqȝ barbã: quod nec vestibus, nec calciamentis decorem querat: quod cum extraneis mulierib⁹ habitare non debeat: nec per plateas et andronas nisi certa ꝛ maxima fuerit necessitas officij ambulare: nec ad forum et nundinas nisi aliquid empturus ibi sit ausus ire ꝛ agens contrarium, degradetur. Qȝ etiam si absqȝ corporis sui inequitate vigilijs defuerit stipendio priuatus excommunicetur. ꝛ quod si propter temptationes ab officio declinauerit aut negligẽtius egerit. Et quod quilibet clericus quantumcunqȝ verbo Dei eruditus artificiolo victum et vestitum sibi acquirat: vel quod agriculturam absqȝ officij sui dumtaxat detrimẽto preparet, et quod omnes clerici qui ad operandum validi sunt artificiola et operas addiscant. Quod clericus inuidens fratrum profectibus, non promoueatur: et adulationibus ꝛ maledictionibus, ꝛ perditionibus seruiens, degradetur. Quod litigiosus et discors et curribilis ꝛ verborum turpium ioculator ꝛ inter epulas cantans: et per creaturas iurans: et alijs ieiunantibus non ieiunans, seditionarius, vsurari⁹: et iniuriarum suarum vltor: ꝛ qui publicã egit penitentiam, repellatur a clero. Et de predictis capitulis multa ponuntur quadragesimasexta distinctione. clericus. cum septem capitulis sequentibus ꝛ nonagesimasecunda distinctione clericus. In dicto etiã concilio Carthaginen. quarto, trigesimosexto capitu. ꝛ in vigesimosecundo capitu. concilij Niceni. ꝛ in decimoquinto capitu. secundi concilij Arelatẽsis. et sequentibus, fuit circa diaconos ordinatuȝ quod obediẽtiã presbyteris exhiberẽt: ꝛ quod eis presentibus eucharistiam populo non traderẽt: quod ante eos nõ loquerenť nec sederent: ꝛ qȝ alba induerẽtur tantũmodo tempore oblationis vel lectionis. de quibus multa capitula ponuntur. nonagesimatertia distinctione. §. vt ex premissis auctoritatibus vsqȝ ad §. cõpagis. et capitulis precedentibus et sequentibus. In eodem etiam concilio. xxiij. c. et sequentibus fuit ordinatum qualiter presbyteri suũ exequerenť officium in propria ecclesia ꝛ in aliena. et ꝙ in sedib⁹ honorarenť ab epis intra cameram. Sed quod in ecclesia eps prefer retur in sede: et qȝ crisma omni anno reciperent ab episcopo proprio. De quibus capitulis multa ponũtur. xcv, distinctione presbyteri ꝛ. c. episcopus. ꝛ quasi per totum.

De episcopis autem fuerunt multa ordinata que infra ponuntur in rubrica. xxxviij. de casibus ꝛc. In concilio etiaȝ Arelaten. xvij. ꝛ. xviij. ꝛ. xix. c. fuit statutum quod diaconus sine presbytero et presbyter sine episcopo nihil agerẽt, et qȝ vnus episcopus aliũ nõ cõculcaret. ꝛ in. xviij. c. primi cõcilij Elibertani continetur ꝙ si predicti episcopi presbyteri vel diaconi detẽti fuerint ꝙ sint mecha ti: propter scandalũ ꝛ ꝑpter nefandum crimẽ in fine nõ recipient cõmunioneȝ.

¶ Rubrica

¶ Rubrica. xxxiij. De clericis vt cũ ad pubertatem peruenerint, coniugium aut castitatẽ profiteantur. Ne per eos de bonis ecclesiasticis eruditos post modum ecclesia impugnetur.

Item cum in. xxj. c. predicti iij. cõcilij Carthagineñ. fuerit constitutum ꝙ lectores cum ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores accipere, aut continentiam profiteri. Et dictum concilium sit conforme concilio Toletano. ij. primo. c. in quo statutum fuit ꝙ illi qui a primis infantie eorum annis clericatus officio mancipãtur. Postꝙ. xviij. annum etatis sue complenerint, coram totius cleri ⁊ plebis conspectu requirantur ab episcopo si nubere vel castitatẽ tenere ⁊ seruare volunt: ꝙ si caste viuere elegerint: sub ecclesiastica regula teneantur. Si vero ex tunc contraxerint ꝙ tanꝙ sacrilegi puniantur. xxviij. distin. de his. ⁊ dicta concilia et consimilia iura cũ deliberatione magna fuerunt constituta. et ad hoc forte ne per tales qui promoueri ad sacros ordines non intendunt, consumatur patrimoniũ Jesu Christi, quod pauperibus tantũ debetur: Et subtrahiť illis desiderãtibus promoueri qui inde proficere possent: Videreť vtile cõsyderare an expediret dicta iura seruari ⁊ prouideri, ꝙ illi qui de beneficijs ecclesiasticis aluntur, non possent ex tunc ad nuptias cõuolare. potissime cum plerisꝗ mundi huius partibus a talibus plusꝙ a laicis dei ecclesia impugnetur. et quia si intentionem promouendi non habẽt non videtur ꝙ saluis conscientijs dicta beneficia valeant retinere. Et ꝙ ad restitutionem receptorum fructuum teneãtur. vt extra de elec. cõmissa, lib. vj. vbi etiam dicitur quod illi qui talibus conferunt beneficia promotionem exigentia, quos nõ credunt promoueri, quod propter dictam quam incurrunt offensam sunt obligati ad ecclesiam conseruandam indemnem.

¶ Rubrica. xxxiiij. Ut prime sedis episcopus, princeps sacerdotũ, vel vniuersalis ecclesie nõ appelletur.

Item cum in. xxvj. c. dicti. iij. concilij Carthagineñ. fuerit constitutum vt prime sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum aut summus sacerdos aut aliquid huius. Sed tantũ prime sedis Episcopus et Grego. eulogio Patriarche Alexandrino scribens reprehendat eũ: quia in literis directis ipsi Grego. vocauerat eum Papã vniuersalem: et prohibebat quod hoc de cetero nõ fiat, dicens: quod prelatis subtrahitur quod eidem Pape plusꝙ nõ exigit, prebetur. Et quod ipse non querit prosperari verbis sed moribus: ⁊ qꝺ honorem suum non deputat in quo fratres suos honorem perdere cõsyderat: quia honor suus est honor vniuersalis ecclesie et fratrum suorũ solidus vigor. Tunc ipse honoratus est, cum singulis quibusꝗ honor debitus non negatur. Si autem vniuersalis sedesaliorum prelatorũ eũ dicit, negat se hoc esse, fatẽdo ipsum vniuersum Papam. Quare vult idem Papa quod cessent talia verba, ne vniuersalis vocetur: que verba veritatem infilant: et caritatem vulnerant. nonagesimanona distinctione ecce. ad predicta facit quod admonendi sunt subditi, ne plusꝙ expediat sint subiecti: Sicut idem Gregorius ait, ne cum studẽt plusꝙ necesse est hominibus subijci compellantur eorum vitia venerari. secunda questione septima. admonendi. Ceterũ namꝗ est quod illud quod vni attribuitur alij subtrahitur. sicut probari potest. xlv. distin. disciplina. lxxv. dist. archidiaconum. extra de rescri

ptis olim.in fine.ff.de iudi.cum pretor. Et facit.C.de caducis tollen.l.j.§.vlti. C.de nup.imperialis.in principio. Ad idem etiam facit. Nam beatus clemẽs ⁊ alij romani pontifices etiam hacten⁹ scribendo epis preferebant eos sibi sicut apparet in epistola.iiij.Clemen.xij. q.j.dilectissimis.⁊ in epistola Damasi pape ad Eusebium Carthagineñ. episcopum, ⁊ in epistola Euaristi pape directa fratrib⁹ vniuersis epis Aphrice regionis. Et in epl'a Alexãdri pape directa oib⁹ epis p diuersas regiones ꝯstitutis. Et in epl'a Sixti pape q se vocabat similiter romane vrbis archiepiscopū directa omnib⁹ episcopis: ⁊ in epistola Thabesfori pape, qui se similiter vocabat romane vrbis archiepiscopum directa fratribus charissimis⁊ dilectissimis episcopis. Et in epistola Pij pape qui se sil'r dicebat ap'lice sedis archiepꝫ directa oibus ecclesijs in eadẽ in qua sum⁹ fide ⁊ doctrina manentibus, ⁊ in epistola Soceri pape directa dilectissimis fratribus episcopis per Italie prouincias constitutis, et in epistola Zepherini vrbis romane archiepiscopi directa fratribus carissimis militantibus per egyptũ. Et i epl'a Calixti pape directa charissimis atq₃ dilectissimis fratribus p Decisse atq₃ Tolctane prouincias constitutis, in epistola Fabiani pape directa dilectissimis vbiq₃ catholice ecclesie cõministris. Et in epistola eiusdẽ directa Hilario episcopo. Et in epistola cornelij pape directa charissimis atq₃ dilectissimis sancte dei ecclesie filijs. Et in epistola Lucij pape, directa dilectissimis fratribus omnibus episcopis in ptibus occidentalibus tam in Galijs ꝙ Hispanijs consistentibus, Et in litera Stephani pape directa Hylario episcopo. Et in litera Sixti pape directa dilectissimis fratribus per Hispaniorum prouincias constitutis. Et in litera Felicis pape directa paterno episcopo. et etiam Berengario episcopo, Et in litera Antbisiani pape directa episcopis per Beticam prouinciam constitutis. et in litera Gaij pape directa Felici episcopo. Et in literis marcelli pape directis episcopis per orientales et Antiochenas prouincias constitutis. Et in literis Sicebij pape directis episcopis per Gallicanas prouincias et per campaniam prouinciam et Tusciam constitutis. Et in literis Melchiadis pape directis benedicto et laurentio, et ceteris episcopis Hispaniarum prouinciarum. Ex quibus omnibus videret mo dus assumendus quod sic romana inscribendo honoraretur ecclesia, et quod alijs honor debitus nullus negaretur.

¶ Rubrica trigesimaquinta. Ut nulli in ecclesijs conuiuentur, nec placita teneantur in eis, ⁊ ꝙ confratrie in q⁹bus tam clerici quam laici se ingurgitant, tollerẽtur: sed daretur paupibus quod expenderetur in eisdem.

Item cum in trigesimoscdo capitulo pfati ꝯcilij Carthaginensis fuerit constitutum quod nulli episcopi vel clerici in ecclesijs conuiuentur nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur, ⁊ quod populi etiam ab huiusmodi conuiuijs quãtum fieri potest prohibeantur. quadragesimasecunda distinctione. nulli. Et idem etiam pħibetur in concilio Laodicensi. Et idẽ habetur ex dictis beati Augustini et benedicti. eadem distinc. non oportet.j. et illis paleis signatis p capitulis oratorium, et in oratorio, ⁊ placita in eis teneri non debeant, vt in generali concilio per Grego. celebrato, extra de immunitate ecclesie. decet. nec confabulationes: nec negotiationes fieri sicut multipliciter probatur ibidem et quo ad ecclesias et cemiteria eorundem, sed pena spiritualis quo ad contrarium attemptantes non imponatur ibidem.

fꝫ cõuiuentur

sed comminetur quo adhuc dumtaxat quod processus et sententie in dictis locis habiti et habite careant firmitate. Et predicta iura et cōcilia diuinis et humanis legibus cōformia in plerisque mundi partibus non seruentur, Videretur vtile quod sup eorū obseruatiōe prouisio haberetur. videretur īsup vtile quod confratrie in quibus tam clerici quam laici se ingurgitant et cōmessationibus et ebrietati et in multis diuersis tractatibus contra eorū superiores vacāt, reprobarentur. Et quod illud quod in eis expenditur pauperibus distribueretur vel expenderetur ad honorē illorum sanctorum pro quorum veneratione cōfratrie dicuntur supradicte. Nec cōtrariatur concilium Gangreñ. xxx. dist. si quis per superbiam. et. xlij. distinctio si quis despicit. quia loquuntur cum quis per superbiam despicit congregationes que fiunt in basilicis sanctorum vel cōuiuia que pauperibus largiuntur: que intra ecclesias fieri non debent nec ministri altaris partes a talibus confratribus recipere debent. xlij. dist. nō oportet primo et secūdo. et. c. nulli.

Rubrica. xxxvj. vt penitentibus iuxta peccatorum suorum modū penitentia imponatur. et quod canones penitentiales ab omnibus obseruentur.

Item cum in. xxxiij. c. predicti concilij Cartagineñ. fuerit constitutum vt penitentibus secundum differentiam peccatorum Episcopi arbitrio penitentie tempora decernantur. quod. c. ponitur xxvj. q. vij. penitentibus et idem habeatur ea. q. in. c. precedentibus et subsequentibus. et de peniten. distin. ij. et. c. facta. et de penitē. distin. v. c. j. cum sequentibus. Et predicta iura et consimilia vt in ipsis iuribus. de peniten. dist. j. mensurā. ac in alijs notatur, Intelligantur cum pena non est expressa a iure: quia aliter sm Grego. falsas penitentias dicimus que non scdm auctoritatē sanctorum patrū pro qualitate criminis imponūtur. de peniten. distinctione. v. falsas et facit extra de offi. delega. de causis, cum eius concor. Videretur vtile quod canones penitentiales quos sm beatū Augu. omnes sacerdotes scire debēt: et si ignorent, sacerdotū nomen vix habere nō merētur. xxxviij. distin. que ipsis sacerdotibus in vnum redigerent volumen, cuius copia et notitia ex necessitate ab omnibus curatis et alijs confessiones audientibus haberetur et sciretur. Ad hunc finē vt causa debita penas ibi constitutas aggrauare mitigare et commutare valeant. vt. l. distinctio. de his vero. et. c. de his clericis. xxxiij. distinc. fraternitatis. nihilominus tamē innotesceret peccatoribus cōfitentibus dictas penas vt penitētias fuisse Spiritussancti instinctu a sanctis patribus et cōcilijs constitutas. xvj. distinctione. habeo librum. xx. distinc. §. ibi plurimi autem tractatorum sicut pleniori gratia spiritus sancti, Ita amplioris sciētia alijs precellētes rationi magis adhesisse probentur. Ex hoc nempe sequitur quod Hieronymus pbat, quod nullus confitentiū cui pena indiceretur canonis pro crimine determinata dubitaret peccatū suum sceleratius esse cōmissum quod videretur fuisse grauius vindicatū xxiiij. q. j. non afferamus. Nam et lex ciuilis dicit quod maiora delicta maioribus penis, minora vero delicta minoribus penis sunt puniēda. Et in delicto equali proximas esse penas. in aut. vt fratrum filij. colla. ix. xl. distinc. homo xpianus.

Rubrica. xxxvij. De acqsitis ab his qui ecclesiasticum obtinent gradum vt ecclesijs conferantur.

Item cum in. lj. et penultimo cap. prefati conci. Agatheñ. fuerit constitutum quod episcopi, presbyteri, diaconi et quicunque clerici qui nihil habētes

ordinantur et tempore episcopatus vel clericatus sui, agros et quecunq; predia nomine suo comparant tanq; rerũ dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesie eadem ipsa cõtulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius vel successione cognationis euenerit faciãt ide q; eorũ proposito congruerit. Quo si a suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni tanq; reprobi iudicẽtur. ¶ Et cũ predictũ cõcilium positum .xii.q.ii.placuit, consone cõcilio Thole.e.q. quicunq; et ea.causa.et.q.iiii.sacerdotes et concilijs Bracharen. et Magũtinen. ea.q.quicunq; et capi.presbyter.et conci. Agathen.liij.et.liiij.c.martini Pape et canonibus apostolorum.e.causa.et.q.i.episcopi de rebus.et.c.manifesta.et.c.si manifeste.et iura consimilia nõ seruentur: nec fiat inuentariũ a dictis episcopis in eorum promotione scdm doctrinã Pape Pelagij traditã.xxviij.disti.de syracusane, videt pensandũ an expediret iura huiusmodi obseruare et in.v.c.ij.concilij Toleta. In quarto aũt.c.ix.cõcilij Toleta. cõtinetur q; de cõquesitis per presbyterũ fiat equalis diuiso iter ecclesiam et eius heredes qui tamẽ nihil possunt absq; voluntate de bonis mortui episcopi vsurpare: vt in.ix.c.eiusdẽ cõcilij, potest tamen idẽ episcopus tertiam ecclesiasticarum rerum sibi cum voluerit conferre sicut in.vj.c.dicti concilij continetur. Prouidendũ esset insuper q; dicte persone ecclesiastice nõ ditarent nec exaltarent, nec nobilitarent parentes suos de bonis ecclesiasticis: et q̃ facta in cõtrariũ vt melius possent corrigerent.

¶ Rubrica.xxxviij. De aliquibus episcopos et prelatos contingentibus: que principaliter per omnia nõ obseruãtur. et de statu et excessibus eorundem. et vt pauperibus scholaribus in scholis prouideatur. Et q; prelati et alie psone ecclesiastice sicut iura precipiunt de iuribus et rebus ecclesiasticis spiritualibus nihil disponere in iudicio laicorum presumant: nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimitterent iustitiã exercere. Et q; excõmunicationis sententia non fulminetur superflue: victus et vestitus familie eorum prouideatur.

Item cum constitutum fuerit in.iij.concilij Cartaginen. capitulis.xiiij.xv.et seqnẽtibus q; episcopus vilem supellectilem et mensam ac victum pauperem habeat et dignitatis sue auctoritatem fidei et vite meritis querat.et q; hospitiolum non longe ab ecclesia habeat et que capitula ponuntur.xlj.di.episcopus.et in.xvj.capi.eiusdem concilij continea q; episcopus indigentium curã per presbyteros et diacones agat.et in.xviij.ca. eiusdem concilij statuatur q; episcopus tuitionem testamentorum nõ suscipiat. et in.xix.q; episcopi pro rebus secularibus non litigent.et in.xx.c.q; episcopus tantum diuinis vacet. Que capitula pro maiori parte.lxxxviij.distin,episcopus. j.et.ij. Et in.xxij.et.in.v.et. vj.lvij.xxxj. xxxij.et.vj.et.v.capitulis eiusdem conci. contineatur q; episcopus sine testimonio clericorum et plebis clericos non instituat: et q; causas clericis psentibus audiat: Et vt quãdo predicat nullus discedat alioquin excõmunicetur. Et quod episcopos discedentes sinodus reconciliet: et q; de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: et q̃ rebus ecclesie tanq; cõmendatis nõ tanq; proprijs vtatur. Et q; episcopus sedes in aliquo loco stare presbyterũ non patiatur. Et q; licet in ecclesia in cõspectu presbyterorũ sit sublimior intra, domũ collegã se presbyterorũ agnoscat. Que capitula sunt alijs iuribus et concilijs cõsona.xc.distinctione.c.j.et.c. discedentes xcv.distinctione olim.et.c. episcopus.et c.episcopus.j.et.iij.et.vij. q.j.placuit.vt nemini

nemini facultas sit cum. c. precedenti- bus et sequentibus. xv. q. vij. episcop9. nullus causam audiat cum precedenti- bus et subsequētib9. Et cū supradicta in ra non seruentur nec etiam consimilia, videretur super hoc prouidendum et su per consimilibus sicut est. v. cap. v. côci. Cartaginen. in quo statutum est vt nul li episcopo sit facultas, relicta principa li cathedra ad aliquam ecclesiaz in dio ce. constitutam se côferre, vel in re pro- pria diutius q̄ oporteat constitutū cu- ram vel frequētationē proprie cathedre negligere. vij. q. j. placuit. j. In quo etiā côcordat Nicenū concilium, in quo pro hibetur dictis episcopis et reliquis cle- ricis migrare de ciuitate in ciuitatem. Et Grego. qui statuit q̄ in monasterio deputaretur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. vij. q. j. nō opor- tet. et c. peruenit. et sicut est ꝯciliū Carta ginen. iij. et xxij. c. in quo statutum est q̄ plebes alienas non vsurpent. ij. q. j. pla- cuit. scdo. Et. xxiij. c. eiusdem concilij: vt alienos clericos non auderent retine- re vel etiam ordinare. lxxj. distinctione. de aliena, cum. c. precedentibus et subse quentibus. Et capitulum. xxx. eiusdem concilij, vt sine licentia metropolitani longe non proficiscantur. et. xlviij. vt fa- cti episcopi solū illaz dioce. retineāt ad quam fuerūt ordinati. Et sicut est illud concilij Agatheñ. vij. q. j. si quis in cle- ro. vt. s. diebus solennibus natiuitatis domini, Epiphanie, Pasche et Pēthe costes ipsi episcopi et alij de clero ab ec- clesia non absentent: et quod dictis die- bus extra parrochiales ecclesias misse in oratorijs priuatis cū altari portatili non dicantur. de consecratione distin- ctione prima si quis etiam extra. Et si- cut est illud Anacleti Pape de conse- cratione distinctiōe prima: episcopus deo sacrificans testem secum habeat. In solennibus quippe diebus aut se- ptem aut quinq̄ aut tres diaconos sub diaconos et reliquos ministros et sacer dotes secū habeat. Et illud Luccij Pa pe eadem distinctione inhibemus. q. in omni loco episcopū nō deserant duo presbyteri et tres diaconi propter eccle siasticū testimoniuz. et sicut est illud Gre go. in generali sinodo secunda questio- ne septima, Cum pastoris vita in exem plum debeat esse discipulis, plerunq̄ clerici qualis in secreto sit vita sui pon- tificis, nesciunt: quam tamē seculares pueri et seruientes sciūt. de qua re pre senti decreto ꝯstituimus, vt quidā ex cle ricis vel etiā ex monachis electi in mi- nisterio cubiculi pontificali obsequan- tur: vt is qui in loco regiminis est, et ta- les habeat testes qui veram eius in se creto conuersationem videant, et ex sedula visione exemplum profectus su- mant. Et idem Virgilio Epo, eadem questione peruenit. quod episcopi suos et dissolutos in sua societate non reti- neant. Et illud Paschalis Pape, ea- dem questione prima capitulo vltimo. quod ipsi episcopi lectioni et orationi vacarent: et in hoc Moysem et Aaron imitentur. trigesimasexta distinctio- ne si quis. Et illud quod illi episcopi qui impotentes sunt sibi petant coad- iutores dari. septima questione prima petisti. et capitulo quia. et decimaquinta questione sexta alius: et illud Gelasij Pape vigesimatertia questione octaua quo ausu, et sequentibus: quod sine au- ctoritate papali vel concilij prouincia- lis ad comitatus regales nō accedant. non enim in episcopos inungantur ni si vt procuratores animarum et distri- butores spiritualium existant. vndeci- ma questione prima. §. ex bis omnibus. et vt docti alios doceant. octuagesima sexta distinctione per totuz et vt viduis et orphanis et oppressis eorum presi- dium implorantibus suum patrocinij largiantur. octuagesimaseptima distin ctione, per totuz: et vt in eis vita et doctri

na concordent, et lectioni orationi et predicationi vacent. xliij. dist. §. j. lxxxvj. distinc. fratrem. et. lxxxviij. dist. episcopus nullam. Et ut vigilanter et sollicite populos sibi creditos regant. ea. distin. rationis. vij. q. j. suggestum, et duobus. c. seq. Et ut res ecclesiasticas habeāt, regāt nō ad dissipandū sz ad dispēsandū. xij. q. j. episcopus. et. c. expedit. et. c. res ecclesiastice cum duobus sequentibus, et de eis hospitales existant. xlix. distin. §. hospitalium: et de ipsis rebus ecclesie primū sibi, postea ministris et demū alijs fidelibus provideant. xij. q. j. nulli episcoporum, et qꝫ eas in suam aut suorum proprietatem non convertant. xij. q. j. episcopus. et. c. res ecclesiastice. et in. vij. c. concilij Agatheñ. qꝫ de ipsis rebus ecclesiasticis et earū dispensatione rationē audiant. x. q. iij. c. j. et qꝫ eas nō alienēt. de bis que fi. a prela. sine consensu capituli novit. Quod ecclesie deteriorem conditionem non faciant. extra de in integ. resti. c. j. qꝫ provideant de personis per quas eorum subditis predicetur. extra de off. ordi. c. inter te. et. c. quoniam. Quod ordinent ut in ecclesijs eorum cathedralibus et baptismalibus sint magistri, qui gratis scholares pauperes doceant: et pro docendi licentia nihil exigant sicut provide fuit constitutum in concilio Lateraneñ. extra de magistris. c. j. Et per Innocen. iij. in concilio generali. eod. titu. qꝫ nōnulli. quequidē statuta esset perqꝫ utile observari et etiam in hoc videretur utile ampliari ut decima pars omnium beneficiorum ecclesiasticorum secularium et regularium assignaretur pauperibus scholaribus, in singulis facultatibus studētibus in studio generali per quos dei posset illuminari ecclesia: qui in ea (prout Dañ. xij. legitur. et eo. tit. super specula) velut splendor fulgerent firmamenti. Ex quibus posset postmodum copia doctorum qui velut stelle in perpetuam eternitatem mansuri ad iustitiaz plurimos erudirent. Et possent de eruditis et nutritꝫ ordinari qui in civitatibus et diocesibus et monasterijs de quorum bonis et beneficijs nutriti et instructi fuissent, domino famularētur: iuxta illa capitula. lxj. distin. nullus. et. c. enutritis. lxx. dist. clericos, et prout plenius dictum est. s. in. xv. rub. huius secunde partis.

¶ De excessibus prelatorum.

Sane cum dicti episcopi et prelati sint in loco apostolorum ut. lxxij. distin. quorum vices. et. xxj. distin. in novo, reprehēduntur a Hieronymo non solum si sermones eorum non imitātur sed ēt conversationē et abstinētiā. xxxv. dist. eccle. Unde deberent curare qꝫ in eis non essent illi defectus de quibus dictum est supra in. xxxij. rubrica huius secūde partis. Et qꝫ precaverent sibi ne eorum subditos tallijs et aggravationibus aggravarēt: et ne per parochias ecclesias suas crudeliter desevirent, et ne rectores in procurationibus gravarent: ne victum longi temporis brevis hora consumat. sicut habetur ex concilio Lateraneñ. extra de censi. cum apostolus. x. q. iij. quia cognovimus cum quatuor. c. sequentibus. xviij. dist. quoniam quidem. de censibus ea que. de privilegijs cum ad quorundaz. de immuni. eccle. quia plerique. manus namque suas deberēt servare innoxias: nullumque lucrum contingere. in auten. de manda. princi. §. j. colla. iij. de collatoribus. §. quoque colla. ix. C. de superindicto. l. j. lib. x. ff. de dam. infect. ex damni. Cavere etiā sibi deberent ne excōmunicatiōis suspensiōis et interdicti sententias iniuste et iuris ordine nō servato, et sine causa legitima vel ex odij fomite proferant. de excessib. prela. c. j. de appellatio. reprehensibilis. de accusati. qualiter. ij. §. j. ad finem. ij. q. j. nemo. xj. q. iij. §. si ergo. et. §. cum ergo. et. c. nemo quorum et sequenti. Ubi inter cetera cō

tinetur

De [illegible]

tinetur q ex leui causa non deberēt huiusmodi sententias fulminare: nec etiā ex iniusta, cum hoc parum referat vtrum iusta causa sit vel iniusta. ff. de autorita. tuto. nulla differentia. que tamen male seruantur in ecclesia dei, cum pro sex denarijs in multis partibus dicte sententie proferantur. ¶ Insup prouideri deberet cū dicta sententia sit mucro episcopalis qui sepius hebetatur vel frangitur. cum de eo passim & indistincte percutitur. xvj. q. ij. visis. & sit talis pena dicta excommunicatio qua nulla maior est in ecclesia. sicut ait Augustin⁹. xxiiij. q. iij. corripiantur. Unde cum pena debeat ꝓportionari delicto. xxiiij. q. iij. nō afferamus. in fin. nec sit excommunicandus quis nisi p mortali peccato: cū anathema sit eterne mortis damnatio, nec sit infligenda nisi illis qui aliter corrigi non possunt sicut habetur in concilio Melden. et in dicto capitu. nemo episcoporum: nullus sacerdotum quenq̄ hominem recte fidei pro paruis et leuibus causis excōmunicare habeat. sicut dicitur in concilio Agathen. c. iij. & in cōcilio Aluernen. xj. q. iij. episcopi. et cap. nullus sacerdotum, quod minime obseruatur in romana ecclesia: in qua & a cur⁹ delegatis contra prelatos et alios pro minimo sententie fulminantur, contra decretalem illam Alexandri. iiij. de officio deleg. quia pontificali. & hoc non iniuste dei iudicio: vt in quo ipsi prelati & eorum curie delinquunt et hoc etiā puniātur. xiij. q. j. §. his. j. q. j. §. ex his. vt q stulti sunt in culpa sapientes efficiātur in pena. sm dictum Grego. in moral. xxxviij. distin. qui ea. Item debent sibi cauere dicti prelati ne nimium rigidi vel nimium remissi existant. xl. distin. disciplina. nec sine cōpassione puniant. xlvj. dist. hz hoc. & ne propter predicationem superbiant, vt ibidem, nec indignos promoueant. xxiij. distin. tales. xlix. distin. per totum. lx. di. lxj. di. per totū. item ne exquirant nimis delicata cibaria. xij. q. ij. Gloria epi. xxxv. disti. ecclesie. nā venter cui coquorum multitudo deseruit, edificia virtutum ad solum redigit. & venter mero estuans, cito despumat in libidinem, sicut Hieronymus ait. xxxv. di. venter. xliiij. di. §. j. Unde videretur qd circa superfluitatem cibariorum & etiam circa superfluitatem ornamentorum et vestium ac familiarum, prouideri haberet. ita vt nec sordidis, nec nimijs ac fulgidis vestibus se ornarent, vt enim ait Hieronymus. nec affectate sordes, nec exquisite delicie laudem pariunt: quod tam de vestimentis q̄ de cibis intelligēdum est, sicut plene probatur. xlj. distin. §. j. cum. c. sequentibus. & xxj. q. iiij. per totum. nam qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt: vt ea. q. c. j. vnde dicti episcopi et prelati nō deberent incedere sine rochetis nec ipsi & p̄sbyteri sine vestibus eorum ordinibus congruētibus. ea. q. nullus. cum tribus. c. sequē. Item debent sibi cauere dicti p̄lati, ne redditus diminuant subditorum, nec decurtent p̄uilegia eorundem. de p̄uile. c. j. & c. ad hec. ne sede vacante. c. j. de excessi. p̄lato. dilecti. & c. sane. Ad hanc rubricam de episcopis faciunt et adduci possunt illa que posita sunt supra i prima rubrica. & in. iij. & in. iiij. p̄me partis. et in multis rubricis huius secūde partis, scilicet i. j. ij. iij. vij. viij. xj. xiij. xv. xvj. xvij. xviij. xx. xxij. xxiij. xxiiij. xxvij. xxviij. xxix. xxx. xxxiij. xxxv. & xxxvij. Que possunt ad ea que tangunt prelatos & episcopos & que in eis correctione et reformatione indigent, adaptari. Ad predictorum etiam episcoporum officium ptinet, vt pauperibus & infirmis qui debilitate faciente, nō possunt suis manibus laborare, victum et vestitum inquātum possibilitas habuerit, largiantur. sicut habetur in. xij. capi. concilij Aurelianensis. et quod de his que oblatione fidelium in altario conferuntur, medie-

tatem sibi vendicent, et medietatem clero dispensent. Et quod de his que parochijs et alijs offeruntur seruent antiquos canones et quod in eorum remaneant potestatem sicut in .x. et .xj. c. dicti concilij Aurelianensis continetur. Et quod diebus dominicis nisi infirmitate impediti ecclesijs quibus proximi fuerint, deesse non debeant: sicut in vlt. c. dicti concilij continetur. et de conse. dis. iij. episcopus si infirmitate. Et cum predictis concordant etiam alia concilia et iura. x. q. j. et j. q. ij. et iij. et xij. q. j. et in multis cap. que hodie non seruantur. sicut est. iiij. c. xviij. c. et vij. concilij Toletani positis .x. q. iij. inter cetera. vbi excommunicationes episcopis Gallie, de quibus specialiter conquerebantur subditi propter rapacitatem eorum, prohibentur. Contra omnes autem se ingurgitantes inuehitur disputatio septimi concilij Toletani. In concilio autem Aurelianensi statuitur quod episcopus si infirmitate non fuerit impeditus ecclesie cui proximus fuerit die dominico deesse non debet. et ponitur dictum capi. de consecra. distin. iij. episcopus. Secundum etiam quartum concilium Carthaginense. episcopus vilem supellectilem et mensam et victum pauperem: et hospitiolum non longe ab ecclesia habere debet: et dignitatis sue autoritatem fidei et vite meritis querere .xlj. distin. episcopus. Verum cum in regno Sicilie et in multis alijs mundi partibus sint episcopi adeo pauperes quod vix vnum equum et vnum seruitorem secum tenere possint et ex hoc vilescat apud vulgus conditio eorundem, videretur super hoc prouidendum: Cum etiam in multis diocesibus sint alique ecclesie et alij qui prioratus temporalium iurisditionem habentes quam per seipsos regere et defensare non possunt, et sic in ecclesiasticum preiudicium deperit et ad potestatem deuenit laicorum ecclesie oppido infestorum, videtur super hoc prouidendum quod prelati et alie personae sicut iura precipiunt, de iuribus et rebus ecclesiasticis spiritualibus nihil disponere in iudicio laicorum, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimitterent iustitiam exercere secundum synodum Eugenij pape. de iudicijs. decernimus.

¶ Rubrica .xxxix. De oblationibus discordantium et opprimentium pauperes et aliquorum aliorum non recipiendis in ecclesia.

Item cum in .xciij. et .xciiij. capitu. dicti concilij Carthaginensis positis .xc. distinct. contineatur quod oblationes desendentium fratrum neque in sacrario neque in gazophilacio recipiantur. Et quod consimiliter dona eorum qui pauperes opprimunt a sacerdotibus refutentur. Et idem statuat Nicolaus papa de respuendis oblationibus sacrilegorum et inuasoribus, et depredatoribus rerum ecclesiasticarum .xij. questione .ij. de viro. Et idem scribat Augustin. in .j. epistola ad Bonifacium. c. j. de illo qui per violentiam extraxit de ecclesia seruum suum, qui confugerat ad eandem. xvij. questio. iiij. minori. Et idem scribat dictus Augusti. ad Macedonium de officialibus qui contra ius societatis humane furtis, rapinis calumnijs, inuasionibus et oppressionibus aliqua abstulerint que Zachei publicani exemplo reddenda sunt potius quam donanda. xiiij. q. v. non sane. in fine. Et idem dicatur per predictum Augustinum de electionibus non faciendis ex fauore vel vsuris, nec ex quolibet male acquisito: vt de alea, ludo, de histrionatu, de symonia, de meretricio raptu et consimilibus: vt. xiiij. questione .v. c. j. cum sequentibus, et .j. questione .j. non putanda. extra de raptoribus super eo. de vsuris quia in omnibus. de consecra. distin. iiij. eos. et dicta iura et alia in glossis in dictis locis positis signata non seruentur

nentur, et hoc auaricie et turpi lucro ascribatur, Et exinde honestas ecclesie deformetur, videretur esse super hoc prouidendum verissime, potissime cum a religiosis de ordine paupertatis frequenter vsurariorum funera pre ceteris honorentur.

¶ Rubrica.xl. De defensorib⁹ ecclesiarum a principibus postulandis.

ITem cum in.x.capi.iiij. concilij Carthaginēsis fuerit cōstitutum vt ab imperatoribus postulentur defensores ecclesijs per quos ecclesia defensetur. cum prouisione episcoporum aduersus potentias diuitum, a quibus quidez diuitibus ipsa ecclesia et pauperes: quorum defensio ad ecclesiam pertinet affliguntur. Et istud sit satis cōsonum alijs iuribus: vt.x.di.si in adiutoriū. cū beatus apl's (vt ibidē habet) ꝛ Actuū.xxij. aduersus iniuriosos auxiliū imperiale innocauerit. Et impatores reges, ꝛ pn̄cipes a deo fuerint constituti vt ipsam ecclesiam eiusqꝫ ministros debeant defensare.xxiij.q.v.principes, ꝛ.c.regū.et c.administratores.ꝛ.q.iij.c.nimiū sunt inquieti vsqꝫ in finem questionis, et dicti defensores essent modernis temporibus ecclesijs et personis ecclesiasticis perquā necessarij quia indebite ab eis et ab alijs pluribus affliguntur. videretur pronidendum si esset vtile huiusmodi defensores ab vniuersis principibus per ecclesiam postulari. Cuz persone ecclesiastice ex quadaz necessitate habeāt hodie plus ceteris in curijs principum litigare. Idem etiam fuit statutum in xvj.c.cōci. Milleuitani vt.s.p causis ecclesiaꝝ ꝛ aduocati a principe postulent.

¶ Rubrica.xlj. De cōsecratione ꝛ congregatione concilij generalis.

ITem cum in. viij.c. concilij Milleuitani sub impatoribus Archadio ꝛ Honorio celebrati, fuerit ɔstitutū ꝙ cause ecclesiastice que communes non sunt toti ecclesie Affricane in suis ꝓuincijs iudicētur, ꝛ ꝙ illis qui cōes sunt generalis synodus cōuocetur. Videtur vtile ꝙ predictum ɔcilium ꝑ romanam ecclesiam seruaret qncunqꝫ iura ɔdenda sunt, cuz dicta iura ꝑ tangētibus coēm vtilitatē sint edenda.iiij.di.§.j.ꝛ.c.facte ꝛ.c.erit. Et ꝙ idem seruaretur quandocunqꝫ aliquid esset ordinādū de tangētibus cōem statum ecclesie vel ius nouū cōdendum. Cum illud quod oēs tāgit ab omnibus approbari debeat. lxv.di. c.j.ij.ꝛ.iij.lxvj.di.c.j. Sane in secūdo cōcilio Arelateñ.c.xviij. ɔtinet ꝙ ad arelatensis epi arbitrium synodus est ɔgreganda. Ad quam vrbem ex omnib⁹ mūdi partibus sub sancti Martini tēpore legimus ɔciliū celebratū fuisse. Verūtamen.xvij.di.§.j.cum capitulis sequentibus Marcellus, Julius, Damasus, Gregorius, Pelagius ꝛ Symachus pape scribunt hec ad romanam ecclesiam pertinere.

¶ Rub.xlij. De p̄sidib⁹ rei publice, vt sine licentia epoꝝ nō communicent.

ITez cū in.vij.c. ɔcilij Arelateñ. fuerit ɔstitutū d̄ p̄sidib⁹ q fideles ad p̄sidatū ꝓsiliunt vt cū ꝓmoti fuerint literas accipiant ecclīasticas cōicatorias, ita tñ in qbuscunqꝫ locis gesserint ab epis eiusdē loci cura de illis agat vt cū cepint cū disciplina publica agere.s. ɔtra ecclesiam tunc demū a cōione excludunt. Et ꝙ silr fiat de his qui rem publicā agere volūt. Videret pensandū ꝓpter molestiam quam officiales reipublice ingerunt hodie ecclesie, Si dictum ɔcilium posset vl' expediret reuocari.in.vj.vo.c. ɔcilij Elibertani statuit ꝙ illo āno quo magistratus gerunt nō communicent.

¶ Rubrica.xliij. De exequijs epoꝝum ꝛ p̄latorum a cōuicino p̄lato peragēdis ꝛ cura eius ecclesie suscipienda.

Item cum in.iiij.z.v.c.concilij Regien. fuerit constitutum q cum ecclesia episcopo caruerit, qd immediate vicine eccl'ie episcop' ad exequias pro eo celebrandas accedat, et q statum predicte ecclesie vacantis districtissime gerat, ne ante ordinationem alterius propter discordiam eligentium aliqua nouitas vl subuersio eueniat. Et q per dictum episcopum inspectio et descriptio omnium rerum episcopaliuz fiat: ceteri vero episcopi sine metropolitani licētia nō accedant vacationis tempore: nec etiā alij, ne se electioni de se celebrande ingerere videantur. Considerandum est an expedit statuta huiusmodi renouari: cū honestatē ecclesiarū z vtilitatem concernere videantur. In.xij.etiā.c.concilij Terraconen. statutum est, qd vbicunqz episcopus intestatus decedat de omnibus vtensilibus et supellectilibus et alijs a presbyteris z diaconibus inuentarium fiat: z si quid de eis subrepserint, q furti teneantur. zcō cordat de electio.q: sepe. de offi.ordi.presenti.lib.vj. z in vltimo c.concilij Ilerden. z in.ij.iij.z.iiij.c.concilij Valentini: et in tertio.z.vij.c.concilij Toleta. In.ix.antē.c.ix.concilij Toletani habetur q si episcopus sacerdotem tumulauerit cum etiam locuplex fuerit q non recipiat vltra vnam librā auri. et si non sit locuplex q nō recipiat vltra dimidiam, nisi aliqua ornamenta offerantur eidem.

¶ Rubrica.xliiij. De ministris ne sine chrismate proficiscantur.

Item cum in primo.c. cōcilij Aurasici fuerit constitutum q nullus ministrorū qui baptizandi sumit officium sine crismate vnqz debeat progredi: q2 batizandi habēt crismari. Considerandum est an expediat dictum concilium obseruari propter periculū qd imminere pōt baptizādis i parochijs diffusis, z in mōtanis in quibus gentes habitant longe ab ecclesijs: z in regionibus in quibus iudei z pagani vna cū catholicis cōuersantur. Ne sm Greg. dū adhuc ad prehenduz misterium redemptionis tempus queritur, interueniente paululum mora inueniri nō valeat q redimat. v. di. baptizari.

¶ Rubrica.xlv. De immunitate ecclesiarum subtrahenda his qui ad eas cōfugiunt si homicide voluntarij fuerint, vel p debitis fugerint, vel in tali casu in quo degradati tradi curie seculari deberent: et q persone ecclesiastice per industriam z insidias homicidiuz committentes degradentur.

Item cum in.v.z.vj. capitulis concilij Aurasi. contineatur eos qui ad ecclesiam fugerunt tradi non debere sed ob loci sancti reuerentiaz defendi. et ex hoc et alijs concilijs z capitulis consimilib' positis.xvij.q.iiij. miror. et.c. reum cum subsequentibus: z extra de immu. eccle. quasi per totum, ecclesia deffendat non solum reos sanguinis de quibus defendendis loquitur Grego.xxiij.q.v. reos et dicto ca. reum. Et pro maiori parte inra de hoc agentia, verumetiam alios Et prouisio Gelasij Pape vt serui ad ecclesiam fugientes ad defrandandum dominos suos post prestitam securitatē a domino de impunitate eorundem de ecclesia extrahantur inuiti. Et quod idē fiat de fugitiuis a quibus rationes petuntur. decimaseptima.q.quarta.§. verum. z capitu. metuentes z.c. vxor, felicis, hodie communiter nō seruetur. nec lex illa. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt, presenti.§. si seruus: z de immunitate ecclesiarum inter alia.§. vltimo. Quinimmo ecclesia defendat passim quoscunqz ad ipsam pro debitis fugientes nec

tes nec infra ecclesiam tales intra fines immunitatis repraesententur iudicibus nec ecclesia reddat bona talium que ali quando habet, sicut tenetur facere secũ dum dictaз legem praesenti. ꝛ. §. ꝛ sequẽ tibus et propter praemissa aliquãdo do mini temporales excedentes limites suos infringunt dictam immunitatem ecclesiasticam quo ad illos qui fuerunt per ecclesiam defendendi, videretur su per hoc prouidẽdum. Et insuper de ho micidis perpetrantibus homicidia ꝓ pe cemiteria, vel ecclesias, vel longe ab ipsis et ad ipsam ecclesiam confugienti bus, quod nullo modo per ecclesiaз de fendantur. ꝙꝙ praetendant quod non intendebant per ecclesiam liberari ꝛ qḋ erant alias commissuri: Esto quod in ecclesia non confugissent. Nam cum di ctum crimen homicidij sit enorme. nec possit esse enormius ꝯsiderata ꝑciosita te anime que ex morte subito illata cor pori, nisi gratia diuina ꝓspexerit, mor te perire põt. extra de homici. ꝑ huma ni. xxiiij. qõ. iij. si habes ꝑpe finem. vi deretur enim ꝙ expediret omne homi cidium cũ deliberatione perpetratũ cũ enormibus criminibus computari. Cũ scriptum sit in Exo. xxj. b. si quis per in dustriam occidit proximum suum ꝛ ꝑ insi dias, ab altari meo euelles eũ vt moria tur. extra de homici. c. j. Deniqз quem admodum depopulator agrorum noto rius, ꝛ publicus latro de ecclesia extrabi tur impune, vt in decre. iter alia. ꝛ. xvij. q. iiij. sicut antiquitus: ꝙꝙ longe ab ec clesia delinquant propter enormitatem criminis. ita videtur etiam de omi ho micida voluntario clerico ꝛ laico, qui ꝑ industriam ꝛ per insidias occidit pro ximuз suum declarandũ. in quo ad hoc amplexaretur lex, que dictos homici das ab imunitate ecclesiastica excipit. in autenti. de manda. princi. §. sed neqз colla. iiij. videretur insuper quod idem esset statuendum scilicet vt non gaude ret immunitate ecclesiastica aliqua per sona ecclesiastica confugiens ad ecclesiã propter crimen propter quod est degra danda, sicut est in clerico insidias episco po suo parante, et contumelias inferen te. xj. q. j. si quis sacerdotum. in incorrigi bili qui venit ad profundum malorum. de iud. cum non ab homine. xvij. distin, nec licuit. xj. q. j. petimus. xxvj. q. v. de li guribus. in falsarijs literarum apostoli ce sedis. de falsis, ad falsariorum. in cri mine heresis excommunicamus. ꝛ. c. ad abolendam. in assassinis ꝛ in his qui per dictos assassinos aliquem christianuз interfici fecerunt vel mandauerũt: aut eos receptauerunt vel defenderunt seu occultauerunt: vt in dicta decret. ꝑ hu mani. de homici. lib. vj. Et in episcopo ꝑsbytero et diacono q iuramentũ fideli tatis quo regi suo tenet: violãs, in mor tem eius machinatur: ꝛ eius regnuз do lose pertractat. xxij. questio. v. si quis lai cus. quod alias signatur pro palea, post c. de forma. videretur etiaз quod omẽs persone ecclesiastice homicidium indu striose ꝛ per insidias committentes, ha berent propter enormitatem illati cri minis, degradari. nam, in. vj. capitulo concilij Elibertani in Hispania celebra ti, cõtinetur, quod si quis necdum cleri cus veruз laicus aliquo maleficio inter ficiat alteruз, in fine non recipiat cõmu nionem pro eo quod tale scelus sine ido latria perfici non potuit.

¶ Rubrica. xlvj. De incontinentia cle ricor: et an expediret ꝙ in occidẽtali ec clesia seruaret qḋ seruat in orietali que votuз castitatis in altaris ministris nõ suscepit. Potissime cum tempore apo stolorum dicta consuetudo orientalis ecclesie seruaretur.

Tem cũ in. xxiij. ꝛ. xxiiij. c. su pradicti ꝯcilij Arausici. ꝛ in concilio Neocesarien. Hyler dẽ. Martini pape et pene

in omnibus concilijs et plerisq3 roma-
nis pontificibus super cohibenda z pu
nienda clericorum incontinentia et eo-
rum honestate seruanda multa hacte-
nus emanauerunt constituta.xxviij. xx
xj.xxxij.et.l.distinc.xv.q.viij.extra de vi-
ta et honestate clericorum:et in multis
alijs locis et capitulis,z nullaten9 ipso-
rum reformari quiuerit correctio mo-
rum. vsq3 adeo sententiam iudicantiu3
protraxerunt commissa culparu3 vt nõ
tantũ inferretur vltio in actores scelerũ
verum etiam in pgeniem damnatoru3
sicut dicitur in.ix.concilio Toletañ.xv.
q.viij.cum multe,et in fœda carnis sub-
tilitate subito corruatur. sicut dicitur i
concilio Jlerdeñ.l. distinc. hi qui. xv.
q.vltima.c.ij. Et sicut dicitur in.vij. cõ-
cilio Toleta.procliuus sit cursus ad vo
luntatem et natura imitatrix sit vitio-
ru3.xx.q.iij. procliuus. Et sicut in eodẽ
concilio Toletano dicitur omnis etas
ab adolescentia in malum prona sit.xij.
q.j.oĩs etas. Et caro stimulus sit pecca
ti ꝭm Augusti. remisso peccato primi
hominis,z mors z alie penalitates pro
originali peccato ad agone3 z exercitiũ
in eo z in nobis infixe remanserũt.de pe
ni.dist.j.sicut primi homines.z.c. prece
dẽti: paucíq3 sine carnis delicto reperiã
tur,sicut ait Grego.l.dist. q2 sctitas tua
ad fine3 p eo q2 sicut dicit in ꝯcilio To
leta.arctissima via est cõtinentie.xxviij.
dist.de bis.xxiij.q.v.fere per totum. Et
pauci reperiantur qui in igne positi nõ
ardeant.xxxiij.q. iiij. vir cum ppria. ad
finem,et sicut in Tripartita historia cõ-
tinet quod Pannutius ꝯfessor licet nu
ptiaru3 inexpertus grauem esse causa3
exposuerit que occasio fornicatiõis exi
steret.xxxj.di.nicena. Et sicut preterita
mala pensanda sunt vt futura caute ca
ueantur.xxxj.dis. ante trienninum.circa
mediu3,z futuris sic periculis proinde
occurrendum z ecclesiastico statui pro-
uidendũ ne recidiua (quod absit) mala
preualeant.xxiij. dist.c.j. prope prin. et
xxviij.dis.de syracusane. Sitq3 pdictus
ignis ꝯcupiscẽtie exardescens.Eccl.ix.
c.vsq3 ad pditionem deuorãs. Prouer.
vj. Uideretur pensandum an expediret
z posset prouideri q2 in ecclesia occiden-
tali ꝯtu3 ad votum cõtinentie seruare
tur cõsuetudo ecclesie orientalis quan-
tum ad promouẽdos, ꝭm dictum.c.Ni
cena.xxxj.dist.cum.c.sequẽtibus. Po-
tissime cum tempore apostolorum con-
suetudo ecclesie oriẽtalis seruaretur si-
cut.s.in.j.rub.huius secunde partis est
prolatum.

Rubrica.xlvij. De oblationib9 de-
functorum nõ retinendis:z de his que
impediunt ne oblationes fiant in eccle-
sia puniendis:et vt dicte oblationes in
missaru3 solẽnijs fiant iuxta canonicas
sanctiones.

Tem cum in.iij.c.cõcilij Ua
reñ.fuerit cõstitutum q2 qui
oblationes defunctorum re-
tinent z ecclesijs tradere de-
morãtur vt infideles sunt ab ecclesia re-
spnendi:quia vsq3 ad exinanitionem fi-
dei peruenire certũ est hanc diuine pie
tatis exacerbationẽ p eo q2 z fideles de
corpore recedẽtes votorũ plenitudine
et pauperes cõsolatu alimonie, z neces
saria sustentatiõe fraudãtur. Unde ta-
les quasi egentiu3 necatores z quasi nõ
credẽtes iudicium dei habẽdi sunt.z p-
dictum cõcilium positũ est.xiij.q.ij.qui
oblationes.ij.z cõcilium Carthaginen.
z Agatheñ.ca. qui oblationes cum in
plerisq3 mundi partibus nõ seruẽtur et
oblationes pro viuis z defunctis a nõ-
nullis dominis temporalibus solui p-
hibeant ecclesijs,nec in hoc cõstituta p
sint remedia per Greg.ix. extra de deci.
discretiõi.li.vj.z de immu.ecc.eos qui.z
in multis alijs.c.z in multis alijs iurib9
x.questione.j.quia sacerdotes.et.c.san-

ctorum.et.c.hanc consuetudinem.xvj.
q.j.doctos. videretur considerandum
an expediret dicta concilia renouari vel
de alio competẽti remedio prouideri.
De hoc autem statutum fuit in.iiij.ca.
cõcilij Agatheñ.posito in dicta.xij.q.
ij.clerici vel seculares qui oblatiões pa
rentum:aut donatas,aut testamẽto re
lictas retinere perstiterint,aut id quod
ipsi donauerint ecclesijs vel monaste
rijs crediderint auferẽdũ,sicut synodus
sancta cõstituit,velut necatores paupe
rum,quousq3 reddant,ab ecclesijs exclu
dantur,videretur etiam populo esse ex
pediendum.c.grego.de conse.dist.j.oĩs.
cu3 similibus. in quo continetur ꝙ oĩs
christianus procuret ad missarum solẽ
nia aliquid deo offerre: reducere ad me
moriam que dominus per moysen ait,
Nõ apparebis in conspectu meo vacu9.
ꝛ in collectis sanctorum patrum liqui
de apparet quod christiani om̃es offer
re aliquid deo ex iussu sanctorum patrũ
deberent. Ad ipsum enim prius est con
fugiendum qui nostre possit curare ani
me passiones, veru3 homines preposte
ro ordine ante ope3 sibi ab hominibus
accertiunt: vbi ante3 humana subsidia
defecerint tunc opinãtur diuini postu
landã fauoris gratiam esse.

¶Rubrica.xlviij.De communiõe cor
poris christi ter a laicis assumenda in
anno.

Item cum in predicto conci
lio Agatheñ.c.xviij.posito
de conse.dis.ij.seculares, fue
rit constitutum ꝙ seculares
qui in natali domini, pascha et pente
coste non communicauerint, catholi
ci nõ credãtur,nec inter catholicos ha
beantur.ꝛ Fabianus papa ea.distinct.ꝛ
si non frequentius, scribat ter esse saltẽ
a laicis communicãdum in anno.ꝛ Au
gusti. hortetur singulis diebus domini
cis si mens in affectu peccadi nõ sit nõ
cõmunicandũ.c.di.quotidie pensare vi
deretur an p̃dicta seruari mãdarentur.
In.xij.etiam.c.j.cõci.Tole.ꝯtinetur ꝙ
hi qui ecclesiam intrãt ꝛ non communi
cant, excommunicẽtur.

¶Rubricia.xlix.De stipẽdijs clericoꝝ
iuxta eorum meritum custodiendis.

Item cum in ꝯcilio Agathẽ
si.xxxiij.c. fuerit cõstitutũ qꝺ
clerici oẽs qui ecclesie fideli
ter vigilãterq3 deseruiũt,stipẽ
dia sanct9 laborib9 debita ꝓm seruitij sui
meritũ ꝛ ordinationẽ a sacerdotib9 cõ
sequãtur. Et hoc ius sit ꝯforme alijs cõ
cilijs ꝛ iuribus.xij.q.ij. ecclesiasticis. cũ
c.p̃cedẽ.lix.di.p totũ.j.q.j. fertur. ꝛ hoc
in dei ecclesia nõ seruet, sicut.s. ꝓbatu3
est in rubrica.xviij.huius partis de neo
phitis indignis insufficiẽtibus nõ pro
monẽdis: videret sup hoc ꝓuidendũ vt
doctores literati,sufficiẽtes ꝛ idonei ce
teris illiterat9, inuenib9 ꝛ insufficiẽtib9
p̃ferrent affectiõe ꝯ̃ria nõ obstante.

¶Rubrica.l.Ut ante missam expletã
egredi clerus ꝛ populus de ecclesia non
p̃sumat,ꝛ ꝙ nulla p̃bẽda ess3 libera,nec
tm̃ recipẽt q nõ intersunt officio q̃tu3
illi qui intersunt:ꝛ ꝙ ex cã studij vel alia
iusta absentes,recipent tertiã vel quar
tã partẽ huius qꝺ recipiunt presentes.

Item cum in.xvij.c.dicti ꝯci
lij Agatheñ. fuerit ꝯstitutũ
ꝛ p̃ceptũ secularib9, vt in die
bus dñicis missas p ordine3
ꝛ ex integro audiãt, ita vt ante benedi
ctionẽ sacerdotis egredi nõ p̃sumãt: et
si ꝯ̃riũ fecerint ꝙ ab ep̃o publice ꝯfun
dãtur,qꝺ.c.ponit.de ꝯse.di.j.missas. Et
i canonib9 apl'oꝝ fuerit ꝯstitutũ ꝙ oẽs
fideles qui ꝯueniunt in solẽnitatib9 sa
cris ad ecclesiam:ꝛ scripturas apostolo
rũ ꝛ euangelium audiant. Qui aũt non
perseuerant vsq3 dum missa peragatur,
nec sanctã cõionem p̃cipiunt velut inq̃e
tudines ecclesie cõmouentes conuenit
communione priuari. Et in concil. iiij.

Carthagineñ. constitutũ fuerit q sacer dote verbũ dei in ecclesia faciente qui egressus de auditorio fuerit excõicetur. Et ex concilio Aurelianeñ. xxij. ca. habeatur q ppl's non ante discedat q̃ miss sa ex itegro celebreť. Et cũ ad missas celebrãdas in dei nomine puenerit populus nõ añ discedat q̃ misse solénitas cõ pleatur. Et si ibi eps non fuerit benedictioné suscipiat a sacerdote. ⁊ ex iiij. cõcilio Carthagineñ. habeatur in. lxxxviij. c. q in die solẽni pretermisso ecclesie cõuentu eũtes ad spectacula excõicentur. que capitula ponunť. de cõse. dist. j. oẽs fideles, cum capitulis sequentib⁹: Et supradicta iura ⁊ consimilia non seruenť a laicis nec etiã in plerisq ecclesijs ⁊ locis a clericis ⁊ ecclesiasticis psonis: que dum missarũ solẽnia peragũtur in ecclesia, euagantur et extra confabulando cum mulieribus et cum viris vel absq causa ad domos proprias redeũdo, videretur sup hoc prouidẽdũ. Cum ex talibus frequẽter subsequãtur pericula animarum, ⁊ deferuescat deuotio ⁊ officiũ ecclesie cõtemnať. Et interdũ quasi soli etiam in cathedralibus ecclesijs in altari remaneant episcopi et alij celebrantes. Nec videtur sufficere puisio domini Bonifacij posita de cleri. non residẽ. consuetudinem. libro. vj. cũ distributiones dicti clerici ⁊ canonici assequanť secundum multarũ ecclesiarũ cõsuetudinem q̃q̃ non intersint diuinis officijs, dum tamẽ fores ecclesie intrẽt: qd est cõ trarium iuri et etiã rationi. cum beneficium ecclesiasticũ nõ propter ingressum ecclesie sed propter officiũ cõferatur: vt eo. li. de rescrip. q: per ambiciosaz. vnde in. xxiiij. c. Aurelianñ. cõcilij cautum est q tales clerici qui officio adesse contẽnunt episcopi arbitrio recipiant ecclesiasticam disciplinam. qd. c. ponitur. xcj. di. clerici. Et idẽ statuit Pelagius Papa. e. distin. eleuterius. in. xxj. añt. c. concilij Elibertani contineť q si quis in ciuitate positus tres dominicas ad ecclesiam non accesserit q pauco tẽpore nõ censeatur nec correctus esse. cõsimile habetur in canonibus apostolorum. videretur esse ordinandũ q nulla prebenda esset libera nec tantum reciperẽt absentes q̃tum presentes: nec illi qui stant in domibus suis vel intra ecclesiã ⁊ non intersunt officio diuino ⁊ q dociles absq fraude ex causa studiorũ de licentia superiorum suorũ vel prosecutione iuriuz ecclesie se absentates aut in seruicio domini Pape vel epoꝝ suoꝝ existẽtes reciperent tertiã ⁊ quartã partẽ eorum que residentes fuerant recepturi.

¶ Rubrica. lj. Ne clerici presbyteri et epi venaticos canes teneant vel accipitres teneãt ⁊ ne reges ⁊ principes venationibus intendãt.

Item cum in concilio Agateñ. lv. c. fuerit constitutũ qd epis pſbyteris aut diaconis canes aut accipitres ad venãdum habere non liceat. Et q si quis talium personarum in hac voluptate sepius detentus fuerit si episcopus est, tribus diebus a communione, si presbyter duobus, si diaconus ab omni officio suspendatur. Et idem constitutuz fuit in concilio Aurelianeñ. posito extra de clerico venato. c. j. ⁊ p palea. xxxiiij. di. epz Et nõ solũ dictis psonis predicte venationes interdicanť. xxxiiij. di. quorũdã. Verũ etiã omnib⁹ seruis dei sicut in dicto concilio Aurel. cõtinetur vt de cle. vena. c. ij. qd ponitur pro palea. xxxiiij. distin. omnib⁹. ⁊ per beatũ Ambrosiũ in omilia de quadragesima tales dc sua pditiõe ⁊ alioꝝ putãdi sũt rei. lxxxvj. dis. qd prodest. ⁊. c. an putatis ⁊ fm Hiero. in psal. lxxxv. sanctuz taliqnẽ nõ legim⁹ venatorez fuisse. e. dist. et in predicto. c. quorũdam. ⁊ Augu. scribat in psalmo. cxiij. q qui vident venatorem ⁊ delectãtur, videbũt Saluatorẽ ⁊ tristabuntur

lxxxvj. dis. vidēt. videret de obseruatione dictorū iuriū prouidendū, nō solum quo ad personas ecclesiasticas, verūetiā quo ad reges et principes: quorū aliqui expendunt tēpus suū in venationibus qd deberēt expēdere in regimine regni et in officio regio explēdo: faciendo iudicium et iustitiā: et liberando de manu calūniantium vi oppressos. xxiij. q. v. regum. et c. administratores.

Rubrica. lij. De clericis ne sine episcoporum literis euagentur.

Item cum in. xxv. c. predicti concilij Agatheñ. fuerit cōstitutū q clericus sine cōmēdaticijs epōrū suorū literis licen. non pateat euagādi. Et hoc idem fit cōforme alijs concilijs et iurib⁹. lxxj. ij. et iij. di. et extra de clericis peregrinis. Et dicta iura et cōsimilia non seruent ex quo multe insolentie cōmittunt, plurima scandala in clero et populo eueniunt et pericula animarum, videretur super hoc prouidendum: Cum videātur oēs persone ecclesiastice euagari sicut oues non habentes pastorem.

Rubrica. liij. De monachis et eorū conditione et officio et ne absq abbatum suorum et absq episcoporum licentia euagentur et ne extra congregationes in cellis vel prioratibus commorentur. et ne de prioratibus non conuentualibus fiāt cōuentuales vl' certa de eis portio monasterijs assignet. Et de reliqua deseruiatur in eisdē per clericos seculares et q prioratus nō cōferrent nisi. xxv. annum attigissent. Et ad sacerdotium promoueri teneantur infra annū cū iterstitio tēporū a canonibus cōstitutorū. Et q in eisdē prouincijs debeant habere correctores et visitatores.

Item cū in predicto. xxviij. c. dicti cōcilij Agatheñ. fuerit cōstitutū q predictis monachis sine commendaticijs epōrū suorū literis licētia nō pateat euagandi. Et si cōtrariū fecerint et post verborum increpationē se nō emēdauerint q verberib⁹ castigentur. Et hoc principaliter nō seruat qz cōtra regularē eorū ordinis disciplinā p̄ceteris euagant: et multi eorū vbiq ponant dissensionē brigam et scādalū cōtra cōditionis eorū statum et officiū cū deberēt habere simplicitatē colūbe: ne cuiq machinent dolos: et serpentis astutiā ne aliorū supplātent insidijs: vt scribit Hiero. ad Paulinū. Et scdm eūdem ad riparium et desideriū, monach⁹ plāgētis habeat officiū vt se et mūdū lugeat et dñi pauid⁹ prestolet aduentū: et scdm eūdē ad Eliodorū epz. monacho q̄si ad radicē ifructuose arboris securis posita sit, talia sit cā dicti monachi et alia clerici: qz clerici oues pascunt monachi vero ab eis pascunt. Et qz clericus seu monachus si peccauerint tradunt sathane in interitū carnis vt eorū spirit⁹ saluus fiat. Et qz añ presbyterūz eis sedere nō lz. Nā ƀm eundē Hiero. ad rusticū sine concilio presbyterorū nihil monachis agere lz. xvj. q. j. monachus cum tribus. c. sequētib⁹, videret sup hoc prouidendū et sup alijs dissolutionibus eorūdē. Nā sicut ait Augu. ad Vincentium donastitā, ex quo deo seruire cepit quomodo difficile expert⁹ est meliores q̄ qui in monasterijs pfecerūt, Ita non est deteriores expert⁹ q̄ q in monasterijs defecerūt. xlvij. di. q̄tūlz. Nōne eorū vita et cōuersio deberet esse melior ceteris et morib⁹ singularis, cū monach⁹ grece singularis iterpretet latine: vt omnia virtutū opera non seculariter sed singulariter preceteris agat scdm traditionē Nicene synodi et Hiero. xvj. q. placuit. et c. si turpis. Scdm autē Eugeniū Papā absq nephandissimo ausu pro aliquo lucro terreno de monasterio eis exire nō licet, neq penitētias dare, neq filiū de baptismate suscipere neq baptizare, neq infirmum visitare, neq mortuūz sepe

lire, necq ad secularez ecclesiam transire necq aliis quibuscunq officiis se implicare, cũ claustro suo debeat esse contẽtus: qui sicut piscis sine aqua caret vita Ita sine monasterio monach⁹. Sedeat itaq solitarius ⁊ taceat: q2 mundo mortuus est, deo autez viuere debet. Agnoscat nomẽ suũ. Monos enĩ grece latine dicitur vnus. Achos grece latine tristis: vnde monach⁹ id est vnus ⁊ tristis interpretatur vt tristis sedeat et officio suo vacet. xvj. q. j. Paschalis etiã Papa scribit Victori episcopo ad se (de quo valde mirat) peruenisse, q quidã monachi ⁊ Abbates in dioce. Bono. cõtra sctõrũ patrũ decreta, epalia iura et officia sibi arrogãte rvendicabãt videlz penitẽtiã dare ⁊ remissionẽ pctõrum, recõciliationẽ pnitẽtiũ, decimas ⁊ ecclesias: cum tñ absq ppriij epi licentia. vel apostolice sedis auctoritate hoc nullatenus presumere deberent, sicut in concilio Calcedoneñ. sub anatbemate fuerat prohibitũ. Quare mandauit dictus Paschalis Papa predicto Bononiẽ. episcopo q phiberet dictis monachis ⁊ Abbatib⁹ ne deinceps talia attẽptarẽt e. q. peruenit. Calixtus etiã Papa consimilia eis interdixit et ne missas publicas cantarent ⁊ precepit q crisma ⁊ oleũ infirmorũ ⁊ Cathecuminorũ ⁊ consecrationis altarium, ⁊ ordines clericorũ ab illis episcopis acciperent in quorũ parochiis morabantur. eadem. q. interdicimus. Alexander etiam Papa precepit et constituit iuxta tenorem Calcedoneñ. concilij q monachi q̃uis religiosi secundum normã beati Benedicti intra claustrum morarentur. et prohibuit ne per vicos castella ⁊ ciuitates peragrarent: ⁊ ne predicarent populis, ea. q. iuxta. In cõcilio ẽt Calcedoneñ. c. iiij. fuit cõstitutum q dicti monachi qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasteriis erant, essent epis eorũ subiecti: et q quieti operam darent ieiunia ⁊ orationes obseruarent. Et quod in locis in quibus semel se deo deuouerent, remanerent. Et qd nullas ecclesiasticas vel seculares actiones tractarẽt. Et q propria monasteria non relinquerent, nisi forte pp̃ter vrgẽtes necessitates ad hoc ab ipsius ciuitatis episcopo iuberent. Et fuit decretũ in dicto cõcilio qd pretereuntes predita, extra communionez essent: ne nomen domini blaspbemaretur: et qd episcopi ciuitatis curam ⁊ sollicitudinem necessariam monasteriis exhiberent, eadem. q. qui vere. In Calcedoneñ. etiam continetur, qd quidã monachi nihil habentes sibi iniunctum a proprio episcopo, propter quod haberent proficisci ad vrbez: Et etiam interdum aliqui ex ipsis monachis qui ab ipso episcopo fuerant excommunicati, veniebant ad ciuitatem constantinopolitanam, et in ea perturbationes tranquilitati ecclesiastice inferebãt: ⁊ diuersorum domos corrumpebant. Quare fuit constitutum in dicto concilio tales primum commoneri vt exirent de regia ciuitate: deinum eos deiici ac per defensorem ꝓpelli, vt ad loca sua redirẽt. eadẽ. q. quidã monachi. Pelagius etiã Papa precepit Joãni defensori qd quosdã pseudo monachos detineret et quod si volebãt corrigi, in reatinam insulam reportaret. eadem. q. probinum. Leo etiã Papa propter improbitatem quorundam monacborum probibuit ne predicarent cuilibet nomine scientie gloriarẽtur. eadẽ. q. adiicimus. Pelagius etiaz Papa phibet ne dicti monachi defensores efficiantur, idest indices vel aduocati vel procuratores negotiorum secularium: cum multum discrepent ista ab eorum vita, in qua quies oratio et labor manuum esse debent. eadẽ. q. de presentium. Hieronymus etiam ad rusticum monachũz scribit, q ei placet qd in monasteriis cum aliis sanctorum contubernio perfruatur, ea. q. si clericat⁹ hortãs

eundẽ

eundē vt sic viuat in monasterio qđ esse clericus mereatur. eadem. q. sic viue. Nō enim quilibet monachi debent in clericos promoueri, sed illi quos morū grauitas, vite venerabilis meritum ac lectē fidei institutio ad hoc commendabiles reddūt. et tales si intra. xxx. annum etatis sue ī minorib⁹ pfecerint, possunt ex tunc ad diaconatus et presbyteratus insignia peruenire: sicut Gelasius et Siricius Pape testantur. Et tales fm Augustinum si ab ecclesia requirantur ꝛ eligantur, nō debēt elatione auida suscipere nec blandiēte desidia respuere. Et scdm Pelagium cum ad ecclesias parochiales eligūntur et cum episcopi eos ordinant scdm Grego. et dignos reputant ad easdem. eadem. q. in parochia tua cum quatuor capitu. sequentibus. In dicto etiam cōci. Agateñ. fuit constitutum q monachi vagantes ad officiū clericatus nisi eis testimoniū daret Abbas eorum nec in parochijs nec in Ciuitatibus ordinarentur. Sed si necesse esset clericum de monachis ordinare, faceret hoc episcopus de consensu ꝛ volūtate Abbatis: cum sub eius imperio militet regi nostro. Et idem fuit constitutum in concilio Jlerdeñ. eadē. q. monachi vagātes. ꝛ capi. cū pro vtilitate. ꝛ. c. si quis monachus. Secundū etiā concilium Terraconeñ. c. ix. monachi a monasterio foris egredientes nullū ministerium ecclesiasticum debent peragere, nisi cum imperio Abbatis: nec debent esse susceptores vel executores alicuius forēsis negocij, nisi monasterij vtilitas id exposcat, Abbate nihilomin⁹ imperante. eadem. q. monachi a monasterio. Secundum etiam Augustinum ad Aurelia. indignissima fit ordini clericoꝝ iniuria si desertores monasterioꝝ ad militiā clericatus eligātur: cū ex ipsis monachis qui in monasterio permanēt non nisi meliores et probatiores sint in clericos eligendi. vnde malus monachus nō potest esse bon⁹ cleric⁹: quinimo aliquādo etiam bonus monachus vix bonum clericum facit. Si enim sit ei sufficiens continentia, forte deest ei instructio necessaria: aut persone regularis integritas. eadē questione legi. Dicti etiam monachi secundum legem ciuilem tutelas testamētarias legitimas vel datiuas vel curas: pupillorum vel adultorum, furiosorum, mutorum, surdorum et aliarum personarum miserabilium recipere non debent. eadem questione generaliter. Secundum autē Innocentium omnes monachi et moniales debent viuere secundum regulam beati Benedicti vel btī Basilij aut btī Augustini. vnde si nullius eoꝝ tenēt regulā, nec cū aliquo eoꝝ recipiēt gloriā. xviij. q. secunda perniciosā. Uestes autem professionis sue nunq̄ debent deserere. vigesimatertia distinctione sanctimonialis. vigesima questione prima. vidua. et si contrarium faciunt, excommunicationem incurrunt. ne clerici vel monachi. vt periculosa lib. sexto. Secundum autem Gregorium carnem cuiq̄ monacho nec gustandi nec sumendi licentia est concessa. et secundum Hieronymum nunq̄ de manu aut oculis eius liber psalterij discedere debet: sed debet concurrere cum verbis psalterij oratio sine intermissione: vigilare sensus: nec vagis cogitationibus patens corpus eius pariter et animus tendere debent ad deum: iram debet vincere patientia: et amare scripturarum scientiam: et carnis vitia non amare. mens sua varijs non debet vacare perturbationib⁹ que deducūt (si peccatori insederint) ad delictū maximū, ūfacere dꝫ aliquid operis vt eum semper diabolus inueniat occupatum. Nam et apostoli habentes potestatē de euangelio viuere, suis proprijs manibus laborabant, vnde etiam

monachi debent proprijs manibus laborare, fiscellam iunco texere. vel canistrum lentis viminibus plectere, humuz serere, areolas equo limite diuidere: in quibuscumque oleruz iactata fuerint semina vel plante per ordinem posite aque ducantur irrigue et fructuose arbores inserantur: apum fabricare debet alnearia: texere lino rhetia pro piscibus capiendis, libros scribere vt manus operetur cibos, et lectione anima saturetur Unde egyptiorū monasteria hunc morem seruasse leguntur vt nullum monachum absq; opere et labore susciperent: non tam propter victus necessaria quā propter anime salutem: ne perniciosis cogitationibus vagarentur. et ne ad instar fornicantis israel omni transeunti diuaricarent pedes suos. de consecrat. distin.v. carnem. et c. nunq;.

Sunt predicta omnia p ipsos monachos manibus pprijs vel aliter acquisita ad abbates peruenire debent, cuz dicti monachi ipsis abbatibus omni deuotione et obedientia debeāt subijci, et qui per contumaciam indeuoti extiterint vel per loca aliqua euagari aut peculiare aliquid habere psumpserint debent per eos puniri. et vbi inuēti fuerint cum auxilio epi sub custodia recludi, sicut in Aurel. concilio continetur. xviij. questiōe. ij. abbates. Pro eorum ingressu ad monasterium nihil soluere debēt cuz id symonie vitio ascribatur. j. qō. ij. quasi per totum, et eodem modo si pro temporalibus spiritualibus annexis aliquid tribuant. j. qō. iij. §. j. cum. c. sequentibus. Nō debent fieri monachi vt spem vel promissionez habeāt abbatiā vel beneficium consequendi. Sicut dicit Innocen. iiij. de electione cum ad nostrā, ne videātur querere q̄ sua non sunt sz que Jesu Christi. Quid enim est secū dum Augustinum sua querere et non que christi sunt, nisi cum tales non gratis deum diligunt: non deum propter deum querunt ingrediendo religionez temporalia commoda sequētes lucris inherentes, et honores ab hominibus appetentes: quisquis ergo talis est nō dei filius, nec monachus, sed mercenarius est. viij. questione. j. sunt in ecclesia. per Alexandrum secūdum etiam statutum fuit quod nullus monachorūz habitum susciperet spem aut promissionem habens vt abbas fieret. xvj. q. vij. per laicos. Prouideant itaq; dicti monachi si ppter deum ingrediuntur monasterium: illam verendum est q; si non habent principaliter illam intentionez q; ab eis queratur (quādo inuitabūtur ad nuptias) illud Matth. xxij. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. et si obmutescant q; rex ministris precipiat quod ligatis manibus et pedibus eos mittant in tenebras exteriores, vbi erit fletus et stridor dentium, A quo dominus nos et eos defendat. De pecunia autem loqui nō debēt aliter potius dicerentur institores quā monachi fm Hierony. xvj. q. j. si cupis. Ab omni familiaritate monialiū et aliarum feminarum debent esse extranei: nec commatres sibi facere debēt, nec cū monialibus habitare. xviij. questiōe. ij. peruenit. et. c. diffinimus cum. c. seque. Zonas sudariola et oraria a mulieribus recipere non debent, sicut dicitur in cōcilio Aurelianeñ. xxvij. qō. j. monacho. episcopis debent esse subiecti. xvj. qō. j. peruenit. et. c. qui vere. cum. c. pcedentibus. xviij. questione secunda abbates. et capi. monasteria. et. c. abbatibus. et ca. cognouimus. Et ab ipsis episcopis sunt visitandi et etiam corrigendi, sicut dicit Gregorius. et sicut habetur in concilio Aurelianeñ. xviij. questione. ij. visitandi. et capi. non semel. Jura episcopalia eis persoluere debent. ca. q. eleuterius. et. c. sequenti. absq; episcoporum cōsensu decimas vel eccl'as a laicis recipe non debent

debent.xvj.q.vij.decimas ꝛ.c.ecclesias. Sine abbatum licentia epatum recipere non debēt.xvj.q.j.si quis monachus. xviij.q.ij.quoniā sic. Et licet facti episcopi a iugo pfessionis sint absoluti.xviij. q.ij.c.j.non tamen debent mutare habitum,nec quātū ad substātialia sui ordinis ritu3.xvj.q.j.de monachis.lineis ad carnem vti non debent.de sta. mona.cū ad monasterium:neqꝫ propriu3 quomodolibet possidere, Alioquin sunt in sterquilinio subtrahendi vt ibidem. Si philosophiam vel leges audiant excōmunicati existuntt extra ne clerici vel mona. nō magnopere ꝛ.c.sup specula. Ad solitarias cellas absqꝫ cā legitima ꝛ episcopi ꝛ abbatis licētia transire non debēt: nec monasteriorum cōgregationem relinquere: sicut habetur in.xviij.c.cōcilij Aurelianeñ.posito.xviij.q.ij.nullus. et c.cellulas.xvj.q.j.qui vere. Et in concilio Agatheñ.in predicto conci.xxxviij. in.xv.c.ꝛ concilio Aurelia.ꝛ in.lj.ꝛ.lij.c. iiij.concilij Tole.continetur qđ monachi qui fuerint peruagati vbi inuenti fuerint cum auxilio episcopi tanꝙ fugaces sub custodia reuocētur. Et quod Abbates pro humilitate religionis in episcoporū potestate cōsistant: et quod si qui extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur et visitētur: quod.c.ponitur.xviij.q.ij. abbates. In.xxvj.c.cōcilij Aurelia.' posito. xxvj. q. v. si quis clericus, Cōtinetur, ꝙ si quis monachꝰ diuinationes vel auguria crediderit ob seruanda vel sortes quas mētiūtur esse sanctorū,quibuscūqꝫ itimauerit ꝙ a cōmunione pellatur. Et in concilio Calcedoneñ.c.xviij.posito.xj.q.j. coniurationum.ꝛ.c.si qui clerici,dicitur,qđ monachi qui coniurationes ꝛ conspirationes contra episcopos vel alios fecerint deficiantur a suo gradu. In prioratibus soli stare prohibentur. extra de capellis monacho.ex parte.nam hoc est contra statutum Lateraneñ. concilij de statu monacho.c.ij. Et si contrarium faciant, debet episcopus ipsorum abbates seu priores monitione premissa,per censuram ecclesiastica3 compellere: vt dictos priores solitarios ad claustrum reuocēt et quod faciant in ipsas ecclesias per seculares clericos deseruiri: vel alios monachos eisde3 associent. de capellis monacho.c. vlti. Porro cum a multis ex predictis ad eorum et alioru3 religiosorum statum ꝛ officium pertinentibus de quibus plura alia ponuntur in iure sicut dolentes referimus,sit recessum,vt de stat.mona. recolentes.et sicut in illo hymno Jesu saluator seculi dicit,mona sticus ordo iam pene lapsus sit, Videretur ꝙ tum ad predicta ꝛ quātum ad alia ad eorum officium pertinētia,que principaliter non seruantur,reformatio facienda. Et ꝙ nusꝙ incederent per mundum nisi bini, nec iuuenis cum iuuene sed cum sene et cum licentia superioris. Et qđ nusꝙ in domibus seculariu3 nec in prioratibus non conuentualibus in studio vel extra studium habitarent Sed ꝙ de redditibus dictorum prioratuum vel conuentualium certa portio assignaretur monasterijs ad tenendu3 dictos priores non conuentuales: ꝛ monachos in prioratibus non conuentualibus residentes in generalibus studijs vel in monasterijs aut prioratibꝰ conuentualibus eorundem: ꝛ ꝙ de reliqua parte per presbyteros ꝛ clericos seculares deseruiretur prioratibus et beneficijs non conuentualibus:et hospitalia debita ꝛ omnia onera episcopalia ꝛ alia portarētur. Et insuper ꝙ per singulas dioce.fierent de dictis prioratibus non cōuentualibus plures admittēdo in vnū. Et illos qui vnius religiōis in aliā permutando. Aliqui prioratus conuentuales vbi et sufficerent facultates vt in eisdem ciuitatibus et dioce. a quibus bona recipiunt pensum exsoluerent seruitutis,cū officiū caritatis illis amplius

teneantur obnoxij a quibus noscuntur beneficia recepisse. vt extra de testamentis cum in officijs Videretur insuper statuendum q sicut clerici seculares tenētur ratione curarum animarum promoueri infra annum, et debent attigisse xxv. annū sicut habetur in decreta. Grego. decimi de electione licet canon. Ita et omnes religiosi habētes prioratus et ecclesias ac officia quecunq parochias populum et curam habentia, licet cura regatur per alios, Cum curata interpretet vt in. iij. decretali bonifaciana cū singula. de prebendis. Et q nihilominus in eorum promotione seruarentur interstitia temporum ad eorum probationē a sacris canonibus constituta. lxxvij. distinc. si qs de religioso. et c. monachus. Videret etiam vtile q omnes religiosi eiusdē prouincie haberent intra eandem prouinciam aliquem superiorem ordinis sui per quem annis singulis visitarentur et corrigerētur. Cū aliqui sint priorat', capita, correctores et visitatores suos habentes extra puincias suas et etiam extra regna a quibus non corriguntur nec visitantur: propter quod impune delinquunt. Cum nec per sedem apostolicam: nec ab eorū prelato in remotis agente: nec per ordinarios cōtra quos contendunt de priuilegijs et exemptionibus puniuntur.

¶ Rubrica. liiij. De episcopis ne tempore crismatis conficiendi a suis ecclesijs se absentent.

Item cum in. iij. c. cōcilij Vaseñ. fuerit constitutū q per singula territoria et pr sbyteri vel ministri a suis proprijs episcopis et non a vicinis nec ab alijs tēpore paschali annis singulis crisma recipiant. Et hoc sit etiam alijs concilijs et iuribus conforme, sicut in concilio Carthaginen. et xv. di. presbyter. Consyderetur si esset vtile ordinare q tpe quo crisma dz cōfici, Episcopi se a proprijs diocē. nullatenus absentarent nisi summa necessitas imineret. cum freqūēter illis temporibus a regibus et alijs dicti episcopi euocentur. Et sepe in curia romana, et in curia aliorum principū: qui tamen deberēt in natiuitate Domini, in Epiphania, Pascha, et Pēthecoste in ecclesijs suis esse: et si contrarium faciāt singulariter lucri gratia sint triennio a communione suspendendi: et eadem pena puniendi Diaconi et presbyteri si per tres hebdomadas defuerint ab ecclesijs suis: sicut habetur in concilio Agathē. capitu. lxiiij. et eadem pena puniantur et laici qui predictis diebus nō conuenerint ad missas episcopales dictis diebus, desyderio accipiendi communionem vel benedictionē episcopalem, sicut habetur in cōcilio Agathēñ capitu. lxiij.

¶ Rubrica. lv. Ne laici et insacrati ministri sacrarium ingrediantur et ne sacra vasa, reliquias, cruces, et ornamenta contingant: neq aliquid sine habitu condecenti in missis et ecclesijs deseruiant, posita vigesimatertia distinctione non oportet. iij.

Item cum in. lxv. c. dicti concilij Agathen. fuerit constitutum qd insacrati ministri licentiam nō habeant ingredi in sacrariū qd greci dyaconiū appellant. et q vasa dominica nō ptingāt. Et idem constitutū fuerit in cōcilo Laudiceñ. iiij. et in. j. concilio Bracharen. et in cōcilio etiam Martini Pape fuerit cōstitutū q laici secus altare quando sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere inter clericos nō presumant. xxiij. distinc. nō oportet. j. et c. nō liceat. extra de vita et honesta. cle. c. j. Et Sixtus Papa reddat cām prohibitionis et statuti predicti

Predicti. Ne. s. pro talibus presumptionibus iratus dominus plagā imponat populo suo z bi qui nō precauerūt pereāt: q2 perit iust' sepissime pro impio de conse. dist. j. in sancta. Uiderek expediens q predicta statuta z cõsimilia seruarentur: z ne per laicos ɔtractarenk reliquie sanctorū z vestimenta ecclesiastica: que sacramēta debent esse z honesta. Nec ab alijs debēt contingi nisi a sacris hominibus. Ne (sicut Stephanus Papa) ait vltio que balthasar regē pcussit super trāsgredientes hoc, veniat z corruere eos ad ima faciat. de cõsecra. dist. j. vestimēta. Nam z Sother Papa inhibet episcopis Italie ne per sacratas deo feminas z monachas sacra vasa vel sacratas pallas cõtingi permittant. Nec incēsum circa altare preferri. xxiij. dist. sacratas. Contra que laici frequenter faciunt. Et etiam interdum coram processionib' cruces deferūt, vel clerici superlicium, vel calciamentum nō habentes. qđ deberet prohiberi nostris diebus qui serui sumus patrisfamilias ne decus ecclesie minuatur: sed potius augmentek sicut ɔtinetur in cõci triburieñ. c. ix. de conse. di. j. c. vasa. et ēt modo deberet inhiberi ne per tales palla z vella ecclesie et ornamenta altaris lauarentur. Sicut Clemens Jacobo Hierosolimitanorum episcopo scribit. de conse. dist. j. Altaris palla et ca. nemo. In concilio etiā Bracharen. cõtinetur q non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alijs nisi illi qui ab episcopo eligētur subdiaconi igrediank sacrariū z in. xliij. z. v. c. iij. concilij Bracharen.

¶ Rubrica. lvj. De ieiunijs sabbati sexte z quarte ferie diei lune et diei martis post dñicā quinqnagesime z aduēt' dñi a personis ecclesiasticis celebrando. Et q in tribus diebus rogationū z in quatuor tpibus z in. xl. ēt a laicis ieiunek: et in vigilijs beate Marie z apostolorum.

Et ē cū in. xxvj. c. cõci. Eliberta. fuerit constitutū q omni die sabbati celebrek ieiuniu3 propter suppositionē: z conuentu3 sit sicut scribit btūs Grego. Augustino anglo2 epō q sacerdotes z diaconi z reliqui quos ecclastici grad' dignitas exornat aliqd ad pēsu3 scte istitutionis adijciāt. Et eo2 q in laicali ordine cõsistunt obseruantiā sicut loco ita religiōe precellāt. Et sm Thelesphorū Papā sicut discreta d3 esse vita clericorū a laicorū ɔuersatiōe, ita z in ieiunio debeat esse discretio. iiij. di. deniq z. c. statuimus. viderek etiā placitū deo z decus z honorē expetere ecclesie. q ad honorē btē Marie matris gratie z misericordie p quā tēperak idignatio quā xp̄s habet ppter diuersa crimina q a psonis eccliasticis ppetrank: q octē psone ecclesiastice q rōne etatis vel ifirmitatis non excusank a ieiunio ieiunarēt sabbato l3 mos ecclesiarum in hoc pmittak esse sequēdus. xij. di. illa. Nā Grego. vij. scribit de conse. di. v. in. c. q2 dies sabbati apud sctōs pres nros i abstinētia celebris est habit'. Nos eorūdē auctoritatē sequētes salubriter admonem' vt qcūq xp̄iane religionis se participē esse desideret ab esu carniū eadē die nisi maiori festiuitate iteruenīēte vel ifirmitate īpediente abstineat. ¶ Inno. ēt Papa scribit de ɔse. di. iij. c. sabbato vo ieiunādū esse ratiōe euidētissima demōstrat. Nā si diē dñi ca3 ob venerabilē resurrectionē dñi nrī Jesu Xpi nō solū in pascha celebram', verūetiā p singulas ebdomadas ipius diei imaginē freqntam' ac sicut feria. vj. ppter passionē dñi ieiunam', sic sabbatū pterumittere nō debem': qñ itra tristitiā z letitiā tpis illi' videk esse iclusum. Nā vtiq ɔstat aplos biduo isto z i merore fuisse z ppter metū iudeo2 se occultasse qđ vtiq nō dubiū ē in tm eos ieiunasse biduo memorato vt traditio ecclesie habeat isto biduo sacramentum pe

nitus non celebrari. Que forma etiam per singulas tenenda est ebdomadas ꝑ pter id quod commemoratio diei illius est semper celebranda, quod si putāt semel atq; vno sabbato ieiunandū ergo et dominica.ꝛ.vj.feria semel in pascha erit vtiq; celebrāda. Nullo modo expedit ꝙ ꝯtenta in hoc capitulo sub precepto ponanꝰ, multa enim immo infinita peccata mortalia sequerentur.

¶ Item ex eisdem rationibus videretur, quod etiā haberent dicte persone ecclesiastice ad honorem Christi ꝛ eius passionis ieiunare.iiij.ꝛ.vj.feria, et hoc esset consonum iuri ꝛ sanctis patribus. Nam ex dictis sancti apollonij canonizatis.de conse.distin.iij.c.ieiunia, habetur ꝙ ieiunia sane legitima.in.iiij.ꝛ.vj. feria non sunt soluēda: nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia.iiij.feria iudas traditionem domini cogitauit. Et vj.feria crucifixus est saluator. Videbitur ergo q in his dieb⁹ sine necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere saluatorem, vel cū crucifigētibus crucifigere. Die autem dominica nihil aliud agendum est nisi deo vacandum. Nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum hymnis ꝛ psalmis et canticis spiritualibus dies illa transigatur.ꝛ.e.distinc. De tempore quo fit ab esu carnium abstinendum, scribit Leo papa.iij.de esu carniū apud nos vetustissima ꝛ nō improbanda tradictio semꝑ tenenda est, vt a cene termino que fit in ꝑncipio noctis quarte ferie que lucescit in.iiij.feria vsq; in diluculum.v. ferie, ꝛ similiter a cena noctis.vj. que lucescit in.vj.feria non imperite ieiunatio vsq; ad sabbati lucem quantum de dici parte aliquid ieiunare maluerit vel debuerit, ꝑtendatur.

¶ Item ex eisdem causis videretur qđ haberent seruari contenta in.ij.c.concilij Gerundeñ.in quo statutum est vt expleta solennitate Pentheco.in sequenti septimana a quinta feria. vsq; in sabbatum abstinentia celebretur. Et ꝙ secunda litania fiat calendis nouembris per aliud triduum: ꝛ ꝙ illis diebus diebus quibus a carnibus abstinent, abstineant ꝛ a vino: in quo etiam videtur concordare Grego. Augustino anglorꝫ episcopo scribens, si per vini potationem ebrietas subsequaꝰ. Nā vinū ita bibere ꝑmittiꝰ si ebrietas fugiaꝰ.iij.di.deniq; ad finē. ¶ Itē ex eisdē causis ꝛ rōnibus videretur vtile ꝛ decens ꝙ dicte ꝑsone ecclesiastice ieiunarēt die lune ꝛ die martis post dominicam quinquagesime, sicut fuit a ꝑdicto papa Collosoro cōstitutum, ꝛ a beato Ambrosio, ꝛ Grego. ꝛ si non aliorum vulgariū communi vsu approbatum.iiij.distin. statuimus.cū duobus capitulis ꝛ.§.sequentibus. Et insuper ꝙ ieiunaretur tribus diebus rogationum ante ascensionem domini sicut fuit constitutum in concilio Aurelianensi.c.xxiij.posito de consec. dist.iij. rogationes. Et in aduentu domini.ꝛ in vigilijs omnium festiuitatū beate marie.ꝛ.xij.apostolorum ꝑm traditionem Innoc.de obserua.ieiu.c.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ primum.c.v. concilij Toleta. continet vt in omni regno litania.s.cum ieiunio celebraretur triduo a die iduū decembris Et idem continetur in.ij.c.v.cōcilij Toletani: ꝛ etiam in quatuor temporibus ꝛ vigiliarum apostolorum quorum ieiunia non solum ab eis sed etiā ab omnibus seruari debent: vt in dictis capitulis.lxxvj.distin.in.viij.ꝑmis capi. sicut ꝛ ieiuniū cene domini. Nam sicut ex cōcilio Martini pape habetur posito de consecr.distin.iij.nō liceat. Qui in cena domini soluit ieiuniū, omnem exhonorat quadragesimā in qua debēt nō solū dicte ꝑsone ecclesiastice ieiunare, sꝫ etiā laici. Sicut statutum fuit in concilio Agatheñ.c.iij.posito de consec. dist. iij. placuit. Et per Grego. papam de conse. dist.v.in.c.quadragesima. sicut ait Eusebius

febius papa.ea.dis.ieiunia. ieiunia sine necessitate rōnabili nō sunt soluēda. Ex hoc enim temptatur a gula: sicut Greg. ait.ea.q.v.modis. Porro quia in multis partibus non est abundātia pisciū et multorum etiam complectionibus nō competit eis vti, posset remediuz adhiberi q extra quadragesimā taliter ieiunantes ouis, lacte, butyro et caseo ac sagimine vti possent quātūcūque sementinā carnis trahant originem, a quibus est in ieiunijs necessarijs abstinendum fm pdictum.c.Grego.iiij.dist. deniq3. et. lxxxij. dist.presbyter. Et q ille persone ecclesiastice que per complexionis sue charitatem vel fragilitatem vel aliam iustaz causaz, excepta infirmitate ieiunare nō possent, tantuz pauperibus erogarent quantum soluendo ieiuniuz vel carnes comedendo in.iiij.et.vj. feria et aduentu domini expenderent. Et q idem seruaretur in eis, et etiam in omnibus laicalibus personis que a ieiunio fm iura nō excusantur quādo cōtingeret eis infringere ieiunia quadragesimalia, quatuor temporum, et vigiliarum apostolorum ab ecclesia cōstituta. Cum propter trāsgressionem statutorum et preceptorum ecclesie inobedientiam et peccatum incurrant.xij.distin.preceptis.xlj.distinc. quisquis.§. vlti.

¶ Rubrica.lvij. De picturis et imaginibus que in ecclesia fiunt, vt nullius deformitas vel falsitas et deuiatio a re gesta celebraretur in eis.

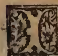
Item cum in.xxxvj.c. predicti concilij Elibertani fuerit cōstitutū, picturas esse in ecclesia non debere, ne qd colit aut adorat in parietibus depingat. Et q p multa natōes dicte picture et imagines ridiculose putēt. Et spāliter pter multas diuersitates figurarum et mēdaciorū que reperiūtur in eis, a Greg. aūt et in vij. synodo et etiā ab Adriano papa approbent: q3 qd legētibus scriptura, hoc idiotis cernētibus pstat pictura. de cōse. di. iij. platū.et.c.venerabiles.et.c.sextā. Videret vtile q p ordinarios et rectores locorū oēs imagies deformes et i qbus vitate rei geste deuiat delerētur. Nā quēadmodu3 si ad scripturas sacras admissa fuerint iofficiosa mēdacia, nihil i eis remanet autoritatis et pōderis, sicut ait Aug. in.j.epl'a ad Hiero.ix.di.si ad sacras, et sicut testis (fm Ambro.in lib.de padiso) dū ad seriē gestorum que pure et simplr referre debet aliqd ex suo adijcit totam testimonij fidē partis mēdacio decolorat, quare phibet q nihil quibusuis bonū videat vltra seriē rei geste adijciat.iij. q.ix. pura. Et fm Aug.i li.de mēdacio.ad sempiternā salutē, nullus deducēdus sit opitulante mēdacio.xxij.q.ij.pmū.xx.q.iij. constituit.xiiij.di.quod ait.xiiij.q.v.deniq3.xj.q.iij.si qs vo. Sic cum dicte picture et imagines loco scripture et testimonij habeātur vt p eas ad deuotionez et cognitionē gestorum cernētes excitētur. videret q nullus error deberet in eis ab ecclesia tolerari, cum error cui non resistitur pro veritate reputet, sicut Innocentius papa ait.lxxxiij. disti. error, nec aliqd aliud qd pter deformitatem vel alias risui et derisioni et indeuotiōi materiam prestare videret.

¶ Rubrica.lviij. Ne femine in cemiterijs vel ecclesijs puigilēt, et ne in sanctorū solēnitatibus intra ecclias et cemiteria saltationibus et cantilenis populi vacent.

Item cū in.xxxv.c. pdicti cōcilij Elibertani fuerit phibitū ne femine in cemiterio puigilēt, eo q sepe sub obtētu orationis, scelera latēter cōmittūt. Et i.iiij. cōcilio Tole.c.ij.posito de cōse, di. iij.c.j. reprobet irreligiosa cōsuetudo quā vulgus p sanctorum solēnitates agere cōsueuit: populi q debēt diuina officia attēdere saltatōibus turpibus inuigilēt cāti

ca, non solum mala canentes sed et religiosorum officiis perstrepunt: hoc enim vt ab omnibus prouinciis depellatur. sacerdotum et iudicum a concilio sancto cure committitur. Et predicta sunt conformia aliis conciliis et iuribus: vt de immuni. eccle. cum ecclesia. et c. ecclesie. et c. decet domum domini. Lex etiam dictat quod non debent gentes ibi immisceri scelestibus vbi de peccatis est venia postulanda. in auten. vt lice. ma. et auie. §. quia vero. colla. viii. Unde cum supradicta iura et concilia non seruentur, et multa peccata carnalia et alia et diuersa scandala in plerisque mundi partibus ex dictis vigiliis subsequantur: Et ex cantibus turpibus et inhonestis, et iocis et confabulationibus inhonestis, aures et corda audientium inquinentur et a deuotione retrahantur et diuina per hoc officia perturbent, Uideretur esse super hoc de salubri remedio prouidendum, cum deceat domum domini sanctitudo et locus eius et cultus sit cum debita veneratione pacificus: et quod sit in eo quieta conuersio, deo grata et spectantibus placida: que considerantes instruat et reficiat, et quod ad sacra solennia deuotis animis et orationibus intendatur. Et cessent confabulationes et alia que oculos possunt offendere diuine maiestatis. sicut Grego. in dicto concilio decet domum domini, attestatur: non enim solum a malo, sed ab omni specie mali precepit apostolus abstinere. de vita et hone. cleri. cum ab omni. et in prima epistola ad Thessalonicen. v. c.

Rubrica. lix. De adulteris clericis et laicis cum manifesti sunt vel notorii, euitandis: et de adulteris puniendis. si istud c. teneretur satis haberet eps.

Item cum in. xlvii. c. dicti concilii Elibertani fuerit constitutum quod si quis fidelis habens vxorem non semel sed sepe fuerit mechatus non detur ei communio: et predictum concilium et alia consimilia: et iura tractantia de dictis adulteris laicis qui grauius puniendi sunt quam adultere, pro eo quod magis ad eos pertinet et virtute vincere: et exemplo regere feminas. sicut Aug. de adulterinis coniugiis attestatur. xxxii. q. vi. indignantur. et c. precedentibus et sequentibus, Uideretur esse vtile ordinare quod omnes notorii vel manifesti per euidentiam facti adulteri et adultere tam clerici quam laici euitarentur in diuinis officiis: vt rubore suffusi facilius ad gremium matris ecclesie reuerterentur: maxime cum clerici de adulterio conuicti sint deponendi, et in monasterio toto vite sue tempore detrudendi, sicut ex. v. concilio Aurelia. habetur. Et sicut per Pelagium papam constitutum fuit: et in canonibus apostolorum et in concilio Aurelianen. lxxxi. dist. si quis clericus. et c. romanus. et c. presbyter. et c. si quis eps. et c. si diaconus. et. lxxxix. dist. presbyter. Nam etiam constitutum fuit a Nicolao papa. et ab alexandro. ii. et a Leone papa quod nullus missam audiat presbyteri quem scit concubinam habere indubitanter vel subintroductam mulierem. xxxii. dist. nullus. et c. preter hoc. de coha. mul. et cle. vnam. xv. q. viii. fere per totum. De dictarum autem mulierum adulterarum pena, multa sunt in conciliis constituta que minime obseruantur. Et ideo aliquando adulterinos partus interimunt: et nec talibus in vita negatur communio quibus non esset in vita concedenda. sicut habetur in. xliii. c. dicti concilii Elibertani. et in. lxviii. et de dictis adulteris. i. eo. con. lxiiii. v. et. ix. lxx. lxxii. de dictis autem presbyteris et diaconibus si post susceptum ordinem filios genuerint habetur in primo. c. i. conci. Toleta. et in. xvii. c. dicti concilii continetur de eo qui vxorem habet, quod non communicet si concubinam habeat. In. vii. autem concilio Toletano. quarta disputatione statuitur

tuitur, q episcopi qui cum mulieribus pollnunt locis suis, ordine z dignitate priuentur. Et in quinta disputatione dicti cōcilij de sacerdotibus z ministris statuitur illud idem. In.iiij.autem cap. concilij Valentini continetur q si diaconi presbyteri vel episcopi mortali crimine dixerint se pollutos, q deponantur: vel ex veteri ɔfessione vel ex mendacio falsitatis. concordat.xxiiij.xxv.ca.in cōcilio Brachareñ.et in.lxxvij.et.vj.capitulis.

¶ Rubrica.lx. Ut hi qui baptizantur. z qui ad confessionem accedūt nihil solnant, z q pro sepulturis nihil recipiat nec pro alijs spiritualibus.

Item cū in.xlviij.c.dicti cōcilij Elibertani fuerit constitutum quod illi qui baptizātur nummos in ecclesia dei nō ponant.sicut hactenus fieri solebat, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur: z dictum concilium z fere omnia iurā tractātia de symonia. sicut tota prima causa z titnli de symonia nō seruētur, Videretur esse de competēti remedio super hoc prouidēdum Nam beneficia in multis partibus p venalitatem obtinentur. Et eodez modo monachorum monialium z aliarū personarum regularium, marinimz feminarum nisi sint de ordine paupertatis religiosus ingressus: summarie etiaz sepulture in multis locis venduntur. Et in alijs p baptismo, penitētia, eucharistia z alijs ecclesiasticis sacramentis pecunia ex quadam pestifera consuetudine recipitur, et leuatur: neq prosunt remedia super hoc constituta pro eo quod multi ex maioribus columnis, et plātis ecclesie in his peccāt. Et ideo quia ab his male agitur facile trahitur a subditis in exemplum. extra de baptismo z eius effectu, maiores. Et dum incuruantur hi qui preeunt ad ferenda onera peccatorum, facile inclinātur sequentes.xxxvij.distinc.§.vt itaq. De talibus nempe potest intelligi illud Grego. Laqueus enim iunenum omnes vos.ij.questi. vij.paulus. ad predicta facit.xx. rubrica in hac secunda parte posita de symonia et exactionibus que in romana curia et alibi a promotis requirūtur. Ad pdicta facit.xiij.questi.ij. questa est nobis Ilerda.cum sequentibus.z.iiij. et iij.c.ij.cōcil.Brachareñ.

¶ Rubrica.lxi. De iudeorum z aliorū infidelium familiaritate z conuersatione euitāda. Et ne publica officia eis cōmittantur: nec seruiant in curijs principum, vt foueant eos farracenos puniant.

Item cum in.l.capitu. predicti concilij Elibertani fuerit constitutuz quod si quis clericus vel alius fidelis cum iudeis cibum sumpserit a communione pellatur, et dictum concilium et alia nō seruentur: quoniam in multis partibus sicut in Hyspania ad dignitates seculares assumuntur contra.l.vltimam.C. de iudeis. Et etiam ad officia et ministeria in quibus possint clericos z personas ecclesiasticas, et ecclesias et christianos grauare. nec in hoc sicut decceret per prouincialia cōcilia prouideatur, de accusatio.sicut olim. nec per episcopos sicut fuit statutum in concilio Toletano quod habetur quinquagesima quarta distinctione. nulla. decimaseptima.questione quarta.ɔstituit.de iudeis cum sit.z.c. ad liberandam. ante sinez.z in.lvij.lxj.lxij.iij.z.iiij.z. v.c.iiij.cō cilij Toletani: Dictis etiaz iudeis multi vendant redditus suos, nec ad dictos redditus leuandos deputent christianum: sicut statutum est ab ecclesia de iudeis.in.c.ex speciali. Sed tales blasphemi christi vim ptātis exercent in hoies

Christianos contra concilium generale de iudeis.in.c.cũ sit.et.c.j.in fi. Dicti etiam iudei ab assidua cõmunione christianorum non abstineant licet hoc fuerit in.iiij. Tole.concilio constitutum ne simplices corrumperẽtur ab eis.xxviij.q.j.sepe.de iudeis.ad hoc. Dicti etiam iudei in multis partibus ad testimoniũ contra Christianos ⁊ ad act⁹ legitimos admittũtur, a quib⁹ eos iura repellunt ij.q.vij.alicui ⁊ de iudeis .c.iudei. christiana etiam mancipia habent ⁊ secum retinent:ꝗ͞ꝗ canonesprohibeãt quod nullus iudeus baptizatum vel baptizari volentem:in suo seruitio audeat retinere.vt de iudeis.c.vltimo.in principio in diebus etiam lamẽtationum ⁊ dñice passionis in multis partib⁹ in publicũ prodeunt. Et in die parasceues ostia ⁊ fenestras clausas non tenent. Quinimo dictis diebus in contumeliam fidei nostre multa illicita agũt cõtra iura.de iudeis.Judeos. ⁊ extra.c.in.c.in nõnullis.§.in dieb⁹ qꝛ dicti ẽt iudei in multis partibus rotaꝫ siue signa non deferunt. Et ideo frequenter iudei christianoꝝ ⁊ xp̄iani iudeoꝝ mulierib⁹ carnaliter cõmiscenť. Et in fide et moribus corrumpuntur qđ est contra iura. xxviij.q.j.caue christiane.de iudeis in nõnullis primo responso.vnde in dicto concilio Elibertano.lxxviij.c. statuitur ꝙ si quis fidelis habens vxorem cum iudea vel gẽtili mechatus fuerit a communione arceatur.Debent igitur habitum a Christianis distinctũ deferre. sicut enim habitus nouiciorũ discerni precipitur ab habitu professorũ.de regularibus statuimus:⁊in qualitate vestis discerni debet meretrix a matrona.ff.de iiur.l.j.§.si qs virgines:⁊ miles a priuato.ff.de loca.et condu.si ignorãs:⁊ mulier per longam cernere. xxx. dist. si qua mulier:⁊ clericus a laico.xxiij.distinctione bisigitur. et.c.non liceat.de vita ⁊ honesta. clericorum.Sic etiaꝫ discernere debet vbiqꝫ iudeos predictos. Predicti etiam iudei medicinas christianis prebẽt:et inter ipsos officiuꝫ medicorum exercent: et se frequenter in eisdem eoruꝫ balneis cũ eis balneãt:et cũ eis comedũt cõtra iura.xxviij.q.j. null⁹. ⁊.c.omnes. que.c. sunt viij. Sinodi et concilij Agathẽn. In multis etiam partibus per ipsos iudeos deus blasphematur,nec puniuntur p̄ dños seculares sicut iura p̄cipiũt vt in dicto capitu.in nonnullis. §.vltimo ⁊de Blasphemijs cap.vnico.quinimmo dicti principes potissime i Hispania eos ducunt in cubicularios et in pincernas et botellarios:et totius domus eorum administratores retinent: et cibi et potuseisdem dominis administrãtur ab eis. a quibus omnibus excessibus essent tam principes quã ipsi iudei compescendi, Potissime cum p̄ ipsos iudeosreligiosi ad dictos principes veniẽtes,⁊ clerici,⁊ alij Christiani,frequẽter dicuntur turpiter et inhoneste esse delusi. Et idem etiam videtur prouidendũ de Christianis maritimis transfretantibus ⁊ in conuicinio sarracenorum ⁊ aliorum infidelium positis. Nam eedẽ icõueniẽtie sequunť que suprascripta sunt. A iudeis ⁊ a multis falsis christianis fonentur:et arma et alia vetita portant eisdem. Nec seruatur lex que talia facientes decapitari precipit,bonis omnibus publicatis. C.que res expor. non debent.l.ij. Nec seruatur etiam concilium Lateranẽ. secundum quod tales etiam sunt excommunicati ipso iure. et sunt serui capientium: et bonorum omniuꝫ amissione mulctãtur.de sarracenis,ita quorundam. et in taliuꝫ absolutione,quando ad gremium matris ecclesie reuertuntur, non seruatur forma debita et a iure statuta,vt.s.quod lucrati sunt et tantumdem de suo in subsidium terre sancte conferant priusꝙ absolutionisbeneficium mereantur,secundum formam concilij generalis.de iudeis

iudeis et saracenis ad liberandam terram sanctam quia quasi pro nihilo in romana curia et ab alijs quibus per eam conceduntur indulgentie, absoluuntur. quod cedit in perniciem et dispendium terre sancte: et in confusionem et ignominiam fidei orthodoxe et romane ecclesie. et ex hoc fit vt propter impunitatis audaciam fiant (qui nequam fuerant) nequiores et facilitas venie incentiuum eis tribuat delinquendi. de senté. excommu. vt fame. xxiij.q.iiij. est iniusta. ff. de penis. l.j.§. famosos.

¶ Rubrica.lxij. De lusoribus alearũ et taxillorum: et alijs ludis prohibitis.

Item cum in.lxxix.c. dicti cõcilij Elibertani fuerit constitutum quod si quis fidelis ad aleas siue tabulas luserit, quod ab eius communiõe abstineatur: et si abstinuerit et se emendauerit quod post annum recipere possit communionem. Et predictus alearũ ludus et etiam taxillorum et alij ludi prohibiti a concilijs et a romanis pontificibus et iuribus, in conspectu ecclesie et principum, et omnium fidelium ita publice inter christianos fiant ac si eis vti licitũ esset. Et idem fiat et seruetur in sagittarijs et balistarijs quorum ars aduersus christianos et catholicos sub anathemate exerceri prohibetur ab Innocen. ij. extra de sagittarijs. c. vnico, et etiam in torneatoribus, quorum ars in concilio Lateranensi, et ab Innocentio et Eugenio papa ꝓpter animarũ pericula ꝓhibet: Et precipitur quod si quis in dictis torneamentis mortuus fuerit ecclesiastica careat sepultura, vt de torneamẽtis capi.j. Et idem etiam fiat in duellatoribus quorũ monomachia ex decreto Nicolai pape est prohibita. ij. questiõe. v. monomachia. et etiam a lege seculari. C. de gladiatoribus. l. vnica. videretur q̃d esset super his et super consimilibus ꝓuidendum propter animarum periculum: et ne ecclesia videretur talia que ad peccandum incitatiua sunt, et peccatorum occasio tolerare. de episcopis autem presbyteris et diaconibus, alee ludo et ebrietati deseruientibus continetur in canonibus apostolorum q̃ puniantur. xxxv. di. episcop⁹. et in ꝯcilio generali prohibetur quod clerici ad aleas et taxillos non ludant: nec huiusmodi ludis intersint de vita et honesta. cler. c. clerici. ij. ne cleri. vel mona. c. j. Et clericus publicus aleator a promotione repellitur. de excessi. prelato. inter dilectos. et facit in autenti. de sanctissi. episcopis. §. interdicimus. vbi precipitur quod triennio tales a suo ministerio arceantur: huiusmodi enim ludus videtur infamare. Nam ex eo sequitur Ecclesie spretus vsuraq; siue rapina, Scandala vel nuge, blasphemia seu faciẽdi Furti doctrina, violẽtia, crimina falsi Et mortis causa deceptio, perditioq; Tẽporis et desiderium, corruptio. iunges Istis ꝑdictis adulatio vitaq; turpis. Sicut prosequitur Hostiẽ. in summa de excess. prelato. §. j. vers. notãtur.

¶ Rubrica. lxiij. Ne femine coniugate absq; maritorũ nominibus literas mittere vel recipere audeant.

Item cum in vltimo. c. dicti concilij Elibertani fuerit cõstitutum q; femine coniugate fideles absq; maritorum nominibus et sciẽtia, literas recipere nõ audeant nec etiam destinare: Et hoc ꝓpter mala que ex talibus hactenus euenerunt fuerit constitutum, et modernis temporibus non seruetur. Sicut nec de monachis de quibus etiam scribitur q; absq; licentia abbatis literas non recipiant. xx. q. j. nõ dicatis, Videretur laycis forsitan vtile dicta iura renouari, cum propter contrarium vsum ludibrio videantur.

¶ Rubrica.lxiiij. Ut in dñicis et alijs festiuis diebus causar strepit⁹ quiescat ac nūdine et opa illicita et etiā rusticana.

Item cum in.iiij.ca.concilij Terraconeñ. fuerit constitutum q nullus episcoporum aut pr. sorterorum vel clericorum die dominico propositum cuius cunq causę negotiū audeat iudicare, nisi vt deo tantum statuta solēnia peragantur. Et istud, vt dominicis et festiuis diebus cessetur a iudicialibus et etiā ab omni illicito ope et a nūdinis et mercatis. sitq alijs concilijs et iuribus ɔsonum, et propter sanctorum venerationem et animarum pericula que inde insurgunt, et ob dei reuerentiam fuerit introductum: et solēnes ferie appellent: vt extra de fer.c.j.et vl, et in alijs.c. eiusdē ɔci.C. de ferijs.l.oēs.et.l.dies. et pdicta iura et consimilia non seruentur, potissime in regno francie et in alijs: in quibus regnis diebus dominicis et festiuis placitatur. nundine et mercata fiunt: et alia opera rusticana et illicita, videretur esse super hoc prouidēdum: cum plura mala in dictis dominicis et festiuis diebus q in alijs committantur et frequenter se populi exerceāt in ludis turpibus et in amatorijs plausibus, et cātilenis, qđ prohibetur in quarto conci. Toleta. de conse.di.iij.c.j. qnetiā dictis dieb⁹ et quadragesimalibus non deberent ipsi fideles se ab ecclesijs absentare: nec in cubiculorum latibulis habitare, sicut habetur in.ij.c.conciuj Cesaraugustani.

¶ Rubrica.lxv. De clericis in eodem loco degentibus, vt saltē die sabbati in vesperis et die dominica subsequenti insimul conueniant ad diuina.

Item cum in. vij.c. predicti concilij Terraconeñ. fuerit constitutum vt totus clerus eiusdem parochie omnibus dieb⁹ matutinas et vesperas simul celebret, et q die sabbati specialiter conueniant, et in diebus dominicis in omnium presentia solennia celebrētur. Et dictū concilium sit alijs conforme et iuribus consonum. sicut habetur.xcj.disti. quasi per totum, videretur vtile predictū concilium obseruari. Nam in qnto.c.j.ɔcil. Toletani statutū est q si cuiuslibet ordinis clericus tardius ad ecclesiam venerit deponatur, et in lxiij.c.tertij concilij Brachareñ. continetur q ad matutinum et vespertinum officium conueniant. et in. lxiiij. q diebus dominicis ab ecclesijs non se absentent. et in.lxv. q ante horam tertie non prandeāt. et in.lxvj. q cum habitu decenti incedāt.

¶ Rubrica.lxvj. De episcopis, vt annis singulis visitent dioceses suas: et q idem faciant illi quibus competit visitare, et ne in absentia procuratiões quomodolibet recipere non possint.

Item cū in.vij.ca.dicti ɔcilij Terraconeñ.posito.x.q.j. decreuimus, fuerit constitutū q episcopi singulis annis ecclesias suas visitent dioceesanas. Et idē fuerit in alijs ɔcilijs et iuribus ɔstitutū, sicut in.iiij.concil. Tol. ta.ca.q.episcoporum. quinimo episcopi, archidiaconi, prepositi et alij quibus officium visitandi incumbit, et hoc communiter non seruetur: sed predicti a sede apostolica et alijs vijs: pcurationes quas visitando recipere non deberent, sibi ministrari procurent, que duplex infamia negligētie et auaricie sanctis patribus magno hactenus fuit horrori: et quo statuerūt ne quis deinceps tale cupiditatis itgenium exerceret: vt ex hoc sollicitiores fierent de suis gregibus visitandis: Prouidentes vt quando essent languore detenti, aut alijs occupationibus implicati, loco sui viros aliquos probabiles destinarent, sicut statutum fuit in.iiij. concilio Toletano.x.q.j.relata.et.c.episcopum.xlij.distin.non oportet. Primo videretur vtile et proficuum ecclesijs, q

romana ecclesia nullatenus indulgeret huiusmodi procurationes in absentia recipi. et q constitutiones Grego. x. et Bonifacii. de cēsibus et procurationibus exigit. et c. felicis. et alia iura. inper eo. ti. et in aliis edita seruarentur. vnde in. xxi. c. iii. concilii Toleta. fuit constitutum vt eps angarias vel indictiones in diocesibus. quod. c. ponitur. x. qōne. iii. quia cognouimus: vt in precedenti cap. dicitur. q ecclesia cuz eius dote in episcopi ptāte consistat. x. q. i. c. ii. et. iii. In. xxxvi. c. quarti concilii Toletani precipitur q episcopi per singulos annos visitēt dioceses et pochias suas. In. ii. aūt. cō. Bracharen. c. primo. et. iii. quod ponitur. x. q. i. placuit. dicitur q episcopi visitantes ecclesias grauare non debent. Sed debent inquirere qualiter rectores et ministri diuina peragant: et eos instruere in predictis q ecclesia est immunis et libera a pdictis, nisi probetur esse serua. nec videtur q ad illam seruitutem possit indici per dominum papam. qui in cōtrarium dicitur aliqua priuilegia aliquibus regibus concessisse: quia hec sunt priuilegia ecclesie generalia fauorabilia generaliter concessa et perpetuo confirmata que sine ecclesie deformitate tolli non possunt. xxv. questio. i. fere per totum, et ea. cau, q. ii. c. i. ii. et. iii. et. c. eccle. et sequētibus et preceden, vnde vno verbo non videtur quod ipse qui iura tuetur tanta et tam generalia et fauorabilia iura et priuilegia subuertere possit: vt. C. de ino ffi. test. si qñ. et de elec. ecclesia. §. denique. et de hoc fuit tactū aliqualiter. 3. in. ii. et. iii. rub. hui9 secūde partis

¶ De immmunita. eccliar. Rubrica.

Item nec illa immunitas pter mittenda est fm quam quilibet potest regulariter rem suam ecclesiis relinquere: et quod etiam extra manum suam ponere nō est cogendus, contra quam multi principes et tyranni diuersas machinationes ingerunt. Unde contra eos multa hactenus prodiderunt remedia. et nouissime per dominum alexandrū de immunitate ecclesiarum. quia nonnulli. et per dominum Bonifacium in capi. clericis, que remedia non proficiunt. Contra tales inuehit concilium generale de rebus ecclesie non alienandis. cum laicis, ibi nō solum de alienatione feudorum et aliarum possessionum ecclesiasticarum et vsurpatione iurisditionum. sed etiam de mortuariis, et pro anima relictis de quibus aliqui statuerunt quod ecclesia infra annum et diem distrahat al's autoritate propria relicta occupabūt contra legem. C. de sacrosan. ecc. generali. et. l. iubemus. vbi dicit quod cuilibet licet res patrimoniales vel partem sine causa mortis vel iure institutionis vel quocūq alio modo relinquere ecclesie vel inter viuos donare nec est necesse quod talis donatio actis insinuetur. C. de sacrosan. ecclesiis. l. illud. nam in donationibus que fiunt ecclesiis optima mensura est immnesitas. in autenti. de non alienan, aut permutā. reb. eccle. §. finimus. collatione secūda. Adeo quod si quis de curiali fortuna reliquerit tales donationes ecclesie lucratiuis inscriptionibus libere sunt et immunes. Cur enim nō facimus discrimen iter res diuinas et humanas? C. de sacrosanctis ecclesiis. l. sancimus, la. ii. Et hec etiam futurū tps respiciūt. in autentico de ecclesiasticis titulis. §. ad hec sancimus. et. §. sequenti. Si que vero et si qua constitutio in contrariū promulgetur irritanda est. C. de sacrosanctis ecclesiis. decernimus. C. de episco. et cleri. omnia priuilegia. hoc enim ius qd ēt relinquatur maxime in vltimis voluntatibus valde fauorabile est. Tuz fauore vltime voluntatis. C. de sacrosan. eccle. l. i. Tū fauore aie. xiii. q. ii. anime defunctorūm. C. de sacrosanctis eccle. sancimus. Tum fauore ecclesie, que etiam

habetur loco filiorum in aut. de sancti. epi. §. sed et hoc presenti. extra de proba tio in presentia. §. pe. in aut. de eccle. ti. Si quis in nomine magni dei. colla. ix. Nulla igitur constitutione contrariuꝫ statui potest, cum sine periculo anime seruari non possit. de cōsue. c. fi. ꝛ de pre scriptio. c. fi. hic igitur triplex funiculus rumpitur difficulter. de treug. ꝛ pa. c. fi.

¶ Item vsurpatur iurisditio ecclesiastica et violatur immunitas et libertas ecclesie a dictis dominis tēporalibus, ꝙ intra ecclesias ꝛ monasteria claustra et cimiteria sedes ꝛ placita secularia te nēt ꝛ processus suos faciunt in eisdem: nec prosunt cōtra hoc antiqua remedia neqꝫ noua de immunita. eccle. c. j. ꝛ. c. cū ecclesia. ꝛ. c. decet. de electio. ꝙ sicut. de appellatio. qua fronte. ij. q. ij. §. vltimo.

¶ Item quia ab ecclesijs ꝛ monasterijs et personis ecclesiasticis halbergum et hospitiū violenter petere ꝛ pro se ꝛ suis necessaria exigere quasi ex debito nō verētur, quinimmo quāto maiores in hoc poti⁹ peccare videnť: nec in hoc ꝓsunt iam constituta remedia de immu. eccle. c. j. xlij. dis. quiescam⁹. C. de epi. ꝛ cle. l. j. in conci. generali. de rebus ecclesie nō alie. hoc consultissimo.

¶ Itē violant īmunitatē ecclesiasticā. xl. passuū maioribus ecclesijs, ꝛ minori bus. xxx. concessam. xvij. q. iiij. sicut anti quitus. ꝛ capi. frater. ꝛ. c. miror.

¶ Item si aliqua persona ecclesiastica possidens immobilia pro homicidio vel ceteris criminibus ex quibus bonorum sequitur confiscatio puniatur, non per mittunt huiusmodi immobilia distringi per ecclesiam nec etiam confiscari: qḋ est contra ecclesiasticam libertatem et etiam cōtra iura: cū bona personas am plexenť eamqꝫ concomitentur. et non econtra. de clericis coniuga. quod a te de renūtia. ex trāsmissa. xvij. q. iiij. c. vl. ff. de colleg. illici. l. j. in fi. xvj. q. vj. de lapsis. et capi. cognouimus. ꝛ. capi. illud: et capitu. episcopo.

¶ Item priuilegia ecclesiarū ac cōpositiones cum eis vel eoꝝ procuratoribus factas, nō seruant: sed semper ecclesiasticas personas et ecclesias ac monasteria pro predictis molestant: cōtra illud quod Gelasius Papa statuit. xvj. q. iij. placuit. dicens placuit huic sctē ꝛ Magne Sinodo vt res vel priuilegia que dei ecclesijs ex longa consuetudine pertinent, siue ab diuine recordationis imperatoribus siue ab alijs dei cultoribus in scriptis donata ꝛ ab eis per annos tri ginta possessa sunt, nequaꝙ a potestate presulum eorum quecūqꝫ persona secularis per potestateꝫ subtrahat aut per argumenta quelibet auferat. Sed sint omnia in potestate ꝛ iussu presulis eccle sie quecunqꝫ intra triginta annorū spatia ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo secularium vel clericoꝝ contra presenteꝫ diffinitionē egerit tāꝙ sacrilegus iudicetur ꝛ donec se correxerit ꝛ ecclesie priuilegia propria seu res restituerit anathema sit. Regi etiā Frā cie videť imponi necessitas ꝙ talia non presumat vt habetur ex libro capitulorum Caroli ꝛ Ludouici īperatoris. xvj. q. j. quia iuxta.

¶ Item pro voluntatibus eorūdem et absqꝫ causis rationabilibus ponunt dicti domini temporales manū suā ꝛ seruientes in bonis ecclesiarum ꝛ monaste riorum ꝛ quarūcunqꝫ ecclesiasticaꝝ personarum etiaꝫ frequenter in casibus in quibus non apponerent in bonis secularium personaruꝫ: ꝛ tam diu dictā ma num et seruientes in dictis bonis tenēt quousqꝫ dicte ꝑsone ecclesiastice se erga eos redimant.

¶ Rubrica. lxvij. De muneribus pro iudicijs iurisditionibus ꝛ officijs non recipiendis: ꝛ emolumentis iurisditio num non vendēdis ꝛ quod ecclesia nihil recipiat ab vsurarijs ꝛ iudeis: nec de bonis

bonis eorum nec aliorum qui cum notorio peccato ea acquirunt. Sed distribuat pauperib⁹ vel restituat quib⁹ dz.

Tem cum in .x. capit. dicti cōcilij Terraconeñ. fuerit constitutū ne qui clericorum pro impensis patrociniis et iudiciis munera recipiant et idez sit in aliis conciliis et iuribus constitutum, ne iudices etiam iudicium iustum vendant neqꝫ p sortes iudicent. xi. q. iij. nō licet iudici. extra de sentē. et re iudi. cum eterni. li. vj. et contra predicta iura et consimilia hodie quasi indistincte a ministris iustitie maximis mediocribus et minimis munera recipiātur et exitus et prouentus iurisditionum vendantur contra prouisionem conciliorum Lateraneñ. et Turonē. ne plati vicessuas sub annuo censu concedant. c. j. et. ij. ex hoc humanum iudicium peruertitur, et iudicantium oculi muneribus excecantur. Sicut Grego. ait. xj. q. iij. quatuor modis. et scdm legem canonizataz venales sentētie que in mercede a corruptis iudicibus proferuntur. etiam citra interposite prouocationis auxiliuz infirmas esse decernuntur. vt. l. venales. C. quan. puo. nō est nece. ij. q. vj. ei qui appellat, versiculo venales. videret in vtroqꝫ statu ecclesiastico et seculari esse super hoc prouidendū. Nam vt ait Ysodorus pauper dum non habet quid offerat, nō solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Cito namqꝫ violatur auro iustitia, nullāqꝫ reus pertimescit culpam quam redimere nummis existimat. xj. q. iij. pauper. Videretur insuper prouidendum et ordinandū qꝫ ecclesia nihil reciperet ab vsurariis et Iudeis: nec de bonis eoruz qui cum notorio peccato ea acquirunt. Sed distribuat pauperibus et distribuat quib⁹ dz.

¶ Rubrica. lxviij. De officio ecclesiastico vniformiter in vna quaqꝫ puincia et etiam in quolibet regno dicendo.

Tem cum in primo. c. concilij Gerūdeñ. fuerit cōstitutuz quod sicut in metropolitana ecclesia officium agitur. Ita in tota prouincia tam ipsius misse ordo qꝫ psallendi vel ministrandi cōsuetudo seruatur. Et hoc idē constitutum fuerit in. xj. concilio Toletano. c. iij. xij. distin. de his ne aliqua diuersitate cuicunqꝫ ordinis vel officij a Metropolitana sede disiungantur. Cum iustum sit vt vnusquisqꝫ inde assumat regulas magisterij vnde honoris consecrationez suscepit: vt iuxta decreta maioꝝ, sedesque vniuscuiusqꝫ sacerdotalis dignitatis mater est, sit ecclesiastice magistra rationis. Et hoc idem precipitur ab abbatibus obseruari, vt iuxta voluntatē sui episcopi regulariter viuentib⁹, vesperas, matutinū et missam aliter qꝫ sit in metropolitana eccl̄ia, celebrare nō liceat. Et si quis contrarium fecerit qꝫ sex mensibus communione priuatus apud metropolitanum sub pecunie censura maneat corrigendus. Et supradicta concilia rationabiliter constituta non seruentur, Et ex hoc diuerse locorum consuetudines diuersimode varienẗ: nec inueniri possint cause quas in eis constituendis ab initio habuerūt. Videretur scdm qd Augustinus scribit ad inquisitores ianuarij qd haberēt omnia predicta resecari. xij. distinctione omnia. Nam multe tragedie et moteti et alia ex quibus auditores non edificantur, non ad deuotionem sed potius ad contrarium excitant: qd est directe contra illud per qd est officium institutum. Sicut Ysodorus in septimo libro Ethimologiaruz. xij. capitu. attestatur. xxj. distinctione. cleros et clericos. xcij. distinctione cantantes. Ex predicta etiam diuersitate sequitur magna incomoditas ecclesiasticis personis: quia cum lōgissimis

temporibus laborauerint ad sciendum officium vnius ecclesie vel dioce. translati ad aliam quasi officij reperiuntur ignari. Difficile namque est inexpertos diuinis officijs mancipari. xix. q. iij. monasterijs. vnde ex predicta diuersitate perdunt multi pauperes clerici et presbyteri victum suum: et multi prelati conuenientes et idoneos non inueniunt in diuino officio seruitores et in secundo cap. quarti concilij Toletani continet, quod nulla pene pestis magis discipline mores ab ecclesia Christi depulit quam inordinata diuersitas officij: que apud carnales scismatis errorem videtur ostendere, et multis est materia scandalorum. vnde qui in vna fide et in vno regno morantur vnum officium dicere precipiuntur. Idem statuitur in concilio Bracharensi. vbi dicitur quod vnus acidem psallendi ordo in matutinis et diuinis officijs teneatur: et nō diuerse ac priuate neque monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica regula sint permixte. et quod omnes in solennitatibus easdem lectiones legant. et quod misse eodem ordine celebrentur quod c. ponitur. xij. distin. placuit.

¶ Rubrica. lxix. Ut mulieres a virorum cetibus, et a ludis, et inhonestis tactibus retrahantur: et vt coma et habitu discernantur a viris.

Item cum in primo. c. concilij Cesaraugu. fuerit constitutum quod omnes mulieres fideles a virorum alienorum lectione et cetibus separentur ne ad ipsas pretextu docendi vel discendi quicquam accedant, et dictum concilium et multa similia non seruentur et multe familiaritates et confabulationes illicite contrahantur: quia tam in ecclesijs quam extra ecclesias, viri et mlieres extranee ab eorum parentela, in diuersis ludis se exercitant: et tactibus appetitibus et applausibus mutuo ad concupiscentiam inflāmantur. Etenim ait Augusti. de fide christiana. Nec solo tactu et affectu sed aspectu quoque appetitur et appetit concupiscentia feminarum. Ne dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nūcius. Et cū se sibi inuicem etiā et tacente lingua cōspectu mutuo corda nunciant impudica et secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore: vnde et intactis ab immunda violatione corporibus fugit castitas ipsa de moribus. xxxij. q. v. nec solo. et c. qui viderit, videretur fructuosum animabus quod eo ingenio quo decentius fieri posset, retraherentur dicte mulieres a consortio virorum extraneorum: et a ludis etiam supradictis. Et insuper secundum doctrinam Apostoli ad Corin. coma et habitu discernerentur a viris: vnde in Gangren. concilio statuitur quod quecunque mulier religioni diiudicans conuenire, comam sibi amputauerit quam deus advelamen eius et ad memoriam subiectionis illi dedit tanquam resoluens ius subiectiōis, anathema sit. trigesima distinctione quecunque. trigesimatertia questione. v. mulier debet de consecratione distinctione qnta. fucare. quod est mulierū prouincialiū.

¶ Rubrica. lxx. De regibus et principibus iurisditionem diuersimode ecclesiasticam perturbantibus, et vsurpantibus de alijs potentibus alios expoliantibus: personas ecclesiasticas pauperes et peregrinos opprimētibus: et illis qui ad limina apostolorum petri et pauli vel ad alia oratoria accedunt sua aufferētibus excommunicandis, et per ecclesiam compescendis.

Item cum in vndecimo capitulo primi concilij Toletani fuerit constitutum quod si quis de potentibus clericum aut quēlibet

quelibet pauperem aut religiosum ex
poliauerit: et mandauerit eum ad se ve-
nire episcopus vt audiatur et contempse-
rit: inuicem mox scripta percurrant per
omnes prouincie episcopos et quoscun
q adire potuerint vt excommunica-
tus habeatur ipse donec obediat et red-
dat aliena. Et dictum capitulum posi-
tuz est in decretis. vigesimaquarta que-
stione tertia si quis de potentibus.

¶ Uerumetiam quibuslibet oppressis
ecclesia teneatur contra improborum
violentias protectionis et defensionis
auxiliuz impartiri vt octuagesimasepti
ma distinctione quasi per totuz et in tri
gesimosecundo capi. quarti concilij To
letani. et trigesimooctauo capitu. eius-
dem concilij, et dicta iura non seruentur,
nec etiam consimilia ad ecclesiasticam
iurisditionem et commune vtilitatem per
tinentia. Sicut est illud. c. calixti Pa-
pe vigesimaquarta. qo. tertia.

¶ Si quis romipetas et peregrinos et
apostolorum limina et aliorum sanctorum
oratoria visitantes, capere seu rebus quas
ferunt spoliare: et mercatores nouis te-
loneorum et pedagiorum exactionibus
molestare temptauerit, donec satisfece-
rit communione careat Christiana.

¶ Et illud capitu. Nicolai Pape ea.
questione illi qui peregrinos vel orato-
res cuiuscunque sancti siue clericos siue mo-
nachos vel feminas aut inermes pau-
peres depredati fuerint, vel bona eoruz
rapuerint, vel in malum eis obuiauerint,
anathematis vinculo feriantur, nisi di-
gne emendauerint. Pax vero illa quam
treugam dei dicimus, fideliter obseruetur si-
cut ab archiepiscopis et episcopis vniuscu-
iusque prouincie constituta est. Qui
autez eam infregerit, excommunicatio
ni subdatur. Et illud ex dictis Gregorij
secundi Pape. ea. q. quisquis per doluz
manum suam mittit in Christum, idest
episcopum vel presbyterum: quia sacri-
legium graue committit.

¶ Et si quis ecclesiaz dei vastat aut im
pugnat, aut incendit: quia et hoc grauissi-
mum sacrilegium est, placuit sancte Si
nodo, vt in primis omnia bona eius pro
scriptione publicentur: deinde in vno lo-
co. i. monasterio inclusus peniteat omni
bus diebus vite sue.

¶ Et illud Urbani Pape. eadem que
stione paternarum traditionum exem-
plis commoniti, pastoralis officij debi-
tum persoluentes, ecclesias cum bonis
suis tam personis quam possessioni-
bus clericos videlicet ac monachos,
eorumque conuersos, vel commissos:
oratores quoque cum suis nihilomi-
nus rebus quas ferunt tutos et sine
molestia esse statuimus. Si quis au-
tem contra hoc facere presumpserit et
postque facinus suuz recognouerit infra
triginta dierum spatium competenter
non emendauerit, a liminibus ecclesie
arceatur, et anatematis gladio feriatur.

¶ Et illud Alexandri secundi Pape
decimaseptima questione quarta. Si
quis deinceps prior aut cuiuscunque di-
gnitatis vel cuiuscunque ordinis laico-
rum episcopum comprehenderit vel per
cusserit, aut aliqua vi a propria sede ex
pulerit, nisi forte iudicatum canonice,
auctores vel cooperatores tanti scele-
ris anathatizentur et bona eorum eccle
sie ipsius iuri perpetuo tradantur. Si
vero in presbyterum vel in quemcunque
inferiorum graduum clericum hec eadez
presumpserit, canonice penitentie atque
depositioni subiacebit. Si contumax fue-
rit excommunicetur. Uideretur super
obseruantia predictorum et aliorum ad
ecclesiasticam iurisditionem pertinen-
tium fore de competenti remedio eccle-
sie prouidendum. Nam quasi per quan-
dam alnuionez frustatim domini tempora
les ad se omnia trahunt. Et sicut frusta-
tim lupus agnum comedit, ita et per ipsos
iurisditio ecclesiastica frustatim quo-
dammodo deuoratur, quidquid ad ec-

eclesiasticam iurisditionez potissime qd ad tēporalia pertinet sibi cōpetere putantes. Et pauci sunt casus ad ecclesiā pertinentes, in quibus directe vel indirecte per eos ecclesiastica iurisditio non turbetur in diuersis mundi partibus, nec iam cōstituta remedia proficere possunt sicut experientia docet.

¶ Turbatur enim per eosdem ecclesiastica iurisditio in causis seruorum et rusticorum ecclesiasticorum quos talliant et iustitiant tanq̄ suos contra illa iura. lxxxix. dist. indicatuz. duodecima questione secunda. ecclesiaruz seruos. de foro compe. nullus.

¶ Item in causis penitentium, qui in causis suis quas negligere forte nō debent, melius ecclesiasticum q̄ foreñ. expetunt iudiciuz, etiam si sint rei, ſm gl. xi. q. j. aliud. de penitentia. distinctione prima aliud.

¶ Item in causis libertorum et pupillorum viduarum et debilium personarū que pertinent ad ecclesiam quantuz ad possessorium indiffinite. de fo. compet. ex parte. Et quantum ad defensionem et tuitionem ne a potentibus opprimātur. de censibus. licet. et in preallega. c. si quis de potentioribus. xxiiij. q. iij. et c. sequenti. et etiam quantuz ad petitorium in defectum dominorum temporalium. de fo. compe. ex tenore.

¶ Item in causis peregrinorum et mercatorum: agricultorum, et in mari nauigantium, qui pace et securitate gaudere debent: vt de treuga et pace. innouam⁹. de peregri. c. vnico. et de raptori. excommunicationi. et in palle. c. si qs romipetas. et c. paternarum. xxiiij. questio. iij.

¶ Item cum agitur de feudis ecclesie vsurpant sibi iurisditionem cōtra illud de foro competen. verum.

¶ Item impediunt ne in curia romana clerici contra laycos impetrent sicut consueuerunt hactenus facere indistincte. vt de iud. c. vltimo. Et etiam quando laicus contra laicum impetrat contra decretalez illam grauē. de sententia excom. et de arbitr. innotuit. etiam si id super quo laicus contra clericum impetrat sit tale qd pertineat ad forum ecclesiasticum ratione rerum vel personarū. de verbo. signifi. nouimus. §. fin. Et hoc frequenter accidit cum impetrant contra laicos vel eos conueniunt in crimine sacrilegij vel vsurarum vel heresis vel excommunicationis vel periurij vel adulterij vel fornicationis, vel in causa natiuitatis vel iurispatronatus vel decimarum vel rapinarum, de quibus nullum est dubium quin pertineant ad ecclesiasticum forum. sicut patet de crimine sacrilegij vel quasi, de fo. compe. c. cuz sit. et c. a. conquestus. de crimine vsurarum, de vsuris. qm̄. de crimine heresis, de heretici. ad abolendam. et c. excommunicamus. de crimine symonie, de symonia p totuz. de crimine excommunicationis, secunda questione prima. mihi. xxiiij. questione tertia. corripiantur. de crimine periurij, de iudi. nouit. §. vltimo. de foro competen. cum si laycus. libro. vj. de crimine adulterij, de officio ordina. capi. j. de procurato. tue. de crimine fornicatiōis de vita et honestate clerico. vt clericoꝝ. de cā natiuitatis, qui filij sunt legit. cām. et capitu. latoꝛ. de ordine cognitio. tuaz. de causa iuris patronatus, de iud. quanto. de causa decimarum, de decimis tua. et capi. sequenti. De causa rapine, de raptori. capi. j.

¶ Item impediunt quando ecclesia vult cogere aliquem ad satisfaciendū de peccato in quo est, licet cognitio pertineat ad ecclesiam. de indi. nouit. ꝑ in o responso.

¶ Itez impediunt ne adeatur ecclesia in eorum defectum vel quando vacat imperium vel regnum ne cognoscat ecclesia de feudo: vt de fo. compe. licet. de elec. cuz inter vniuersas in fine, nō puttentes quod suppleat defectum coꝛuz. contra

contra de offi.ordina.pastoralis.§.vlti. nec negligentiam eorum contra illud de fo.cōpe.ex transmissa ⁊.c.verum.⁊.c.licet.⁊.c.ex tenore.de offi.dele. significantibus.⁊.c. prouidentiam.§. penul.⁊ vl. de offi.ordina.significauit.

¶ Item impediunt ne vidua spoliata ad restitutionem agens trahat spoliatorem coram ecclesia ꝙꝙ persone ⁊ cause in hoc simul cōcurrāt cōtra illud.de fo. competen.ex parte.

¶ Item impediunt si quid ambiguum inter iudices seculares oriat, ne ad ecclesiasticos iudices recurratur cōtra illud qui fi.sunt legi.per venerabilem.§.licet.

¶ Itē īpediūt ne ecclesie ⁊ curia officialium episcoporum cognoscant vbi cōsuetudo antiqua hoc hȝ ipsos indistincte, de personalibus ⁊ de realibus ⁊ criminalibus, licet ꝯsuetudo in talibus det iurisditionem ēt in delictis domino sup familiam suam.de offi.ordi.irrefragabili.de fo. compe.cum contingat. in fi.ix. q.iij. conquestus. de arbitris.dilecti.C. de emancipa.l.j.⁊ vlti.nec prodest cōstitutio bonifaciana.de imu. eccle. qm̄ in qua talia ⁊ consimilia contēnentes excōmunicatiōi subijciunt ipso facto nec aduertūt dcti dñi tpales ꝙ olim omnes cause tam clericorum ꝙ laicorū deferebantur ad sacerdotes.vt in predicto ca.per venerabilem.§.tria quippe.siue essent criminales, siue ciuiles, siue quecūꝙ alie, vt ibidē.⁊.ij.q.vij. si quis pͥsbyter. q6.c. est concilij Tiburień.⁊.xj.q.j.relatum.⁊ c.quicunꝙ.⁊.c.sacerdotibus.ea.causa.⁊ q.iij.cum apud.vnde non fit eis iniuria nec eorū tēporali iurisdictioni si laicus (vbi ꝯsuetudo hoc dat) reddeat ad suū primarium forum, scilicet ecclesiasticum nec ex hoc sua vel domini temporalis conditio videtur fieri deterior.arg.ff.de pactis.l.si vnus.§.pactum.versicu. ꝙ si non vult tollere, scdm Goffre. et ex isto casu quasi deperit tota ecclesiastica iurisditio et eius generale et vniuersale priuilegium ꝙ in hoc etiam dat iurisditionem.de foro competen.cum contingat. cui non videtur quod possit renunciari, sicut in.iij.et in.iiij.rubrica huius scde partis superius est probatum.

¶ Item impediunt iurisditionē ecclesiasticam dicti domini temporales contra effractores pacis et treugarum, dicentes ius regalium esse contra illud de treu.⁊ pa.per totum.⁊.xxiiij.q.ij.si quis ⁊.c.sequenti.de transac.c.fi.in principio xc.distinctio.precipimus.iij.q.j. nulli. et in constitutione feudorum de prohibita feudi alienatione per Fredericum l.imperialem.

¶ Item impediunt iurisditionē ecclesiasticam in his que ratione ꝯnexitatis pertinēt ad ecclesia.l.in dote vt de donatione inter virum ⁊ vxorē. de prudentia. ⁊.c.nuper.et in pena posita in matrimonio de sponsa.gemma.

¶ Item quādo iudices tēporales ordinarijs recusatis vt suspectis nō patiuntur ꝙ ad episcopum ciuitatis ⁊ ad ecclesiasticum forum habeatur recursus, licet hoc expresse caueatur in autentico vt diffe.iudi.§. si vero iudex.colla.ix.

¶ Item impediunt iurisditionē ecclesie qꝛ cū in eos vel in eorum ministros aut officiales vel subditos excommunicationis suspensionis interdicti sententie proferunt grauāt ex hoc proferētes, vel res, aut subditos eorūdem quousꝙ absolutionis beneficiū deferūt ad eosdē. nec sufficit remediū excōmunicationis sicut ait Grego.de senten.excō.quicūꝙ.

¶ Item impediunt dictam iurisditionem ecclesiasticā, personas ecclesiasticas eis displicentes pro leuissimis criminibus carceribus mancipādo: in casibus etiam in quibus laici deprehensi in maleficijs eisdem vel grauioribus nullatenus caperentur.

¶ Et qꝛ dictas personas ecclesiasticas incōtinenti ⁊ libere ⁊ absꝙ redēptionibus, exactionibꝰ ⁊ corum infamia reddere

nolunt ecclesiasticis iudicibus eorundẽz. Nec contentantur nisi coram eis de clericatu ⁊ eiꝰ possessione cognitio habeat nec prodest ad cõtrariũ.c.si quis suadẽte.xvij.q.iiij.nec decre.bonifaciana si index.de sen.excõ.lib.vj.nec decre.cos.de immunita.eccle.co.libro.

¶ Item impediunt iurisditionẽ ecclesiasticã dicti iudices seculares ⁊ eam sibi vsurpant compellẽdo personas ipsas ecclesiasticas ad soluendũ debita super quibꝰ corã eis iudicibꝰ cõtra personas ipsas ecclesiasticas eaꝝ patentes lr̃e habere exhibent nec sufficit ꝙ dictus dñs Bonifacius eos mãdauerit per censuram eccl'iasticã ab ordinarijs cõpescendos.de fo.competen.seculares.lib.vj.

¶ Itẽ impediunt ⁊ ptnrbant iurisditionem eccl'iasticã: qr extra alienationes dotales cum iuramento factas audiunt mulieres ⁊ filias cõtra patres quibꝰ cũ iuramẽto fecerũt pactũ de hereditate dũ nuptui tradebant.⁊ qr exceptionẽ rei iudicate corã eccl'iastico iudice in casu ad cũ de iure vel de cõsuetudine pertinẽte nõ recipiũt nec proficit ꝙ in dictis tribus casibꝰ sicut ⁊ in precedẽti dictꝰ dñs Bonifacius eos p ordinarios decreuerit cõpescendos.de fo.cõpe.seculares.de pac.ꝙuis.de iureiu.licet.⁊ de exceptio.cum quidam.libro.vj.

¶ Itẽ ipediũt dictã iurisditionẽ ecclesiasticã restringẽdo imunitatẽ eccl'iaꝝ ⁊ eccl'iasticaꝝ psonarũ ⁊ ecclesiasticoꝝ bonorũ varijs ⁊ diuersis modis. Nam imponunt eis munera, tallias,⁊ collectas extraordinarias in casibꝰ phibitis a iure in aut.de eccle.ti.§.ad hec sancimus.vt nulli iudi.§.nulli vo liceat.col.ix.⁊ expressius in.l.Frederici que incipit hac edictali.§.illicitas.cuiꝰ.§.vba sunt hec Illicitas etiã exactiões maxime ab ecclesijs quarũ abusus iam p longa tpa inuoleuit p ciuitates ⁊ castella omnimodo condẽnamus et prohibemus ⁊ si facte fuerint in duplum reddãtur.

¶ Item alius Fredericus in alia lege que incipit ad decus ⁊ decorẽ,dicit in.§. item nulla cõitas vel psona publica vel priuata collectas siue exactiones angarias pangarias ecclesijs pijsqꝫ locis aut ecclesiasticis psonis iponãt aut inuadere ecclesiastica bona psumãt. Qđ si cõtrariũ fecerint ⁊ reqsiti ab eccl'a vel iperio emẽdere contẽpserint triplum refundant. Et nihilominus banno iperiali subiaceãt qđ absqꝫ satisfactiõe debita nullatenus remittãtur. Qđ etiam nihil sit exigendum extraordinariũ seu superindictuz, nec sportulas cogi debent soluere,alias tales domini duplum reddere ⁊ cingulo nudari iubent.in aut.de sanctissimis episco.§.sportularũ.colla.ix.

Verũ si dicat iura antiqua hoc suadere, r̃nderi potestqꝫ talia iura, corrigãtur p iura canonica de immuni.eccle.qr nõnulli.⁊.c.clericis.lib.vj.⁊ p cõcilium Lateranẽ.⁊.c.nõ minus.vbi dicit ꝙ in diuersis mũdi partibus cõsules ciuitatum et rectores necnõ ⁊ alij qui potestatem habere videntur,tot onera freqũter imponũt ecclesijs vt deterioris cõditionis factũ sub eis sacerdotiũ videatur ꝙ sub pharaone fuerit,qui legis diuine notitiaz nõ habebat, Ille quidẽ (oĩbus alijs seruituti subactis) sacerdotes et possessiones eoꝝ in pristina libertate donauit ⁊ de publico eis alimoniã administrauit Isti vo onera sua fere vniuersa iponũt ecclesijs ⁊ tot angarijs eas affligunt vt eis qđ Hieremias deplorat ꝯpetere videat Princeps puinciaꝝ factã est sub tributo: siue qđẽ fossata seu expeditiones seu alia qlibet sibi arbitrent agẽda de bonis eccl'iaꝝ ⁊ clericoꝝ ⁊ pauperum xp̃i vsibꝰ deputatis volũt fere cũcta cõpleri. Iurisditionẽ etiã ⁊ auctoritatem prelatorũ ita euacuãt,vt nihil potestatis eis in suis videat hominibꝰ remansisse. Quo circa sub anathematis districtione fieri de cetero talia phibemꝰ:nisi

episcopus

episcop⁹ & cleric⁹ tantā necessitatē vel vtilitatē aspexerint vt absq; vlla exactiōe ad releuādas cōes vtilitates vl' necessitates vbi laicorū nō suppetūt facultates subsidia p ecclias existimēt pferēda. Si autē cōsules aut alij de cetero ista cōmiserint, et cōmoniti desistere noluerint, tam ipsi q̄ fautores eorum excōicationi se nouerint subiacere: nec cōioni reddant, donec satisfactionē fecerint cōpetentē. Et. xxiij. q. vlti. cōuenior. & .§. q̄ uis cū sequētibus cap. de sacrosan. ec. ad istructiōes. & .l. placet. que canonizata est. xvj. q. j. §. placet. xj. q. j. si tributū. xvj. q. j. §. nouar. & .c. generaliter. xj. q. j. sacerdotibus. et in. xxij. c. tertij conclij Tole. qd ponit. xij. q. ij. ecclesiarū seruos cum multis similibus. Cū eñi ista reciplāt ecclesiasticā libertatē & alia contraria in seruitutē redigāt vt de priuilegijs cū olim. §. j. & .c. ex ore. §. fi. Hec facit in contrariū. C. de prescriptio. que pro libertate & nō aduersus libertatē sunt. l. fi. Pretores eñi fauent libertatibus. ff. de aliena. iud. mu. cā fac. l. iij. §. j. vnde & fauores ampliant & odia restrigunt. ff. de liber. & posthu. l. cum quidā. & de iure naturali mero, ois res libera nascit & de facili redit ad illud qd ius et natura sibi ab initio cōcessit. ff. de pactis. si vnus. §. pact⁹. xv. q̄ si nō vt totū Zctum tolleret & extra de censi. cum venerabilis. ex quibusdābus habet q̄ in bonis ecclesiar. & monasterior. & quarūcūq; ecclesiasticar personarum, etiā frequēter in casibus in quibus nō apponerent in bonis secularium psonar, manū apponūt & eā tādiu seuiētes tenent in bonis pdictis quousq; dicte psone ecclesiastice se redimāt erga eos, vel eorum voluntatem adimplēt vl' quousq; visum fuerit dictis dñis tēporalibus qd satis personas ecclesiasticas afflixerint supradictas.

¶ Item propter delicta personar eccleasticarū & etiam secularū personarum in seruitio vel officio personarū ecclesiasticarum existētium capiunt & explectāt ecclesiastica bona tenētes de facto q̄ delictum talium debet in damnum ecclesie redundare, cōtra Grego. xvj. q. vj. Si episcopū. dicētes q̄ in facultatib⁹ licite punire possunt personas supradictas.

¶ Item cum contra ecclesiam non curat nec iuuet dictos laicos nisi. xl. pscriptio. xvj. q. iij. §. ceterum cum legibus canonizatis subsequentibus contra dictā ecclesiam sicut contra priuatam personam prescriptione decēnali & trecennali vtunt: & qd deterius est cū per annū et diem aliquam rem ecclesiasticam detinuerint vel iurisditione aliqua in temporalibus ecclesiarum vsi fuerint, nolūt audire personas ecclesiasticas ex tunc super possessorio nisi de pprietate etiam experiantur.

¶ Item cum priuat⁹ qui primitias possidet nulla temporis prescriptione iuuetur cum illa que ab initio temporis de iure non sortiuntur effectum tractu tēporis non conualescunt. xvj. q. iij. §. q̄ si priuatus. et extra de prescrip. causam que. contra predicta volunt dñi tēporales et nobiles dictas decimas & primitias possidere, tanq̄ propriam hereditatem. contra illud Grego. xvj. q. vij. decimas, extra de decimis quoniam. j. q. iij. peruenit.

¶ Item aliqui ex regibus & dominis tēporalibus auctoritate volunt conferre bñficia ecclesiastica, q̄ q̄ in eos ius collatiōis cadere nō possit quasi diuisionē facientes inter temporalitatem consecutiuam ex iure spirituali & ipsa iura spiritualia contra illud. j. q. iij. Si quis obiecerit. xcvj. distinctione. bene quidē. lxiij. distinctione. capitulo. j. cum multis sequentibus. de re. eccle. nō alienan cum laicis. de constitutio. ecclesia. et capitu. que in ecclesiarum. j. q. vij. quicunq; & .c. cauendum. viij. q. j. apostolica. x. q. j. c. j. cum sequentibus: de iure patrona. preterea. & .c. cum laici. & .c. sequenti.

¶ Item cum constitutiones et statuta regum principum et dominorum tēporalium onerosa ecclesijs et ecclesiasticis personis non debeant obseruari: vt.x. dist.quasi per totum et in dicto.c. que in ecclesiarum. dicti reges et principes ac domini temporales constitutiones statuta et consuetudines eorundem in causidicando et in alijs seruare faciunt in causis ecclesiasticis que actitant coram eis et statuta sua et consuetudines seruari faciunt quecunq̄ iura scripta diuina et humana, contra illa que habentur.viij.ix.x.et.xj.di.et.xxv.q.j. generali.

¶ Item vacantibus ecclesijs cathedralibus, et alijs, quodammodo se ingerūt et potentia precibus et violentijs volūt habere personas gratas eisdem contra iura communia.lxiij.distin.c.j.ij. et sequentibus.xvj.q.vij. si quis deinceps.

¶ Item ab episcopis temporalia obtinentibus nō permittūt ad archiepiscopos appellari ſm concilium Lugduñ. de appellatio.romana.§.debet, non attendentes q̄ anteq̄ regna peruenerint ad eos: et ante christi aduentum erant vrbes et loca in quibus primates gentilium habitabant ad quos poterat ab alijs appellari, in quibus quidem vrbibus et locis post aduentum Christi apostoli et eorum successores patriarchas et primates posuerunt ad quos ab episcopis poterat appellari, sicut habetur lxxx.distin.c.j.cum sequentibus.et.xcix. distinc.c.j.

¶ Itē in aliquibus partibus dicti domini temporales faciunt incastellari et mulctari ecclesias, et ex hoc in seruitutē redigunt eas, et sibi tanq̄ castra dicunt esse subiectas, contra illud Calixti pape x.q.j.sanctorum.

¶ Item Episcopos et archiepiscopos multis regibus et principibus pro ciuilibus et criminalibus causis eos vel eorum familiares aut officiales tangentibus, ita vocant et retrahunt coram se in causa sicut et alias personas: non seruātes statutum pape Bonifacij ad episcopos gallie.xj.q.j. null⁹ episcop⁹: neq̄ p ciuili neq̄ p criminali cā apd quēuis iudicem siue ciuilē, siue criminalem producatur vel exhibeatur et q̄ magistratus q hoc iubere ausus fuerit amissione rerum et cinguli condemnatione plectat.

¶ Itē in multis partibus dicti episcopi et alie persone a principibus et alijs dominis temporalibus a testimonio reuocantur. contra legem illam.C. de episco.et cle.canonizatam.xj.q.j. testimonium cum sequentibus. vbi dicitur q̄ testimonium clerici aduersus laicum recipi non debet.s.in foro seculari et criminali. Et quod episcopi nec honorum idest iure pretorio, nec legibus ad testimonium flagitatur. de testibus decetero.

¶ Item in multis partibus dicti principes et domini temporales res episcoporum et ceterarum personarum ecclesiasticarum morientium vsurpant, et impediunt ne per episcopos vel capitula vel per alios ad quos pertinent distribuantur: ſm ordinationē defuncti: vel reseruētur successori. nec prodest q̄d Urbanus in cōcilio Aluernie habito in tales anathema protulerit. et quod in Calcedoneñ. concilio et ab Innocen. secundū excommunicationis sententia in tales lata fuerit.xij.q.ij. de laicis.et.c. episcoporum.et.c.illud. et q̄ Grego. idē fecerit in concilio Lugduneñ. de elec. generali.et de re.eccles.non alie.hoc consultissimo.

¶ Item in aliquibus partibus reges et principes et domini temporales infra ciuitates, castra, villas et territoria ecclesijs et psonis ecclesiasticis subiecta acquirunt aliquas possessiones vel res in quibus vel inter quas explectant aliqua propter que episcopi et ecclesie perdunt iurisditionem eorum quod est iuri cōtrariū.xvj.q.v.possessio.cū.c. pcedētibus et

sub sequētibus

subsequenti. z ea. cau. z. q. iij. sicut.

¶ Item dicti principes reges z domini temporales frequenter non solum in monasterijs monachorum, et in domibus episcoporum verumetiaz quod est detestabilius in monasterijs monialiū sibi eligunt mansiones contra illud Grego. xviij. q. ij. peruenit, et contra septimam synodum. xix. q. iij. quoniam. z. c. que semel.

¶ Item cum dicti reges z principes et domini temporales neminem debeant concutere. sed esse contenti stipendijs suis, sicut beatus Joannes baptista cōsuluit eis, Luce. iij. z Actuum. ij. xxiij. q. j. militare. z contra hoc per potentiam terrores z minas frequenter multa a psonis ecclesiasticis extorqueāt, z aliquādo iuramentum fidelitatis a dictis personis ecclesiasticis que nihil ab eis tenent, exigant contra concilium generale. de iureiurando. nimis. videretur sup hoc prouidendum.

¶ Item excedunt dicti principes, reges z domini temporales z ministri eorum contra ecclesiasticam libertatem: quia cum alique persone que reddende essent foro ecclesiastico capiuntur per eos, faciunt eas coram se omnia confiteri, et postmodum tanꝗ confessas et conuictas de criminibus, eas reddūt foro ecclesiastico: dicentes quod cōfessionem coram se factam reuocare non possunt, z quod nisi secundum dictam confessionem iudicentur per ecclesiam et p criminosis habeantur per ipsos sic si rehaberi potuerint puniuntur. moti quodammodo ex quadam glossula Innoc. posita de electio. per inquisitionem. et de iudi. at si clerici.

¶ Item multi ex dictis regibus z principibus imitantur errorem imperatoris constantinopolitani: quia archiepiscopis et episcopis regni eorum z aliorum regnoruz ad eos venientibus (sicut deberent) reuerenter nō assurgunt, nec eis iuxta eos venerabilē sedē assignant imo quod est deterius vix interdum ingressuz possunt habere ad eos z ad cancellarios z ꝯsiliarios eorundē: et cū difficultate audientia ꝓstat eisdē: z dictis regibus z principibus in solio eorum vel lectis sedentibus, predicti archiepiscopi, episcopi, abbates et alij prelati cum laicis et communibus personis in terra vel communibus sedibus sedere coguntur contra honorem z reuerentiam totius cleri et ecclesiastice dignitatis: z contra iura, de maiorita. et obed. solite. lxiij. dist. valentinianus. xcvj. dist. duo. xj. q. j. sacerdotibus.

¶ Rubrica. lxxj. De fidelitate regib⁹ et principibus obseruanda: et de puniēdis his personis ecclesiasticis que contra eos aliquid machinantur.

Insuper scribit August. xxij. q. v. si quis laicus, quod capitulum aliqui hñt pro palea et aliqui pro. ꝓ. c. de forma, quod si quis laicus iuramentum violando prophanat quod regi et domino suo iurat: z postea peruerse ei⁹ regnum z dolose tractauerit: z in mortē ipsius aliquo machinamēto insidiatur: qꝛ sacrilegiuз peragit, in christū dei manū mittēs, anathema sit: nisi per digne penitentie satisfactionem emendauerit: sicut enim constitutum est a sancta synodo seculum relinqnat, arma deponat, in monasteriū eat, z peniteat omnibus diebus vite sue, veruntamen cōmunionem in exitu vite sue cum eucharistia accipiat. Episcopus aūt presbyter z diaconus si hoc crimē cōmiserint degradentur. Item Hierony. xxiij. q. v. si apud: dicit ꝙ si apud carnales dominos in minimis fideles fuerint incipiēt eis apud deum premia maiora committi, obuat auteз doctrinā domini qui

ea q̄ ꝯditiōis sue sunt apta facit ꝛ ex di-
uerso ꝯfundit cā q nō est subiect' i oib⁹
ꝛ cui ꝯditio sua displicet q ꝯ̄dictor atq̄
fraudator ī nullo fidē bonā ōndit. Quō
enī pōt esse fidelis in substātia dei q car
nali fidē dño exhibere non potuit: q.d.
nullo modo q2 nō pōt hoib⁹ esse fidelis
q erga deū extiterit īfidelis, sicut habet
in.iiij.ꝯcil. Tolet. c.lxiij. posito. h.q.vij.
nō pōt. Itē sup p̄dictis ꝓuisum fuit in
vltimo.c. dicti.iiij.ꝯcilij Tolet. in hunc
modū. ¶ Post īstituta quedā ecclesia
stici ordinis vel decreta q̄ ad quorūdā p
tinēt disciplinā, Postrema nobis cun
ctis sacerdotib⁹ snīa est p robore nr̄oruʒ
regū stabilitate gētis Gothoꝝ pōtifica
le vltimū sub deo iudice ferre decretuʒ.
Multaꝝ qppe gentiū (vt fama est) tan
ta existat pfidia aioꝝ, vt fidē sacramēto
ꝓmissam regib⁹ suis obseruare ꝯtēnant
ꝛ ore simulēt iuramēti pfessionē dū reti
neāt mente pfidie ipietatē. Iurāt enī re
gib⁹ suis, ꝛ fidē quā pollicent p̄naricant,
nec metuūt volumē illud iudicij p qd̄ in
ducit maledictio multaq̄ penaꝝ cōmi-
natio sup eos q iurāt in noie dei menda
citer. Que ḡ spes talib⁹ pplis ꝯ̄ hostes
laborātib⁹ erit: Que fides vltra cū alijs
gentib⁹ in pace credēda post fed⁹ nō vio
landū: Que in hostib⁹ iura stabili pma-
nebūt spōsiōe, qn̄ nec ipsis regib⁹ ꝓprijs
iuretā fidē ꝯseruāt: Quis ei adeo furio
sus est q caput suū manu sua ꝓpria dese
cet: Illi vt notū est immemores salutis sue
ꝓpria manu seipsos interimūt: in semet-
ipsosq̄ suosq̄ reges ꝓprias ꝯuertendo
vires. Et cum dñs dicat. Nolite tangere
xp̄os meos. ꝛ Dauid, qs inqt extendit
manū suā in xp̄m dñi, ꝛ inocēs erit: illis
nec vitare met⁹ est piuriū nec regib⁹ ifer
re exitiuʒ, hostib⁹ qppe fides pacti dat,
nec violat. Qd̄ si in bello fides vigeat, q̄
to magis in suis seruāda est: Sacrilegiū
qppe est, si violet a gētib⁹ regū suorū ꝓ-
missa fides q2 nō solū in eis fit pacti trās
gressio, sʒ ꝛ in deū in cui⁹ noie pollicetur
ipā pmissio. inde est q multa regna ter
rarū celestis iracūdia ita pmutauit vt p
īpietate fidei ꝛ moꝝ alteꝝ ab altero sol-
uerent. vn̄ ꝛ nos cauere opʒ cāsu hmōi
gentium, ne silr plaga feriamur p̄cipiti
ꝛ, plaga puniamur crudeli. Si enī de⁹ an
gelis in se preuaricantib⁹ nō pepcit qui
p inobedientiā celeste hītaculū pdide-
rūt. vn̄ p Esaiā dicit. Inebriat⁹ est gla-
dius me⁹ i celo, q̄to magis nos nr̄e sa-
lutis interitū timere debem⁹ ne p ifideli
tatem eodem seuiente gladio percu-
mus: Quod si diuinaʒ iracundiam vita
reuoluimus, et seueritatem eius ad cle-
mentiaʒ ꝓuocare cupimus, seruemus
erga deum religionis cultuʒ atq̄ timo-
rem custodiamus erga principes no-
stros pollicitam fidem atq̄ sponsionē.
non sit in nobis sicut in quibusdam gen
tibus ifidelitatis subtilitas, impia non
subdole mentis perfidia, nō periurij ne-
phas, ꝛ coniurationum nephanda mo-
limina. Nullus apud nos p̄sumptiōe re
gnū accipiat, nullus excitet mutuas se-
ditiones ciuiū, nemo meditetur interi-
tus reguʒ. Sed defuncto in pace princi
pe, primates gētis cū sacerdotibus suc
cessorem regni consilio communi cōsti-
tuant: vt dum vnitatis concordia a no-
bis retinetur, nullaʒ patrie gentisq̄ di
scidium per vim ambitionis moueatur.
Quod si hec admonitio mētes nostras
non corrigit, ꝛ ad salutem communem
cor nostrum nequaq̄ perducit, audi
sententiam nostram. Quicunq̄ igitur
ex nobis vl' toti⁹ Hispanie pplis, qua-
libet cōiuratione vel studio, sacramen-
tū fidei sue qd̄ p patrie gentisq̄ Gotho-
rum statu vel conseruatione regie salu-
tis pollicitus est temerauerit aut regeʒ
nece attrectauerit, aut potestate regni
exuerit, aut presumptione tyrannica re
gni fastigiū vsurpauerit. anathema sit
in conspectu dei patris et angelorum
atq̄ ab ecclesia catholica quam periu-
rio prophanauerit efficiatur extranea

us, et ab omni cetu christianorum alienus cum omnibus impietatis sue sociis quos oportet ut una pena teneat obnoxios quos similis error inuenerit implicatos, quod iterum secundo replicamus dicentes. Quicunque amodo ex nobis vel cunctis Hispanie populis quolibet tractatu vel studio sacramentum fidei sue quod pro patrie gentisque gothorum statu vel conseruatione regie salutis pollicitus est violauerit, aut regem nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut presumptione tirannica regni fastigium vsurpauerit, Anathema in conspectu christi et apostolorum eius sit, atque ab ecclesia catholica quam periurio prophanauerit efficiatur extraneus, et ab omni consortio christianorum alienus, et damnatus in futuro dei iudicio habeatur cum patricipibus suis: qui dignum est, ut qui talibus sociantur, ipsi etiam damnationis eorum participatione obnoxii teneantur. Hoc etiam tertio acclamamus dicentes. Quicunque amodo ex nobis vel cunctis Hispanie populis, qualibet meditatione vel studio sacramentum fidei sue quod pro patrie salutis gentisque gothorum statu vel incolumitate regie potestatis pollicitus est violauerit, aut regem nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut presumptione tirannica regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu spiritussancti et martyrum christi, atque ab ecclesia catholica quam periurio prophanauerit efficiatur extraneus: et ab omni christianorum coetione alienus nec partem habeat in sancto rum. Sed cum diabolo et angelis eius eternis suppliciis condemnetur vna cum eis qui eadem coniuratione nituntur, ut par pena perditionis constringat quos in pernicie praua societas copulat. Et ideo si plus cibus qui adest hoc tertio reiterata sententia vrevocis consensu firmate, ab vniuerso clero vel populo dictum est qui contra hanc nostram diffinitionem presumpserint, anathema maranatha hoc est perditio in aduentu domini sint. et cum iuda scarioth partem habeant ipsi et socii eorum amen. Quapropter nos ipsi et sacerdotes omnes sanctam ecclesiam christi ac populum admonentes ut contra tremenda et toties reiterata sententia nullum ex nobis puniti atque eterno condemnet iudicio, sed fidem promissam erga gloriosissimum dominum nostrum Sisenandum regem custodientes ac sincera illi deuotione famulantes non solum diuine pietatis in nobis clementiam prouocemus: sed etiam gratiam antefati principis percipere mereamur. Te quoque presentem regem ac futuros etatum sequentium principes humilitate debita deposcimus, ut moderati et mites erga subiectos existentes cum iustitia et pietate populos a deo vobis creditos regatis bonamque vicissitudinem que vos nobis constituit largitori christo rependatis, regnantes in humilitate cordis cum studio bone actionis: nec quisque vestrum solus in causa capitium aut rerum sententiam feriat. Sed consensu publico cum rectoribus ex iudicio manifesto delinquentium culpa patefiat, frenata a vobis in offensis mansuetudine, ut in seueritate magis in illis quam indulgentia polleatis, ut dum omnia hec autore deo pio a vobis moderamine conseruentur, et reges in populis et populi in regibus et deus in vtrisque letetur. Sane de futuris regibus hanc sententiam promulgamus, ut si quis ex eis contra reuerentiam legum superba dominatione et fastigio in flagitiis et facinore siue cupiditate crudelissima potestatem in populis exercuerit, anathematis sententia a christo domino condemnetur, et habeat a deo separationem atque iudicium propter quod presumpserit praua agere et in perniciem regnum deducere. De suinthilane vero qui propria scelera metuens seipsum regno priuauit et potestatis fascibus exuit id cum gentis consultu decreuimus ut neque eum vel vxorem eius propter mala que commiserunt neque filios eorum vnitati nostre vnquam consociemus nec eos ad honores a quibus ob iniquitatem deiecti sunt aliquando promoueamus. Quique etiam sicut in fastigio regni habentur extranei, ita possessione rerum quas de miserorum sumptibus auxerant maneant alieni preter id quod pietate piissimi principis nostri fuerit consecuti. non aliter et geilanem memorati Suinthilanis et sanguine et scelere fratrem qui nec in germanitatis fide stabilis extitit nec fidem gloriosissimo domino nostro pollicitam

conseruauit. Hunc igitur cum coniuge sua sicut et ante factum est a societate gētis atq; consortio nostro placuit separari, nec in amissis facultatibus in quibus p iniquitatē creuerant reduces fieri preter id quod consecuti fuerint pietate clemētissimi Principis cuius gratia bonos donorū premijs ditat et malos a beneficiētia sua nō separat. Gloria autē et honor omnipotenti deo nostro in cuius nomine ꝯgregati sumus. Post hec pax et sal⁹ et diuturnitas pijssimo et amatori Xp̄i dn̄o nostro Sisenando Regi cui⁹ deuotio nos ad hoc decretū salutiferū cōuocauit, corroboret ergo xp̄i gr̄a regnū illi⁹, gētesq; gothorꝝ in fide catholica annis et meritis, ꝓtegat illū vsq; ad vltimā senectutē summi dei gr̄a. et post presentis regni gloriā ad eternuꝫ regnū trāseat: vt sine fine regnet q in seculo feliciter īperat ipo prestāte qui est rex regum et dominus dn̄orū. Cū p̄re et spiritu sancto in secula seculorꝫ Amen.

Definitis itaq; his que superius cōprehēsa sunt annuente religiosissimo principe placuit deinde nulla re īpediente a quolibet nr̄m ea q̄ cōstituta sunt temerari. Sed cūcta salubri ꝯcilio cōseruari. Et q̄z ꝑfectib⁹ ecclesie et aīe nr̄e cōueniunt, etiā ꝓpria subscriptione (vt ꝑmaneāt) roborām⁹. Ego Ysidorus in Xp̄i nomine ecclesie Hispaleñ. metropolitanus ep̄s hec cōstituēs subscripsi. Similiter et alij ep̄i subscripserūt numero .xl.

Item in .v. cōcilio Toleta. c. ij. iij. iiij. v. vj. vij. viij. et ix. ac vlti. ꝯtinetur qualiter ecclesia et oēs Xp̄iani debēt esse solliciti de custodia salutis regū, et de illis q Rege supstite eū blādiunt de spe regni habēda, et de illis qui principibus maledicere p̄sumūt. et vt fideles subditi regū nō fraudentur iure rerū suarū ex cupiditate a successorib⁹ eorꝫ et facinora principū obseruādo ad obseruantiā cōciliorū de quibus scribit .i. d. c. ij. et sequētib⁹ in hūc modū. Sūma aūt nobis vigilātia et grādi religionis cura ꝓuidendū est vt mala que assidue ꝓhibita perpetrant circūspecta disciplina ecclastica extirpent. Non em̄ incassuꝫ scriptū est: pestilēte flagellato stultus sapiētior erit. Quobrem qm̄ prepōderāte onere delictorū experiētia pene semper ac sepe fieri discim⁹, qđ magnopere vitare debemus. qđ etiā custoditur cū hoc qđ diuinis sacramētis spopondim⁹ temeritate nō violam⁹. Jdcoq; frequēter est cōpescendū qđ crebro inuenitur trāsgressum. Sed ne succedētes precedant: ac deinde sequētes inuideāt altioribus, et cūcta quieta et pacata permaneāt, hec in concilio cōiter ꝯsiderata defertur sentētia vt seruetis quecūq; in vniuersali et magna Sinodo ꝓuisa conscriptaq; circa principum salutē et vtilitatem sunt. Hec quoq; adiecta custodiātur, videlꝫ vt omni benignitate omniq; firmitate circa oēm potestatē principis nostri Chintillani regis teneat dilectio, et ꝑheat rōnabile defensiōis adminiculū, nec res iuste prouise aut etiaꝫ parentū digna ꝓuisiōe ꝓcurate ad iuris ꝓprietatē ꝑtinētes iniuste fraudulēter ve a quoq; tā illicite exq̄sita ledēdi eos ꝑheat: nec quocūq; modo q̄buslibet reb⁹ spreta dilectiōe molestent. hec em̄ licētia efficit et p̄ncipes in subiectis suspectos et subiectos in bonis p̄ncipū cupidos. Quo circa nec premissa ꝯtēnatur, et vt cupiditas radix omniū malorꝫ auferat, ꝯtestamur omnes presentes et absentes, vel etiā futuris tēporib⁹ cōsequētes corā Deo et Angelis eius, q si quisq; nostre contestationis temerator extiterit, atq; contemptor et quacunq; argumentatione odiose eos molestare aut ī aliquo fuerit conatus ledere, sit anathema in Xp̄ianorum omnium cetu, atq; superno condēnātur iudicio, sit explorabilis omnibus catholicis et abominabilis sanctis angelis in ministerio dei ꝯstitutis, sit hoc

seculo

hoc seculo pditus ꝛ in futuro cōdēnatꝰ qui tam recte puisioni noluit pbere con sensum. ¶ In exptis nobis moribꝰ no uā decet inuenire medelā, Quapropter qm̄ sunt incōsiderate quorūdā mētes ꝛ se minime capiētes, quos nec origo or nat, nec vtus decorat, q passim putāt li centerq; ad regalia maiestatis puenire fastigia, huiꝰ rei cā nostra oim cū luoca tione diuina pbet snia, vt si qs talia me ditatus fuerit, quē nec electio oim prefi cit, nec gothice gentis nobilitas ad hūc apicē trahit, sit ꝯsortio catholicoꝝ pri uatus ꝛ diuino anathemate cōdemna tus. ¶ Ergo qꝛ religiōi inimicū, ꝛ ho minibꝰ ꝯstat esse pnitiosū futura illici te cogitare, ꝛ casus pncipū exqrere, ac sibi imposterū puidere cū scriptū sit, nō est vestrū nosse tpa vel momēta que pa ter posuit in sua ptāte, hoc decreto cen semus vt quisqs inuētus fuerit talia p quisisse, ꝛ viuēte pncipe in aliū attēdisse p futura regni spe, aut alios in se ppter id attraxisse, a cōuentu catholicoꝝ cuȝ excommunicationis snia expellatur.

¶ Sed ꝛ hoc p pestilentiosis hominuȝ moribus salubri deliberatione censemꝰ ne quis in pncipē maledicta congerat. Scriptū est eni a legislatore, pncipē po puli tui ne maledixeris. Qd si quis fece rit excōicatione ecclesiastica plectať. Nā si maledicti regnum dei nō possidebūt. qto magis talis ab eccl'ia necessario pel litur q diuine violator snie inuenitur?

¶ Simili pnidētia p fidelibus regum nostra datur snia, vt quisqs supstes pn cipuȝ extiterit iuste in rebus pfligatis, aut largitate pncipis acqsitis nullā de beat habere iacturā. Nā si licēter ꝛ iniu ste pturbenť fideliū mētes, nemo opta bit ppriū ac fidele pbere obsequiū dum cuncta mutant in incertum, ꝛ in futuro discriminis formidant cām. Sed salu ti coꝝ ꝛ rebus pncipalis pietas dȝ pbe re suffragia. Exemplis eni ceteri puocā tur ad fidem cum fideles non fraudan tur mercede.

¶ Propter malarū mentiū facilitateȝ ꝛ memorie obliuionis hoc sacratissima statuit synodus, vt in omni ꝯcilio epoꝝ Hispanie vniuersalis cōcilij decretū qd ppter pncipū nroꝝ salutē est cōstitutū pactis oibꝰ i synodo publica debeat vo ce pnuntiari, quatenus sepe replicatuȝ auribus vel assiduitate iniquoꝝ mens territa corrigatur, que ad puaricandūꝰ obliuiōe ꝛ facilitate perducitur. ¶ In his oibus que pmisimus ptātem indul gētie in culpis delinquentiū pncipi re seruamus, vt iuxta bonitatis sue mode ramē vbi emēdationē pspexerit mentiū veniā tribuat culparū. ¶ His vo oibꝰ finē robur subscriptōe nostra faciētes, gl'iam ꝛ laudē oipotēti dn̄o deo inqtū mortaliū valitudo sinit, reddimꝰ. Post hec gratias excellentissimo ꝛ gloriosissi mo pncipi nostro Chintillano regi per agimus: cuius ardor fidei studiuȝ bone intentionis ꝛ vnanimitatis cōcordiam nobis tribuit ꝛ fiduciā charitatꝭ, donec ei dn̄s de inimicis triumphū, ꝛ de beati tudine gaudiū, custodiat eū ptectione assidua ꝛ muniat bone voluntatis sue circunspectiōe tutissima, cuius regnū maneat in secula seculorum.

¶ Ego Eugenius Tolet. ecclesie puin cie Carthagiñ. metropolitanꝰ eps his oibus decretis annuēs subscripsi simil'r ꝛ alij epi subscripserūt numero viginti.

¶ Item in .iij. capitulo, vj. cōcilij Toletani. Rubrica.

Nflexibilis iudeoꝝ pfidia de flexa tandē videtur pietate ꝛ ꝛ potētia supna. Hinc eni li quet q inspiramine summi dei excellentissimus ꝛ xpianissimus pn ceps francoꝝ rex Ludouicus ardore fi dei inflāmatus, cū regni sui sacerdotibꝰ puaricationes ꝛ supstitiones coꝝ eradi care elegit funditus, nec sinit degere in regno suo eū qui non est catholicus, ob cuius feruorē fidei gratias oipotēti dn̄o

celorũ agminꝰ, eo qđ ei tam illustrẽ creauerit aĩam, ⁊ sua repleuerit sapiẽtia, ipse quoqꝫ donet ei ⁊ in p̄senti seculo longeuãvitã, ⁊ in futuro gloriã eternã. Illud aũt puida nobis cura ⁊ valde est decernendũ vigilanti solertia, ne eius fidei calor ⁊ noster labor qñqꝫ i posteris tepefactus liquescat: Quo circa ꝯsonã cuꝫ eo corde ⁊ ore p̄mulgamꝰ deo placituram sniam, simul etiã cũ suoꝝ optimatũ illustriũqꝫ viroꝝ cõsensu ⁊ deliberatiõe sancimus, vt quisqꝫ succedentiũ tẽpoꝝ regni sortitꝰ fuerit apicẽ, nõ añ cõscendat regũ sedẽ, q̃ inter reliqua cõditionũ sacramẽta pollicitus fuerit hãc se catholicam nõ p̄missuꝝ eos violare fidẽ. Sed ⁊ nullatenus eoꝝ pfidie fauẽs vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus tẽdentibꝰ ad p̄cipitia infidelitatis aditũ p̄beat p̄uaricatõis. Sed qđ magnopere nostro est tp̄e cõquisitũ, debeat illibatũ p̄seuerare in futurũ. Nã incassum bonũ agit, si nõ eius p̄seuerãtia p̄uidet. Ergo post q̃ ordine p̄missoꝝ ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator huiꝰ extiterit p̄missi, sit anathema maranatha in cõspectu dei, ⁊ pabulũ efficiat ignis eterni, simulqꝫ cuꝫ eo dãnatione p̄culsi, quicunqꝫ sacerdotũ vel xp̄ianoꝝ quilibet eoꝝ implicati fuerunt errore. Nos etenĩ ita p̄sentia decernimus vt p̄terita que in vniuersali synodo de iudeis conscripta sunt, cõfirmemus: q̃m ea que necessaria p eoꝝ saluatiõe scribi potuerũt in eisdeꝫ esse cauta sancimus. Quapropter que tunc decreta sunt valitura esse censemus.

¶ Et in .xiij. c. eiusdẽ cõcilij qđ seq̃.

¶ Qui primatu dignitatis atqꝫ reuerẽtie vel g̃re ob meritũ in palatio honorabiles habent his a iunioribus modestꝰ honor p oĩa deferat, qui etiã minores a senioribus ⁊ dilectionis affectu amplectantur, ⁊ vtilitatis imbuant exemplo.

¶ Et in .x. c. cõcilij Toletani.

¶ Item ad idem faciunt oĩa que dicta sunt .s. in p̄ma rubrica de reformatione cleri ⁊ in precedentibus.

¶ Rubrica .c. De reformatione regũ ⁊ secularium personarum.

Ad reformationẽ reguꝫ ⁊ p̄ncipũ ⁊ oĩm dñoꝝ tp̄alium faciunt illa que dicta sunt .s. in p̄mis quatuor rubricis p̄me partis .s. vt regerent iurib' et rõnibꝰ de cõsilio p̄boꝝ ⁊ nõ proprijs voluntatibꝰ ⁊ motibꝰ ⁊ arbitrio eorundẽ. Et q̃ cohiberent se a grauaminibus ecclesie inferẽdis de quibus quinquaginta grauamina tacta sunt in .lxx. huius secũde partis rubrica. ⁊ q̃ liberaliter iustitiam exhiberent: monetas nõ mutarẽt: insufficiẽtes tabelliones non crearent, nec permitterent rem publicã in mensuris ponderibus ⁊ alijs defrandari, put dictum est in .xciij. rubrica. et quod ab omnibus fidelitas seruetur eisdem, sicut in .lxj. rubrica dictum est. Et speciales orationes fiant pro eisdem: vt in .vj. rubrica. qđ nõ capiãt personas ecclesiasticas nec eis acquirere prohibeant, vt in .iij. rubri. et v. Et q̃ deputent defensores ecclesijs vt in .xl. rubrica. Et q̃ venatiõibus nimis non insisterent, vt in .lj. rubrica.

¶ Ad reformationem autẽ totius status secularis faceret specialiter reformatio dictorum regum ⁊ principũ quo ad predicta. Et reformatio etiam ecclesie romane prelatorum religiosoꝝ totius cleri: q̃ quod ab eis agitur trahitur ab ipsis laicis in exemplum.

¶ Ad dictã ẽt reformationeꝫ seculariũ personarum faciunt illa que dicta sunt .s. in .xxxv. rubrica. xxix. xlij. xlv. xlvij. xlviij. l. lvj. lvij. viij. ix. lxj. lxij. iij. iiij. vij. ix. lxxj. iij. ⁊. v. lxxx. lxxxj. ⁊. ij. vj. vij. viij. ⁊ ix. ⁊ in .xc. s. vt decimas ⁊ primitias ⁊ alia iura ecclesiastica soluant.

¶ Secunde partis finis.

Incipit Tertia pars Tractatus reuerendi in christo patris domini Guilelmi dei gratia Mimatēsis episcopi.

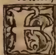
Rubrica.j. De reformatione vniuersalis ecclesie, et (quod in ea est pcipuū) a capite sancte romane ecclesie platis et alijs superioribus incboandū.

Uane quātum ad reformationē vniuersalis ecclie, vtiliter et pseuerabilr ac efficaciter faciēdū vr q a capite rō fit edēda, vcz a sacrosancta romana ecclesia q̄ caput est oim aliar. Ad quā tāq̄ ad caput ecclia᷑ ois sancte religiōis relatio est fm Greg. referēda: et quā tāq̄ caput et matrē oim ecclia᷑ fm calixtū membra omnia seq debent. Que, sicut Innoc.papa scribit est oib⁹ posita i speculū et exemplū. vñ sicut speculū sine macula atq ruga, exemplū absq rephēsionis nota dz esse. Sic predicta ecclesia sctā romana fm Pelagiū vrbis rome epm, nō dz habere in se maculā neq rugā, neq aliqd huiōi. Capite nāq lāguescente oia corpis mēbra dolent testimonio Esaye. Et cū in cuuant hi q pcunt ad ferenda onera peccato᷑, facile inclinant sequētes. Et si qd puerse agit a platis (cū facta vbis 3ria pluſq ipsa vba fm Senecā, moueant) trahit a subditis de facili in exēplum. Et cōcussis columnis ecclie corruit edificiū. Et q̄q ō scribis et phariseis sup cathedrā moysi sedētibus pcipiat dñs et instruat in Matth. Qō dicunt facite q̄ aūt faciūt facere nolite. Dicunt aūt et nō faciunt: et alligant onera grauia et importabilia et iponunt in hūeros hoim, digito aūt suo nolūt ea mouere: oia opa sua faciunt vt ab hoib⁹ videāt: dilatāt philateria sua et magnificant fimbrias: amāt pmos recubit⁹ in cenis et pmas cathedras in synagogis et salutatiōes in foro: et vocari ab hoib⁹ rabi. Et hoc idē fm Jo.chris. intelligi pot de platis et sacerdotib⁹ nostri tpis, q oēs iustitiā pplo mādāt et ipsi nec modicū seruāt vt nc nō faciēdo s3 dicēdo iusti appareant. Nihilomin⁹ tñ qr vt psalmista ait, Oculi seruo᷑, idest subdito᷑ et laico᷑ sunt in manib⁹ et opationib⁹ dño᷑ suo᷑, idest plato᷑ supio᷑. Et oculi ancille, idest vniuersalis ecclie in manibus dñe sue, hoc est romane ecclesie q̄ dña ac iudex est aliarū, cui⁹ rector catholicus nō iudicat a quoq. Cū eius sedi primū Petri apl̄i meritū, deinde secura iussio n̄ dñi cōciliorū venerando᷑ autoritas singularē in ecclesijs tradiderit ptātē, sicut scribit in decretis, plus ad facta dicte romane ecclesie attēdit q̄ ad verba. Potissime cū dñs papa locū ei⁹ teneat et vice fungat i terris, q cepit facere et docere, et turbā sequentē cibo corpali reficere nō solo pabulo vbi sui: Qui digito suo scripsit i terrā (cū de peccatricis muliēris iudicio ageret) Qui sine peccato est vestrum primus in illā lapidem mittat: vt docuit eius i sacro euāgelio. Regē enim eterna iura faciunt non psona: quia non constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Que ergo honori debeant honori deseruiant, et que reges accumulāt regno relinquāt. vt qr eos regni glīa decorat, ipsi quoq regni gloriā nō extenuēt, s3 exornēt. Habeāt deinceps iure conditi reges in regēdo iudicia iusta, in parcēdo pectora prompta, in conquirendo studia parca in cōseruando vota sincera. Et tanto gloriā regni cū felicitate retentēt, q̄to iura reguminis et māsuetudinis cōseruauerint et equitate direxerint premisse primū dictionis, nec nō prodijsse putetur ex fomite rationis reuelare conuenit euidentissima operis specie, vt ex illo nos idoneos assertores habeat probitas veritatis ex quo semper semetipsam reseruauerit qualitas actionis. Ecce enim ita ex gentis nostre mediocribus maiori

busq; psonis multos hactenus corruisse repimus, et desicuisse, vt eorum agnitis ruinis nō aliud possun⁹, quam diuine cōsyderare iudicia, pmultis, quorum domorū spolia, et potētiam diuitias simul ac pdia ita cōspicimus, prsus extinauita, vt nec filiis suis cōmoda, nec palatinis officiis reperiātur in remediū salutare collata. Cuius rei serie extrocq; cōcurrēte, dū et iudicatos iudicior sniam elisit, i eor bonis ad ipsor vicē munificatus nemo, pene nō tenuisse disciplinā in ordine, sed defectū potuisse pensant in gente illo maiori salutis dispendio cumulato, quod tam hec que a iudiciis vigor iudiciorum abstraxerat quam illa que qualiscunq; puentus ordine profligatiōis cōtriuerat tota ppietat principū amplitudo in sinū sue receptionis incluserat, Sicq; solo pncipali ventre suppleto, cūcta totius mēbra gētis vacuata langue scerent ex defuncto, vū venit vt nec subsidiū mediocres, nec dignitatē valerēt obtinere maiores. Quia dū soli⁹ ptātis vigor maxima occupauit, toti⁹ plebis status nec minima iura defendit, atq; cum omni palatino officio simulq; cū maiorū minorūq; cōuentu oēs nos tam pontifices quam etiam sacerdotes, et vniuersi sacris ordinibus famulātes gcordi deffinitione decernimus et optam⁹, vt ois conquisitionis pfligatio i oium rer vinctiū immobiliumq; et moueri valentium corpe vel specie, forma vel genere que a gliose memorie Cindasuītho rege a die quo in regnū dinoscit cōscendisse repta quolibet modo extiterit, oia i serenissimi atq; clemētissimi dñi nostri Reccesuīthi principis perēni trāseāt ptāte, et ppetuo deputētur in iure nō habēda parētali successu. Sed possidēda regali cōgressiōe, ita vt iuste sibi debita qsq; pcipiat, et de rebus ad remedia subiector quecūq; elegerit pncipis volūtas exerceat, illis tātūmodo exceptis que memoratus diue memorie Cindasuinthus pnceps ante regnū aut ex pprijs, aut ex iustissime cōquisitis visus est habuisse, in qbus cunctis filijs vna cū gliosissimo dño nostro Reccesuītho rege maneat diuisio libera et possessio pace plenissima. Sed ille res qs pdict⁹ pnceps de iustis puentibus filijs suis vel qbuslibz iustissime visus est contulisse vel reliquisse oēs in eor iure maneāt incōuulse. illa negotij huius veritate seruata et qr grata volūtas gloriosi dñi nri Reccesuinthi regis reddere decernit vnicuiq; iustissime debita, nemo inuasionis calūniā moueat, aut dāna requirat pter que gloriose memorie genitorē ei⁹ quedā indebite hūisse ↄstiterat.

Incipit secundū capitulū .x. concilij Toletani. Rubrica.

Frequentiū molestiarū nocēs impulsus contēni quidē magnitudine decentis poterit grauitatis, Sed qr honesta sollicitudo cohibere pperat qd frequētata vsitatio vitare nō curat, ideo et cum quorūdā paternor sanctionib⁹ decretorūq; institutionib⁹ sit legalib⁹ cautū nequis salutē pncipū, gētisq; aut pprie patrie qsq quam meditari conet aduersum, hoc vnū spāliter nūc depromit obseruādū, vt si qs religiosor ab epo vsq; ad extremū ordinis clericor siue monachor gñalia in ramēta in salutē regiā gentisq; aut patrie data repia k violasse volūtate pphana, mox ppria dignitate puatus, et loco et honore habeat exclusus eo miseratiōnis obtētu tantūmodo reseruato, vt an locū, an honorē, an vtrūq; possideat cōcedendi ius licentiāq; pncipalis ptās obtineat,

Rubrica .iij. De his q̄ impatores reges: pncipes et dñi tpales itra ecclīam et in personis ecclesiasticis rebus et bonis agere et exercere possunt.

Istā rubricā nō psequor nec etiā vigesimamsextā d. pnti ppter librū quē de ptētis in dictis duab⁹ rubricis, reuerē

dus in xp̄o pater frater Egidi⁹ dei gr̃a
Bituricen̄. ep̄s, in quo p̄funditas et sub
limitas viget sciētie, copiose ac vtiliter
edidit: in quo pleni⁹ videri possunt p̄ti
nentia ad istas duas rubricas q̄ posset
hic explicari, licet ex p̄cedētib⁹ rubricis
m̄lta colligi possint que ad istas duas
rubricas reducuntur.

¶ Rubrica .iiij. De regulis fidei et do-
ctrine xp̄iane catholicis exponēdis: et de
quibuslibet scientiarū scriptis potissime
dubijs: abreuiādis: et opinionib⁹ resecā
dis: et curatis et p̄sbyteris p scripta infor
mādis: et officio eccl̄iastico et canonibus
moralib⁹ exponēdis: et ɔcilijs ab oīb⁹ ec-
clesijs cathedralib⁹ habēdis: et de euāge
lijs et figuralibus misticandis.

Item cū in .xxj. et vlti. c. primi
ɔcilij Toleta. et in .j. c. vj. ɔcilij
Toleta. et in plurib⁹ alijs ɔci
lijs ɔtineāt̄ faciētia ad catho
licorū istructionē, et hereticorū et heresuꝫ
exterminationē, sicut in .vij. et vlt. c. p̄mi
cōcilij Constātinopolitani. et .x. c. vj. ɔci.
Carthaginen̄. Et in .ij. c. iij. ɔci. Toleta
ni et similibus, videret̄ ɔsiderandū an expe
diret seruari p̄dicta, cū paucissimi i his
que ad fidē et ei⁹ articulos, et aiarū salutē
p̄tinēt: etiā literati inueniant̄ instructi,
p̄pter q̄d risui patēt infidelib⁹, q̄ñcunq̄
de fide habet̄ collatio cū eisdē. Cuiusq̄
dē fidei doctrinā ab ep̄is suscipe debent
xxv. distinc. audire.

¶ Item cū nimia p̄lixitas et ēt similitudo
cōfusionē inducāt. sicut habet̄ in prohe
mio decretaliū et vt alibi scribit̄. Ars lō
ga, vita breuis, et expimentū difficile et
diuersitas interp̄tantiū frequēter cōfu-
sionē, materiā litiū et discordiarū iducūt.
Videret̄ vtile q̄ de qualibet facultate
sumerētur literati et expti viri et arbitri,
ad quorū iudiciū p̄ summū pōtificē oēs
p̄babiles dubitationes circa quaslibet
sciētias exorte, resecatis oīb⁹ sil'ib⁹ et sup
fluis, remanētib⁹ tm̄ ip̄sarū sciētiarū text
ibus originalib⁹, tollerent̄: ac etiā aliq̄ de
clarationes cōpendiose p sacerdotib⁹ et
curatis in oī scientia ederent̄: p quas pos
sent in eis scolastici, curati, et rei publi-
ce administratores, et rectores breui tp̄e
informari in oīb⁹ p̄tinētib⁹ ad officia eo
rundē et libri scriberent̄ in q̄bus esset vi-
dendū. Cū p̄pter dictā diuersitatē opi-
nionū, dubiorū diffusionē et cōfusionem
scripturarū ad q̄s habēdas vix vni⁹ sco
laris diuitie sufficiūt facultates, ab ipsa
rū sciētiarū disquisitione et studio pluri-
mū retrahant̄. et ignorātes p̄ficiant̄ cure
aiarū que est ars oīm artiū, vt de etate et
quali. cuꝫ sit ars, et regimini reipublice.
ex quo cūcti errores p̄ueniūt. cuꝫ igno-
rātia mater sit cūctorū errorū sicut habet̄
i ɔcilio Tolet. xxxviij. di. ignorātia, et cū
cecus p ignorantiā ceco p̄p̄lo ducatū p̄
beat ambo in foueā delabunt̄ s'm euan-
gelicam veritatem. Matth. xv. et ea. dis,
que ipsis. ad p̄dicta ɔcordat p̄ncipiū .x.
concilij Toleta. vbi . describitur regu-
la fidei et doctrine. Et insup q̄ antiqua
cōcilia in oīb⁹ cathedralib⁹ ecclesijs ha-
berentur . Et insup q̄ figuralia que in-
tra ecclesiā legunt̄, moralizarent̄ et misti
carent̄ et q̄d illud q̄d legitur i ecclesia ad
missarū solēnia, de epistolis et euāgelijs
et de alijs exponeretur taliter q̄ curati
et simplices inde sermones assumere et
exponere possent. Et q̄ oēs canōes spe
cialiter p̄p̄l'm ɔtingētes, sicut est cap̄l'm
Augu. v. dis. ad eius. In quo cōtinet̄ q̄
vir nō accedat ad vxorē menstruatā, nec
paruulū lactantē, et q̄ dicte vxores non
tradāt puulos suos alijs mulieribus ad
lactandū, et q̄ in solēnitatib⁹ in ieiunijs
ab eisdē vxorib⁹ abstinere debent. xxxiij.
q. iij. fere p totum. et q̄ hec et consimilia de-
clararent̄ in dicto libro et p curatos po-
pulo exponerent̄.

¶ Rubrica .v. Vt ad mensam dn̄orū pa
pe et cardinalium et ep̄orū, et p̄sbyterorū
scripture diuine legantur.

Item cum in. viij. c. tertij cōcilij Toleta. fuerit ꝑ reuerētia dei ⁊ sacerdotū ab vniuersa Sinodo ꝯstitutū (vt q̄ solent crebro mēsis occiose fabule iterponi) in omni sacerdotali ꝯuiuio lectio diuinarū scripturarū misceat. Nam p hoc ⁊ anime edificātur ad bonū ⁊ fabule nō necessarie ꝓhibent: ⁊ predictū. c. positū xliij. di. pro reuerētia, ⁊ ꝯsimilia sicut est statutū Greg. e. di. ꝯuiuia. ⁊ c. cōci. Nanetē. e. dis. qn̄, ⁊ de cōse. dis. v. c. in omnibus qḋ est assumptū. ex. v. li. capitulorū nō seruet, quinimmo ꝯtra predicta multe fabule otiose ⁊ detractiōes ⁊ derisiōes et turpiloqa mensis epalibus ⁊ sacerdotalib⁹ iserunt, Videret expediēs iura huiusmodi in romana curia ⁊ extra a dn̄is papa, cardinalib⁹ ⁊ sacerdotib⁹ obseruari.

¶ Rubrica. vj. Ut funera defunctoꝝ cum psalmis ⁊ officio ecclesiastico absq̄ lamentationibus tumulentur.

Item cū in. xxij. c. tertij cōcilij Tol. fuerit ꝯstitutū q̄ q diuina vocatione ab hac vita recedūt cū psalmis tātūmō et psallētiū dn̄t vocib⁹ ad sepulcra deferri, sufficiat aūt q̄ in spe resurrectiōis xp̄ianorum corporib⁹ famulat⁹ diuinorū impēdat cāticorū, ꝓhibet eni nos Aposto l⁹ sanct⁹ defūctos lugere dicēs. De dormiētib⁹ āt nolum⁹ vos cōtristari sicut ⁊ ceteri q spem nō habēt. Et dn̄s nō fleuit lazarū mortuū, Sed ꝓpter huius vite erūnas plorauit resuscitādū. Si eni pōt ep̄s hoc oib⁹ xp̄ianis ꝓhibere agere, nō moretur. Religiosis tn̄ oīno aliter fieri nō licere cēsemus. Sic eni xp̄ianorū per omnē mūdū humari opꝫ defunctoꝝ corpora. De mortuis querit vtrū sciant ea que hic a viuis gerunt Esaias ex ꝑsona populi afflicti ait. Abraam pr̄ vester nesciuit. Aug. quoq̄ in lib. de cura agēda pro mortuis illud idem dicens. Et de tn̄ c. positū. xiij. q. ij. q diuina. ⁊ c. Anastasij Pape. e. di. hūc. ⁊ c. Cipriani ꝙ ꝑposterum. ⁊ Ioānis crisosto. in multis partibus nō seruent, ex quo ifideles de fidelibus machinant, Videret esse vtile obseruari. ait nāq̄ dict⁹ Ciprian⁹ Papa. Q̄ꝫ preposterū est ꝙq̄ peruersum vt cū dei volūtatē fieri postulem⁹ qn̄ vocat nos ⁊ accersit de hoc mūdo nō statim voluntatis ei⁹ iperio paream⁹, obnitimur ⁊ reluctamus, ⁊ puicaciū more seruoꝝ ad cōspectū dn̄i cū tristitia ⁊ merore perducimur exeūtes istinc necessitatis vinculo nō volūtatis obsequio: ⁊ volum⁹ ab eo a p̄mijs celestib⁹ honorari ad quē venim⁹ inuiti. Idē nobis quoq̄ ipsis minimis et extremis quoties reuelatum ꝙ frequēter atq̄ manifeste de dei dignatiōe preceptum est: vt cōtestarer assidue: vt publice predicarent fratres nō esse lugēdos accersione dominica de seculo liberatos cū sciam⁹ nō amitti sꝫ p̄mitti recedētes precedere vt ꝓficiscētes ⁊ nauigātes solent.

¶ Rubrica. vij. De genitis a ministris ecclesie in seruitutē redigēdis.

Item cū i. x. c. ix. ꝯcilij Tole. fuerit cōstitutū q̄ geniti a ministris eccl̄ie in seruitutē ipsi⁹ redigantur. ⁊ hoc rōnabiliter fuerit cōstitutū, videret expediēs q̄ vniuersaliter seruaret in eccl̄ia dei in qua videt p cōtrariū vsum dictū cōciliū abrogatū qḋ ponit. xv. q. viij. c. iij. in hec ṽba Cū multe sup inocētiā ordinis clericoꝝ hactem⁹ emanauerit sentētie patrū, ⁊ nullatenus ipsoꝝ firmari querit correctio morū vsq̄ adeo sentētiā iudicātiū protraxere cōmissa culparū, vt nō tn̄ inferret vltio in actores scelerū verū ēt i ꝓgeniē dāmnatoꝝ: idq̄ qlibet ab ep̄o vsq̄ ad subdiaconē ⁊ deinceps vel ex ancille vel ingenue detestādo connubio in honore ꝯstituti filios procreauerint, illi qdē ex qbus geniti probabunt canonica cēsura dānent: ples aūt aliena polutione nata nō solū hereditatē nūq̄ accipiet, sed ēt in seruitutē eius eccl̄ie de cui⁹ sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt iure perenni manebunt.

¶ Rubrica

¶ Rubri. viij. de ministrātib⁹ ī altariu͞t post se eiusdē ordis habeāt adiutores.

Item cū ī. xiiij. c. xj. cōcilij To le. fuerit cōstitutū ppter mores τ casus diuersos q occurrere pūt φ vbi tpis, loci siue cleri copia suffragat, habeat qsq3 illic canēs deo atq3 sacrificās post se vicini sola ministeriatorē, vt si aliquo casu, ille qui impletur⁹ officia accedit, turbat⁹ fuerit vel ad terrā elis⁹, a tergo semp habeat q ei⁹ vicē τ officiū intrepid⁹ exequat, et di ctū. c. positū. vij. q. j. illō. τ. c. nihil, nō ser uet etiā in ecclesijs cathedralib⁹ τ in religionib⁹ τ ī alijs locis ī qb⁹ seruari posset qnimmo p̄sbyteri celebrāt frequēter cū talib⁹ q vix sciūt rńdere eisdē. Pēsādū esset an expediret dctā ꝯcilia obseruari cū ꝯcordēt cū alijs ꝯcilijs τ iurib⁹ de cō se. di. j. eps deo sacrificās testes secū habeat. τ. c. iubem⁹. τ. c. h cq3 vbi ēt statuit φ p̄sbyter nō celebret nisi duob⁹ testib⁹ p̄ntib⁹ τ ad id facit qd supradictū est in xiij. rub. scde partis de. vij. diaconibus.

¶ Rubrica. ix. vt de rebus ecclesiasticis eque fiāt portiones.

Item cū in ꝯcilio Brachareñ. fuerit cōstitutū φ de reb⁹ ecclesiasticis tres eq̄ fiāt portiōes quaꝝ vna sit epi, alia clericoꝝ offitio diuino vacātiu3, alia ī reparatione eccl'ie τ fabrice expēdat τ q̄ de quarta paupērib⁹ τ peregrinis distribuēda red dāt archidiaconi vel archip̄sbyteri epo rōnē3. τ dctū. c. τ dctā cōcilia posita. xij. q. ij. vobis. τ. c. vulterane, τ. c. cōcesso τ. c. quatuor. τ. c. de redditib⁹, τ. c. cognouimus τ. c. mos, cū similib⁹ nō seruent: nec capl'a illa. xij. q. j. epi. de reb⁹ pprijs τ. c. ex his τ. c. eps. τ. c. pcipim⁹ τ. c. eps. qd est xvj. c. iij. cōcilij Brachareñ. in quib⁹ cōtinet φ eps h3 ptātē3 res ecclesiasticas dispēsandi iuxta eccl'e sue taliarū reꝝ suaꝝ necessitates, Pēsari posset an esset sup p̄missis aliqd inouādū cū in aliqb⁹ partibus epi quasi per totū τ in alijs ita mo dicū obtineāt τ in alijs capl'a τ cler⁹ tāta paupertate laborēt φ mēdicari cogunt.

¶ Rubrica. x. Ne canonici regulares et alie psone ecclesiastice qb⁹ cert⁹ est habitus deputat⁹ ip3 in occulto deferāt sub tus alias vestes: ne epi rochetos subtus gamachias suas: nec clerici vestes añ pectus scissas τ nodulatas vel alias dissolutas more laicorum.

Item cū in ꝯcilio Brachareñ. fuerit cōstitutū φ diacones q ex officio orariū portare debēt sup tunicā, dictu3 orariū subt⁹ ipsam tunicā nō abscondāt, τ hoc fit ꝯtra canonicos regulares τ ꝯtra multos alios religiosos τ etiā cōtra epos τ prelatos q suplicia rochetos τ alios habitus quos deferre debēt intra domos eoꝝ τ eccl'ias τ in alijs locis subt⁹ gamachias vel epytegias deferūt. videret sup hoc esse puidēdū. vñ sup hoc statuitur xxj. q. iiij. c. ij. iñ. iiij. τ. v. qd sequitur. In viij. nāq3 sinodo legit φ nullus eoꝝ qui cōnumerant in clero vestimētu3 idecēs habeat siue in ciuitate degēs siue in itinere ambulās, sed stolis vtat que ꝯcesse sunt clericis: si vero qs tale qd fecerit p vnā hebdomadā suspēdat. Itē Zacharias papa. epi p̄sbyteri τ diaconi secularib⁹ indumētis nō vtātur nisi vt cōdecet tunica sacerdotali, Sed nec q3 dū ambulauerint in ciuitate aut in via aut in plateis sine operimēto p̄sumant ambulare preterq̄3 si in itinere lōgo tpe ambulauerint: q2 sicut em̄ mulier orās in eccle siē nō velato capite deturpat caput suū iuxta apostolicā vocē, Ita sacerdotes sine operimēto deturpāt sacerdotiū suū. Qd si temere p̄sumpserit contra statuta agere cōione priuet donec que sancita sunt adimplere maturet. Itē leo papa, Sine ornatu sacerdotali extra domos sacerdotes apparere cōuenit nullo mō ne ab aliquib⁹ seculariu3 iiuriā patiantur. cōtrarius deniq3 inuentus aut desinat aut canonice subiaceat disciplinę.

Item Innocētius. ij. pcipimus vt tam epi ꝙ clerici in statu mentis in habitu corpis deo ꝛ hoib⁹ studeāt placere, nec in supfluitate scissure aut colore vestiū, nec tonsura vestiū ītuentiū quoꝝ forma exēplū esse ꝺ bet, ꝛ offendāt aspectū. Sꝫ poti⁹ ꝙ eoꝝ deceat sanctitatē ꝙ si moniti ab epis emendare noluerint ecclesiasticis careāt beneficijs. eodē modo puideri haberet ne clerici portarent vestes scissas ante pectus cū modulis ꝛ sotulares nostrates ꝛ incisos sicut faciūt milites ꝛ alij laici cū hoc honestatē non deceat coꝛūdē put dictū est. s. ī rubꝛ. xxij. secunde partis.

¶ Rubꝛica. xj. vt corpoꝛa defunctoꝝ intra ecclesiam non sepeliantur.

Item cū in Bꝛachareñ. cōcilio fuerit ꝯstitutū vt corpoꝛa defunctoꝝ nullo modo intra basilicā sctoꝝ sepeliant. Sed si necesse fuerit deforis circa murū basilice vsqꝫ ad eum nō abhoꝛreatur. Nam si firmissimū hoc priuilegium vsqꝫ nūc retinent ciuitates, vt nullomodo ītra ambitū muroꝝ cuiuslibet defuncti corp⁹ sit humatū. ꝙ tomagis hoc venerabilium martyꝝ debet reuerētia obtinere? Et pdictum cōciliū nō seruetur potissime a religiosis de oꝛdine paupertatis, videretur super hoc puidendum cū alijs iuribus sit confoꝛme. ideꝫ enī fuit statutū in ꝯci. Vareñ. xiij. q. ij. precipiendū, ꝛ ab Augustino appꝛobatum. ea. q. quibus. in ꝯcilio etiā Maguncieñ. ea. q. nullus. moꝛtuus infra ecclesias sepeliatur nisi episcopi, aut abbates, aut digni pꝛesbyteri vel fideles laici ꝛ concoꝛdat ad hanc rubꝛicam. C. de sacrosanct. eccle. l. ij.

¶ Rubꝛica. xij. De natalitijs martyꝝ in. xl. non celebꝛandis, ꝛ de festiuitatib⁹ tempoꝛe messium ꝛ vindemiaꝝ occurrentibus alio tempoꝛe mutandis.

Item cum in. iij. cōcilio Bꝛachareñ. c. xlviij. assumpto ex concilijs orientalibus facto per sanctum Martinū Bꝛachareñ. episcopū fuerit constitutum ꝙ in quadragesima natalitia martyꝝ vel alioꝝ sanctoꝝ non celebꝛentur. Sed duntaxat vacet officio quadragesimali, ꝛ hoc nō seruet in plerisqꝫ mundi partibus. Pensetur an expediret seruari. Et insuper cum festiuitates tempoꝛe messium ꝛ vindemiarum occurrentes in predictis tempoꝛibus in veneratiōe debita non habeantur pꝛopter necessitatē gentibus ingruentem, per locoꝛum oꝛdinarios tempoꝛe alio mutarentur. Et sic sanctis debita veneratio solueretur ꝛ populoꝛum vtilitatibus pꝛouideretur, nec hoc videretur esse iuri dissonū cum consimile indultum fuerit in concilio Triburieñ. de fer. licet. Et hoc etiā episcopis de iure concessum videatur: vt eo. ti. c. conquestus. ꝛ de conse. dis. iij. pꝛonuntiandum. Nā ꝛ videmus ꝙ festū oīm sanctoꝝ ꝛ alie festiuitates plures ex causis cōsili⁹ ab ecclia sunt mutate.

¶ Rubꝛica. xiij. De ieiunio. v. ferie pasche non soluendo.

Item cum in. l. ca. ij. concilij Bꝛachareñ. assumpto ex cōcilijs oriētalibus per sanctū martinū Bꝛacharē. epm. posito noie Martini pape. de ꝯse. di. iij. nō liceat. ꝛ in cōcil Laodiceñ. posito. e. dis. nō opoꝛtet, fuerit statutū ꝙ ieiuniū qnte ferie siue die iouis sancte vltime septimane quadragesime nō soluat. ꝛ hoc in plerisqꝫ mūdi ptibus nō seruet, pensandū est an expediret seruari.

¶ Rub. xiiij. De testiū nūero in epoꝝ ꝛ cardinaliū depositione requirenda.

Item cū ex decret. vꝛbani pape hēat ꝙ psul nō dānet nisi cū. lxxij. testib⁹. ꝛ ꝙ sūm⁹ psul nō dānet a quoqꝫ. Pꝛesbr āt cardina. nō ꝺ ponat nisi. lxiiij. tes. quict⁹

Et diaconus cardinalis nisi. xxvj. Et hoc fit conforme decretis Siluestri et Leonis. iiij. ij. q. iiij. presul. et. c. nullã, et intelligatur non solum de episcopis car dinalibus, verumetiam de alijs quibus repẽte a multis improbis et q laudabi lis vite non sunt, impetuntur secundũ ·§. Quorum. ea. q. Sed cũ hec z fm aliquos notatores z supradictos non seruentur in episcopis, nec in cardinalibus, pen sandum esset an expediret seruari z pro uideri, quod episcopi z cardinales non lacerarẽtur a vilibus, os suum in celum ponentibus, lingua eorum transeunte super terram. xxj. distin. in tantum. qui bus in romana curia audiẽtia, consiliũ, et auxilium non negantur.

¶ Rubrica. xv. De questoribus et eo rum abusibus ac indulgentijs z questi bus cursorum z nuntiorum romane cu rie resecandis.

Tem cum in vniuersali eccle sia questores multos errores disseminent, multosq; sedu cant simplices z multas abu siones procurent et vitam gerant enor miter dissolutam, intantum q patent risui, potestasq; clauium ecclesie cõtem nit. cũ p vno obolo vel nihilo in indulgẽtia ↄcedat, nec proficiat puisio ↄcilij Late rañ. de peni. z remissi. cũ ex eo. pter eo rum importunitatem et propter pecu nias quas effundunt in curijs episcopo rum a quibus literas obtinent questuo sas ac indulgentiarum: et de audientia ab ecclesiarum rectoribus curatis popu lis sub magna pena paranda eisdem. et ex hoc diuina officia perturbentur, ser mones z pdicationes impediãtur, z po puli extra voluntatem ppriam retinen tur in ecclesijs: cõtemnantq; impositas penitẽtias ab eorum curatis z confessori bus adimplere, putantes se absolui p pter dictas indulgẽtias ab eisdem: z p pter facilitatem venie p obolo obtinẽ de z pecunia redimende delinquere nõ formidant. xj. q. iij. paup. de sen. excõ. vt fame. l. di. si lapsis. videretur sup hoc de competenti remedio puidendũ. z insu per q cessarent questus cursorũ z nun tiorum romane curie.

¶ Rubrica. xvj. De ordinibus mendi cantium alendis, fouendis z reforman dis z etiã corrigendis, z vt ex ipsis assu mi possint ad curã z regimen animarũ z de excessibus eorundem.

Tem cũ ex dispẽsatione z p uidentia diuina, ordines mẽ dicantiũ in dei ecclesia nouis simis tpibus fuerint introdu cti ad supplendã ignorantiã, defectum z negligentiã, z supportanda onera, ne cessitates z occupationes eorum qui cure animarum pficiuntur, z ecclesiã dei regũt: z prefati religiosi cõiter, vita, moribus z sciẽtia cõmẽdandi existãt. z ex hoc in ec clesia dei ppter honestatis, austeritatis z singularis vite eorum exemplũ, sciẽtie z p dicationis documentũ, ↄfessionũ audiẽ darũ ↄsolamentũ: defendẽde fidei z ex pugnatiõis infideliũ: pugnaculũ popu lorum de vita z sciẽtia pprioꝝ sacerdotum plerũq; diffidentiũ, magnũ religiosorũ in ecclesia dei hactenus retulerint, z ad huc referant fructũ. Videref q p vniuer salẽ esset ecclesiarum eorum inopie puidẽdũ. nã z fm aplm q seminãt spũalia nõ est ma gnũ si tpalia metant. j. Cor. ix. de pben. cũ secundũ, z. xij. q. j. ex his. ita q in cõi haberent de bonis platorum religiosorum z aliorum qui supabundãt: vnde possent si bi in ecclesijs: sed nõ in supfluis ornamẽ tis ecclesiarum z edificijs et alijs supsti tiosis ↄueniẽter puidere vel q manibus pprijs sibi puiderẽt. sicut faciebãt apli ne essent alijs onerosi. de censi. cũ aplus in pn. xxviij. q. j. iã nũc. i fi. xxj. q. j. c. j. nã z idẽ pcipif clericis nõ bñficiatis quã tũlz vbo dei eruditis vt artificiolo vl li bris scribẽdis victũ sibi qrerãt. sicut ha betur in ↄcilio Cartha. xcj. di. cleric9 vi

ctum. ₇ sequēti.xiij.q.ij.in summa.de confe.distin.v.nunq̄.vt.§.in rubri.viij. secūde partis, ₇ q̄ nō reciperēt vltra il lū numerū quē maiores eorū sub iuramē to ipsorū epis pstando cōcedent pbabi liter posse in singulis cōuentibus atten to q̄ refrigescit multorū charitas,susten tari,₇ q̄ nullos reciperent inuitis parē tibus eorundē.Nam statutū fuit in ɔci lio Sangren.posito.xxx.dist.c.j.q̄ si qui filij parētes maxime fideles deseruerint occasione dei cult⁹,hoc iustū esse indicā tes,₇ nō potius honorem debitū parē tibus reddiderint,vt hoc ipsuz in eis ve nerentur q̄ fideles sint, anathema sint.

¶ Item cum per Gelasium papam fue rit cōstitutum q̄ etiam eruditi in mona sterialib⁹ disciplinis possint assumi ad curam ₇ regimen animarum. lv. distin. priscis.de stat.mo.c.j.₇.c.monachi.xvj. q.j.cuz p vtilitate.₇.c.doctos.cum eorū cōcor. Videretur pensandum an expe diret q̄ illi qui pbati essent in dictis re ligionibus p epos dispensatiōe assumi possent ad curā ₇ regimē animarū. Nā ₇ antiquis tpibus hi qui promouendi erāt in clerum sub disciplina ecclesiasti ca tradebant sicut habet in ɔcilio To letano.xxviij.di.de his.xij.q.j.oīs etas. verū q₂ rōne eminētie vite ₇ sciētie q̄ in flat in supbiā efferunt ₇ platos ₇ alios q bus dicūt se nō esse subiectos cōtemnūt ₇ simplices sacerdotes ₇ curatos cū bar barisimis ceū (licet ex deuotiōe innocē tes) despiciūt.sicut ait Aug.in lib.de ca techizandis rudibus.₇.xxxviij.di. sedu lo. videret puidendū etiā vt in humili tate seruarent,ne tanq̄ neophiti eccle siam dei ɔfunderēt.putātes q̄ eorū auxi lio plurimū indigerēt ₇ q̄ sine eis factū esset nihil nō accedendo ad illa que scri pta sunt de dictis neophitis.xlviij.di.p totū.₇.§.in.viij.rub.secūde partis.

¶ Item cum pdicti religiosi de ordine pauptatis ₇ etiā alij qui debent se repu tare mortuos huic mūdo ₇ oēm nobili tatē₇ paternā ₇ mūdanā pdidisse,iuxta sniam Eugenij pape.xvj.q.j.placuit.ij. ₇ Ambrosij.x.ij.q.j.cui portio.₇.vij.syno do.xviij.q.ij.diffinimus. i dictis religio nibus de nobilitate diuitijs ₇ potentijs parentū intumescant,₇ ex hoc ₇ fm re gna puincias ₇ dioce.₇ fm pprias affe ctiones in vnitate religionis que fi issu ram recipere nō debet,sicut ait Pelagi us papa.xxiiij.q.j.scisma.₇.c.qm vetus oriēs.₇ Pascalis papa.xvj.q.vij.Sicut domini vestimentuz,videretur sup hoc prouidendum.

¶ Item cum dicti religiosi dimisso bi blie ₇ vere theologie studio et his que edificare,possent ecclesiam dei,dialecti corum tēdiculis ₇ fantasmatibus theo logie studiuz destruentibus: ₇ in sermo nibus ₇ pdicationibus ad eorum osten tationem frequenter rithmis ₇ quibus dam pfunditatibus abutantur:₇ in ge neralibus ₇ particularibus studijs cu riositatibus ₇ vanis disceptationibus vacent,contra doctrinam Hieronymi ₇ aliorū.xxvij.dist.a principo vsq̄ ad.§. sed contra.₇.xliij.di. sit rector cum.c. se quentibus.₇.§.pariter. videretur super hoc esse puidendum.

¶ Itē cū vt in pluribus filios nobiliū ₇ potentū cū parētū eorū scādalo religiōi bus eorū ₇ iuramētis ₇ votis ne ad seculū reuertant infra annū pbatiōis ɔ ɔciliū Maguntinū.xx.q.iij.ɔstituit.₇ ɔ pui sionē Alexādri quarti. de regularibus nō solū. nec seruēt alia remedia circa cō fessiones audiendas, sepulturas ₇ quar tas parochialib⁹ ecclesijs reddendas:₇ et circa excōicatos,interdictos ₇ suspēsos nō recipiēdos ad diuina:₇ circa alia eis vetita:ptendētes q̄ iusto nō est lex ipo sita, videret sup his ₇ alijs eos tāgētib⁹ pnidē.lū cū pauptas eorū denigrari vi deat ₇ lucernā extinguere eorundē. ₇ ex pdictis multa subsequant pericula aia rū,potissime cū rectoribus q habēt ad ministrare ecclesiastica sacramenta non

cōstet de illis qui consitent eisdē, nec eo-rum nomina ipsis rectoribus per dictos religiosos reddantur in scriptis.

Rubrica. xvij. De leprosis alendis et sub ecclesiastica disciplina retinēdis et corrigēdis ne sanorum actibus misceant.

Item cū leprosi et alie psone miserabiles, qui debilitate faciente suis manibus laborare nō possunt victū et vestitū: inquantū possibile est, corporum largitōe alere debeāt: sicut habet in concilio Aurelianēsi. lxxxij. di. cps. et lxxxvij. di. c. ij. et iiij. et ad ecclesiasticā disciplinā ptinere noscantur. vt ibidē. et cū in eorum cōmixtione cum sanis infinita pericula subsequātur. et ex pceptiōe diuina fuerit cōstitutū quod tales psone ab alijs separent sicut extat exēplū de maria sorore moysi et aaron lepra pcussa. Numi. xij. c. et Ysidorus in epistola de lapsis. et xxxiij. q. ij. hoc ipsum. videret expediēs quod pdicti leprosi obtētu alimonie petende seu quocunque ptextu nō im misceerentur consortijs hoim, et quod de publica alimonia prestaretur eisdem.

Rubrica. xviij. De validis mendicātibus cohibendis et de inualidis informandis.

Item cū scribat Aug. in. vij. epistola ad marcellinū vltra mediū, et in sermōe de puero centurionis. xxiij. q. j. parat⁹. quod cui licētia iniquitatis eripit, vtili⁹ vincitur. qm nihil est infelicius felicitate peccantiū, qua penalis nutrit impunitas et mala voluntas velut hostis interior roboratur: vtilius esurienti panis tollit, si de cibo securus iustitiam negligat eidem frangitur vt seductus iniustitie acquiescat multaque bona pstant inuitis quā eorum vtilitati licet nō voluntati cōsulit sicut idē Augu. in Enchiridiō. lxxj. c. ait. xlv. di. et q emēdat et sm Albinū vnū sit genus eleemosyne errātes inuiā reduce re veritatis. ca. dist. tria. et c. due. videret pvidendū quod oēs mendicantes validi cōtra quos leges seculares etiā inuehūt cohiberentur ab eleemosynis recipiendis, et quod puideret medicis inualidis p singulas ciuitates et dioceses: vt ī rub. pxima supiori est expssum.

Rub. xix. De hospitalitatib⁹, Xenodochijs et orphanotrophijs ad recipiendū paupes peregrinos et orphanos in locis in qbus nō sunt et de bonis ecclesiasticis religiosorum fieri possunt, cōstruēdis et cōstructis reformandis.

Item cū nō solū sm canonica verūetiam sm regalia instituta ab ātiquo fuerit ordinatū quod in republica habeāt Xenodochea monasteria ptochotrophia, orphanotrophia Gerontocomia et brephotrophia et loca silia in qb⁹ pauperes peregrini recipiant. senes prib⁹ orbati infantes et miserabiles psone alātur: vt. C. de sac. san. ec. l. sancimus. xxiij. q. viij. tributū. §. sancimus. et de reli. do. in. c. de xenodochijs. et c. ad hec. Uideretur expediens quod vbi dicta loca ab antiquo cōstituta fuerūt, et nūc nō sunt vel dissipata sunt reformarētur, et vbi non fuerūt de nouo cōpali puidētia cōstituerent.

Rubrica. xx. De pena sacrilegorum et aliorum qui ab ecclesia ciuiliter p delictis puniūtur in pios vsus cōuertenda et quod p ecclesiā etiā p dños tpales pcedat spūaliter et tpaliter cōtra illos qui excōicationem sustinent aīo indurato.

Item cū pter penā quā ecclesia frequēter recipit ex cōsuetudine ab his q excōicationē sustinēt aīo indurato et sacrilegis et alijs criminosis p criminib⁹ ecclesiasticis cōmissis perceos ipsa ecclesia apud laicos frequēter diffamectur. Potissime cū Alexāder papa de penis licz. et Greg. xvj. q. v. cognouimus. et c. de lapsis. et alia iura. j. q. j. null⁹ cps. de symo. nemo. lxxxiij. di. si quis cps. cum eorum

concordantijs, pro ipsis prima facie facere videantur. Videretur pensandum an expediret ipsam in pios usus esse cõvertẽdam. Et insuper quod per ecclesiã et dominos tẽporales procedatur spiritualiter et temporaliter contra eos qui excommunicationem sustinent animo indurato.

¶ Rubrica. xxi. De decimis personalibus et alijs, et primitijs soluendis et non soluendis et de prouisione super his adhibenda.

Item cũ sicut canones et quatuor pricipales doctores tenere videãtur, quod solutio decimarum si non fiat cõsuetudine non excusatur prout late disputatur per Hostien. in summa in titu. de decimis. §. quomodo decima. ver. septimo queritur. extra de decimis. ca. j. xvj. q. vij. quicunq;. et. c. decimas. et. c. maiores. xvj. q. j. doctos. et. c. reuertimini. et c. decime. cum multis concordan. ibi signatis. et dicte decime reales et personales que debentur ex negotiatione, artificio, scientia, militia, et veneratione, et maxime ĩ italia et multis alijs partibus mundi non soluantur: et multi constituantur dictorum iurium et sacre pagine quo ad hoc transgressores, nec cõsciẽtiam sibi faciant, videretur esse propter animarum periculum super his per ecclesiam prouidendum: et eodem modo circa primitias persoluendas.

¶ Rubrica. xxij. De prouisione congrua pauperibus, ecclesiarum rectoribus, curatis et vicarijs ecclesiarum ad religiosos et alios pertinentium facienda: de qua valeant onera episcopalia et hospitalitatem debitam cõgrue supportare.

Item cum alique ecclesie parochiales et vicarie cure ad religiosorum presentationem seu prouisionem pertinentes adeo sint tenues et exiles et a dictis religiosis depauperate quod dicti rectores vicarij et curati non possunt inde suam sustentationem habere nec hospitalitatem seruare, nec onera episcopalia sustinere, nec prosint, nec sufficiant constituta remedia per Clementem quartum. de preben. suscepti. lib. vj. nec per antecessores eiusdem: quia exẽpti ad quos dicta cõstitutio se extendit non possunt per episcopos excommunicari: nec distringi: et pretendunt obtentu decreta. sicut. de supplen. negli. prel. et similium et xvj. q. j. frater noster. quod ad dictos episcopos non pertinet corrigere supradicta, et quod in eis monasterijs hospitalitatem seruant, nec volunt quod dicti rectores vicarij et curati hospitium teneant, nec episcopalia alias episcopi onera portent. sed quod cum ipsis comedãt et cantent quando ipsi voluerint, et quãdo voluerint cessent, et quod omnino subijciantur ditioni regimini et imperio eorundem: eisq; obediant contra mandata et sententias prelatorum. aliter nihil de bonis dictarum ecclesiarum vicariarum et curarum aliquatenus suscepturi ipsosq; in plurib' alijs multiplici subijciant seruituti. Videretur super his esse de competenti remedio prouidendum. et insuper quod vbi non sufficiũt ecclesie ad onera episcopalia supportãda, nec sunt aliqui redditus dictarũ ecclesiarum, quod vnirentur plures ecclesie ad predicta prout precipiunt iura.

¶ Rubrica. xxiij. De abbatibus, prioribus et religiosis domibus vt episcopis subijciãtur, et de statu et excessibus eorundem.

Contra superiores et monachas et subditas eorundem, et quod claustralibus et alijs in refectorio comedentibus cõgrua prouisio fiat quod episcopi debeant esse

esse subiecti, et de iure sint, sicut probatum est plene. s. i n prima pte. i vltima rubri ca, in qua de exemptionibus tractatum est. delinquunt autem et excedunt dicti abbates quibuscunque ingenijs possunt, se ab obedientia et subiectione episcoporum, et archiepiscoporum, et episcopalia iura non soluendo, et etiam vsurpāt multipliciter presumendo contra illud capi. accedētib⁹. de excessib. prelato. cū tamen subiaceant correctioni episcoporum. xviij. q. ij. abbates. et. c. abbatibus. et. c. si quis. Item quia confessiones audiunt, et penitentias iniungūt illis qui eis confiteri volunt: quod facere nō possunt nisi sint subditi eorundem. xvij. questione. j. peruenit. et. c. sequenti. Item quia aliter dicunt diuinum officium quam in ecclesijs cathedralibus, et aliter quam a suis episcopis indulgetur eisdem, contra concilium Toletanum. xij. distin. de his. Item quia episcopis non prestant subiectionem et obedientiam nec faciunt reuerentiam vt debent. de symoni. ne dei ecclesiam. Item quia de triennio in triennium celebrare faciunt capitulum in preiudiciū episcoporum contra capitulum illud in singulis regnis etc. de sta. mo. Itē quia ecclesias ad eorum presentationem pertinētes proprijs vsibus deputare nituntur: et ad priuatum volunt trahere commodum que pro communi fuerunt vtilitate constituta, contra illud de supplē. negligē. prelato. sicut. de officio archipresbyteri. vt singule. xxv. q. j. que ad perpetuā. Item quia antiquum et debitum statum dictarum ecclesiarum ad eorum presentationem pertinentium autoritate propria (licet ad eos nō pertineant pleno iure) et post presentationem episcopo vel ante, vicarios in eis interdum instituunt, et destituunt, et nouis pensionibus eos grauant et onerant, intantum quod ecclesijs non possunt competenter propter paupertatem nimiā deseruire, nec episcopo in episcopalibus respondere contra formam dicti capituli sicut, de preben. in lateranē. de priuileg. cum et plantare. x. q. iij. cauendum. et. c. relatum. Itē quia terras et possessiones vnius ecclesie nituntur alteri applicare, contra concilium Lugdunē. de reb. eccles. non alie. c. j. Item quia licet epis subiaceant, ad synodum episcopalem venire nolunt contra illud de maiori. et obedien. quod super his. xviij. qōne. ij. abbates. Item quia monachos volentes eos accusare vel denuntiare male pertractāt: nec volunt quod in expensis de bonis monasterij prouideatur eisdem, contra illud de accusatio. ex parte. Item quia si aliqua habent priuilegia in capite, ad mēbra ea extendere volunt, et eisdem priuilegijs multipliciter abutuntur cōtra illud de priuileg. recepimus. et. c. ex parte. et. c. cum capella. et. c. ex ore. Item quia volunt esse maiores quolibet clerico seculari: licet in iure contineatur quod sunt minores quolibet clerico. xciij. distinc. a subdiacono, cum nomen abbatis sit potius nomen sollicitudinis quam ordinis vel honoris. de eta. et qualita. tuam. Item quia sunt negligentes communiter in correctione monachorum suorum et eis subditorum, vel propter asperitatem lingue vel blanditias vel timorem eorum, contra illud. l. distinc. si quis diaconus. §. vere. in fi. Item quia splendide reficiūtur in cameris eorundem, et bene induūtur et calciantur, et eorum monachos et canonicos non reficiunt: nec indumentis, nec alijs necessarijs eis prouidēt, vt tenentur sm iura et regularia constituta. Item excedunt in pluribus alijs in quibus excedunt episcopi et prelati et alie persone ecclesiastice prout dicetur infra in rubrica. xxviij. et. ix. Et sicut dictum est supra in rubrica proxima.

¶ Rubrica. xxiiij. De prouidentia circa gubernationem reipublice adhiben-

da in mutationibus monetarum, creationibus tabellionuz, ponderibus, mensuris, mercationib⁹ illicitis, oppressionibus pauperum etiam rusticorum, dotibus constituendis, exhibitionem iustitie, rebus proprijs ad curiam romanam ꝛ loca alia transferendis, Et quod nulla persona ecclesiastica vel secularis psonaliter caperetur. sed recrederetur sub idonea cautione, si eam prestare posset, et quod etiam in foro seculari diuine leges et iura canonica seruarentur.

Item cum nemini veniat in dubium quin ad ecclesiasticū forum pertineat peccatorez reuocare a vitio ad virtutez vt extra de iu. nouit. §. licet cū ei⁹ ꝯcor. ꝛ multiplr abhorreatur contra rem publicam ab imperatore regibus principibus prelatis et alijs dominis temporalibus ius cudendi monetam ab antiquo habentibus: quia contra ius et ea que fuerunt hactenus laudabiliter ab eorum maioribus obseruata monetam debilitant et rem publicā legitimo pōdere ꝛ valore illegitime defraudant, caristie vniuersalis ꝛ consimilis defraudationis materiam exhibentes ꝛ occasionem prestantes in periculum animarū suarum, et etiam aliorꝫ ex hoc sequant̄ pondera inequalia, statere dolose, sophisticationes et falsitates omnium negotiationum et mercationum ac reruz vniuersalis caristia, et palliati et simulati contractus vsurarum, et depredatio subditoruz, maiorum, mediocriumꝫ minorum: cum etiam a predictis creentur idiote in notarios insufficientes ex quorum instrumentis quibus fides prima facie adhibetur ꝛ in quoruz reprobatione et falsi impugnatione difficultas habetur. Cum etiam ex immensitate dotium et arresiorum que mulieribus in multis partibus prestantur, eorum parentes collocādo eas nuptui perpetuo paupertate laborent: ꝛ si non collocent nuptui multa pericula subsequantur. Item cum plurimi dñi tēporales adeo opprimant eorum subditos quod efficiunt de liberis seruos et sibi omnia bona appropriant eorundem, non permittentes eos respirare, nec ad superiores eorum habere recursum, ius voluntarium reddentes inter eos, et absqꝫ causa inter probata capientes, arrestantes et talliantes eosdem et bona etiam eorundem: et absqꝫ iuris ordine questionibus et tormentis varijs vt eorum iurisditiones perpetuare valeant supponentes: et frequenter indebite ꝛ absqꝫ consilio iudicantes eosdem: ꝛ alia varia et diuersa grauamina inferētes. Uideret sup pdictis ꝯsilib⁹ q̄ absqꝫ labe peccati ꝛ defectu negligētie nō possunt fieri, de oportunis remedijs predictis oppressionibus et grauaminibus contrarijs per ecclesie ministrum prouidendum, quod dicte monete mutari non possent in preiudicijs aliorum, et quod pro valore suo vbiqꝫ currerent, nec efficerent ꝑpter eas argētivel auri, vel aliarꝫ rerꝫ caristia: ꝛqꝫ itra idē regnū eedē essēt mēsure ꝛ pondera iuxta varietatē locorum et temporum certum quid mercatoribus et negotiatoribus deputatum. Quodqꝫ tabelliones non crearentur nisi homines valde literati et fidedigni et iurisperiti. Et quod omnes subiecti iure scripto regerentur: et quod dotes vltra facultates et conditionem personarum non constituerentur: nec opprimerentur iniustitia pauperes: et releuarentur locupletes, pro quibus facit extra de iureiuran. quanto. vbi agitur de dicta mutatione monete. de iudicijs nouit. lxxxij. distinctio. capit. j. lxxxvij. distinctio. capitulo. j. §. iij. ꝛ. iiij. xxiiij. questione. iij. si quis ex potentibus cum sequentibus in quibus dicitur qđ si quis romipetas et peregrinos et apostolorꝫ limina et aliorꝫ sanctorū̄ oratoria visitātes

visitãtes, capere seu rebus quas ferunt spoliare, et mercatores nouis theloneorum et pedagiorum exactionibus molestare temptauerit, donec satisfecerit communione careat, Videretur insuper prouidendum quod nulla persona ecclesiastica vel secularis caperetur per sonaliter, quãdo idonee cauere posset, et esset in casu in quo vel relaxari deberet sub dicta idonea cautione, et quod etiam in foro seculari diuine leges ꝛ iura canonica seruarentur.

¶ Rubrica. xxv. Ne ad ecclesiastica beneficia recipiantur obtẽtu literaꝝ apostolicarum vel ordinariorum illi quorũ propinqui vsq; ad gradum tertium iniuriarent ecclesijs ĩ qbus sunt dicta beneficia ꝯstituta vel illis ad quorũ collationem, prouisionẽ seu ordinationez ptinent, nisi prius fuerit satisfactuz ꝛ ꝙ obtentu processuum, gratiarum vel iustitie ecclesie subijci nequeant interdicto, nec psone ligari ante qndecim dies.

Item cum indignum sit illis per ecclesiam subueniri, per quos constat in ipsa ecclesia scandalum generari, et frustra inuocat legis auxiliuz qui committit in legem. de tempo. ordina. literas. de iure patronat⁹ pastoralis. de immu. ecclesie. c. fina. de vsu. quia frustra. de sen. excommuni. in audientia. xvij. questio. iiij. frater et coepiscopus. ꝛ. c. sequenti. ff. de minori. l. auxilium. in fine. in autenti. vt liceat matri ꝛ auie. §. quia vero. collatio. viij. et interdum penis temporalibus propinqui pro parentibus puniantur, et etiam pro spiritualibus. j. q. iiij. ecclesia. cum. §. sequentibus. xvij. q. iiij. miror. xxiiij. q. iij. si habes. ꝛ de here. c. quicunq;. §. heretici. ꝛ. c. statutum. de penis vbicunq;. lib. vj. cũ simi. ꝛ de spon. nõ est vobis. videretur esse vtile ordinari ꝙ ad canonicat⁹, pbẽdas, psonat⁹, dignitates ꝛ alia eccl̃iastica beneficia ꝛ officia nulli reciperent obtẽtu quarũcũq; literaꝝ apostolicarum vel aliarum, per quos vel per quoꝝ parentes vsq; ad tertium graduz iniuriaretur ecclesijs in qbus mandaret prouisio fieri vel illis ad quorum presentationem collationẽ prouisionez vel dispositionẽ pertinerẽt nisi esset prius integraliter satisfactum.

¶ Item cum per iudices ꝛ executores super talibus a sede apostolica deputatos irreuerenter ꝛ repente interdũ minus rõnabiliter pferant snie interdicti in ecclesias ꝛ capitula ꝛ suspensionis et excõicationis in prelatos ꝛ alios, nisi infra sex dies mãdata apostolica exequãtur, ꝛ sic deliberationis copia que a iure concedit, ꝛ inspectionis subtrahatur, ꝛ propter indiscussos hominum colores frequenter indeliberate ad appellationis remediũ cõfluatur, ꝯtra legem canonizatã. ij. q. vj. anterioꝝ. ꝛ tpe opus sit ad aliquid maturius peragendũ. xlviij. dist. qm̃. ꝛ. l. di. põderet. Videret esse prouidendum ꝙ ecclesie que nõ delinquũt pro pmissis ꝛ consimilibus delictis in qbus non delinquunt maior pars eoruz clericorum ꝛ laicorum qui cõuenire consueuerunt in dictis ecclesijs nullatenus subijcerentur ecclesiastico interdicto. sz ꝙ aliter culpabiles punirentur sic tñ ꝙ pro predictis vel similibus nullatenus excõicationis suspensionis vel interdicti sententia proferretur, nisi competenti termino. s. xxx. dierum pro monitione pmissa iuxta formã. c. de illicita. xxiiij. q. iij. cũ silibus, ꝛ ꝙ in pdictis sentẽtijs epis ꝛ alijs qbus iura deferũt ampli⁹ deferret cũ piculosuz sit eos tales icurrere snias: vt ĩ sen. ex. qꝛ piculosũ. li. vj. ĩ of. dele. qꝛ põtificali. ꝛ de of. or. romana, ĩ fi.

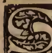
¶ Rubrica. xxvj. De ptãte eccl̃iastica sup tpales dños ꝛ dñia temporalia.

Stã rubri. nõ psequor nec ẽt tertiã ĩ pñti ppter librũ quẽ de ꝯtẽtis ĩ dictis duab⁹ rubricis reuereñ. in xp̃o frater Egidius Bituriceñ. archiepp̃s in quo pfun

ditas z sublimitas vigēt scie, copiose et vtilr edidit, i q pleni⁹ videri pñt ptinentia ad istas duas rubricas ꝙ posset h explicari, lȝ pcedētib⁹ rubricis reducant.

¶ Rubrica. xxvij. De his in quibus videtur ꝙ haberet se romana ecclia condescendēdo prelatis z aliis subditis tēperare z etiam reformare.

Sane ꝙtuȝ ad reformationē romane ecclesie videretur qd ipsa romana ecclesia que nō debet habere maculam neꝙ rugā: z que mater est fidei z magistra debet esse vniuersalis ecclesie: et ad quam omnis sancte religionis relatio debet referri, z ab ea normā recipe, exhiberet se regulam z scholaȝ virtutum vt bene viuendo, normā aliis bene viuendi z recte per semitas iustitie se ipsaȝ duceret, nec aliqñ aborsum traheret et sic correctione in seipsa prehabita in dei z proximi dilectione vera humilitate: vite honestate, morum grauitate, diuini cultus sedulitate, victus z vestit⁹ parcitate fundata, ornamētoruȝ, apparatuū z familiarum z pōparū elatiua superfluitate restricta, sciētie profunditate dotata, traheꝙ de oculo suo eiecta qd distortuȝ est prauumꝙ reperiret in subiectis z inferioribus corrigeret z etiā reformaret xpi exēplo qui prius cepit facere ꝙ docere.

¶ Item ꝙ legeȝ sibi ipsi imponeret ne transgrederet contenta in diuinis z humanis legib⁹ approbatis, quib⁹ genus debet per eam z autoritate imperiali et regali gubernari humanū. Sed ea vsꝙ ad sāguinē z obseruari mādaret, nec in ɔtrāudispēsaret, nec pauilegia, nec īdulgētias, nec exēptiones ɔcederet z ɔcessa in contrariū reuocaret. Nec dñs Papa sine cōsilio fratruȝ aliqd ageret notabile, nec reuocaret a predecessoribus suis rationabiliter cōstituta vel cōcessa, nec veniri pmitteret ɔtra ecclīasticā libertatē.

¶ Item cū epi sint in locū aplorum qui parē cū Petro honorē z ptātēȝ acceperūt a deo, qd nō legūtur fecisse curiales nō epi, ꝙ eisdē epis, archiepis metropolitanis, primatibus z patriarchis Abbatib⁹ z aliis honorē debitū in scripturis, pcessib⁹, sedib⁹ intra z extra ecclesiā z aliis verbis z factis impēderet: z ɔsuetudines romane curie z alias cōtrarias reuocaret, cū honor sit ecclie supradicte z dehonoret ex contrario prout Grego. attestatur, z inde tota ecclesia vilipēdatur z quasi contemptui habeatur.

¶ Itē ꝙ potestatē z iurisditionē predictis prelatis z curatis cōpetentē z attributa a deo aplis, cōciliis, romanis pōtificib⁹ z vniuersali ecclesie in locis z plebib⁹ eisdē cōmissis dicta romana ecclia nō turbaret, nec vsurparet in cāruȝ z appellationū cognitionib⁹ parochialium et curatarū z nō curatarū ecclesiarum canonicatuū personatuū dignitatū z prioratuū z abbatiarū vacātiū z nō vacātiū: z qd ampli⁹ est epatuū z patriarchatuū archiepatuū collatiōib⁹ reseruationib⁹ z exemptionibus cū ex cōtrario totus ordo ecclesiasticus cōfundatur.

¶ Iteȝ ꝙ si aliquādo ɔtingeret p ipsaȝ romanā ecclesiā aliquibus puideri, non prouideret indignis, illiteratis īsufficiētibus, neophitis, deffectū etatis patiētib⁹, nō approbatis, criminosis nec talibus qui scdm regulā apostolicā z canonicam essent a promotione z prouisione repellendi, per ipsaȝ romanā ecclesiā si per alios puisum fuisset eisdem et ad ipsam romanā ecclesiā super hec querela delata, sed doctorib⁹ bene literatis et bene meritis: nec aliis prouideri posset ꝙdiu doctores remanerent improuisi aliqua ciuitate vel dioce.

¶ Item ꝙ dicta romana ecclesia nō solum verbo, veruȝ etiam facto a se repelleret omnem speciem symonie z turpiū lucroruȝ z inhonestorum z omnes exactiones que ratione promotionū quarūcūꝙ z scripturarū, legatorū cursorū nūciorū z hostiariorū fuerit ab ea cōiter vel diuersa

diuisim diuersis colorib⁹ exquisitis: ꝛ ꝙ liberalem et facilem ad se preberēt do minus papa et cardinales accessum: et quod dicti domini cardinales omnia in communi ꝛ nulla ecclesiastica beneficia in speciali haberēt.

¶ Item ꝙ personas ecclesiasticas ꝛ ecclesiastica bona in concessionibus decimarum et aliarum subuentionum quas facit regibus ꝛ principibus qui oppido infesti sunt nō grauaret. sed contra dictos reges et principes et quoscunqꝫ alios p se ꝛ generales defensiones in singulis ꝓuincijs in iure suo foueat eosdē.

¶ Item ꝙ dicta romana ecclesia cardinalibus vel quibuscunqꝫ alijs, non committeret, nec daret plura officia, nec cuiꝗ officium vel beneficium extra regnum vel qui linguagium non loqueretur ꝛ intelligeret supradictuꝫ.

¶ Item ꝙ in iustitia exhibenda tantā ꝛ talē diligentiā exhiberet, ꝙ nullo modo terminatio alicuius cause principalis vltra triennium nec appellationes vltra biennium prorogari valerēt, cum in ipsa lites quodāmodo immortales existant, ꝛ in ea amplius ꝗ in secularibus curijs prorogentur interdum: et ꝙ dicta curia romana, ad se non trahat dictas lites.

¶ Item ꝙ in causis pauperum ꝛ miserabilium personaruꝫ deputaret certos auditores, aduocatos, procuratores et tabelliones qui gratis absqꝫ strepitu et figura iudiciorum terminarent easdeꝫ.

¶ Item ꝙ nulla iura generalia deinceps conderet, nisi vocato concilio generali qđ de decennio in decennium vocaretur: ꝛ sicut ipsa romana ecclesia que bene ꝛ consulte fuerunt hactenus statuta in seipsa seruaret, ita ꝛ ea faceret ab oībus obseruari, imponendo legem patriarchis ꝛ primatibus per quā archiepos ꝛ metropolitanos: ꝛ eis p quā episcopos: et episcopis per quaꝫ abbates capitula ꝛ omnes seculares et regulares personas in eoruꝫ ciuitatibus ꝛ diocesibus ꝯstitutis omniū ꝯdictione ꝛ appellatione cessantibus necessario cōcelerent ad predicta. Certis alijs nihilominus super hoc executoribus ꝛ visitatoribus deputatis in singulis regnis ꝙ de triennio in triennium oībus causis ꝓuincialibus interessent, ꝛ vnuꝫ concilium post aliud facerent celebrari.

¶ Item ꝙ dicta romana ecclesia nullos laicos de parentela vel amicicia romani pontificis vel cardinaliuꝫ vel aliarum personarum ecclesiasticaruꝫ existē tes ditari ex altari, ꝛ vltra eoꝝ statum de bonis ecclesiasticis nobilitari ꝛ impinguari permitteret: ꝛ ꝓut possibile esset attēptata in cōtrariū reuocaret, vel sub dispensatiua venia relinqueret rōne scāda li impunita.

¶ Itē ꝙ i foro penitētiali ꝑ pniarie eiusdē romane curie citra trāsgressores iuꝝ publici, offensores ꝑsonaꝝ ecclesiasticaꝝ et alios dei ecclesiā scandalizantes, facilitas relaxaret venie. ꝛ circa absolutiones talibus imponendas et penitētias iniungendas quātuꝫ posset informaret se concilijs et iuribus hactenus super hoc constitutis, ꝛ specialiter circa enormia facta: ꝛ circa illorum absolutionē in quib⁹ cōtra processus apostolicos vendēdo ꝓhibita participiāt saracenis.

¶ Itē ꝙ nulla ꝑsona ecclastica auderet itrare dictā romanā curiā, nec in ea recipet sine literis cōmendatitijs epoꝝ, nec in ea posset sine cā rōnabili vltra tꝑs sex mensium immorari.

¶ Item ꝙ de bonis ecclesiasticarū personaruꝫ superabundantibus, talis prouisio fieret supradicte romane ecclie, qđ absqꝫ oī taxatiōis nota ꝛ infamia posset cōiter ꝛ diuisim honorabilr viuere onera incūbētia supportare, ꝓuiso tñ ꝙ vltra ꝛ ꝯ predicta ꝛ alia que ꝯcilio rōnabilia viderentur ꝯ diuinas ꝛ humanas leges nō posset absqꝫ generali concilio habenas extēdere plenitudinis ꝑtātis.

¶ Item q si dicta romana ecclesia vacaret ultra tres menses quod extunc cardinales essent eligendi potestate illa vice privati. et q ad aliquos archiepiscopos et episcopos et alios de quibus videretur expediens illa vice devolveret eligendi potestas, vel quod aliud tale adhiberetur remediu3 ultra illud quod statutum fuit a Grego. x. ex necessitate cardinales concordare haberent.

¶ Item quod primatus dicte romane ecclesie declararetur, et distingueretur per iura ecclesiastica et secularia: nec do minus papa vocaretur universalis ecclesie pontifex, cum hoc prohibeat Gregorius: et contra aliquem in dignitate constitutu non audiret aliquam querelam nisi conditione et zelo querelantis examinatis: Nec aliquem personaliter citaret ad curiam nisi prius summaria contra ipsum inquisitione premissa. Et quod ad convincendum episcopos cardinales qui columne debent esse ecclesie, reciperet numerum testiu3 in epistola Clementis cotentum: nec per executores suos et conservatores et alios censuram ecclesiasticam infligi permitteret. sine magnis et rationabilibus causis, et absq monitionibus competentibus dilationem iuris continentibus: et quod in eis episcopis deferretur: nec interdicerentur ecclesie nisi pro gravi delicto clero et populo communiter ecclesiam scandalizante. Sed alias procederetur contra inobedientes vel rebelles.

¶ Item plura ad reformatione3 dicte romane ecclesie pertinentia tacta sunt supra in tota prima parte huius tractatus. Et ad idem faciunt omnia que infra subiiciuntur in duabus rubricis proximis de reformatione prelatorum et cleri. Et illa que dicta sunt in hac secunda parte in p(ri)mis. x. rubricis. et in. xiij. xv. xviij. xx. xxj. ij. iij. ix. xxxj. xxxiiij. vij. viij. xlj. xlvij. l. lvj. vij. lxxiij. lxxxiij. et. iiij. xcij. et. iiij. et. v.

¶ Rubrica. xxviij. De reformatione prelatorum.

Ad hoc circa reformatione3 prelatorum servari haberet omnia que in precedenti rubrica de reformatione romane ecclesie dicta sunt inquantum statu3 et officium possunt tagere eorunde3.

¶ Item q haberent concilia provincialia celebraret ad ea conveniret et inibi omnia statum provincie contingentia pertractare et que corrigenda essent in ea corrigere et reformare, prout superius tractatum extitit in. xj. rubrica huius secunde partis.

¶ Item q extra civitates dioceses et provincias suas non commorentur nec accedant ad curias principum et q economos ex dispensatione habeat. Et q contra facta predecessorum suorum rationabilia non veniant: et q ante ordinationem eorum omnia ad officiu3 eorum pertinentia. Et q ipsi vel curia eoru pro minimis vel irrationabilibus causis excommunicationis: suspensionis, et interdicti sententias non ferant. Et q magistros sufficietes in eorum civitatibus et diocesibus scolares docetes in generalibus studiis teneat. Discordantes ad concordia revocaret et q defuncti epi p vicinos episcopos sepeliant: et q p eos stipendia ecclesiastica iuxta probitatis merita assignarent. Et q tepore chrismatis coficiendi et in solennitatibus se ab eorum ecclesiis no absentarent: et q procuratores in absentia non recipiat. [illegible] dioceses et provincias visitarent: et eorum officium in visitatione solennijs predicatiobus, correctionibus et aliis adimplerent: ecclesiastica bona, et beneficia congrue dispensaret: ab omnibus excessibus invictu, vestitu, ornatu et aliis similibus se cohiberet. Semp in mensa coram se legi facerent, rochetos extra deferat super guarnachias eoru: invalidis

inualidis et languidis prouiderent: hospitalia erigerent et erecta fouerent.

¶ Item ad dictā reformationem prelatorum faciūt illa que dicta sunt supra spāliter in. xxxviij rubrica secunde partis. Et etiā in pma. vij. viij. x. xj. xiij. xvj. xvij. xviij. xx. xxij. xxvij. xxix. xxx. xxxj. xxxvij. xlij. xlix. lj. liiij. lxvj. lxvij. lxxiij. lxxviij. lxxix. lxxxij. lxxxvj. vij. viij. ix. xcj. Et insuper omnia que dicuntur in sequenti rubrica.

¶ Rubrica. xxix. De reformatione cleri.

Ad cleri reformationem pertinēt omnia que de reformatione romane ecclesie et prelatorum pmissa sunt in duabus precedentibus rubricis.

¶ Item q inhonesta et impia euellantur. Item q clerici seculares curas et negotia secularia nō assumerent. Itē q ꝙ inhonesta et turpia lucra non sectarentur. Itē q nullus de clero mendicaret. Sed omnes priusq admitterentur ad clerum, haberent vnde viuerent: vel artem scribendi seu aliā honestā artē de qua viuere possent: vel q de bonis ecclesie assignarentur redditus illis qui perpetuo vellent clerici esse et clericaliter viuere: et q aliter nō admitterētur ad clerū, nec gauderent priuilegio clericali, cuius obtentu multas violentias committunt seculariter, inhoneste et irregulariter viuentes, et de diuinis officijs et literarum studio nō curātes.

¶ Itē q nullus pmoueret ad aliquos ordines seculares vel regulares, nisi fm artem bene et cōpetenter sciret cantare et legere et latinum intelligere et congrue loqui: nec ad sacerdotium nisi vltra predicta sciret canones penitentiales et illa que sunt necessaria ad regimen aiaꝝ.

¶ Item q nullo modo psone ecclesiastice cohabitarent cū mulieribus quot quot essent in vna parochia sub disciplina curati vel aliorum proborū insimul viuerent et erudirentur fm prouisionē primi capituli secūdi concilij Tole. posi ti. xxviij. di. de his. et. xij. q. j. oīs etas.

¶ Item q oēs sortilegi, diuinatores, adulteri publici, et alij de clero publice delinquentes publice punirent. taliter q ceteri formidarent. Item q in victu et vestitu et in omni modestia statū excederent laicorum.

¶ Item q omnes homicide voluntarij et in casu degradationis existentes priuilegium perderent clericale.

¶ Item q ludis inhonestis et reprobatis non intenderēt: nec spectaculis et vanitatibus interessent.

¶ Item q officium ecclesiasticum vniformiter dicerent. Et q omnes diebus dominicis et festiuis simul ad diuina cōuenirent: et q per ecclesias non discurrerent: nec absq literis episcoporum euagari valerent.

¶ Item q ab eis geniti in seruitutem redigerentur ecclesie

¶ Itē q seruarent plura alia ad dictā reformationē facientia posita supra in secunda parte in rubrica prima. viij. x. xij. xiij. xiiij. xv. xvij. xviij. xix. xx. xxj. xxij. xxiij. xxvj. xxviij. et. xxx. Et specialiter i. xxxij. et in. xxxiij. et in. xxxiiij. et. xxxvj. et. xxxvij. et. xliiij. et. xlv. et. vj. xlix. l. lj. lij. lv. et. vj. et. lix. lx. lxij. lxiiij. et. v. lxvij. viij. lxxiij. et iiij. vj. vij. viij. et. xciij.

¶ Rubrica. xxx. De reformatione religiosorum.

Ad reformationem religiosorum similiter faciūt illa que dicta sunt in. iiij. rubrica prime partis huius tractatus vbi agitur de exemptionibus necnon et secūde partis. liij. rub. in qua tractat de statu et cōditiōe dictoꝝ religiosoꝝ. et. xcij. in q̄ agit de abbatibꝰ et priorib. et. lxxxv. in qua agit de mēdicātibꝰ. et. xij. iiij. v. viij. et. xxxv. vj. lj. lxxix. lxxxiij. et. viij.

¶ Decime colluctationis assensu molestis actibusquibus sagax indagatio pietatis obuiaret decreuit non tam bene regendi licentia, quã se mansuetudo impugnasse probatur satis vt opinamur illi et gloriosi principis et decreto huius sancte Sinodi contradictum esse conspeximus. Ita enim sanctus spiritus p vtrasq; deffinitiones mortalium corda perflauit, vt vitali flatu verboruz imposterũ omnẽ extureret male concupiscentiuz rabiẽ animorũ. Actum namq; est definitionibusipsis, vt q; pietatis diuine incomprehensibilis natura se conditioni mortaliũ in vnione persone coniunxit misterio redemptionis humane. Nos quoq; mẽbra capitis huius et perfidie malũ et concupiscentiam que radix omniũ malorum est, et auariciã que inuenit seruitus idolorũ pari simul igne ac mucrone totoq; artificio radicit⁹ euellam⁹ ac desecemus. Ab hinc ergo deinceps ita erunt in regni gloriam preficiendi rectores, vt aut in vrbe regia, aut in loco vbi princeps decesserit cum pontificum maiorumq; palatij omnimodo eligantur assensu, non forinsecus cetu, aut cõspiratione paucorũ, aut rusticarum plebium seditione tumultuosa, sed erunt fidei catholice assertores, eamq; et hanc que imminet iudeorum perfidiam et cũctarum heresuz iniuriam defendentes, erunt actibus iudices et vita modesti, erunt, in prouisionibus rerũ parci plus q̃ extenti, vt factione scripturarum vel definitionum qualiumcunq; contractus a subditis vel exigant vel exigendos intendant, erunt in conquisitis obligationis gratissime rebus nõ prospectantes proprij iura commodi, sed consulentes patrie atq; genti. De rebus cõgregatis ab eis illas tantuz sibi vendicent partes quas dictauerit auctoritas principalis regum, quecunq; inordinata reliquerint hereditabunt successores proprij eorum, et ante regnum iustissime conquisita aut filij aut heredes capiant iure proximitatis. De affiniuz successione vel munere q̃uis inordinata relicta sint aut primo tantum filijs aut heredibus frequenter proficiant vel propinquis, ita in eorũ cunctis actibus moribus atq; rebus priuate legis auctoritas erit valitura, vt et perẽniter maneat incõuulsa, et nõ prius regni apicẽ quisq; percipiat, q̃ se illa per omnia suppleturum iurisiurãdi taxatione deffiniat, cui etiam lege vel decreto episcopalem non solum in futuro, sed etiaz in presenti reuerentiam apponentes decernimus, vt quicũq; detractor et nõ potius venerator decreti eiusdẽ atq; legis esse maluerit, siue religiosus ille fuerit siue laicus, non solum ecclesiastica excommunicatione plectatur, verum etiam et sui ordinis dignitate priuetur.

¶ Hoc est decretum vniuersalis conciuij editum in nomine principis.

Soliditatem reddidisse fracture atq; fecisse consurgere qd extiterat collisum et incrementum est huius mercedis et plenitudo cõsummate pfectionis, põderi ctem collidẽtis ruine si equaliũ proximorum cura conuenit obuiare, quandoq; grandioris erit culpe preliba te in curie discrimen incurrere, si nõ quo valent ex cõi onere sibi commissos procurent populos sublimare. Properandum ergo est inter ruinas collisionum, cateruas eripere collisoruz, vt ex hoc iugiter et vltra nec vigorem nocendi habeat execranda pressura, et omnis compressus nouerit sancte sanctionis esse sibi collata remedia. Cum decursis ergo temporibus, dure dominationis sese potestas grauis attolleret, et insubiectis populis impiorũ dominatus nõ reformaret iura regimi⁹, sz excidia vltionis, aspeximus

aspeximus subditorum statum non ex ordine vegetari rectoris, sed deijci ex grauedine potestatis. Contraxerunt enim reges elata fastigia in bifronti dissidio motionis, et aut in culpis lex ardua seuiebat, aut in spolijs fauorem lex voluntaria commodabat, inde mestos animos non spes fouebat ex munere, sed tolerantia vexabat in funere. Unde iam increpationis occursu non tm̄ nos abire sola ratio cogit, verum et ipsa cōmotio rerum impellit, vt ex omnium animorum deliberatione concordi illa maneat sententia dicti, que et finem ausibus rite ponat illicitis, et consultum saluandis iure ferat populis. Quosdaz namqꝫ conspeximus reges preterꝗ̄ fuerint regni gloriā assecuti extenuatis viribus populorum regie proprie lucrum congerere, et obliti ꝙ reges sint vocati, defensionem in vastationem conuertunt: et vastationem defensione pellere defugiunt, illud grauius innectentes ꝙ ea que videntur acquirere, non regni deputant honori vel glorie: sed ita malunt in suo iure confundi, vt veluti ex debito decernant hec in liberorum posteritatem transmitti. Ꝋbrem in proprietatis illa conantur redigere sinu, pro quo solo constat illos imperij perce pisse fastigium, et illud in iuris proprij collocant antro, quod populi vtilitatis acquisitum esse constat obtentu. Nam nunquid ad illos, aut populorum aduentus, aut rerum poterat concurrere sensus, nisi extitissent glorie sublimati culminibus? Aut ab equalibus illi potuerint rerum coaceruatione ditari, nisi per subiectos glorioso apice potuissent attolli? Omnia recte totius plebis memoria subiecta pricipale caput reuelat, attentum debite iussionis obtutu ab illo negotiorum prospectant remediū, cui modo gratum, modo debitum irrogant cēsum. Regalis proinde ortodoxa sublimitas hec cuncta sibi debere conuincit, ex quo se regem recognoscit, et inde conquisita non alteri ꝙ̄ sibi iuste defendit. Unde nō persone, sed potentie subdi hec debere nō ambigit. Regez eterna iura faciunt, non persona: qꝛ nō constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Que ergo honori debeant, honori deseruiant: et que reges accumulant regno relinquant, vt quia eos regni gloria decorat, ipsi quoqꝫ regni gloriam non extenuent, sed exornent. Qui itaqꝫ trabem gestat in oculo, non potest festucaz educere de oculo fratris sui. Ex his vniuersaliter instruens sicut Grego. in morali. ait vt q ad aliena peccata reprehendenda vel punienda constituti sunt ⁊ sua impunita relinquunt, reuocari debent intus ad conscientiam vt prius propria corrigāt ⁊ post ea aliena reprehēdāt in grauib⁹ peccatis quis positus dum suis premitur aliena non diluit. nec immunda manus sordes diluere valet. propter quod scribit Augustinus ꝙ sacerdos vt sapiens medicus ⁊ perfectus prius debet peccata sua diluere ⁊ post ea aliena detergere ⁊ sanare. Et beatus ambrosius docet ꝙ ille de alterius errore iudicet qui non habet in seipso quod condemnet, ⁊ qui non agit ea que in alio putauerit punienda ne cum de alio iudicat in seipso sententiaz ferat. Nam qui alium docet, seipsum nō docet: qui predicat non furandum, furatur: qui dicit non mechandum, mechatur: qui abominatur idola, sacrilegium facit: et qui in lege gloriatur, per preuaricationem legis dominum inhonorat et per tales blasphematur nomen domini inter gentes sicut scribit apostolus ad roma. c. ij. Tales namqꝫ prelati et sacerdotes (sicut Gregor⁹ ad Januariū scribit) sunt laque⁹ iuuenū: ⁊ illi de quibus itelligi pōt dictū Hierony. ꝙ veteres scrutās historias inuenire nō potuit aliquos alios scidisse ecclesiā dei ⁊ de domo domini populū seduxisse pre

ter eos qui sacerdotes a domino positi fuerant: et prophete id est speculatores versi in laqueum tortuosum et in omnibus locis ponentes scandalum. Sequitur enim sicut Beda in secunda epistola Petri scribit, viam Balaam prophete ex Bosor qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem vero habuit sue vesanie, quia subiugale mutum hominis voce loquens, eius prohibuit insipientiam. Et ideo Judei, Pagani, Saraceni et infideles qui ratione diuine agnitionis carent, et passim omnes peccatores et fideles talium distorta et deo contraria itinera sapiendo sanius redarguunt, et docti ab idoctis et clerici a laicis exemplo asine, redarguuntur. In cuius significatione per Ezechielem prophetam domin⁹ dixit, A sanctis meis incipite. Quod beatus Petrus considerans ait, Tempus esse vt iudicium incipiat a domo dei: quia secundum Hieronymum non omnes episcopi sunt episcopi: nec sanctorum sunt filij qui tenent loca sanctorum: sed qui exercent opera eorum. Et ideo non est facile stare in loco Petri et Pauli et tenere cathedram regnantium cum christo. Nam licet sanctum nemo esse dubitet quem apex tante dignitatis attollit in quo si deficiant bona acquisita per meritum sufficiunt que a loci predecessore testantur, non tamen habet priuilegium non peccandi secundum Simachum Papam. Et quia aliqua culpa vel negligentia aut remissio si qua reperiretur in eo ad mancipium gehenne innumerabiles populos trahit: Nec huiusmodi culpas istic redarguere mortalium vllus presumit, quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus nisi a fide deprehendatur deuius, sicut Bonifacius Papa et martyr scribit, habet secundum Nicolaum Papam et sanctam Sinodum sacrosancta ecclesia romana in sinu suo colligere causam suam et in seipsa ostendere qualiter alios in domo dei oporteat conuersari. Nam oues pastoris vocem audiunt et precuntis vestigia subsequuntur.

¶ Rubrica trigesimaprima De modo generali per quem vniuersalis ecclesia deberet reformari scilicet vt seruarentur iura, et reuocarentur in contrarium attemptata.

Pro dicta vniuersalis ecclesia et etiam totus populus Christianus reformari posset et valeret ac deberet, si duo, a quibus secundum gelasium Papam principaliter hic mundus regitur, videlicet auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas, humanum genus duobus quibus salubriter potest regi, videlicet naturali iure contento in lege et in euangelio: et moribus hoc est humanis legibus sancti spiritus instinctu in canonibus apostolorum concilijs et a romanis pontificibus et a catholicis principibus prelatis pro communi vtilitate gubernarent. Et quod contra ea per eos vel per alios attemptata in contrarium prout melius, conuenientius et absque minori scandalo fieri posset, reuocarent corrigerent et emendarent. Non obstantib⁹ quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, libertatib⁹, immunitatibus et exemptionibus datis et concessis in contrarium per eosdem. Non obstantibus etiam quibuscunque vsibus vel consuetudinibus contrarijs que verius censende sunt corruptele. Et prouiderent ne vno verbo et vno non obstante, que multis sunt excogitata vigilijs et matura deliberatione decocta, tollerentur et reuocarentur impune. Nam quod antiquitas bene statuit, nouitas nostri temporis (licet veneranda esset vetustatis auctoritas) male neglexit. Et cum magistratus spirituales et temporales digesti fuerint et distincti vt alij maiores alij medij et alij minores existerent, et ad quosque

eorum que ipsorum officijs appropriata fuerant pertinerent et gradatim ad eorum officia pertinētia exercerēt. Et que vni officio deputata fuerāt, nequaquam ab alio turbarentur. Nouitas nostri temporis sub inquietudine degit: quod dictum gradum et ordinem derelinquit. Secundum namque Augusti. minus ordinata inquieta sunt: ordinata vero quiescunt. Et ideo quia antiqua ordinatio de regimine mundi et ecclesie, et sua vnicuique iurisditio a romana ecclesia et presidentibus non seruatur: et ordo ecclesiasticus cōfunditur, sicut Gregorius attestatur, Sed ad se que ad minores et medios pertinent trahere volunt, vt in eis verificetur illud, Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum, mūdus turbatur vniuersalis, ecclesia leditur et grauatur: et ordo ecclesiasticus confunditur sicut Gregorius attestatur. Et si forsan inferatur quod legibus sunt soluti, respōderi potest quod nō diuinis, nec illis in quibus dominus vel eius apostoli et eos sequētes sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt. Sed eas vsque ad animam et sanguinem confirmare debent, sicut Urbanus Papa attestatur. Christus non venit soluere legem sed adimplere. In his ergo in quibus peccatum includitur nequaquam presidentis auctoritas excusatur, sicut Simachus Papa testatur: Quinimmo secundum Ilarium Papam, Maiori reatu delinquit qui potiorum honorum fruitur, et grauiora facit iudicia peccatorum sublimitas peccantium, cum homo christianus secundum Joannem chrisostomum propter altitudinem dignitatis cadat fortius in peccatum, et secundum Nicolaum papam, deterius in populis prelati delinquunt: ac per hoc grauius quam ceteri (secūdum beatum Gregorium) puniuntur. Nam si peruersa perpetrant et committunt, tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditionis exempla transmittūt.

Et si ad humanas leges contentas in concilijs et in sacris canonibus consideratio habeatur ad eorum obseruationem secundum Gelasium et Zosimum prima sedes pre ceteris obligatur. Et voluntaria eorum transgressio in spiritum sanctum blasphemia a Papa Damaso iudicatur. Et Nicolaus Papa scribit quod ridiculum est et satis abominabile dedecus traditiones quas antiquis tēporibus suscepimus, infringi patiamur. Justum namque est sicut Ysidorus tertio libro, de summo bono testatur: principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando et ipse illis reuerentiā prebet, principes legibus teneri suis nec in se posse damnare iura que in subditis constituuntur iustū est. Justa enim vocis eorum auctoritas si quod populis prohibent sibi licere non patiantur, In quo concordat etiam lex ciuilis: Nec negatur quin sicut quedam sunt que nulla possunt ratione cōuelli sicut quin sint multa alia semper cōditione seruata, vt in his que vel dubia fuerint aut obscura id nouerimus esse sequendū quod nec preceptis euāgelicis contrarium nec decretis sanctorum patrum inueniatur aduersum: sicut Leo Papa testatur. Si quid autem pro remedio aut pro necessitate tempo ris statuatur, cessante necessitate cessare debet pariter quod vrgebat, cum alius sit ordo legitimus, alia vsurpatio, prout Gelasius attestatur. Considerandа est itaque ratio equitatis, vt sacrosancta romana ecclesia que iustitie mater est, in nullo ab ea dissentire videatur, nec ita diuites aliquos faciat eorum inopiam releuādo vt multos in paupertate deficiat. Cum secundum apostolum ad Corinthios quod alijs est remissio, ceteris nō debeat esse tribulatio: nec omnia que licēt expediant, prout idē apostolus attestatur.

¶ Rubrica. xxij. De secundo modo reformationis ecclesie. scilicet vt mala exempla et scandalizantia, et ad peccatum tendentia resecarentur ab ecclesia dei.

Secundo posset vniuersalis ecclesia reformari, si romana ecclesia a se primo, et gradatim a prelatis et alijs mala exempla tolleret, ex quibus scandalizatur, et quasi inficit populus vniuersalis: et nomen dñi dominatores populi secundum Esa. ex hoc finunt blasphemari. Nã secundum Augusti. nihil magis confundit ecclesiam dei vel ei officit quam dicere peiores sunt clerici quam laici. Prohdolor quia videtur in ipsa ecclesia verificari dictũ Esaie. xxxiiij. in figuram babylonice ciuitatis gloriose in regnis et inclite in superbia caldeorum, de qua dicitur. Erit cubile draconum et pascua struthionum, et occurrẽt demonia. Onocentaurus et pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi cubauit lamia et inuenit sibi requiem, Ibi habuit foueaz ericius, et enutriuit catulos. Illic congregati sunt milui alter ad alterum. Ex quibus signantur et signari possunt vitia et vitiosa exempla que sunt in vniuersali ecclesia reformãda, que possunt nomine et figura animaliũ septem que dictus Esaias propheta in supradicta autoritate exprimit, per que septẽ peccata mortalia intelligere possumus, designari. Significatur nanque per ericiuz auaricia: per draconem superbia: per pilosum luxuria: per lamiã gula, per leenam inuidia: per onocentaurum odiũ et ira, per struthionez accidia: sicut in eorum prosecutione apparebit inferius. Et nisi in hoc sacro concilio prouideatur de cõpetenti remedio in premissis, que quasi manifeste et notorie in dei ecclesia conmittuntur, fides (que secundum Jacobum sine operibus mortua est) dicetur per fideles et infideles in prelatis et personis ecclesiasticis (qui lux mundi esse debent et lucernas bonorum operũ gestare in manibus) perijsse. Cuz enim in sacerdotibus fides, sit eligenda cũ vita, si vita defuerit, fides meritũ nõ habebit, sicut Gregorius francie regibus scribit. Et elapso et transacto presenti sacro cõcilio, in omni statu reformatione carente, nisi reformatio debita facta fuerit incorporabiliter, peiora prioribus subsequentur. Et omnia imputabuntur domino nostro summo pontifici, eiusque venerabili collegio, et huic sacro concilio, qui possunt et debent corrigere supradicta et obuiare eisdem. Scribit enim Grego. Simicusano episcopo quod si negligenter ea que male vsurpantur corrigere omittimus, excessius viam alijs aperimus. Et leo papa dicit quod inferiorum ordinum culpe ad nullos magis referende sunt quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sepe nutriunt pestilentiam, dum austeriorez dissimulant adhibere medicinam. Et Joannes papa octauus scribit, quod facientiũ proculdubio culpam habent, qui quod possunt corrigere negligunt emẽdare, Et negligere, cuz possint, perturbare peruersos, nihil aliud est quam fauere impietati eorum. Nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probatur odisse vitia qui dãnat errantes. secundum autem Grego. consentire videtur erranti qui ad resecanda que debent corrigi non occurrit. Et secundum Innocentium papam error cui non resistitur, approbatur: Et veritas cũ minime defensatur, opprimitur. Negligentia autem in predicta corrigere in prelatis mortale peccatum est, et depositionez inducit, sicut iura testantur. Unde calixtus papa ait, si ecclesiasticaz sollicitudinẽ vigore nequaquam negligimus, perdit desidia disciplinam et animabus profecto fidelium nocebitur.

¶ Rubrica. xxiij. De auaricia et ambitione et questibus et simonia et muneribus.

Sane cum reproba exēpla ambitionis cupiditatis et auaricie publice vocentur et arguātur per fideles et īfideles in romana et etiā in vniuersali ecclesia, euidēter demōstrāt quest⁹ et munera que pro ecclesiasticis bñficijs dignitatib⁹ et officijs recipiunt et dant, in animarū dantiū et recipientiū detrimentū, in peccatū symonie, quā vtrinsqz pagina testamēti detestatur et que est et reputatur heresis. ad idem pertinent questus qui fiunt per legatos et nuncios et familiares apostolice sedis, et per illos qui in dñi Pape et prelatorū seruitijs cōmorant. Ad idem ptinēt tallie, subiectiones, subsidia, procurationes in absentia, emolumēta scripturarū et sigillorum que exigūtur, recipiūtur et leuant a prelatis superiorib⁹ et inferiorib⁹ eorūdē. Ad idē qstus idulgētiarū priuilegiorū, dispēsationū et exēptionū. Ad idē spectāt multiplicatiōes bñficiorū ecclesiasticorū et pensionum que indebite vni cōmittūtur et cōferūtur persone. Ad idē exēptiones munerū, venditiones iurisditionū, lucra turpia et inhonesta negotiationum secularium. et mercationum, quarum multe ad speciē vsurariam quam mercatores ecclesiasticarum personarum pecunias tenentes exercent dietim, pertinēt. Ad idem pertinent eleemosynarū defraudatio, hospitalitatis restrictio, munerum ecclesiasticarum personarum ad cultum diuinum deputatarum diminutio, prelatorum et curatorum in solennitatibus et alijs ecclesiasticis ciuitates et loca sua fugientiū, euagatio. Ad idem pertinet augmentum satis de nouo in romana curia ītroductū, de his que pro bulla scripturis et alijs quibuscūqz que consueuerūt in ea ab antiquo persolui, Super quibus omnibus esset de competentibus et contrarijs remedijs (cum secundum phisicorum assertionem medicina fiat per contrarium) salubriter in hoc sacro concilio prouidendum. Nam in omnem terram in qua exiuit sonus apostolorū, sancta dei ecclesia et potissime sacrosancta romana īfamata est: et vulgariter cuncti clamāt et refricāt qdā in ea ꝛc.

¶ Omnes a maiori vsqz ad minorem auaricie student. Ex quo autem in ecclesijs sicut in romano imperio creuit auaricia, perit lex de sacerdotib⁹ et visio de prophetis, sicut Hieronymus ad rusticum Narbonē. Episcopū scribit: Nec mirū qd scdm Gregoriū bonorum auctori inherere aliter non valemus nisi cupiditatem a nobis que omnium malorum radix est, abscindamus. Et ideo scdm leonem Papam, virum catholicum et precipue domini sacerdotem sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sacra scriptura ecclesia. xviij. Post cōcupiscentias tuas ne eas. Mens etiā vt idem Leo ait potentie auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere cōcessis, nec pietati adhibere consensum. Nam sicut hi qui per insaniam mēte trānslati sunt, nō iam res ipsas sed phātasias passionis sue vidēt, ita ēt mēs auari semel vinculis cupiditatis astricta, semp aurū, semp argentū videt: et gratius intuetur aurū qȝ solē: ipsa eius oratio et supplicatio ad deum aurum querit: semperqz redditus computat, sicut beatus Ambrosius probat. Tali autem, sicut Augustinus ad macedonium scribit, totus mundus diuitiarum non est obolus: a talibus scdm Isidorum cito auro iustitia violatur: Et pauper dum nō habet quod offerat non solum audiri contēnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur: nullamqz reus pertimescit culpam, quam redimere numerus existimat. Crassus aurū sitiuit, et aurum bibit et eque auro perijt

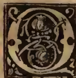
vt veneno quod est exemplum omnib⁹ aurum desiderantibus formidandum. Hec igitur auaricia per ericium figuratur congrue quia est animal figuratum spinis, diuitias (vt christus in euāgelio ait) significantibus: per quarū acquisitionem in laqueum diaboli, secundum Apostolum, inciditur: et cum eis homo a diabolo capitur, sicut ericius dum in spinis fructibus oneratur: de quo ericio Esa. xiiij. perdā Babilonis reliquias et ponam eam in possessionem ericij et Sophonias accubabūt in medio eius omnes bestie et ericius.

¶ Rubrica. xxxiiij. De superbia elatione et pōpis ecclesiasticis: et nimijs et varijs aparatibus et conuiuijs vitandis: et q taxaretur certus numerus euectionū familiarium et modus ornatuum.

Quod perniciosa exempla elationis et superbie manifeste tam in capite q in mēbris in dei nascantur ecclesia, cum probent excessus notorij vestium, ornatuum, societatum, familiarum, equorū armorum, verborum, et factorum. quibus stat⁹ ecclesiasticus extollitur, se quibuslibet preferendo, aliorum vitā et merita deprimēdo et obumbrando seipsos, commendando improbos et defendendo: sancta indignis committendo, malos pro bonis et bonos pro malis approbando, prout Ambrosius in libro de officijs attestat. Remediū esset q caperetur certus numerus euectionū et familiarium et modus ornatuum. Ad idē pertinet quia ex dictis elatione et superbia contra doctrinam Bracharen concilij subditi non leuiter castigantur, sed cum asperitate nimia (contra admonitionem Apostoli qui ait, argue obsecra, increpa in omni patientia et doctrina) immo asperrime puniuntur: et aliqui superiores ita volunt pro modicis excessibus in eorum subditos (licet oneratos) penis efferuescere, sicut latrocinantium poterant promererij persone: nec seruatur instructio Leonis Pape dicētis, q licet nonnūq accidant que in sacerdotum sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beniuolentia q seueritas, plus coarctatio q comminatio, plus caritas q potestas. Sz ab illis qui que sua sunt querunt, non que Jesu Christi, facile ab hac lege disceditur: et dū dominari magis q consulere subditis placeat, honor inflat in superbiam, et quod prouisum est ad cōcordiam, tendit ad noxiam. Isti sunt quib⁹ dominus loquitur per Ezechielem prophetam dicēs, Vos cū asperitate imperabitis eis et cum potentia. Nam (sicut Gregorius in moralibus exponit) cum austeritate et potentia imperāt, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominādo festināt. Tales namq in quodā sibi vidētur summitatis culmine residere et infra se positos despiciūt, quibus frequenter in cōsulendo loqui, sed vix dominando dignantur: nec imitantur (sicut deberēt filij carissimi) exemplum Christi in Mathei. xj. cap. dicentis, Discite a me q mitis sum et humilis corde. Unde verendum est, ne cum Nabuchodonosor de eius gloriante potentia, in mentem bestialem mutentur. Sed vtinam cum eo penitentiā agāt, ne cum elationis et superbie principe recipiant portionem. et hoc tangit specialiter in romana curia existētes, qui prelatos successores apostolorum et alios secundum status eorum exigentiam non honorant, quinimmo contemnunt et vilipendunt eosdem, se eis in sedibus et alijs indebite preferentes, minus prouide attendentes sententiam domini in Matheo et Luca dicentis de Apostolis: qd Anacletus Papa ad eorum successores extendit. Qui vos recipit me recipit

recipit. et qui vos honorat me honorat et qui vos spernit me spernit. Qui autem eum spernit spernetur a domino cū spernat eum scilicet Christum a quo primo in nouo testamento cepit pontificatus et ecclie venerāda potestas. Sz vtinam nostris temporibus non videndū quod in ecclesia catholica sicut dudum fuit et greca factum nisi de alio prouideatur remedio per romanam ecclesiaz humiliantem seipsam et aliarum iura non vsurpantem illud dictum oratoris domitij. Cur ego inq̄ te habeam vt principem cum tu me non habeas vt senatorem. Hec igitur superbia figurata est per draconem qui maximus est cunctorum serpentium siue animantium super terram. qui sepe a speluncis abstractus fertur in aerem. Sic et prelati multi ecclesie dignitate, et potestate, nobilitate et diuitijs maiores ceteris, a speluncis domorum paternarum abstracti et postmodum in ecclesia sublimati in aere vane glorie et superbie efferuntur. quos quasi quandam pestem imo veram pestem fastidiens Hieronymus asserit fugiendos. quibus in Ezechiele dicitur Assimilatus es draconi: nam ventilabas cornu in fluminibus tuis. talibus draconibus formidanda est sententia psalmi dicentis, Dilecto cōtribulasti capita draconum in aquis: dedisti eum escam populis ethiopum id est demonum.

¶ Rubrica trigesimaquinta. De luxuria, inordinatione ꝛ cohabitatiōe clericorum ꝛ mulierum: ꝛ voluptatibus cuitandis.

Quod perniciosa exempla luxurie a clero populus recipiat Christian⁹, testimonium perhibent gradientes filij super terram sicut Gregorius de Joanne diacone neopolitanis ciuibus scribit. Et rubrica de filijs presbyterorum et de cohabitatione clericorum et mulierum. Et licet multe super Innouatione ordinis clericorū hacten⁹ emanauerint sententie patrum nihilominus ipsorū quenis correctio morū q̄ꝑ vltimo illata fuerit, nō solum in authores scelerū verumetiā in progeniē damnatorū ꝑtendit, sicut in Toletano concilio continetur. Nempe cum difficile sit inter prunas ꝛ flāmas igneas, siue quodammodo impossibile, non exuri: cum omnis etas ab adolescentia in malum prona sit: ꝛ procliuis sit cursus ad voluptates naturaq̄ imitatrix sit vitiorum fomesq̄ peccati: et stimulus sathane ei cohereāt: et difficile sit continere, pauci q̄ sine vitio carnis reperiantur sicut Gregorius secundino Episcopo scribit, luxurie carnisq̄ vitio incentiuū tribuit quia remedia que hactenus super a sanctis concilijs sanctis patribus ꝛ romanis pontificibus statuta sunt non seruantur. Sicut est illud ab omnibus constitutum q̄ habitatio mulierum et predictarum personarum euitetur. In tertio namq̄ capitulo niceni concilij extitit ordinatum siue constitutū, Nec epi scopo neq̄ presbytero, neq̄ diacono, neq̄ vlli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater ant soror aut auia vel amita vl̄ matertera sit: quia in his solis personis et harū similibus omnis que ex mulieribus est suspitio declinatur. Et qui preter hoc ageret periclitaretur de clero. Et idem in effectu constitutum fuit in tribus et quatuor capitulis secundi cōcilij Agathēsis. et in decimo et in vndecimo capitulis concilij Arelatēsis. et in vigesimoquinto capitulo concilij Aurelianensis. et in vigesimoseptimo capitulo concilij Elibertani. et in decimosexto capitulo concilij Hilerdeñ. ꝛ in secundo capitulo concilij Toletani. ꝛ in qua

dragesimosecundo et quadragesimotertio capitulo quarti concilij Toletani. et.xxxij.capi.iiij.concilij Bracharensis. plus etiam fuit in primo.c.Terraconē. concilij constitutum, ꝙ clerici ad proximas sanguinis sine testimonio non accederent. Et s̄m Augusti. omnes que cum sorore mea sunt, sorores mee non sunt.

¶ Ad idem consiliū Hierony. dicentis Hospitiolum tuum aut raro aut nunꝗ mulierum pedes tangat vel teratur: quia non potest toto corde habitare cū deo, qui feminarum accessibus copulatur. propter quod Grego. in.iiij. dyalo. commendabile exemplum ponit de presbytero, qui presbyteram suam ante suſceptos ordines in coniugem habitam ex tempore accepti ordinis vt sororem, diligens, sed quasi hostem cauens ad se accedere propius sibiꝗ appropinquare occasione aliqua non sinebat.

¶ In Agatheñ. concilio extitit ordinatum vel constitutum, quod presbyteri et alij qui ducendi vxores licentiam non habebant, alienarum nuptiarum conuiuia euitarent: nec illis inmiscerētur cetibus, vbi amatoria cantarentur, aut obsceni motus corporis choreis et saltationibus efferuntur, ne auditus et obtutus sacris misterijs deputatus turpium spectaculorum atꝗ verborum contagione pollueretur. In Laodicē. concilio extitit constitutum quod clerici et ministri altaris spectaculis aut nuptijs non interessent. Et ad idem cōcordat.xiij.c.concilij Carthagineñ. v.c. concilij Arelateñ. et etiam adijcitur qḋ qui in theatris conueniunt, excōmunicentur: et idem in.lix.ca.iij.concilij Bracharensis.

¶ Item Isidorus de vita clericoꝝ scribit xxiij.dis.his.ꝗ dicti clerici a vulgari vita seclusi, a mūdi voluptatib⁹ se abstineant, non spectaculis: non pompis, intersint. Et quod cōuiuia publica fugiant, priuata nō tm̄ pudica sed sobria colant: vsuris nequaꝗ incumbant, neꝗ turpium occupationibus lucrorum, nō fraudibus cuiuscunꝗ studium appetāt: amorem pecunie quasi materiam cunctorum criminum fugiant, et secularia officia, negotiaꝗ abnuāt, honoris gradum per ambitionem non suscipiant. Pro bñficijs medicine dei munera non accipiant: Dolos et coniurationes caueant, Odium, emulationes, obtrectationes atꝗ inuidiā fugiāt: nō vagi oculis, nō effreni lingua, aut petulātia fluidoꝗ gestu īcedāt. sꝫ pudorē atꝗ verecūdiā mētis simplici habitu, īcessuꝗ ostēdant, obscenitatem verborum et membrorum sicut et operum penitus execrētur: viduaꝝ et virginū frequentatiōes penit⁹ fugiant: contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant, Castimoniā quoꝗ īuiolati corporis ꝑpetuo ꝯseruare studeāt, aut certe vni⁹ m̄rimonij vinculo federent: seniorib⁹ quoꝗ debitā prebeāt obedientiā, neꝗ vlli⁹ iactātie studio semetipsos attollant: doctrine lectionib⁹, psalmis hymnis et canticis exercitio iugiter incumbāt. Tales enim esse debent qui diuinis cultibus se esse mancipandos student. s. vt dum sciētiam operam dant doctrine gratiā populis administrent. ¶ In concilio etiā Maneteñ. constitutum fuit qḋ dicte persone ecclesiastice plausus et risus inconditos agere, aut fabulas inanes referre aut cantare non presumerent: nec turpia ioca ante se fieri paterent, nec laruas demonum ante se deferri consentirent. Et ꝙ in mensis honeste conuersarentur, et sobrie viuerent et comederent. Cum itaꝗ vite mundicia esset pre ceteris in his qui ferunt vasa domini, sicut ipse dominus per Esa. prophetam precipit, requirenda, esset plurimum ad refrenandū in ordinationem et luxuriam status ecclesiastici vigilandum. Hec autem luxuria a predicto Esaya propheta

figurata est per pilosos quorum alter clamabat ad alterum, Pilosi enim fm septuaginta interpretes et fm Isidorum ethimolog. sunt demones incubi ab incubādo dicti: quia sunt improbi et interdum cubant cum mulieribus: per quos recte qui luxuriose agunt in ecclesia et spiritu maligno ducuntur, qui spirituales esse deberēt, significari possunt similes Esau, de quo in Genesi dicitur q pilosus erat. Et tales sunt deo odibiles, sicut et ipse Esau fuit, de quo scribitur, Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

¶ Rubrica. xxxvj. De gula, ebrietate et comessationibus: et ferculorū multiplicitate: et superabūdantia resecandis et cohibendis.

Quod perniciosa exēpla peccati gule vniuersus populus christianus a clero recipiat, in aperto apparet, cum dictus clerus lautius et splendidius et pluribus ferculis q̄ faciant reges et principes domini contra honestatem ecclesiasticam et clericalem regulam et doctrinam constitutā a sanctis patribus cōuiuentur. In regula apostolica ad Titū tradita continetur q promouēdus sit sobrius et nō vinolentus. Et hoc forte quia sicut Hierony. ait, Venter mero estuans, cito despumat in libidinem. et vbi ebrietas ibi libido dominatur et furor: Luxuriosa res est fm eundem vinū, et contumeliosa ebrietas: et omnis qui cum his immiscetur non erit sapiens: propter quod sponsa christi vinum monetur fugere vt venenū. In veteri testamento ministri templi vinum et siceram bibere prohibebantur, ne ebrietate grauarentur corda eorum, et vt sensus eorum semper vigeret et tenuis esset. Noe enim nudauit femora: Et Loth quem sodoma non vicit, vina vicerūt. Apostolus autem scribit ad romanos, ad exordium conditionis humane prospiciēs, Bonum est vinum non bibere, et carnes non comedere, vinū enī cū carnib⁹ post diluuiū dedicatum est. Secundum Ambrosiū, sexto die bestie sunt create, et cum eis orta est edendi potestas et vsus escarum. Ubi cibus cepit, ibi factus est finis mundi: vnde per cibos mūd⁹ habet minui p quos desinit augeri. Nō esset seruitus si ebrietas nō fuisset. In canonibus apostolorum episcopus, aut presbyter, aut diaconus alee atq ebrietati deseruiens, si non desinat, condemnatur, Subdiaconus, lector, aut cantor similia faciens et non desinens, communione priuatur. et statuitur, vt ille quem ebrium fuisse cōstiterit triginta dierum spacio a communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur. Cum autem vinolentus esse prohibetur minister ecclesiasticus, gule intemperantiam nequaq̄ habere permittit. Nā sicut ebrietas ita et voracitas prohibetur: et vtrunq; inter opera tenebrarum apostolus ad Romanos connumerat, dicens, Non in comessationibus et ebrietatibus etc. Ventris nanq; ingluuies ad luxuriam facile prouocat: et omne opus bonum dissoluit, vnde venter et genitalia sibimetipsis vicina sunt, vt ex vicinitate membrorum intelligatur confederatio vitiorum. Venter cui coquorum multitudo deseruit, edificia virtutum ad solum redigit. Sacerdoti fm Hieronymum de altario viuere licet, nō luxuriari permittitur: personis ecclesiasticis tabernas, nisi cā necessitatis itrare, in Laodiceñ. et Carthaginensi concilijs casq tenere in. vj. synodo prohibetur.

¶ A crapula et ebrietate in generali cōcilio abstinere iubentur clerici vniuersi. super Micheam prophetam scribit Hieronymus q ecclesie principes qui delicijs affluunt, et inter epulas atq; delicias pudicitiam seruare se credūt, propheticus sermo dicti Michee prophete describit quod eij ciēdi sunt de spacio

sis domibus lautisq̧ conuiuijs, et multo labore conquisitis epulis in tenebras exteriores vbi erit fletus et stridor dentium. Nam confusio et ignominia est christum crucifixum pauperem et esurientē fartis corpibus predicare, ⁊ ieiuniorum doctrinam rubentes et tumentia ora proferre: Inferens idē Hieronymus ꝙ si in apostolorum loco sumus, non solum sermones eorum imitemur, sed conuersationem et abstinentiā. Esset itaq̧ super sobrietate ⁊ parcimonia seruandis in statu ecclesiastico prouidēdum, cum magna pars ecclesiasticorum redditiuum in excessiuis conuiuijs ⁊ comessationibus expendatur. Unde verendum est ꝙ deus propter hec et alia contra ecclesiam ⁊ eius ministros irascatur, ⁊ ꝙ eam permittat deprimi, sicut fecit iudeos. Hec autem gulositas a dicto propheta per miluū ꝯgrue designata est: Cum ſm Isidorū. Miluus inter alias aues mollis ⁊ voracissimus ⁊ rapacissimus describatur: ⁊ inter immunda animalia in Leuitico ⁊ in Deuterono. figuratus, gulosos molles et mollia diligentes, escarum voratores et deuoratores qui immūdi sunt, vt supra probatum est, competenter designās. Remedium bonum esse videtur ꝙ statueretur ne vltra tria fercula ministrarent̄ nec in dictis tribus ferculis in quantitate excederent, nec in quolibet ferculo diuersas species comestibilium apponerent sicut frequenter faciunt capones, perdices, fasianos, cuniculos et lepores in vno incisorio, in tanta copia ministrādo, ꝙ d͂ hoc qd̄ in vno icisorio ponit̄ posset sufficienter seruiri .xj. vel .xij. personis. Et quod circa ministrationem vinorum, confectuum et specierum: et excessuum vestium in ipsis et familiaribus eorundē, modificatio haberetur in toto, et in domibus proprijs et alienis, et potissime in procurationibus et visitationibus circa quas multi prelatorū excedunt supra vices suas, ab illis quos visitant conuiuia sibi preparari facientes, contra prohibitionē Grego. defensori Sicilie factam: et cōstitutionē Pelagij qui prohibet (Cresconio scribēs) prandia enormia fieri: mandans scd̄m mediocritatem vniuscuiusq̧ loci, episcopo visitanti conuiuiū preparari: Tantusq̧ excessus est, ⁊ in preparatione conuiuiorum et in numero euectionum cōtra prouisionem concilij Lateraneñ. ꝙ interdum victum longi temporis breuis hora ꝯsumit, et vsq̧ ad extreme virtutis exinanitionem quasdā basilicas pdit Ʒ. vij. ca. quarti concilij Toletani.

¶ Rubrica. xxxvij. De inuidia ⁊ detractionibus ⁊ partialitatibus.

Peccatū inuidie nimis patenter et notorie videtur in ecclesia dei radicari. Nam vix est aliquod collegiū in quo propter dictam inuidiam diuisiones, scissure et partialitates non fiāt, ⁊ quantū in ipsis est vnitatem ecclesie que diuisionem nō capit, cōtra doctrinā Pelagij scindūt: et tunicam domini inconsutilem ⁊ indiscissam minutim per frusta discerpunt. sicut Hieroñ. attestatur: nec proficit cōstitutio concilij Carthagineñ. continentis ꝙ clericus fratrum profectibus inuidens, donec invitio est, nō promoueatur, Cū dicta constitutio non seruetur et ad iam ꝓmotos dicta inuidia que in interioribus medullis recondita est, sicut habetur in octaua synodo, dirivet. Et ex hac inuidia plurimi periclitātur in clero, sicut ⁊ propter prelationis inuidiam, Abel a Caym fratre suo extitit interfectus, sicut in Geñ. continetur. Ex hac inuidia multe false accusationes et delationes fiunt in clero ab his qui inuidie stimulis agitantur, sicut Anacletus papa testatur. Nec peius malum est ſm Grego. ꝙ christianos sacerdotibus

inuidere. Hec inuidia ab Isidoro deuitā clericorum plurimū reprobat. Dicit enim Clerici emulatiōes et obtrectatiōes et inuidiā fugiāt. Hec inuidia recte a dicto Esa. figurata est p lamias que a lamiando dicte sunt q̄ sicut Isidorus ait in lib. ethimolo. fabulose in fauces et laniatis narrātur. Et fm Greg. in gl. super illud Treñ. iiij. Sed et lamie nudauerunt māmam etc. Dicit quod dicte lamie crudeles sunt, et suis fetibus quos lamiarunt feruntur, per quas inuidi et detractores significantur: qui bonorum mores vitam quantum in ipsis est lacerare nituntur, deteriores fm Anacletum papam q̄ hi qui substantias aliorum prediaque diripiunt. Tales fm Grego. in puluerem sufflant et in oculos suos terram excitāt. vt vnde plus detractionis perflāt, inde magis nihil veritatis videant.

¶ Rubrica. xxxviij. De ira et odio et precipitatione in sententijs et alijs euitandis.

Peccatum ire et odij inter personas ecclesiasticas sicut de inuidia premissum est, fere in singulis collegijs notorie radicatur. Nec videtur clerus considerare quod beatus Petrus homicidorum tria genera, et eorum penam parilem esse dicebat. sicut enim homicidas interfectores fratrū, ita quoque eorum detractores eosque odientes homicidas esse manifestabat. sicut ex epistola Clemētis habetur hoc odium, sicut Isidorus de vita clericorum ait, maxime persone ecclesiastice fugere debēt, et odio peccata habere: nō homines, sicut Leo papa rustico narbonensi episcopo scribit: et ex officio suo eos qui se odio habent, aut longinqua inter se lite dissenserint ad pacem et concordiam inducere, et per censuram ecclesiasticam, si opus fuerit, compellere debent, sicut habetur in concilio Agathensi. Et super pace, quam odium impedit, conseruanda, sibiipsis mutuū cōsilium et auxilium, non obstante cuiuscunque amore vel odio, inpartiri, Sicut Innocētius papa secūdus testat, Nec odio nec rancore, nec ira debēt suas sententias fulminare: Nam illa prepositorum solicitudo est vtilis: Illa est cautela laudabilis in qua totū ratio agit, et furor nihil sibi vendicat. Quare restringēda est sub ratiōe potestas, nec est quid agendum priusquam cōcitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam cōmotionis tempore iustum putat esse omne quod fecerit. sicut Grego. imperatori Mauricio scribit, Ira sepe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum iusto amplius irascimur, et volumus aliena coher cere peccata, grauiora committimus, sicut Ambrosius attestatur, propter quod apostolus scribit romanis, Non vos vindicantes carissimi, sed date locum ire, hoc est declinemus eam, ne nos illa corripiat. Sūmo igitur opere precauendum est ne rectores ecclesie et qui publica iudicia exercent in dictādis sententijs nullatenus leuitate, aut furore ducti sint precipites, sicut ait Grego. Quod minime obseruatur ab his qui iuris ordinem in ferendis sententijs non obseruant. Et qui more et vltra morem laicorum se vindicant, et per se et per alios vindictas publicas fieri mandant et faciunt sub confidentia ecclesiastice libertatis: nullius pertimescentes culpam, quam se redimere nummis posse existimant, sicut Isidorus ait. Ex quo frequenter coniurationes et conspirationes, vt in decretali Gregorij decimi pro humani. contra assassinos, et contra illos qui per eos vindictas mandant fieri, non seruantur. ¶ Et insuper quia personis ecclesiasticis homicidia studiose perpetrantibus prebetur defensio in personis: et i ecclesijs receptant. q tū sicut dñs

precepit in exodo et continet decretalis Si per industriam occidat proximũ suũ et per insidias, ab altari dei euellẽdi sunt vt moriantur. Q: si executioni mãdaretur contra clericos et laicos per industriam occidentes: et degradarentur persone ecclesiastice talia homicidia studio se et voluntarie perpetrantes, summuz esset remediuz ecclesie sancte dei contra insolentias et scandala clericorum et religiosorum qui per certitudinem quam habent qđ propter talia maleficia non tradẽtur curie seculari, nec morti subijcientur qui ad sacros promouentur ordines, Ex dicta impunitate ad statũ clericalẽ accedit vt ex hoc et beneficio canonis si quis suadẽte diabolo, cuius sentẽtia videretur cum talibus retrahenda, fiant qui nequiores fuerant, nequiores. Congrue itaq; a dicto Esaia propheta hoc odium et ira per onocẽtaurum in autoritate proposita designantur. Nam onocentarus dicitur ab onos q est asinus et centaurus: Centauri autẽ fuerunt equites in bellis discurrentes, hominesq; notantes: figuram asini et hominis faciem pretendentes, sicut Ysodorus in libro ethimologiaruz scribit, vbi agit de portentis.

¶ Rubrica. xxxix. De accidia et negligentia et ignorantia.

Peccatum accidie et negligẽtie maxime radicatur in ecclesia sancta dei, malumq; exemplũ inde assumit vniuersus populus christianus. Nam pauci sunt in clero qui non vocentur, vel vocari possint in his que ad eorum pertinẽt officia, propter que sunt cõstituta stipẽdia et ecclesiastica beneficia, negligẽtes. Ex qua negligentia verendũ est q diuina contrahatur offensa. Maledictus eniz qui opera domini negligenter exercet, sicut Hieronymus testatur, Qui autem negligit viam suã (vt ait sapiens) mortificabitur: et qui timet deuz nihil negligit, sicut ecclesiastes ait. et in prouerbiorũ. j. vos quoq; increpationes meas negligitis pter qđ ego in interitu vestro ridebo: et cũ repẽtina calamitas superuenerit inuocabitis me et ego non exaudiam. Si ergo inspiciatur titulus de negligentia prelatorum, liquide apparebit q̃tum negligentia dei officit, Nam sicut in vno quoq; artiuz opere innenitur mater iustitia ita nouerca conditionis in ecclesia dei radicatur ignorãtia que mater est cunctorum errorum: et que maxime in dei sacerdotibus est vitanda: qui docendi officium in populo susceperunt: et qui scripturas sacras et canones scire debent, cum omne opus eorum in vita et predicatione et doctrina consistat: et cunctos edificare habeãt tam fidei scientia q̃ operum disciplina. Sicut habetur in cõcilio Toleta. Cum itaq; ignorantia scripturarum ignorantia Christi sit, sicut Hieronym⁹ in Esa. testatur. Et Paulus ad corinthios scribat, qđ si quis ignorat ignorabitur. Et Gregorius in moralibus dicat q qui ea que dei sunt nesciunt a deo nesciuntur. et Christus testetur q si cecus ceco ducatum prebeat, ambo in foueam dilabuntur.

¶ Rubrica xl. De primo remedio contra negligentiam, eruditionis in prelatis, scilicet qđ regula apostolica in promouendis seruetur.

Contra negligentiaz eruditionis et pestem ignorãtie remediari posset q seruaretur in promouendis ad prelaturas prout conuenientius fieri posset regula apostolica scripta ad Thimo. et Titum, videlz vt promouẽdi essent doctore

ctores, nō litigiosi, non cupidi, non neophiti. Sed prudentes, ornati, hospitales, pudici, et domui sue bene prepositi sicut gratianus prosequitur i decretis: Et sicut statutum fuit in concilio quarto Carthaginensi, cui Augustinus interfuit in. c. cum episcopus ordinandus est, antea examinet, si sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si peruigil, si semper suis negotijs cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, vel acutus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, vt taliter examinati et promoti secundum dictum concilium Carthaginense suscepto In nomine Christi episcopatu: nō sue delectationi, nec suis motibus: sed patrū diffinitionib⁹ acqdescat. Licet eñ sicut in Lateranensi concilio scribitur, In cūctis sacris ordinibus et ecclesiasticis ministerijs sint etatis maturitas morum grauitas, et literarum scientia inquirenda, multofortius in episcopo hec oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum in seipso debet ostēdere qualiter alios in domo dei oporteat cōuersari.

¶ Rubrica. xli. De secundo remedio contra negligentiam eruditionis in curatis.

Remedium contra negligentiam eruditionis curatorum posset esse, vt seruaretur concilium Toletanum in quo statutum fuit, quod quando presbyteri in parochijs ordinātur, libellū officialem, idest continentem omnia ad officium curati pertinētia ab episcopo suo accipiāt, vt ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam in diuinis scripturis offendant. Unde esset perq̄ vtile ecclesie sancte dei, quod componeretur vnus liber ad intelligendum facilis, ad studendum et retinendum vtilis, in quo poneretur canones penitentiales, quos non licet secundū Celestinum papam et Augusti. sacerdotibus ignorare. Et instructio plena traderetur eis circa cōfessiones audiendas et penitentias et satisfactiones iniūgendas, et circa administrationē sacramentorum ecclesiasticorum, et celebrationem et intellectum diuinorum officiorum, gubernationem animarum vtilia et necessaria esse viderentur, ita qd nullus secularis vel regularis posset ad sacerdotalem ordinem, nec aliquo modo curatum beneficium obtinere nisi in premissis esset competenter eruditus. Sicut enim perhibet magnus Dionysius, substantia sacerdotij sunt eloquia diuinitus tradita. Et sm Augustinum Si vnum de his que ad discendū necessaria sunt sacerdotibus defuerit, nomē vix in eis constabit.

¶ Rubrica. xlij. De tertio remedio cōtra negligentiam conditionis vniuersi cleri.

Remedium contra negligentiam cōditionis vniuersi cleri posset esse, vt secundum prouidentiam lateranensis et generalis cōcilij, ecclesia que sicut pia mater prouidere tenetur ne pauperibus q parentum opibus iuuari non possunt, legendi et proficiendi oportunitas subtrahatur, in vnaquaq; cathedrali ecclesia, et in alijs collegiatis et honorabilib⁹ magistros tenerent: qui clericos et seculares pauperes ciuitatis et diocesis in cantando et legendo et scribendo et grāmaticalibus et logicalib⁹ gratis instruerent, et pro doctrina sua nihil ab eis reciperent: sed ecclesiastica beneficia vel stipendia ab episcopis et capitulis ac collegijs et alijs prelatis assignarentur eisdē.

Et q in istis seruaretur doctrina: z constitutio concilij Toletani. In quo statutum fuit q illi quos a primis annis voluntas parentum clericatus officio mancipauit, mox detonsi vel ministerio lectorum tradi in domo ecclesie sub speciali presentia tenerentur sub vno cóclaui, vt lubrice etatis annos non in luxuria sed in disciplinis ecclesiasticis agerét deputati probatissimo seniori: quem z magistrum doctrine z testem vite haberent. Et q tales taliter enutriti. xviij. anno etatis sue completo, si clerici esse vellent castitatem seruire vouerent, et in clero remanerent, z ad ordines statutis temporibus promouerentur. Et si contrarium facerent rei sacrilegij fm formam dicti concilij haberentur. Et si contrahere vellent, xviij. anno expleto et voto nondum emisso, concessa ab apostolo licentia non negaretur eisdem. Si tñ cum vxoris et virginibus contrahere vellent, et priuilegijs ecclesiasticis gaudere vellent, sub ecclesiastica regula tenerentur, in bonis morib' viuerent z canendis psalmis inuigilarét, z ab oibus illicitis, cor et linguá z corpus deo acto re seruarent, sicut Gregori. Augustino anglorum episcopo scribit. Ex talibus autem et taliter enutritis qui in cathedralibus collegiatis et honorabilibus ecclesijs sub regula z disciplina ecclesiastica vsq ad. xviij. etatis sue annum cópletum enutriti essent, z in officio ecclesiastico et grammaticalibus informati possent illi qui magis apti, idonei z docibiles viderentur ad metropolitanam ciuitatem in qua essent magistri docentes in sacra pagina z in vtroq iure, z exinde ad generalia studia destinari.

¶ Rubrica. xliij. De beneficijs ecclesiasticis vnde posset dictis pauperibus magistris z scolaribus prouideri.

Et ad prouidendum talibus de quibus constaret q amplius ad seculú redire nó possent, sufficerent beneficia ecclesiastica que non absq animarú et ecclesiarum dispendijs z periculis in pluralitate tenentur: z detinentur a multis 9tra canonicas sanctiones, fm quas singula officia z bñficia ecclesiastica singulis sunt committenda z conferenda personis: nec debz quis in pluribus beneficijs intitulari. Et idem fuit in. x. ca. Calcedoneñ. concilij, z in synodo Placentie celebrata. In qua Urbanus papa affuit constitutum. Et a beato Gre. qui super hoc etiá omnibus episcopis scripsit. Et in synodo z etiam in concilio Toletano. Et ad idem concordant iura ciuilia z diuina. Tenent namq aliq propter fauorem quem in ecclesia habét, tot beneficia q viginti, z aliquando qnquaginta scolares z vltra possent in scolis sustétari de eis: Nec ita successiue beneficiati plus ceteris pauperibus communiter pficiút: quinimo frequentius deficiút z expendút in pompis z vanitatibus dies suos: z ecclesiasticos reddút emulatos eisdem. Posset etiam talibus clericis prouideri de beneficijs que diuitibus indebite conferútur. Nam sicut Hiero. ad Damasū papam scribit Clericos illos conuenit ecclesiasticis stipendijs sustentari, quibus parentum z propinquorum nulla bona suffragantur. Qui autem ex bonis parentum z suis operibus sustentari possunt, si qd pauperum est accipiunt, sacrilegium p fecto committút: z per abusione talium: iudicium sibi manducant z bibút. Prosper etiam in libro de vita contemplatiua scribit, q pastor ecclesie his quibus sua sufficiunt, nó debet aliquid erogare: q nihil aliud est habentib' dare, q perdere: nec illi qui sua possidétes dari sibi de ecclesia aliquid volút, sine grandi peccato suo vnde pauper victurus erat accipiunt.

cipiũt. De clericis quidem spiritus sanctus dicit per Oseam ppbetam, q pec cata ppli comedũt: sꝫ sicut nihil habẽtes ppriũ, nõ peccata: sed alimenta qui bus indigere videt accipiũt: ita possessores nõ alimẽta qb⁹ abũdãt, sꝫ aliena peccata suscipiũt. Et isert dict⁹ Prosp, nõ est meũ dicere q̃le peccatũ est qui cibos pauperũ p̃sumẽdo suscipiũt, q ecclesiã quam de proprijs facultatib⁹ iuuare debuerant, suis expẽsis insuper grauant.

¶ Posset etiam prouideri predictis de ecclesiasticis beneficijs que tenent multi alienigene in alienis regnis, quorum linguagia non intelligunt: nec habiles sunt ad curam exercendam in eis: nec in ipsis residere intendunt, et etiam possunt: que vtinam non teneantur cuꝫ solo periculo animarum ipsorum qui se excusare nituntur obtentu diuersarum dispensationum propter suam vel suorum importunitatem vel potentiam absq; euidenti necessitate vel vtilitate obtentarum. Illi enim qui sunt eiusdeꝫ linguagij et eiusdem regni et prouincie, ciuitatis ꝛ diocesis ꝛ ecclesie, ceteris paribus sunt alijs in ecclesiasticis beneficijs et prelationibus ꝑm iura preferendi. Et in hoc concordant iura a multis romanis pontificibus edita, et specialiter a Celestino, Pelagio, Gregorio, Innocentio, Leone, Stephano: ꝛ conciliũ generale ne pro defectu, ꝛ penultimum capitulum concilij Neocesarieñ. et. ij. et iij. capi. concilij Bracbareñ. et penulti. ca. concilij Taurineñ. ꝛ. viij. ꝛ. ix. ca. concilij Auraiceñ. ꝛ vltimum ca. concilij Valentini. ꝛ. xij. c. primi concilij Toletani. ꝛ. ij. c. ij. concilij Toletani. et. ij. c. concilij Bracbareñ.

¶ Posset etiam prouideri predictis de aliquibus parochialibus ecclesijs, que ita pingues sunt ꝛ abundantes qd relicta congrua portione vicario perpetuo, possent de eis multi scolares in studio sustentari. Tales autem possent teneri sub disciplina et regula ecclesiastica. et sub vno conclaui non solum in cathedralibus et collegiatis ecclesijs, vt est dictum, verumetiam in studijs prouincialibus et generalibus in quibus possent ad hoc per prouincias loca certa deputari. Et tales possunt se astringere prouincijs ciuitatibus et diocesibus et ecclesijs, de quarum bonis enutriti essent in scolis, q sine licentia se ad alias ecclesias non transferrent. Tales in puritate vite, et sub disciplina ecclesiastica enutriti ab infantia, et in sacra pagina et alijs scientijs informati possent cum bona conscientia assumi ad curam animarum, et regimen prelationum, et in dei ecclesia, secundum Danielem, velut splendor fulgerent firmamenti. Ex quibus postmodum posset copia doctorum haberi, qui velut stelle in perpetuas eternitates mansuri, valerent ad iustitiam plurimos erudire. sicut Honorius tertius attestatur. Et per tales posset processu temporis vita et doctrina vniuersalis ecclesia reformari. Potissime si ordinaretur ex nũc, et executioni debite mãdaretur, q viri literati ꝛ idonei, de qb⁹ multi repiunt, qb⁹ vel nullo modo, vel nũn⁹ cõpetẽter puisum est qbuscunq; alijs nõ idoneis ꝛ minus sufficientibus preferrentur in assequendis ecclesiasticis beneficijs, et officijs et prelaturis secularibus et regularibus ecclesie sancte dei, in qua Christus dedit potestatem filios dei fieri his qui nõ ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. sicut sacrum beati Joannis euangeliuꝫ attestatur. Et cessaret ex tunc forma pauperum et specialis forma promissionum, quo ad omnes qui nõ essent, sicut premissum est, bene literati, vita probati, et in etate legitima constituti.

¶ Rubrica quadragesimaquarta. De quarto remedio contra ignorantiam cleri, et negligentiã eruditionis.

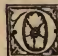
Remedium aliud contra cleri ignorantiā posset adhiberi, vt omnes clerici non coniugati fugerent ociositatē, que ociositas est radix omnium malorum: et semper aliquid boni facerent, ne diabolus, secūdū doctrinā Hieronymi, eos occupatos inueniret. Et ꝙ secundum doctrinam apostoli, quando diuinis obsequijs non adessent, lectioni attenderēt et doctrine: et semper permanerēt in his. Quod etiam nulli conferretur prima tonsura, nisi competenter sciret legere et cantare: Nec minores ordines, nisi vltra predicta haberet maiorem instructionem: et nisi haberet vnde viueret: vel esset in scriptura vel aliquo artificio honesto taliter instructus, ꝙ inde vitam querere sibi posset: sicut fuit statutū in concilio Carthagineñ. Nā frequēter illi qui promouerentur ad titulos secularium personarum vel beneficiorum, propter eorum demerita dictos titulos perdunt, et sic mendicari et euagari coguntur. Et si omnes certi essent ꝙ aliter nō possent peruenire ad clerum, omnes addiscere, et eorum parentes et propinqui eis prouidere amplius conarentur: maxime si certi essent ꝙ beneficia ecclesiastica assequi non valerent, nisi haberent sufficientiam literarum, a quorum studio et laboriosa inquisitione retrahūtur, qui, presidentium parentū et diuitum fauore, vident iuuenes insufficientes et illiteratos prouectionibus literatis et meritis propter ambitionē et deordinationem rectorum et prelatorum ecclesie indebite anteferri. Et melius esset domini sacerdotium atq clerum paucos sufficientes habere ministros, qui possent digne opus dei exercere, ꝗ multos et innumerabiles habere inutiles: qui scdm Clementē graue onus et confusionē inducunt ecclesie sancte dei.

¶ Rubrica.xlv. De quinto remedio cōtra cleri ignorantiam et negligentiam eruditionis.

Remediū aliud posset esse cōtra negligētiam eruditionis et ignorantiam cleri, vt specificaretur et declararetur que scientia literarum: et que sufficientia est in singulis gradibus, et statibus ecclesiasticis, requirēda: et qđ sine ea nullos ad dictos gradus et status admitteretur: Et insuper qđ diuersitas glossarum et scriptorū que est ī singulis facultatib9, que diuersitas et varietas cū multiplicitate et plixitate ac similitudine dictorum et recitatorum, studentiū sensus hebetat, tēpus et facultates consumit, confusionem et ignorantiā inducit: Cum ex hoc textuū et originalium notitia contēnatur, reduceret per certos magistros in qualibet facultate approbatos et deputatos, resecatis superfluis, similibus, et cōtrarijs, ad compendiū veritatis: quod compēdium approbaretur per apostolicam sedem. Et sic scolares et magistri qui pre nimia paupertate dicta scripta habere non possunt: et quātū habēt temporis in eis consumunt, plus in quinq annis proficerent ꝗ faciant nunc in decē. Et ordinaretur ꝙ singula studia reformarentur per locorum ordinarios et rectores et magistros, ita ꝙ scolares vacarent scientie et non vanitatibus et dissolutionib9, pōpis, cōuiuijs, dissentionib9, partialitatibus atq brigis. Non enim gerunt se communiter tanꝗ persone ecclesiastice, sed potius tanꝗ seculares vel peius: et conantur plus expēdere ꝗ possunt: et ꝗ expenderent in patria eorundem: et maiores se ostendere ꝗ sunt de veritate nō tantum scientie quantum de ostēsionibus notorijs brocardicorum et verborū folijs curam gerentes et vacui a scientia recedentes. Et multi indebite efficiuntur magistri, qui nondū formā discipuli didicerunt: et libros facultatis in qua magistri sunt, non legerunt: super quibus esset omnibus prouidendum et dicta studia

cta studia reformāda et ad antiquū statum qui non erat pomposus, nec sumptuosus, nec inordinatus, nec iquietus solicitudine paterna que consilium capere debet pro liberis et ecclesie filijs reducenda. Esset insuper vtile qd̄ concilia generalia hactenus celebrata in singulis studijs et insuper in omnibus cathedralibus et collegiatis ecclesijs haberētur, vt qui vellēt possent habere copiā de eisdem: et q̄ idem fieret de canonibus penitentialibus et de alijs libris et scriptis vtilibus pro salute et regimine animarum.

Rubrica. xlvj. De prima negligentia circa curam animarum quia causas electionū romana ecclesia ad se trahit: et ecclesie remanent viduate.

E negligentia prelatorum, rectorum, curatorum et ministrorum ecclesiasticorum, circa curam animarum commissarum eisdem, circa quarum custodiam attenti esse debent, sicut dicitur in actibus apostolorum: quia ab eis grex q̄ ipsis datus et commissus est, pecus inclitum scdm̄ Hieronymū, requiretur: et pro quo animam pro anima reddent, et se reddituros spondent ēt notorie deprehenditur et notatur in ecclesia sancta dei quia manifeste apparet q̄ ecclesia romana causas electionum multis vijs et remedijs ad se trahit, et ecclesie remanent ex hoc longis temporibus viduate: Gregem q̄ dominicū ppter defectū pastoris lupus rapax inuadit: et ecclesie in earum iuribus et facultatibus dispēdia grauia patiuntur, contra prouisionem concilij generalis, qd̄ volens in hoc periculis occurrere animarū et ecclesiarum indēnitatibus puidere, statuit vt vltra tres menses cathedrales vel regulares ecclesie quando vacarent, nō differretur electio: ne pastore ecclia esset destituta. Que quidem prouisio quodammodo est inanis cum propter appellationē inanem et friuolam deductam ad romanā curiam, per plures annos ecclesie remaneāt viduate, et suis facultatibus spoliate, modica consideratione de dicta cura habita animarum, et lites efficiuntur ibi quodammodo immortales.

Rubrica. xlvij. De secunda negligentia circa curam animarum: q̄ prelati et curati non resident.

Egligentia etiam circa Curam dictarum animarum manifeste apparet: quia per romanam ecclesiam absq̄ euidenti necessitate vel vtilitate dispensatur cū multis, vt pluralitatem beneficiorum curatorum obtineant: Et q̄ nō teneantur ad tempus valde longum residentiam facere personalem: et dictam curam habentes et etiam prelati absq̄ necessitate et vtilitate predictis, longis tēporibus in romana curia detinentur et diuersis vijs ab ecclesijs que eisdem et eorum cure cōmisse sunt, se absentāt. Nec seruatur rubrica de clericis non residen. in ecclesia vel prebēda: nec ēt. lxiij. cap. cōcilij Agatheñ. in quo statuitur q̄ presbyteri et diaconi qui vltra tres ebdomadas ab ecclesijs suis defuerint: et episcopi qui in eis in epiphania, pascha, et penthecoste non fuerint, suspendātur. Non seruatur etiam. xxxviij. c. dicti concilij Agatheñ. et alia iura in quibus precipitur q̄ dimissis curis et ecclesijs non debeant euagari. Non seruantur etiam xiiij. et xv. c. Sardiceñ. concilij, continentia q̄ episcopi in alienis prouincijs non morētur: nec possessiones acquirāt: nec penultimum capitulū eiusdem concilij: nec. iij. c. conci. Antbiocheni, nec. xx. ca. et. xxiij. c. concilij Calcedoneñ. probibētia ne dicti prelati se absentent.

De visitan.

De dispen. ... curata

¶ Rubrica. xlviii. De tertia negligentia cure animarum quia inhabilibus cõmittitur qui eam exercere nesciunt.

Negligentia contra dictaȝ curam animarum manifeste apparet: quia non soluȝ curata beneficia et simplicia verum etiam duplicia, et qd detestabilius est, prelature committuntur talibus qd publice et notorie propter defectum etatis vel scientie: vel propter alia constat laicis et alijs esse inhabiles ad curaȝ huiusmodi animarum, de quarum perditione, licet preciosiores sint cunctis corporibus et corruptibilibus rebus, parum curari videtur: eo qd per generaleȝ abusum prelatoruȝ ecclesie talibus committantur quibus non vsquequaqȝ forsitan suffragatur si per alios fieri faciant qd tenentur personaliter facere per seipsos cum per virum proprium et non alienũ cui copulatur ecclesia habeat fecundari. Hieremias namqȝ dicit cõstitui te vt euellas scilicet vitia: et plãtes scȝ virtutes. Et in Joan. dicitur qd pastor debet precedere gregem ꝛ oues voceȝ eius audiunt. Et de Aaron dicitur in libro sapien. qd stans inter viuos et mortuos restitit ire dei. Sicut enim speculator secundum Bernardum non debet esse cecus: nec dux claudus. Sic nec preco id est curatus debet esse mut⁹. Preconis enĩ officium accipit qui curam assumit animaruȝ. Sicut Grego. in. xv. capi. sui pastoralis exponit. Labia nãqȝ ei⁹ custodire debent scientiã: et subditi eius legem eius requirunt: quia est angelus ꝛ nuncius domini exercituum. sicut Malachias dicit quem per Esaiam dominus admonet dicens. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam ꝛ annuncia populo meo scelera eoruȝ, ꝛ domui Jacob peccata eorũ. Tales inhabiles non clamant, nec predicãt, nec populis eorum scelera annunciant, nec confessiones audiunt, nec de cura animaruȝ se in aliquo intromittunt. Sed duntaxat de reddi tibus percipiendis sacculuȝ pecunie secum ferẽtes in die plenelune id est quãdo redditus colligendi sunt reuertunt. sicut dicitur per Salomonem de alio qui vir est: cui curatus propter fecundationem et fidem equiparatur in figura.

¶ Rubrica. xlix. De quarta negligentia circa curam animarum que publice peccatores nullo modo vel insufficienter puniuntur, nec publice euitantur, nec eorũ oblationes respuũtur. ꝛ qd pene pecuniarie ꝯuerterent in pios vsus.

Negligentia etiam predicta circa curam animarũ apparet: qꝛ publice peccatores secunduȝ doctrinam apostoli dicentis ad Thimoteuȝ peccantem coram omnibus argue vt ceteri metum habeant, non puniũtur: nec admonitio Christi adimpletur dicentis vt peccantes primo secrete, Secundo duobus vel tribus testib⁹ adhibitis arguãtur. Et si emendare contempserint tanqȝ ethnici et publicani euitentur, Hieronymus aũt exponẽs illud numeri, qꝫ vno peccante ira dei super omnem populum venit, dicit qꝫ hoc accidit quando sacerdotes qui populo presunt erga delinquẽtes beniuoli videri volũt ꝛ verentes penitentiuȝ linguas ne forte de eis male loquantur sacerdotalis seueritatis immemores. Ex tali autem iniusta misericordia in discrimen alij adducuntur, et sicut ex vna oue morbida vniuersus grex inficitur, sic etiam vno fornicatore vel aliud quodcũqȝ scelus cõmittente plebs polluit vniuersa. Unde ꝟm Hierony. secãde sunt putride carnes ꝛ scabiosa a caulis ouis repellenda est, ne tota domus massa, corpus ꝛ pecora ardeãt, corrũpãtur, putrescãt, ꝛ intereãt. Adulteri

Adulteri eñ et peccatores publici per curatos ⁊ prelatos non euitantur qđ est cõtra iura. Nam in xlvij.c.cõci. Eliber-tani fuit cõstitutũ, q̄ si quis fidelis ha bens vxorem, non semel sed sepe mecha-tus fuisset, ei cõio non daretur. Et scđz Augusti. de adulte. cõiuga. magis pu-niendi sunt viri adulteri quam vxores adultere, pro eo q̄ magis ad eos perti-net ⁊ virtute vincere et exẽplo feminas regere: nec seruantur a dictis prelatis ⁊ curatis iura continentia q̄ oblationes taliũ publice peccantiũ non recipiãtur, lz in. xciij. c. cõcilij Cartaginẽ. statutũ sit q̄ oblatiões discordãtiũ fratrũ neq̄z in sacrario neq̄z in gazophilatio recipian-tur, et similiter dona eorum qui paupe-res opprimunt a sacerdotibus refuten-tur. Et idẽ statuit Nicolaus papa de re-spuendis oblationibus sacrilegorum ⁊ inuasorum ⁊ depredatorum rerũ eccle-siasticarum. Idem etiam scripsit Augu stinus in prima epistola ad Bonifaciũ ca. j. de respuendis oblationibus illius qui per violentiam de ecclesia seruum ex traxerat qui fugerat ad eandem. et ad macedo. scripsit idem de offi. qui contra ius societatis humane furtis, rapinis, calũnijs, inuasionibus, ⁊ oppressionib⁹, aliqua abstulerũt, que Zachei publica ni exemplo reddenda sunt potius q̄ do nanda. Indecens namq̄z videtur scđm predictum Augustinũ q̄ oblationes re cipiantur a talibus: et a publicis vsura-rijs, aleatorib⁹, histrionib⁹, simoniacis, lenonibus, meretricibus, et consimili-bus. Videretur esse remediuz cõgruũ q̄ iura huiusmodi seruarentur, vt rubore suffusi ad sinum et gremium sancte ma tris ecclesie facilius et citius cõuerterẽ-tur: cum hec causa reddatur ꝓpter quã excommunicati vitari iubentur. Quali ter autem talis negligentia correctio-nis in prelatis et superioribus eorundẽ mortalẽ peccatũ inducãt: et ẽis propter dictam negligentiam correctionis sub-ditorum mala imputetur cum ex negli gentia videãtur ea fouere, tactum fuit supra in fine rubrice de tertio modo re-formationis ecclesie.

¶ Alia negligentia correctionis est: q̄r grauia ⁊ grauissima delicta ⁊ scelera per personas ecclesiasticas perpetrata quã do ea puniri cõtingit, puniuntur in pe-cunia: cum deberẽt talia perpetrantes, perpetuo carceri mancipari.

¶ Et hoc ſm Hieronymũ est in ecclesia dei afferre stateras dolosas, in quib⁹ pro arbitrio modo appendim⁹ qđ volum⁹: dicentes hoc graue est, et hoc leue: cum tamen hoc quod sceleratius est commis sum, deberet esse grauius vindicatũ: Re medium autem esse videretur quod pe-ne pecuniarie que ab ecclesia pro crimi nibus ⁊ personis ecclesiasticis recipiun tur, cõuerterentur in pios vsus sicut tra dũt aliqui doctores esse faciẽdũ de iure.

¶ Rubrica. l. De prima negligẽtia pre latorum et curatorum ecclesiasticorum circa ecclesiasticum officium et cultum diuinum.

Ecnegligẽtia nimis ma nifeste apparet in clero tam in capite q̄ in mem bris: et vtinaz non verifi cetur verbum in clero Esaie dicẽtis, populus hic labijs me honorat cor autem eorum longe est a me. Et illud quod in macha beis scribitur de his qui contempto tẽ-plo et sacrificijs festinabant participes fieri palestre hoc est vanitatum et occu pationum secularium. Nonne notorius est abusus communiter prelatorum, qui propter curam temporaliũ obmittunt curam spiritualiũ, ⁊ solẽnitatẽ diuino-rum officiorum, prouisionẽ anacleti Pa pe non seruãtes, qui statuit q̄ quia ipsi

episcopi vniuersiq; sacerdotes ad solaz laudem dei honorumq; operum occasionem constituuntur tam pro suis quã etiam ecclesiasticis actionibus aduocatos et economos bone opinionis haberent, ne dum humana lucra attendunt. eterna premia perderent. Apostolus scribit quod nemo militans deo se implicet negotijs secularibus: propter qđ fuit in canonibus apostolorum, et in sacris concilijs Carthagineñ. et in alijs et a multis romanis pontificibus constitutum, quod prelati et cetere persone ecclesiastice non immiscerent se negotijs, placitis, curijs et actionibus secularibus, sed diuinis officijs, orationibus et sacrificijs deseruirent, quod tamen minime obseruatur. In quarto concilio Carthaginensi. xiiij. et. xv. capitulis et sequenti: extitit constitutum quod episcopi hospitiolum non longe ab ecclesia haberent vt diuinis congrue vacare possent: quod minime obseruatur, cum vnusqsq; maneria sua, et castra et loca remota exquirant, etiam aliquando in prouincijs alienis, contra prohibitionez. xiiij. et. xv. c. concilij Sardicensis. In quinto etiam. c. quinti concilij Carthaginensis fuit constitutum vt nulli episcopo esset facultas, relicta cathedrali ecclesia ad aliquam ecclesiam sue diocesis se conferret in ea vel in re propria diutius immorari, ne ex hoc curam vel frequentationem proprie cathedre negligeret. Et in xv. et. xvj. capitulis Nicene synodi ex eadem causa extitit cõstitutum quod episcopi et reliqui clerici de ciuitate ad ciuitatem non migrarent. Et Grego. statuit quod episcopus deputaret in monasterio, qui in sua ecclesia contemneret residere. Ex ea etiam causa fuit in vigesimo capitulo tertij concilij Carthaginẽsis constitutum quod episcopi sine licentia metropolitani longius non proficiscerẽtur. Ex eadem etiam causa processit ordinatio concilij Agathensis septuagesimiprimi capituli quod dicti episcopi, curati et clerici in diebus solẽnibus scilicet natiuitate domini, epiphania, pascha, pentecoste se a clero et ab ecclesia non absentarent. Et constitutio Gelasij pape quod sine autoritate papali vel concilij prouincialis ad comitatus regales non accederent. Et illud vltimi capituli concilij Aurelianñ. in quo statuitur quod diebus dominicis si infirmitate impediti non fuerint, ecclesie cui proximi fuerint, deesse non debent, et consimilia. Pauci etiaz sunt ex dictis prelatis et superioribus eorundem qui ad officium cum solennitate et absq; occupatione et interpellatione dicendum et audiendum insistant: sz alijs occupationibus, et aliquando sine nota indeuote et sincopatiue dicitur et minus competenter.

¶ Rubrica quinquagesimaprima. De secunda negligentia canonicorum et aliorum qui officio non intersunt: vel si intersunt, confabulantur aut per ecclesiam discurrunt.

E negligentia vero secũda canonicorum et aliorũ in cathedralibus et collegiatis ecclesijs deseruientiũ notoria sunt exẽpla. Nã pauci ex eisad matutinũ vel ad horas nisi magnum emolumentum temporale et magne distributiones et manualia percepturi sunt, cõueniũt, alias nõ venturi: sz in locis suis et domibus remansuri. nec sufficienter constitutiones seruentur, nec, xxxiij. ca. concilij Aurelianeñ. in quo cauetur qđ tales clerici qui officio adesse contemnunt episcopi arbitrio recipiant ecclesiasticam disciplinam. Et idem a papa Pelagio extitit constitutũ. In. xxj. aũt c. concilij Elibertani cauet q̄ si qs in ciuitate positus p tres dñicas ad eccłiam nõ accesserit

non accesserit qd pauco tempore abstineatur. causa correctionis: et consimile in canonibus apostolorum extitit constitutum. Predicti etiam canonici et persone ecclesiastice dum diuina officia peraguntur, frequenter confabulantur ad inuicem, vel dormiunt, vel officium turbant diuinum. Aliqui vero eorundem de choro (dum diuina peraguntur officia exeuntes) per ecclesiam ambulant, ne distributionibus defraudentur, virorum et mulierum se confabulationibus, iocis, risibus, et applausibus immiscentes. Alij vero quamquam existant presbyteri et a predictis illicitis se abstineant, tamen vix missarum solennia quater in anno celebrant: nec contra premissa sufficit nec proficit prouisio concilij generalis, in quo sub pena suspensionis inhibita sunt supradicta. Quare opus esset de alijs remedijs prouideri, et declarari quod distributiones cotidianas non reciperent, si personaliter intra chorum celebrando officio non adessent. Et posset ordinari quod possessiones que in diuersis locis dantur absentibus in studio non residentibus sed ex alia causa illegitima absentibus distribueret inter presentes qui diuino obsequio interessent.

¶ Rubrica. lij. Qualiter tertio principes et populus negligunt officium: quia vident negligi a prelatis et clericis, cum tamen ex integro audire diuina officia teneantur.

Ex predictis autem insolentijs et negligentia circa diuinum officium in principibus et populis istructio diriuatur. Nam multi ex dictis principibus dum missarum solennia sibi faciunt celebrari, qua si continue pro alijs negotijs audientiam prestant, vel circa alia vacant ad officium non intendentes: nec orationibus insistetes. Nonulli ex nobilibus, potentibus et alijs popularibus, ad ecclesiam dumtaxat conueniunt dum est corporis Xpi eleuatio facienda: et eleuatione facta festinanter recedunt: et vix dicunt intra ecclesiam pater noster. Unde videretur super hoc prouidendum, vt solum ea que super hoc hactenus constituta sunt seruarentur. Fuit autem statutum in concilio Agatheñ. ca. xlvij. et preceptum secularibus, vt in diebus dominicis missas per ordinem ex integro audirent: ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi non presumerent: Et si contrarium facerent quod publice ab episcopo confunderentur. In canonibus apostolorum fuit constitutum, quod omnes fideles in solennitatibus ad ecclesiam conuenirent: et scripturas apostolorum et euangelium audirent: Qui autem non perseuerarent quousque missa perageretur, nec sanctam communionem perciperent, velut inquietudines ecclesie commouentes, communione priuarentur. In. iiij. concilio Cartagineñ. c. lxxxiiij. et. lxxxviij. fuit statutum, quod dictus populus ad ecclesiam conueniret: et qd ille qui, sacerdote verbum in ecclesia faciente, egrederetur, excommunicaretur. In concilio Aurel. fuit constitutum in. c. xxij. quod populus non discederet antequam missa ex integro celebraretur: et antequam benedictione missa completa reciperet a sacerdote si tempus deesset: Et in. lxxxviij. iiij. concilij Cartagi. fuit statutum quod excõicaretur qui pretermisso ecclesie conuentu ad spectacula iret.

¶ Rubrica. liij. De quarta negligentia circa diuinum officium: quia festa non colunt et peiora quam diebus alijs committuntur.

Negligitur insuper diuinum officium, eiusque cultus: quia dies festiui et dominici, sicut iura precipiunt, non coluntur nec seruantur: quinimmo placita iudiciaria, opera rusticana et mundana et mercata fiunt, et tenent in eis: contra precepta

decalogi in quibus precipitur, memento sanctificare sabbatum: et etiam cōtra iura que super hoc non seruantur: et interdum in dictis diebus dominicis et festiuis plura perpetrantur mala quam fiant tota ebdomada: nec populus videt curare de diuinis, sed de cantib⁹, iocis, ballis, tripudijs, et cantilenis inhonestis, et turpibus: etiam intra ecclesias, et cemiteria earundem, de die et de nocte predictis vanitatibus insistendo, nec seruatur. c. vlti. iij. cōcilij Toletani, in quo statutum fuit quod predicta irreligiosa consuetudo secūdum quam vulgus qui debet ad diuina officia conuenire predictis saltationibus et cantationibus intendit, a singulis prouincijs pelleretur. Non seruatur etiam. xviij. c. cōci. Agatē. in quo statutum fuit quod seculares qui in natali domini, pascha, et pēthecoste, nō communicarēt, catholici non crederentur, nec iter catholicos haberētur: Nec ordinatio Fabiani Pape, in qua statutum fuit, qd saltem ter communicarent in anno: nec etiam. xiij. ca. primi concilij Toletani, in qo illi qui ecclesiam colūt et non communicant statutis temporibus, excōmunicari iubentur.

¶ Rubrica. liiij. De quinta negligentia circa officiū: et vt distincte horis cōpetentibus sine motetis dicatur: et quod nimis prolixum abreuietur.

Alia negligentia circa diuinum officium est: quia in ecclesijs parrochialibus potissime, non dicitur competentibus horis nec distincte nec intelligibiliter, sed cū barbarismis et soloecismis, sicut Augusti. in lib. de Cathechizandis rudib⁹ ait: Sed vtinā excusari possent cum eodē Augustino tales, vt vniuersi cognoscerent eos magis morū deuitare vitia quam verborum: vt sic cordi casto linguam exercitatam non preferrent. Naz sepe, sicut ait Gregorius, dum in sacro misterio blanda vox queritur, congrua vita negligitur: et cantor deum morib⁹ stimulat cū populū vocib⁹ delectat. Cantatur namque in ecclesia frequēter vt diuinis officijs moteti et cantilene inhoneste et cantus lasciui. Et contra doctrinam Hieronymi super epistolam ad ephesios, guttur et fauces more cantorum tragediarum medicamine liniunt: vt in ecclesia in diuinis officijs eorum blanda voce theatrales moduli audiantur et cātica, In quibusdā etiam ecclesijs cathedralibus regulariū et secularium personarū, secundum dictum Hieronymi, nō mediocriter erratur: et mediocre bonū magno bono prefertur ex nimijs vigilijs que in ipsis ecclesijs propter prolixitatem lectionum cātuum et aliorum diuinorū fiunt: Talia facientes et officium continuantes, sensus integritatē amittunt: et propter immoderatam atque indiscretam psalmorum vel officiorum decantationem aut amentie, aut tristitie, aut melencolie vota incurrunt, ac si deus vt homo verborū multitudine flecti posset: aut tantū verbis et non corde orandus esset deus. Quapropter ſm eudē Hierony. melior est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate ac serenitate et spirituali hilaritate quam psalterij modulatio cum anxietate cordis atque tristitia. Remedium igitur in premissis esset per contrarium apponendum.

¶ Rubrica. lv. Quod officium romane ecclesie vbique dicatur: et qd dicendum sit probatur.

Et insuper quod officiū ecclesiasticum vniformiter in tota ecclesia dei diceretur sicut dicit in ecclesia romana: cuius consuetudo

suetudo esset ab omnibus in hoc obseruanda cum debeat esse omnibus in speculum et exemplum: nec alterius ecclesie quam romane in consecrandis misterijs et archanis agendis consuetudo conseruanda sit: cum id qd a beato Petro principe apostolorum romane ecclesie traditum est, ac nuncusque custoditur ab omnibus, debeat obseruari: nec supduci aut introduci aliquid qd autoritatem debeat aliunde accipere vel exemplum, Presertim cum sit manifestum in omnem Italiam et Galliam et Ispaniam et Affricam atque Siciliam et insulas interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis apostolus Petrus aut successores eius constituerunt sacerdotes: nec in predictis prouincijs alius apostolus inuenitur aut legitur docuisse. Propter que Innocentius papa in decretis decentio episcopo scribens, infert quod oporteet eos sequi in pmissis hoc qd ecclesia romana custodit: a qua principium eos non est dubium assumpsisse nedum peregrinis sermonibus studeat, caput institutionis perdere videantur.

Rubrica. lvj. Quod in quacunque prouincia officium vniformiter est dicendum, et etiam in eodem regno: et a regularibus sicut a secularibus: et de vtilitate consecuta ex conformitate officij.

Hactenus autem statutum fuit in primo capitulo concilij Gerundeñ. qd sicut in metropolitana ecclesia officium agitur, ita in tota prouincia tam ipsius misse ordo quam psallendi vel ministrandi consuetudo seruaretur. Et hoc idem fuit in .iiij. c. xj. conci. Toletani constitutum, qd capitulum ponitur in decretis et ab habilibus et alijs regularibus etiam precipitur obseruari. In scdo etiam. c. iiij. concilij Toletani dicitur quod nulla pene res magis discipline mores ab ecclesia Christi depulit quam inordinata diuersitas officij que apud carnales scismatis errorem videtur ostendere: et multis est materia scandalorum. Unde qui in vna fide et in vno regno morantur, vnum officium in dicto concilio dicere precipiunt. Et ad idem concordat statutum concilij Bracharen. continens quod vnus atque idem ordo psallendi in matutinis et diuinis officijs teneatur. Si igitur predicta remedia et idem psalendi ordo seruaretur, vniuersalis ex hoc ordinatio et vtilitas ministrantium in dei ecclesia sequeretur, et illi qui in vna ecclesia essent bene instructi in diuinis officijs, essent vbicunque instructi: et possent vbicunque collocari. Nam cum diuerse ecclesie diuersas habeant in diuinis officijs obseruationes, et difficile sit inexpertos, sicut Grego. fortunato episcopo scripsit, dominum obsequijs associari, et grauius ad dei seruitium applicari, illi qui nunc sunt apti et experti in diuinis officijs in vna ecclesia, sunt inhabiles et inexperti in alia, a qua si recesserint mendicari coguntur: Sequerentur etiam ex predicta ordinatione multa alia bona licet magna librorum exinde perditio sequeretur: et aliqui sancti de quorum veneratione per vniuersum orbem sit memoria et in romana curia eorum non habetur notitia, forte non venerarentur per diuersas nationes sicut nunc venerantur: et posset inde referuescere laicorum deuotio, nisi prouideretur de remedio competenti circa venerationem predictam: et circa perditionem librorum, in qua posset prospici faciendo rubricas generales de omnibus que ad officium ecclesiasticum spectant, ita quod psalmi et alia que vniformiter scripta sunt, vniformiter dicerent: ibis aut in qb est difformitas sicut in lectionibus antiphonis et rnsorijs, vnum de vna materia vel historia iuxta

ecclesiarum consuetudinem pro alio di ci posset. Et fm hoc cum paucis additamentis ecclesiasticorum librorum deperditio vitaretur.

¶ Rubrica. lvij. Quod regulares relinqui possent ceremonijs suis quo ad officium diuinum.

Si etiam regulares qui circa officium magis insistere habent ex premissis grauarentur, possent relinqui ritibus et ceremonijs suis, cum sicut Nicolaus Michaeli imperatori scribit. Sancta romana sciat ecclesia quod nihil obsunt saluti credentium diuerse pro loco et tempore consuetudines, si illis canonica non obsistat autoritas, pro qua eis obuiare debemus. Et fm Hierony. ad Lucinanū. Traditiones ecclesie presertim que fidei non officiunt, sicut a maioribus fuerunt tradite, sunt seruāde: nec aliquorum consuetudines aliorum contrario more subuerti debeant. Greg. Augustino anglorum episcopo scribit, placere eidem quod ipse Augustinus, siue in romana, siue in gallicorū, siue in qualibet ecclesia inuerit quod plus omnipotenti deo possit placere eligat, et hec quasi in fasciculum collecta in anglorum ecclesia que in fide nouella erat, instituat. Et fm Augustinum ad Januarium, quod neque cōtra fidem, neque contra bonos mores esse cō mittitur, indifferenter habendum est, et pro eorum inter quos viuitur societate seruandum. Et mos cuiuslibet ecclesie obseruandus, ne inde ad scandalum subsequatur. Quod tamen Gratianus intelligit de illa consuetudine que vel vniuersalis ecclesie vel temporum prolixitate roboratur: quia si pro varietate temporum, vel locorum vel aliorum varie consuetudines inducantur, inuenta oportunitate resecande sunt potius quam seruande. Jn quo etiam Augusti. ad inquisitores Januarij scribens concordat pro eo quia quamuis inueniri non possit quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem confundunt quam in paucissimis et manifestissimis celebrationum sacramentis, misericordia Dei voluit esse liberam.

¶ Rubrica. lviij. De sexta negligentia circa cultum diuinum in defectu ornamentum, et sine eis deseruientium.

Alia negligentia fm cultum diuinum est in ecclesiasticis ornamentis: quia in multis ecclesijs parochialibus, et maxime in pertinentibus ad presentationem, collationem vel dispositionem religiosorum exemptorum, est generalis defectus vestium et indumentorum sacerdotalium et ministrorum ecclesiasticorum, necnon et librorum calicum et aliorum ornamētorum ecclesiasticorum. Et in aliquibus alijs ecclesijs sunt ita vilia et sordida vestimenta, quod abominationem inducunt. Jn nonnullis vero ecclesijs celebraturi presbyteri desuper tunicam vel supertunicale: aut tabardum in conspectu populi absque rocheto seu camisia romana, vestes sacerdotales apponunt. Jn alijs sacerdotalibus ministrantes, et in ecclesijs deseruientes supelicium non deferunt, nec habitum clericalem. Et in aliquibus religionibus laici conuersi sacerdotibus seruiunt: et in generali confessione que ante introitum misse fit a sacerdote, dicti laici et clericuli, et pueri more alterius sacerdotis presbytero celebranti respondent et quodammodo absoluunt eundem a peccatis generaliter confessatis, et si nequaquam habeant potestatem. Cum itaque fcōm doctrinam apostoli ad Corinthi. et ad Titum. Sacerdotem oporteat esse ornatum. Et in veteri testamento. Sacerdotes dei et ministri templi ex preceptis

domini

domini varijs vestibus et ornamentis, sine quibus officium suum exequi nõ au debant leguntur fuisse ornati, quod de exteriori etiam ornatu non solum de ornatu virtutum intelligendum est, scdm Hieronymũ. et ſm eũdem tales sordes laudes non parant. Et beatus Joannes in apocalip. describat contra prefatos defectus ornamentorum et absq ornamẽtis deseruientes, esset de contrarijs remedijs prouidendum, cum sicut Greg. decimus ait, deceat domũ dñi sanctitudo, deceat vt cuius factus est in pace locus eius, sit cultus cum debita veneratione pacificus. Que constitutio Grego. q̃q̃ sancta et vtilis, non seruatur.

¶ Rubrica. lix. De septima negligentia, quia laici et infacrati homines reliquias et deo dicata ornamenta contingunt, et sacrarium intrant, et cruces portant.

Alia est negligentia circa diuinum obsequium atq cultum: quia prelati permittunt quod reliquie sanctorum teneantur a layco et etiam ostendantur, cruces et thuribula portentur, et alia ad cultum diuinum pertinentia fiant per dictos laicos que perinent ad officiũ clericorum: Nec seruantur iura nec remedia contra hec hactenus constituta ſm que constitutũ fuit in. lxvj. ca. concilij Agatheñ. q insacrati ministri licentiam non haberent ingrediendi sacrarium, quod greci diaconium appellant. Et q vasa dominica non contingerẽt. Et idem statutum fuit in concilio Laodiceñ. et in primo concilio Bracharẽ. et in cõcilio Martini pape, et, in concilio Maguntino, in quo etiam fuit superadditum q dicti laici secus altare stare vel sedere inter clericos non presumerent quando misteria celebrantur. Item statuit Sixtus papa causam dicte constitutionis assignans, vt pro talibus presumptionibus iratus dominus plagam populo suo imponat, et hi qui non peccauerunt pereant: quia perit se pe iustus pro impio. et Stephanus papa ait, Verendum esse ne vltio que baltasar percussit super transgredientes veniat, et corruere ad ima faciat. A talibus exemplum Oze, qui morte subitanea interijt, quia manum ad archam domini apposuit, est plurimum formidandum.

¶ Quod clerici sine supellicio nõ psallant.

Non solum autem predicta laicis prohibentur, verumetiam clericis in maioribus ordinibus constitutis: Nam fuit constitutum in concilio Brachar. et in. xlij. et. v. capitulis tertij ɔcilij Bracharẽñ. q non liceret cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec alijs nisi illis q ab episcopo subdiaconi fuissent ordinati: quodq dicti lectores nõ ingrederentur sacrariũ nec psallerent in ecclesia existẽtes in habitu seculari.

¶ Rubrica. lx. De negligentia circa reparationem ecclesiarum et luminarium.

Alia vero negligentia dictorum prelatorum et curatorũ est circa reparationem ecclesiarũ: q eas nõ faciũt reparari, nec luminaria debita ĩ ecclesijs dũ diuina pagunt officia fieri: Nec in aliqb9 eccl'ijs et monasterijs potissime religiosor ad eleuationẽ corpis christi tortitia accenduntur, nec campanella pulsatur sicut est debitum, et in ecclesia fieri consuetum. Dicti etiam prelati ac curati ad predicta onera reparationis ecclesiarum luminaria tenenda, et sartatecta restituenda frequenter cõtribuere nolũt contra constitutionẽ cõcilij generalis, q̃q̃ tertia pars reddituũ p reparatione luminaribus et sartatectis pdictis in Bracharẽñ. Mileuitano et Toletano

cōcilijs, Et a Gelasio, Simplicio ⁊ Gregorio romanis pontificibus extitit deputata. Super quibus esset de remedio executionis debite prouidendum.

¶ Rubrica. lxj. De negligentia circa defensionem ecclesiasticorum iurium ⁊ subditorum.

Alia negligentia dictorū prelatorum et curatorum est: q multi ex eis iura ecclesiastica dignitatum ⁊ beneficiorum, que obtinent non defendunt: nec etiā subditos eorum contra tirannos nobiles et potentes opprimentes eosdem: in eorum laudibus gloriantes: Contra quos Anacletus papa cūctis fidelibus scribit, q nihil est illo pastore miserius, qui luporum, idest tyrannorum laudibus gloriatur. quibus si placere noluerit erit hinc omnibus magna pernicies: quia nullus pastor placere lupis et gregibus omnium potest. Tales iuxta veritatis vocem in Joanne, nequaq gregis custodie pastorum studio, sed mercennariorum vice deseruiunt: quia veniēte lupo fugiunt dum sub silentio se abscondunt. Quos per Esaiā dominus increpat dicens, Canes muti non valentes latrare. De talibus etiam in Ezechiele cōqueritur dominus dicens, Nō ascēdistis ex aduerso, neqz opposuistis murum pro domo israel, vt staretis in prelio in die domini. Que verba Gregorij in. xv. sui pastoralis exponēs ait, ex aduerso ascendere est pro defensione gregis libera voce huiusmodi potestatib' ɔtraire: Et in die dñi in prelio stare: est prauis decertantibus ex institie amore resistere. Pastores eñi recta timuisse dicere, qd est aliō q tacēdo terga pbuisse? Quod nimirum si pro grege se obijcit murum pro domo israel se hostibus opponit. Predicta autem beatus Thomas martyr obseruans in celis extitit coronatus. beatus Ambrosius de se scribit, Libēter pro altaribus imolato, nō me vallabo circuncisione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans. Et hec non solum tangunt prelatos superiores, qui secundum Anastasium papam alijs prelatis et curatis inferioribus defensionis proprie auxilio desolatis, et qui pro debilitate et impotentia eorum suis subditorum et ecclesiarum suarum actibus et iuribus defendēdis prodesse nō possunt, deberent forti brachio subuenire. Nam quia non faciunt, quinimo multis principibus, dominis temporalibus et laicis ecclesiam et ecclesiastica bona: et iura ac subditos opprimentibus et turbantibus fauent, et eis decimas et primitias et multas gratias concedunt, destituitur ecclesia, perditur deuotio subditorum, ecclesiastica iura depereunt. Et cum ipsas ecclesias et ecclesiasticas personas grauet romana ecclesia et aggrauantibus faueat neruus disrūpitur ecclesiastice discipline, nec oportet exempla super premissis lōge querere, cum reperiantur de prope quodammodo ⁊ vbiqz.

¶ Rubrica. lxij. De negligentia prelatorum et beneficiatorum circa dispensationem prouentuum ecclesiasticorum ⁊ circa hospitalitatem.

Est ⁊ alia negligētia multum periculosa in clero vniuerso circa dispensationem et distributionē ecclesiasticorum prouentuum, quorum procurationem quodammodo gerunt, cum dicti prouentus sint ⁊ esse debeant pauperum, sicut in. xxiij. epistola Augustini ad bonifacium comitem de differentia Arrianorum et Donatistarum, cuius pars in decretis est, ɔtinetur. Ad quos concordat beatus Ambrosius dicens, quod

quod omnia sua pauperum sunt. Et Hieronymus Damaso pape scribit, q quicquid habent clerici, pauperuz est: z domus illorum omnibus debent esse communes: et quod ipsi clerici susceptioni peregrinorum, et hospitio inuigilare et studere debent. Et secundum concilia antiqua z canones, quatuor de redditibꝰ z oblationibꝰ deberet fieri portiones, quarum una esset pontificis, altera clericorum alia fabrice, z alia pauperum. Qui busquidez pauperibus, pars huiusmo di non distribuitur vt deberet: licet Ambrosius exponens id qđ in Luca scriptū est, dicat, Nec em minꝰ est criminis, cū qs possit z abūdet indigētibꝰ denegare q̄ habentibus tollere, subdens, Esuriētum panis est quem tu detines. nudorum indumentum est quod tu recludis z miserorum redemptio est z absolutio pecunia quā tu in terra deffodis. Tantorum ergo te scias inuadere bona, quantis possis prestare quod velis. Apostolus in apostolica regula de promouendis dicit, quod hospitalem oportet esse sacerdotem, cuius rationem gratianus assignat, ne videlicet ipse sacerdos et beneficiatus sit in numero eorum qbus in iudicio dicitur, Hospes eram, et non suscepistis me. Nō enim potest esse hortator hospitalitatis qui domum ꝓpriam hospitibus claudit. Debet autem ad memoriam reuocare quomodo Abraham, et Loth per hospitalitatis opera deo placere, et angelos hospitio recipere meruerunt. Quomodo angeli sodomis hospitalitatis domum ingressi, Loth cū familia sua liberauerūt: quomodo clausas domos cum hospitibus ingressus ignis perdidit. Quomodo secundum Hieronymum aliena capere conuincitur, qui vltra sibi necessaria retinere probatur. Apostolus autez scribēs ad Timotheum, ait, Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis qdem exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem est vtilis ad omnia, habens prouisionem vite que nunc est ac future. Ab hac secundum Gratianum quisquis alienus fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit. Si vxor vidua ab ecclesia recipi prohibetur que pauperes non recipit hospitio, que pedes sanctorum non lauit, que omne opus bonum non est executa, multomagis sunt prohibendi a sacerdotio qui ab opere pietatis probātur alieni: Unde quidā hospitalitatis opera despicientes in Gangrensi concilio excommunicantur. Ista hospitalitatis opera plusquaz deceret in dei ecclesia negliguntur. Et qđ detestabile etiā est, a prelatis sollicitudo diligens, et cura debita non habetur. De hospitalibus, zenodochijs z alijs pijs et religiosis locis in republica hactenus salubriter constitutis ad recipiendos z construendos pauperes peregrinos, senes, pueros parentibus orbatos, infantes et miserabiles personas: sicut sunt leprosi qui deberent episcopali prouidentia ali, et a personis alijs, ne eas inficerent separari, exemplo Marie sororis Aaron sicut in libro Numeri continetur.

¶ Rubrica. lxiij. Quomodo dicti prouentus ecclesiastici communiter in vsus vanos vel illicitos expenduntur.

Une si ad distributionē dictorum ecclesiasticorum prouentuum consideratio habeatur, vide ri potest quod expendūtur in superfluos clatos et vanos vsus vestiuz, ornamentorum, familiarium apparatuum, et superfluitatem ciborum et potuum, vel exinde ditantur, exaltantur, et nobilitantur parentes: et datur carni z sanguini qđ est christi: vt de ceteris dantibus histrionibus personis vilibus z lusoribus

Principaliter taceamus. Contra quod beat' Bernardus scribens ait, Ego acquisiui sanguine proprio: tu consumis & fulges in aparatu regio. Ego acquisiui opprobrijs et flagellis: tu consumis in ciphis argenteis, aureis et scutellis. Ego acquisiui vestibus nudatus: tu cōsumis vt fulgeas in vestibus preciosis. Ego acquisiui manibus cruci affixis: tu consumis manibus taxillis et aleis dedicatis. Ego acquisiui coronam spineā portādo: tu consumis molle puluinar capiti tuo supponendo. Ego acquisiui acetum et fel degustando: tu consumis ciceram et meruz potando. Et postmodū subijcit in alio loco idem Bernardus. Honorati incedunt dei ministri de bonis domini, cui honorem non defferūt. Inde est qd quotidie cernis i frenis aureis & in sellis & phaleris meretricius nitor apparet, intrinsecus habitus regius est apparatu, vt plus fulgeant calcaria q̄ altaria. Idē Bernardus, Quicquid preter quotidianū victum necessarium & vestitum simplicem de altario retines, tuuz non est: sacrilegium est, rapina est. p̄cessis vt prouideas, vt consulas vt serues, vt p̄cures, vt distribuas suo tempore vt fidelis seruus quem constituit dominus super familiam suam. sed ad quid? vt des illis escā in tempore; vt dispenses, non vt imperes aut dissipes. Si multum accepisti, multum debuisti dare: et si modicum, & illud tribue. Nam qui in modico fidelis est, supra multa cōstituitur et intrat in gaudium domini sui, Ad qd nos perducat ille qui viuit & regnat in secula seculorum Amen.

¶ Ista dictata fuerunt in concilio generali Vienne celebrato, per Reuerendum patrez dominū Guillelmum Dei gratia Episcopum Mimateñ.

¶ Excudebat Lugduni Joannes Crispinus, quem dicunt du Carre, Anno a Deipare Virginis partu sesquimillesimo supra tricesimumprimum. Mense Maio.

Tabula rubricarum.

Monialib⁹

¶ Finis Tabule.

